Bu proje Avrupa Birliği ve
Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

TÜRKİYE'DE ÇOCUKLAR İÇİN ADALET

Uluslararası *Çocuklar için Adalet* Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli, ANKARA

KORUMA/ ÖNLEME *Oturumları*

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI

CFCU
Bu projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

unicef
Bu proje, UNICEF'in teknik desteği ile yürütülmektedir

PROJE PAYDAŞLARI

Adalet Bakanlığı
Türkiye Adalet Akademisi
Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
UNICEF Türkiye

ULUSLARARASI ÇOCUKLAR İÇİN ADALET SEMPOZYUMU DANIŞMA KURULU ÜYELERİ

Av. Seda Akço
Prof. Dr. Aliye Mavili Aktaş
Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar
Dr. Yusuf Solmaz Balo
Seyfullah Çakmak
Prof. Dr. Bülent Çiçekli
Prof. Dr. Ahmet Gökçen
Doç. Dr. Taner Güvenir
Prof. Dr. Mehmet Akif İnanıcı
Vehbi Kadri Kamer
Prof. Dr. Mehmet Karakaş
Abdurrahman Kavun
Gökten Koçoğlu
Prof. Dr. Ferhunde Öktem
Prof. Dr. Figen Şahin
Dr. Yalçın Şahinkaya
Prof. Dr. Sevda Uluğtekin
Prof. Dr. Betül Ulukol
Prof. Dr. Feridun Yenisey

© Kitabın yayın hakları proje paydaşlarına aittir.

Aralık, 2013 ANKARA
ISBN: 978-605-86005-9-1
Türkiye Adalet Akademisi Yayın No: 29

Bu eserde yer alan görüşler yazarlarına ait olup, proje paydaşlarının resmî görüşünü yansıtmamaktadır.

AB'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında yürütülen "Çocuklar için Adalet" Projesi;

1. Adil yargılama hakkının yaşama geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son çare olarak başvurulması ilkeleri çerçevesinde çocuk adalet sisteminde çocuk haklarının korunmasını,

2. Çocuk adalet sistemi çalışanları için uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir hizmet içi eğitim programının hazırlanmasını,

3. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS) çerçevesinde bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasını,

hedeflemektedir.

Detaylı bilgi için: www.cocuklaricinadalet.com

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli
ANKARA

KORUMA/ ÖNLEME
Oturumları

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ YAYINLARI

SAHİBİ
Hüseyin YILDIRIM
Türkiye Adalet Akademisi Adına, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı
Yargıtay Üyesi

GENEL EDİTÖR
Murat KÖSE
Hâkim

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Hakan ÖZTÜRK
Hâkim

YAYIN KURULU
Hüseyin YILDIRIM
Türkiye Adalet Akademisi Başkanı
Yargıtay Üyesi

Doç. Dr. Fikret ERKAN
Danıştay Genel Sekreter Yardımcısı

Dr. Hasan Mutlu ALTUN
Anayasa Mahkemesi Raportörü

Ayşe Neşe GÜL
TAA Eğitim Merkezi Müdürü

Mehmet GEDİK
TAA Genel Sekreter Vekili

GRAFİK TASARIM
Netvizyon Mediapark

YAYIN YÖNETİM MERKEZİ
Türkiye Adalet Akademisi
Ahlatlıbel Kampüsü, İncek Bulvarı, 06095
Çankaya - Ankara

Tel: 312 489 81 80 Faks: 312 489 81 01
e-posta: taad@taayayinlari.gov.tr
general_editor@yahoo.com
article.makale@taa.gov.tr
www.taa.gov.tr

BASKI
Dumat Ofset

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli
ANKARA

KORUMA/ ÖNLEME
Oturumları

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Yüksel HIZ, *Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Proje Kıdemli Sorumlusu*.....VIII

Sunuş

Hüseyin YILDIRIM, *Yargıtay Üyesi, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı*.....IX

Eş Zamanlı Panel Oturumları - I. GÜN (13.30 - 15.00)

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR

"Erken Uyarı Sistemi'nin Millî Eğitim Bakanlığındaki Uygulamaları"
Serap GÖKÇE, *Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü*.....2

"Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sistemi" ,
Fahri KOCAOĞLU, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*.....8

"Erken Ergenlik Döneminde Risk Algılama ve Riskten Korunma Tutumları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi: Ekolojik Bir Model Önerisi"
Yard. Doç Dr. Filiz YILDIRIM - Prof. Dr. Şengül HABLEMİTOĞLU,
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.....12

"Çocuk Suçluluğunu Önlemede Ebeveyn Kontrolü"
Ar. Gör. Özlem ULAŞ- Ar. Gör. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ -
Ar. Gör. Seval KIZILDAĞ, *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*.....20

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları - I. GÜN (15.30 - 17.00)

RİSKLERE KARŞI AİLE VE TOPLUMLA ÇALIŞMA.....*35*

Eş Zamanlı Panel Oturumları - II. GÜN (11.15 - 12.30)

"Beyaz Gelecek"
Uğur Temel ÇEBER, *Uzman Öğretmen, Tokat İl Millî Eğitim Müdürlüğü*.....62

"Çocuğa Yönelik İstismarın Medyadaki Yansımaları"
Prof. Dr. Yurdagül ERDEM - Yard. Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK -
Yard. Doç. Dr. Fatma ELİBOL, *Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Hemşirelik Bölümü*.....75

"Sokak Çocuklarının Rehabilitasyon Sürecinde Uygulanabilecek Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar"
Dr. Mehmet Emin KAHRAMAN, *İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi* 89

Eş Zamanlı Panel Oturumları - II. GÜN (13.30 - 14.45)

"Ebeveynlerin Çocuk Hakları Sözleşmesi ile İlgili Farkındalık Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma"
Ar. Gör. Esra KÖSE - Ar. Gör. Halil İbrahim KORKMAZ - Ar. Gör. Serpil AKDOĞAN, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü*.....104

"Çocukların Suça İştikakinde İçtepiselleğin Rolü ve Eğitsel Yöntemlerin Etkililiğinin İncelenmesi"
Dr. Tuğba DURAK DEMİRHAN, *Öğretmen, MEB Recaizade Ekrem İlköğretim Okulu*.....116

"Çocuk Suçluluğuna Koruyucu-Önleyici Bir Bakış: Okul Sosyal Hizmeti Uygulamalarında Çocuk Katılımının Önemi"
Ar.Gör. Münevver GÖKER - Tuğba ÇİLİNGİR, *SHU*.....124

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları - II. GÜN (15.15- 16.45)

HASTANE TEMELLİ ÇOCUK KORUMA YAKLAŞIMLARI.....145

Eş Zamanlı Panel Oturumları - III. GÜN (09.30 - 10.45)

"Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği)"
Arslan YALÇIN, *Sosyal Çalışmacı, Afyonkarahisar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü* 194

"Ensest Mağduru Bir Çocuk ve Ensest Sonrası Tekrar Eden Mağduriyetler"
Uzm. Psikolojik Danışman Nilüfer KESER - Uzm. Dr. Fadime YÜKSEL, *Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi*.....206

"Aile İçi Şiddet Gören Çocukların Türk Medeni Kanunu 347/1. Maddesi Kapsamında Korunması"
Ar. Gör. Sevgi KAYAK, *İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi*.....215

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları - III. GÜN (11.15 - 12.30)

VERİ TOPLAMA.....229

ÖNSÖZ

Çocuk suçluluğu, gelişim dönemi özellikleri ve gelecek yaşama etkileri nedeniyle diğer suç grupları arasında daha özel bir öneme sahiptir. Ruhsal, zihinsel, fiziksel yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplum içindeki rol ve görevlerini henüz kavrayamamış olarak nitelendirebileceğimiz ergenlik çağındaki gencin, kendisinde gözlemlenen hızlı gelişmesinin yarattığı dengesizliğin yanı sıra yanlış ebeveyn tutumları, olumsuz davranış kalıplarını destekleyen sosyal çevre, bilgi ve deneyim eksikliği çocuğun istenmeyen ve öngörülmeyen tepkiler göstermesine ve eylemlerde bulunmasına neden olabilmektedir. Ayrıca çocuğun sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadığı zorluklar, normal dışı davranışlar ile sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının daha ilk dönemlerinde suça karışmasına neden olabilmektedir.

Suça sürüklenerek ceza infaz kurumlarına gelen çocukların kurumda bulundukları süreç içerisinde, eksik ya da yetersiz sosyalleşmelerine neden olan etkenlerin ortaya çıkarılması ve elde edilen bilgiler doğrultusunda uygun müdahalelerin yapılması temel alınarak, çocuğun yeniden toplumsallaşma sürecini kolaylaştırılması hedeflemektedir. Bu hedefler istikametinde yürütülen çalışmalar, ülkemizinde taraf olduğu çocuk hakları sözleşmesi, ulusal ve uluslaraarası mevzuat ile çocuğun yüksek yararı ilkesine dayanmaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında Avrupa Birliği'nin mali, UNİCEF'in teknik desteği ile Adalet Bakanlığı koordinatörlüğünde; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), Adalet Akademisi iş birliğinde, Çocuk Koruma Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanmasını ve çocukların adil yargılanma, çocuk adalet sisteminde etkin sektörler arası iş birliği ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara sağlanan yüksek standartlara uygun hizmetler çerçevesinde, çocukların bütün haklarının yasal bir zeminde tam olarak yaşama geçirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda 2012-2014 yılları arasında yürütülmekte olan Çocuklar İçin Adalet Projesi'nin önemli bir aktivitesi olan "Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu" Adalet Akademisinin sorumluluğunda 5-7 Aralık 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sempozyum, Koruma/Önleme, Yargılama, İnfaz başlıklarından oluşmuş ve sempozyumdaki bildiriler ve sunumlar bu üç başlık altında kitaplaştırılmıştır.

Uluslararası ve ulusal mevzuata göre, 0-18 yaş arası tüm çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi ve her türlü riskten korunması devletin sorumluluğu altındadır. Bu amaç doğrultusunda hizmet veren tüm kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin ortak bir dil, tutum ve anlayış geliştirmeleri büyük önem arz etmektedir.

Bu amaç doğrultusunda çocuğu bütünsel bir bakış açısıyla ele alan ve üç gün süren "Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu" ile; çocuklarla ve çocuklar için çalışan her düzeyde profesyonelin yararlanabileceği bireysel, kurumsal, ulusal ve uluslararası boyutları olan bilgi ve deneyimlerin tartışılması ve çocuğun yüksek yararına hizmet etmesi sağlanmıştır.

Bu sempozyumun gerçekleşmesinde emeği geçen, destek veren ve katkıda bulunan tüm paydaşlara teşekkürlerimizi arz eder, bu alanda yapılacak çalışmalarına tüm ilgililerin katkıda bulunmasını dilerim.

Selam ve Sevgilerimizle.

YÜKSEL HIZ
Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
Proje Kıdemli Sorumlusu

SUNUŞ

Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında; Avrupa Birliği'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde yürütülen "Çocuklar için Adalet Projesi" kapsamında Ankara'da 05-07 Aralık 2012 tarihlerinde uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Bu sempozyum dolayısıyla, ceza adalet sisteminin suça sürüklenen çocuklar için son çare olmasının; mağdur ve suça sürüklenen çocukların haklarının korunması bakımından kurumlar arası etkin iş birliğinin önemi özellikle vurgulanmıştır.

Çocuklar, toplumun özel ve hassas bir şekilde korunması gereken kesimini oluşturmaktadır. Onlar, toplumun gelecek kuşakları, umudu ve güç kaynağıdırlar. Bu nedenle çocuklar güçlü ve mutlu yarınların güvencesidir. Bu bağlamda, çocukların gelişimlerine gereken önem ve değer verilmelidir. Çocukların doğal güçsüzlükleri nedeniyle hukuk kuralları ile korunmaları onların gelişimlerinin daha sağlıklı olması bakımından önemlidir. Bu suretle, çocuk haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kapsamındaki düzenlemeler, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, ahlaki ve sosyal bakımdan gelişimlerini güvence altına almaktadır. Söz konusu bu düzenlemeler, çocukların onurunu ve saygınlığını koruması bakımından toplumun yararını da yakından ilgilendirmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yaşama hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları şeklinde çocuk haklarına yer verilmektedir. Hukukumuzda da, başta Anayasa'da olmak üzere, çocukların korunmaya muhtaç durumları nedeni ile özel olarak korunmaları, yüksek yararlarının dikkate alınması, istismara ve şiddete karşı haklarının korunmasını öngören düzenlemeler bulunmaktadır.

Uluslararası ilkeler ile büyük ölçüde uyum içinde olan çocuk adalet sistemine ilişkin temel ilkeler ise Çocuk Koruma Kanunu'nda belirlenmiştir. Suça sürüklenen çocukların, kişisel gelişim süreçlerinin devamlılık göstermesi ve suça sürüklenme nedenlerindeki farklılıklar, onların yetişkin sanık ve suçlulardan ayrı olarak muameleye tabi tutulmalarını gerektirmektedir. Ceza adalet sistemindeki özel yaklaşım, çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin gerektirdiği tüm sosyal, kültürel, eğitsel, psikolojik ve tıbbi yardımlardan yararlandırılmalarını, onların sosyalleştirilerek yeniden topluma kazandırılmalarını amaçlamaktadır. Çocuklar bakımından korunmaya muhtaçlık, suç mağduru çocuklar kadar suça sürüklenen çocukları kapsar şekilde değerlendirilmelidir. Çocuklarla ilgili koruma mekanizmalarının yeterince geliştirilmemesi ve onlara yönelik yanlış uygulamalar, toplumun her bakımdan büyük bedeller ödemesine yol açacaktır.

Çocuk haklarına saygı çerçevesinde çocuklara hayatta ilerleyebilme şansı verecek her türlü çalışmanın hem bireysel hem de kurumsal ölçüde desteklenmesi önemlidir. Bu suretle; çocuk adalet sisteminde çocukların haklarının korunması, çocuk adalet sistemi çalışanları için hizmet içi eğitimlerin gerçekleştirilmesi ve özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklara bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinin sunulmasını temel hedefler olarak kabul eden bu projede ve proje etkinliklerinde sorumluluk paylaşmaktan dolayı memnuniyetlerimizi ifade eder, söz konusu sempozyum kitaplarının tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

HÜSEYIN YILDIRIM
Yargıtay Üyesi
Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Panel Oturumları

I. GÜN (13.30 - 15.00)

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Taner GÜVENİR
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi

"Erken Uyarı Sistemi'nin Millî Eğitim Bakanlığındaki Uygulamaları"
Serap GÖKÇE, *Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

"Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sistemi"
Fahri KOCAOĞLU, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

"Erken Ergenlik Döneminde Risk Algılama ve Riskten Korunma Tutumları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi: Ekolojik Bir Model Önerisi"
Yard. Doç Dr. Filiz YILDIRIM - Prof. Dr. Şengül HABLEMİTOĞLU, *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü*

"Çocuk Suçluluğunu Önlemede Ebeveyn Kontrolü"
Ar. Gör. Özlem ULAŞ- Ar. Gör. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ - Ar. Gör. Seval KIZILDAĞ, *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*

"ERKEN UYARI SİSTEMİ'NİN MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINDAKİ UYGULAMALARI"

SERAP GÖKÇE

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Geçen hafta sunulan bir sempozyumda karşılaştığımız arkadaşlarımız var. Ankara'da çocuklara yönelik bu tür çalışmaların her hafta farklı kurumlar tarafından sempozyumlarla düzenlenmesi güzel bir şey. Geçen hafta da çocuklara yönelik şiddetle mücadeleyle ilgili bir sempozyum vardı, uluslararası bir katılım vardı. Ve orada en çok bahsedilen kanunlardı. Tüm ülkelerde kanunlara çok güzel yer verilmiş, kanunlarda çocuklara yönelik çok güzel çalışmalar yapılmış ama yine ortak bir karar ve sonuç da şuydu ki; kanunlarla uygulama arasındaki boşluğu nasıl dolduracağız? Bu sorunun cevabını hiçbir ülke vermiyordu ve ben o sempozyumda katılımcıydım. Açıkçası çok yoğun bir sempozyum olduğu için herhâlde yer verilemediğini düşünüyorum. Birazdan anlatacağım erken uyarı sistemi aslında o boşluğu doldurabilecek nitelikte bir çalışmaydı ve orada evet, erken uyarı aslında o boşluğu doldurabilirdi, katılımcı olarak biraz kıvrandım ama bu sempozyumda böyle bir panele de yer verilmiş olması gerçekten beni mutlu etti.

Bir diğer güzel şey de şu panelle ilgili olarak; benden hemen sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından arkadaşımızın sunacağı erken tanı ve uyarı sistemi. Bu iki projenin, birbirine çok yakın isimleri var ve çok karıştırılıyorlar. Aynı panelde bunun arka arkaya verilmesi de güzel. Böylece iki çalışmanın ne kadar farklı olduğunun ve birbirinin alternatifi olmadığının da bir göstergesi olacak. Bu düzenleme için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Erken uyarı sistemi derken neyi kast ediyoruz? Yine katılımcı olarak katıldığım tüm sempozyumlarda hissettiğim şeyleri konuşmacı olduğum zamanlarda yapmamaya çalışırım. Orada da hep şu dendi; işte bir dil birliği! Dayak derken hepimiz aynı şeyi mi kast ediyoruz? Şiddet derken aynı şeyi mi kast ediyoruz? Evet, hep aynı şeyin kast edilmesi gerektiği söylendi ama ben şiddet derken şunu kast ediyorum diyen bir katılımcı olmadı. O nedenle biz de burada "koruma ve önleme" derken, "müdahale" derken, "önleme" derken, "önleyici müdahale" derken aynı şeyi mi kast ediyoruz? Buna hemen bir girişle başlamak istiyorum.

Buna teknik olarak müdahalenin tanımı şudur diye girmek yerine ben, Türk'ün aklı genelde böyle çok alakasız zamanlarda gelir, gecenin bir yarısı uykumun ortasındayken gelen bir örnekle açıklamak istiyorum. Bir çocuğun kaldırımda yürüdüğünü düşünün, kaldırımın karşı tarafında, yani caddenin diğer tarafında da birinin çocuğu çağırdığını

düşünün. Klasik ismimiz Ali, Ali olsun ve çocuğun kontrolsüz bir kavşaktan karşıya direkt atladığını ve arabanın çarptığını düşünün. İşte müdahale orası! Ne yapıyoruz? Ambulans çağırıyoruz çocuğun hayatını kurtarma adına doktorlar geliyor, güvenlik şeridi çekiliyor, trafik aksadığı için orada önlemler alınıyor, bir sürü müdahale yapılıyor. Önleme derken neyi kast ediyoruz? Çocuğumuz kaldırımda yürüyor, karşı taraftan "Ali" diye sesleniliyor ve çocuk tam karşıdan karşıya geçerken bir elin pat diye tutması. İşte önlüyorum! Müdahaleye gerek yok, ambulansı çağırmama gerek yok, doktoru çağırmama gerek yok, trafiğin aksaması sorunu olmayacak. Önlediğim zaman bunların önüne geçiyorum. Ama nasıl bir önlem? Çünkü çok bir karga tulumba önlüyorum. Önleyici sistem işte erken uyarı sistemi budur diyor. Çocuk kaldırımda yürüyor, "Ali" diye seslenildiği anda bütün gözler çocuğa dönüyor; bu karşıya nasıl geçecek? Şimdi karşıya geçişte bir tehlike var, bir risk var orada. Ha çarpmayabilir ama çarpabilir de. Bu karşıya nasıl geçecek sorusunun cevabı üzerine çocuk kontrole alınmalı. Eğer çocuk, arabaları gelişini kontrol etmeden geçmeye kalkıyorsa hemen orada durduruyoruz: "Önce bir dikkat et, karşıya nasıl geçeceğine dikkat et!" diyoruz ve ihtiyaç duyuyorsanız yanında birlikte güvenli bir biçimde karşıya geçiriyoruz. İşte asıl erken uyarı sisteminin özü bu. Yani çocuğun riskle karşılaşmadan ya da o risk sonucunda çocukta herhangi bir travmatik etki meydana gelmeden müdahale etmek ki önleyici müdahale ve daha sonra da çocuğun normal hayatına devamını sağlamak.

Evet, kanunlardan bahsettik. Bizim ülkemizin kanunları bu çocuk koruma ile ilgili güzel ve gerekli maddeleri barındırmakta ve bunların başında da iyileştirici tedbirlerin alınmasıyla bu hizmetlerin sağlanmasının örgütlenmesi hedeflenmekte bu kanunlarla. Bunları zaten sabahki oturumlarda da dinledik ve çok da biliyoruz aslında. Baktığınızda yine bu uygulamaların, yani kanunda yer almasına rağmen uygulamada önceliğin aslında risk altına girmiş, zarar görmüş ya da zarar görme olasılığı çok yüksek olan çocuğa yönelik sağaltım hizmetleri olduğunu görüyoruz. Yani önleme biraz lüks mü geliyor bilmiyorum ama asıl önlediğiniz takdirde hem maddi hem manen hem sağlıksal anlamda bir sürü hizmetin önüne geçmiş oluyoruz. Ama maalesef ki uygulamalarımızda hâlâ zarar görmüş çocuk üzerinde çalışmalarımız devam ediyor. Oysaki bizim amacımız zarar görmüş bireye müdahalenin yanı sıra zarar görme riski olan çocuklara yönelik; ailesine, ailesine ruhsal ve sosyal anlamda yardım sağlamak gerektiğini düşünüyoruz.

Bu yaklaşımdan hareketle de erken uyarı modeli, sistemi aslında oturtulmaya başlanmış, oluşturulmaya başlanmış. Bu sistemde amacımız bu. Çocuklar, risklerle karşı karşıya kaldıklarında o riskten etkilenmeden müdahale etmek ve o çocuğun hayatını, o travmatik yaşantılardan uzak biçimde geçilmesini sağlamak. Ve bu proje olarak başladı ve aslında projemiz Mayıs 2010 yılında bitti. Hatta projenin başlangıç aşamalarında Taner Hocam, Murat Bey burada, isimleri görüyorum hakikaten emeği geçen bir sürü insanı da görüyorum ara ara tabi ki isimlerini zikretmek istiyorum.

Serra Hocam zaten en baştan beri içinde ve hâlâ özveriyle çalışıyor. 2010 yılında bitmiş proje aslında bakanlıklarda proje bittiyse bitmiştir, biliyorsunuz çalışma tamamlanmış gözükür ve ille devam etmez. Ancak biz Genel Müdürlük olarak bu sistemi, önlemeyi çok iyi kavradığımızı düşündüğümüzden faaliyet olarak Bursa ilinde bu çalışmalara devam ediyoruz. Neden Bursa ili? Çünkü pilot proje olarak da Bursa'da başlamıştı bu çalışma, orada bu çalışmaları devam ettireceğiz. İlerde de değineceğim gibi bir proje yapılırken ya da bir pilot proje yapılırken oradaki bütün aksaklıkları giderdikten sonra ülke geneline yaydığımızda daha başarılı olacağımızı düşünüyoruz. Bu nedenle Bursa'da biz ayağımıza takılan taşları bir kenara çekerek bu çalışmadaki sistemleri, yerleri, her şeyi yerli yerine oturtmaya çalışıyoruz ama tabi ki Millî Eğitim olarak oturtmaya çalışıyoruz.

Sistem, tek bir bakanlığın yürüttüğü bir sistem değil. Zaten şu anda da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında yürüyor. Çünkü Adalet Bakanlığından Çocuk Koruma Hizmetleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına geçtiği için bu proje de aslında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında Adalet Bakanlığı ile iş birliği ve Sağlık Bakanlığıyla iş birliğinde ve bizimle, Millî Eğitim Bakanlığıyla işbirliğiyle sürüyor. Ben biraz sistemden bahsettikten sonra sadece Millî Eğitim Bakanlığı ayağında yaptığımız çalışmalar üzerinde duracağım.

İlk olarak çalışma Bursa, Yıldırım ilçesinde bir ilköğretim, bir de ortaöğretim okulu seçilerek başlandı. Ama daha sonra madem biz bu işe girdik en azından çok fazla örnek sayımız olsun diye Yıldırım ilçesindeki tüm okulları çalışmaya dâhil ettik, bu da yaklaşık 110 okul falan ediyor. Yani ilkokul, ortaokul, anaokulu ve lise kapsamında 110 civarında okulu kapsıyor. Valilik Ofisi bünyesinde bir ön değerlendirme ekibi kuruldu. Ön değerlendirme ekibinin görevi neydi? Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve başka birimlerden risk altında olabileceği düşünülen çocuklar tespit edilip, bütün müdahaleler yapıldı ve önlem alınmadıysa bu ön değerlendirme ekibine yönlendirerek çocuk hakkında önleyici müdahalelerde bulunmalarını sağlamaktı. İlk önceleri bir sosyal hizmet uzmanı ve çocuk polisi yer alıyordu daha sonra biz nisan ayında psiko-sosyal müdahale ekibinde yer alan, psiko-sosyal eğitim almış psikolojik danışman arkadaşımızın da orada olmasına karar verdik ve üçlü bir ekip kurduk. Çünkü hem Millî Eğitim çalışanları iletişimi sağlayacaktı hem de ön değerlendirme ekibine destek olacaktı. Uygulamalarda bunun iyi işlediğini görüyoruz yani şu anda aldığımız kararın doğru yolda olduğunu görüyoruz.

Yine Nisan 2012'de sadece Millî Eğitim Bakanlığı ayağındaki çalışmaları izlemek, oradaki aksaklıkları görmek ve o aksaklıkların çözümüne yönelik çalışmalar yürütmek üzere Yıldırım ilçesinde Erken Uyarı Yürütme Kurulu kurduk. Burada da Yıldırım Rehberlik ve Araştırma Merkezinden arkadaşların yanı sıra bir okul öncesi bağımsız anaokulundan, ilkokuldan, ortaokuldan ve liseden psikolojik danışman arkadaşlar yer almaktadır oradaki çalışmaları yürütmek adına.

Erken uyarı sisteminin ilk adımında çocukların karşılaşacağı risk ortamlarını taramak üzere toplandık. Yani çocuklar hangi ortamlarda olduğunda "evet, bu risk altında olabilir" sorusunun cevabını bulacaktık. Bunun için neler yapıldı? Tabi ki öncelikle gözlemler, görüşmeler, yani çocuğa ilişkin gözlemlerimiz, görüşmelerimiz bizi bu konuda yönlendiriyor. Ama aynı zamanda da daha sistematik olması açısından Risk Değerlendirme Formu düzenlendi. Risk Değerlendirme Formu doldurularak da çocuğun hangi ortamlarda risk altında olabilir mi, olamaz mı şüphesine dair bize bilgi veriyor. Ama bunu, hepsini bir kenara bırakırsanız, hani hiçbir şey görmesek bile eğer bunlar gelen çocuğun birdenbire düzensiz gelmeye başladığını, derste uyuduğunu görmemiz ya da daha bakımsız gelmeye başladıysa, agresif davranışlar sergilemeye başladıysa bu da bizim için çalan alarmlardan birisidir. Ne oluyor? Yani bu çocuğun hayatında bir şeyler oluyor ki bu çocukta da bu şekilde davranış değişiklikleri var dedirtiyor. Zaten bize gelecek olan sinyal bu! Bunu nereden alırsanız alın, read off'dan alın, gözlemden alın, çocuktan alın, arkadaşından alın! Önemli olan çocuğun hayatındaki, okuldaki hayatındaki, çevresindeki öğretmenin, psikolojik danışmanın, idarecinin dikkatini o çocuktaki değişikliğe çekebilmek, onlara bu altyapıyı hazırlayabilmek: "Dikkat et o çocuğa!" mesajını verebilmek. Amacımız bunları on-line doldurmak, yani gereksiz her çocuk için formlar doldurarak bir iş yükü yüklemek değil. Çünkü sınıf öğretmenlerimizin hakikaten doldurması gereken çok form varmış, bu çalışmada onu da gördüm, inanılmaz derecede form dolduruyorlar. Ama on-line sistemde bunu gerçekleştirdiğimizde işlerin daha kolay olacağını düşündük. Umarım çalışmalarımızda Temel Eğitim Genel Müdürlüğü iş birliğinde de devam ediyor, ilerde çok kısa bu çalışmalara da değineceğim.

Şimdi bunlarda nelere bakıyoruz? Yani öyle haydi bir sürü soru sorayım da bunun cevabı ne gelecek diye bakmadık. Dört ana başlıkta topladık bunları; maddi durumla ilgili "case"ler. Yani çocuğun hayatındaki, ev ortamında temel gereksinimlerini maddi açıdan karşılayıp karşılamadığı durumu, ebeveynin birdenbire işsiz kalma durumu, evdeki yaşam standardındaki aşırı değişiklikler, bunların çocukla ilişkileri, hem eğitim hem akademik hem de ruhsal açıdan birtakım risklerle karşı karşıya bırakacağı için bizim için önemli. Okulda ne tür önlemler alınacağını da yine biraz sonra konuşacağız.

Aile yapısıyla ile ilgili risklere baktık. Aile yapısı derken ebeveynlerden biri ölmüş olabilir, terk etme durumu, boşanma, ayrılma durumu olabilir, ebeveynin yeniden evlenmesi ve bu sürece uyum süreci olabilir, ciddi derecede anlaşmazlık, aile içi şiddet bunların hepsi aile yapısıyla ilgili riskleri barındırıyor. Bu kapsamda inceliyoruz çocukların durumunu. Bir ebeveynin kapasitesiyle ilgili caselere bakıyoruz, burada neyi kast ediyoruz? Çocuğun fizyolojik, psikolojik, sosyal gereksinimini karşılama durumu, karşılayabilme durumuna bakıyoruz. Yani ailede herhangi bir madde bağımlılığı, alkol bağımlılığı olabilir, psikiyatrik bozukluk olabilir ya da çocuğun

fizyolojik gereksinimini karşılamayacak düzeyde bir klinik rahatsızlık olabilir. Bunları bilerek müdahale edilmesi gerekiyor ki çocuğu gelecek olan risklerden ya da travmalardan uzaklaştırabilelim.

Bir de tabi ki çocuğun kendi gelişiminden bahsediyoruz. Yani eğitsel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimi de dikkate alınıyor ve bu konuda da çocukta neler yapabiliriz sorularının cevabını veriyoruz. Neler yapılabilecek, nerelere başvurulacak ve ne tür çalışmalar yapılabilecek diye bu dört alana ilişkin müdahale programları da hazırladık.

İkinci aşamada, bu müdahale programlarını kimler yapacak? Diyelim ki bu read of sonucunda ya da gözlemlerimiz sonucunda bir tane çocuğumuzun risk altında olduğunu gördük. Tamam, ne yapacağız? Asıl bu soruların cevabı erken uyarı sisteminde. İşte o zaman diyoruz ki, bu çocuğun sınıf öğretmeni var ilk dörtte, daha sonra şube rehber öğretmeni var o çocuktan sorumlu olan, o sınıftan sorumlu olan. Bir okulun psikolojik danışmanı, bir de rehberlik hizmetlerinden sorumlu müdür yardımcısı bir araya gelerek Risk Takip Kurulu dediğimiz ve kısaca RİTA'yı kuruyorlar. Her çocuk için kuruluyor bu, risk altında olduğu şüphesi olan her çocuk için tabi ki. RİTA'yı kurduğumuz zaman ne yapıyorlar bunlar bir araya gelip? Öncelikle çocuktaki bu değişim neden? Nereden kaynaklanıyor? Ailedeki ortam nedir? Arkadaşlarıyla ortam nedir? Bu araştırılıyor, sorunlar tespit ediliyor ve müdahale programları hazırlanıyor, planlama yapılıyor. Bu çocukla ilgili şu şu yapılacak, bunu psikolojik danışman yapacak, bunu sınıf öğretmeni yapacak ve şöyle takip edecek, şu kişi tarafından takip edilecek şeklinde program hazırlanıyor. Bunları niye söylüyorum? Çünkü biliyorsunuz bir karar alınır ama bunu kişiye söylemediğiniz zaman o karar orada kalır. Evet, bunlar yapılır, takip edeceğiz deriz ama kimin takip edileceği de söylenmediği zaman takip de edilmez. Yani bu uygulamada olan bir şeydir. O nedenle mümkün olduğu kadar çocukla ilgili -sürem hatırlatıldığı için toparlamaya çalışacağım- müdahale programları hazırlanıyor ve planlama yapılıyor. Okulda her türlü müdahale yapılıyor; gerektiğinde psikolojik danışman tarafından psikolojik destek veriliyor, gerektiğinde sınıf öğretmeni tarafından eğitsel destek veriliyor, aile ziyaretleri yapılıyor, maddi destek, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından destek alınarak. Bunlara rağmen okulda artık her şeyi yaptığınız hâlde çocuktaki o riski ortadan kaldıramıyorsak ön değerlendirme ekibine yönlendiriyoruz. Ön değerlendirme ekibi daha ileri düzeyde bir müdahale ile çocukla ilgili kararlar ve yönlendirmeler alıyor ve bununla ilgili de takibi tabiki okul yapmak zorunda.

Bunlar çok mu iyi gidiyor Bursa'da? Hayır, aksaklıklarımız var. Yani zaten amacımız Bursa'da, şimdilik bırakma nedenimiz de o, Bursa'da bu aksaklıkları netleştirip nerede sorun oluyor, nerede olmuyor onlara bakmak. Bu aksaklıklar için tüm okullardaki müdürlerimize yönelik bir bilgilendirme yaptık. Çünkü okul müdürümüz bunu sahiplenmezse bu iş yürümez. Biz bunu biliyoruz. Tüm Yıldırım ilçesi müdürleriyle

toplantı yaptık ve erken uyarı sisteminden bahsettik ve pazartesi-salı günü, dün en son ayağı bitti, sizlere de selamını getirdim Serra Hocam'ın. 13-14 Kasım, 26-27 Kasım, 3-4 Aralık'ta bir müdür yardımcısı ve bir psikolojik danışman her okuldan çağrılarak eğitimler düzenledi. Bu eğitimler nasıldı? Uygulamaya yönelik eğitimdi. Bir örnek vaka verildi, bu vakayla ilgili riskler belirlendi, RİTA kuruldu, RİTA plan yaptı, uygulama müdahalesi yaptı ve yönlendirme yaptı. Uygulamaya yönelik eğitimler verildi ve bu eğitimler sonucunda da okullarında tüm öğretmenleri bu eğitimleri verecekleri için bir eğitim modülü hazırlandı standart bir eğitim olması açısından. Eğitim modeli hazırlanarak ellerine de verildi ve o eğitimler devam edecek. Şu anki aşamamız, burada uygulamalar devam ediyor.

Çok kısa ADEY ile ilişkilendireceğim. Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün Aşamalı Dönemsellik Çalışması var. Bu çalışmanın erken uyarı sisteminin bir parçası olduğunu gördük ve biz iki Genel Müdürlük olarak bir araya gelerek erken uyarı ile ADEY'i birleştirip ERADEY dedik. Tüm Türkiye'ye bunu yaygınlaştıracağız. Bununla ilgili ne yapıyoruz? Şubat ayında bir pilot uygulama yapacağız on-line yazılımlarla ilgili. Haziran'a kadar oradaki aksaklıkları göreceğiz, Bursa bize çok iyi veri verecek. Çünkü Bursa iki adım önde gidiyor ERADEY'den. Oradan aldığımız verilerle Haziran'a kadar biz bu sistemin okul ayağını net olarak oturtacağız ve 2013 Eylül ayında da tüm Türkiye genelinde on-line yazılımıyla beraber çalışmamıza başlayacağız. Yani erken uyarı sistemi Türkiye geneli yaygınlaştırılabildiği durumda Millî Eğitim olarak biz sistemin altyapısı konusunda hazır olacağız. Teşekkür ediyorum.

***

OTURUM BAŞKANI

Sayın Serap Gökçe'ye bu detaylı sunumu için teşekkürler, aynı zamanda da zaman konusunda gayet uygun şekilde riayet ettiği için. Söylediği bir şeye kısa bir katkı yapıp bir sonraki konuşmaya geçeyim. Bahsi geçen proje tabi 2011'de aslında bitmedi.

Bugün burada, bu oluşum zaten o projenin devamı ve o projeye dair bir Strateji Belgesi beş bakanlık tarafından imzalandı ve o Strateji Belgesi 2011-2015 yılında yapılacakları içeriyordu. Onunla ilgili detaylı bilgilere yarın sabah biraz daha beraber bakacağız.

Şimdi ikinci konuşmacımız Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden Sayın Fahri Kocaoğlu. O da bize Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sisteminden bahsedecek. Bakalım neler örtüşüyor neler örtüşmüyor?

"ÇOCUK ERKEN TANI VE UYARI SİSTEMİ"

FAHRİ KOCAOĞLU
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sözlerime başlamadan önce Bakanlığım ve şahsım adına siz değerli misafirlere hoş geldiniz diyor, sempozyumda emeği geçen tüm ekibe teşekkürlerimizi sunuyorum.

Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sistemi, kısa ismi ile ÇETUS ismi ile bahsedeceğim. Sunum planını arz edeyim; sunum bu projenin tanımlama bilgilerini, gerekçesini, amacını, hedefleri, proje fikrinin kaynağı, yasal dayanakları, projeden beklenen sonuçlar, proje bileşenleri, yani faaliyetleri, takvimi, daha sonra da sistemin nasıl çalışacağı üzerine bir sunum arz edeceğim.

Bakanımız Sayın Fatma Şahin'in koruyucu/önleyici tedbirlere verdiği önemi hepimiz çok iyi biliyoruz. Bu tedbirler kapsamında her çocuğun kendi öz aile ortamında mutlu bir şekilde hayatını sürdürmesi noktasında kendisinin bize verdiği talimatlar doğrultusunda çalışmalar Sayın Abdülkadir Kaya öncülüğünde bu çalışma ile başlatıldı.

Çalışmada ilk önce TÜBİTAK ekibiyle beraber G222 ekibi ki kendileri de şu an aramızda, onlarla beraber uzun soluklu bir çalışma yürüttük. Bakanlığımızla TÜBİTAK arasında bir protokol imzalandı, protokol kapsamında çocuk erken ve tanı veri sisteminin projelendirilmesi noktasında uzun soluklu çalışmalar yürütüldü. Çalışma neticesinde hazırlanan projelendirme metnini Kalkınma Bakanlığına Yatırım Fonuna dâhil edilmesi için sunduk. Kalkınma Bakanlığının değerli uzmanları tarafından proje fikrimize daha geniş bir bakış açısı katılarak bu noktada kapsam çok daha genişletilerek projeye son hali verildi ve bu hâliyle 2012 yılı Yatırım Programına ÇETUS projemiz dâhil edildi.

Projenin gerekçesine baktığımızda ülkemizde, sabahki sunumda da ifade edildi, çok geniş bir nüfusumuz var; 24 milyon 0-18 yaş aralığı çocuğumuz var. Bu çocuklarımızdan sabahki sunumda da ifade edilen rakamlara atıfta bulunmak istiyoruz. Suça sürüklenen her yıl 83 bin çocuğumuz, mağdur 76 bin çocuğumuz ve mahkeme kayıtlarına yansıyan 23 bin çocuğumuz bulunmakta. Yani ortalama her yıl 150 bin çocuğumuz çocuk adalet sistemine dâhil olmakta. Ülkemizde bu çocukların karşılaşma riskli olan ihmal ve istismar durumları gerçekleşmeden fark etmeyi ve önlemeyi sağlayacak, gerçekleşenlerde ise acil müdahale edilmesine imkân verecek bir uyarı sistemi bulunmamaktadır.

Projemizin gerekçesi olarak buradan yola çıkıyoruz, erken bildirimle aslında kolayca çözümlenecek problemler süreç ilerledikçe telafisi imkânsız durumlar doğurmakta.

Ülkemizde çocukların korunmaya muhtaç hâle gelmeden tespit edilebilmesini, onlarla ilgili zamanında, etkin koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınabilmesine, bununla ilgili politik stratejilerin belirlenmesine mümkün olduğu ölçüde olanak sağlayacak bir sisteme ihtiyaç bulunmaktadır. Projemizin amacı da, bu az önce bahsettiğimiz tespitten yola çıkarak bir erken tanı ve uyarı sisteminin modellenmesidir.

Projemizin hedefleri doğrultusunda; çocukların her türlü riskten korunmasına yönelik ve çocuklar için iyileştirici tedbirler alınmasını sağlamaya yönelik politikalara temel teşkil edecek somut veriler elde edecektir bu çalışmayla. Sonrasında ise çocuk koruma alanında bir ihtiyaç analizi yapacağız ki burada çocuklar mağdur olmadan koruyucu/önleyici tedbirleri ortaya koyacak müdahale planlarını da sisteme dâhil edeceğiz. Çocuk koruma alanında sunulan hizmetlerde aksayan yönlerini tespit edeceğiz, çocuk alanında çalışan kurumların söyledikleri çalışmaları taşra teşkilatları dâhil olmak üzere mevzuatları değerlendirilerek öneriler geliştirilecek. En sonunda da elde edilen bütün bu veriler ışığında erken tanı ve uyarı sistemi modellenecektir.

Proje fikri, yasal dayanaklara baktığımızda çok sayıda yasal altyapısının olduğunu görüyoruz. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19. maddesinde, her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için çocukların bütün önlemlerin devlet tarafından alınmasını taraf devletlerin hükümetleri arasında. Yine Birleşmiş Milletler Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine baktığımızda 56. maddede yine aynı erken tanıdan hareketle devletlere görevler verilmiş durumda.

Avrupa Birliği Müktesebatı Programı'nda da yine aynı şekildedir. Anayasa ile ilgili kanunlara baktığımızda Anayasa'nın 41. maddesinde devlet, her türlü istismar ve ihmale karşı, şiddete karşı çocukları korumaya yönelik her türlü önlemi alır denilmekte.

Yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda benzer düzenlemeler bulunmaktadır. 9. Kalkınma Planı'nda da aynı şekilde çocukların maruz kalabileceği sosyal risklere ilişkin çözümler üzerinde çalışılması öngörülmektedir. 9. Kalkınma Planı 2012 yılı planına baktığımızda da projenin gerekçesinde bahsettiğimiz kısımlar aynı paragrafla ifadesinde bulunmakta, orta vadeli programda yine 61. Hükümet Eylem Planı'nda da aynı şekilde erken tanı ve uyarı sistemi kurulacağından bahsedilmektedir. Benzer kısımlara çok atıfta bulunmuyorum, baktığımızda bütün yasal mevzuat bir erken tanı ve uyarı sistemine ihtiyaç bulunduğunu ifade etmektedir.

Proje ile beklenen sonuçlara baktığımızda; kuruluşlarımızda kalan şu an Bakanlığımıza bağlı kuruluşlarda koruma altında bulunan çocuk sayımız 14 bin seviyesinde. Bu çocuklarımızın koruma altına alınmalarının nedeni elimizde mevcut. Bir de toplamda 36 bin birey aile yanında sosyal ve ekonomik olarak desteklenmekte şu anda. Bu çocukların risk alanlarını biz bilemiyoruz.

Bu proje ile bu çocuklar için risk oluşturacak faktörler tespit edilecek, kurumlarda koruma altında bulunan çocukların risk faktörleriyle karşılaştırılması sağlanacaktır. Çalışma sonucunda belirecek liste ile önlenebilme ve engellenebilme durumlarına ilişkin bir değerlendirme ortaya konulacak. Yine çocuk koruma alanında sunulan hizmetlerde aksayan yönler tespit edilecek, iş birliği ve eşgüdümün güçlendirilmesi noktasında da önerilerde bulunacaktır.

Yine beklenen sonuçlarımıza baktığımızda, mevcut olan çocuk alanında faaliyet gösteren kurumların güçlü ve zayıf yanları ortaya konacak, koordinasyon stratejileri tekrar gözden geçirilecektir. Bu noktada bu kurumların iş birliği ve paylaşımı üzerinde durulacaktır. En son elde edilen bütün veriler ışığında dediğim gibi çocuk erken tanı sisteminin modellenmesine ilişkin bir temel teşkil edilecektir.

Süremin kısıtlılığından dolayı proje bileşenlerine, detaylara çok fazla değinmek istemiyorum. Burada hızlıca bakacak olursak bunlar faaliyetlerimiz, proje faaliyetlerimiz. Koruma altına alınma nedenleri ve risk alanlarının belirlenmesi, sonraki durumda mevcut durum analizi yapacağız ve öncelikle Aile Bakanlığı, kendi Bakanlığımız olmak üzere çocuk alanında faaliyet gösteren diğer bakanlıkların da mevzuatları ve birbirleri arasında koordinasyon stratejileri üzerine bir araştırma yapacağız. Literatür taraması yapacağız ve benzer örnekleri Türkiye ve dünyadaki çocuk erken tanı sistemine ilişkin benzer örnek projeler araştırılacak. En son akademik çalışma toplantılarıyla araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirilecek. Çocuk erken tanı sisteminin nasıl olacağına ilişkin neden/nasıla ilişkin çalışmalar gerçekleştirilecektir. Son kısımda yıl ortasında bir raporlama yapılacak.

Projenin öngörülen süresini ileriki yıl olarak tasarlamıştık biz ancak önümüzdeki yılın sonunda da sistemin işler hâle gelmesini hedefliyoruz. Süreyi iyi kullanmak adına sistemin nasıl çalışacağı üzere asıl önemli kısım bizce burası, bunun üzerinde durmak istiyorum.

Bu çalışmayla çocuklar için risk oluşturacak faktörler belirleyeceğiz ilk etapta. Sonrasında kamunun elinde bulundurduğu on-line veriler ki biraz sonraki sunumda gelecek bu, on-line veriler ışığında bu risk faktörlerini risk puanlamasına dönüştüren güvenli ve özel bir yazılım programı geliştireceğiz.

ÇETUS Projesiyle kamuda mevcut olan on-line verilerden çocuklar için risk oluşturacak faktörler tek bir veri tabanında birleştirilecek, riskin önceden fark edilebileceği ve risk haritalarının oluşturabileceği bir sistem kurulacaktır. Sistem ilave bir bilgiye ihtiyaç duyulmadan, herhangi bir şey yapılmadan otomatik olarak kendini güncelleyecek bir sistem olacaktır, on-line sistemdir.

Burada kurumları görüyoruz. Birçok kamu kurumu; Millî Eğitim Bakanlığından tutun Sağlık Bakanlığına, Tarım Bakanlığına, Ekonomi Bakanlığına, İçişleri Bakanlığına

bütün kurumların aslında birçok kurumun şu an mevcut on-line verileri var. Bu şema TÜBİTAK'taki arkadaşlarımızın bir draft olarak hazırladığı bir şema. Bunlar projeyle detaylandırılacak, bakanlıkların mevcut olan bütün on-line verileri tespit edilecek, sonrasında da bu verilerden çocuklar için risk oluşturabilecek olan veriler üzerinde duracağız.

Bu da alt kısmı, diğer kısmı... Sonrasında çocukların karşı karşıya kaldığı ve kendisi için risk oluşturacak sorunlar ortaya çıktığında bu durum sistemimize düşecek ve çocuklar daha şiddete ya da kötü bir duruma maruz kalmadan vakit kaybetmeksizin uzman personelimizle müdahale edeceğiz.

Sistemi ilk etapta Bakanlığımızın birimlerinde kullanmayı tasarlıyoruz. Riskin sistemimize düşmesi hâlinde uzman personelimiz ailenin evini ziyaret edecek, devletin elindeki bütün imkanlar ihtiyacın niteliğine göre seferber edilerek çocuklar herhangi bir travma yaşamadan gerekli önlemler alınacaktır.

Tüm bu çalışmalar ışığında çocukların kendi öz aile ortamlarında mutlu ve huzurlu bir fert olarak büyüme ve yetişmeleri hedeflenmekte olup, bu hedef gerçekleştiğinde aynı zamanda başta Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve iç hukukumuzda ifadesini bulan ve çocuğun üstün yararının bir gereği olan her çocuğun öncelikle kendi öz aile ortamında bakılma hakkı tam anlamıyla hayat bulmuş olacaktır diyorum. Teşekkür ediyorum.

***

OTURUM BAŞKANI

Evet, Fahri Bey gerçekten teşekkür ederiz. Biraz hızlanalım dedik, bayağı bir gaza basmış olduk, 9 dakikada bitirmiş oldunuz konuşmanızı. Ama herhâlde tartışmada konuşulacak çok fazla noktaya da değinilmiş oldu.

Ben hem bir yandan oturum başkanlığını yaparken bir yandan şu slaytları açayım. Şimdi üçüncü konuşmacımız Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümünden Yardımcı Doçent Doktor Filiz Yıldırım. Kendisinden, Erken Ergenlik Döneminde Risk Algılama ve Riskten Korunma Tutumları Üzerine Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi: Ekolojik Bir Model Önerisi konuşmasını dinleyeceğiz.

"ERKEN ERGENLİK DÖNEMİNDE RİSK ALGILAMA VE RİSKTEN KORUNMA TUTUMLARI ÜZERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ETKİSİNİN İNCELENMESİ: EKOLOJİK BİR MODEL ÖNERİSİ"[1]

YRD. DOÇ. DR. FİLİZ YILDIRIM [2]
PROF. DR. ŞENGÜL HABLEMİTOĞLU [3]
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ

GİRİŞ

İnsan yaşamının bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi yaşam dönemleri arasında riske en fazla maruz kalınan yaşam dönemlerinin başında ''ergenlik'' gelmektedir. Bu tebliğe konu olan araştırmada; Birleşmiş Milletler'in önerdiği gibi 18 yaş altı, "çocuk"luk olarak kabul edilmiş ve risk, risk algılama ve riskten korunma tutumları ergenliğin önemli bir aşaması olan ''erken ergenlik (12-15)'' dönemindeki çocuklar temel alınarak değerlendirilmiştir. Bir zarar ya da kayıp durumuna yol açabilecek herhangi bir olayın ortaya çıkma ihtimalini ifade eden risk, çocukların yaşamında bazı değerlerin tehlikede olduğunu düşündüren bir uyarı biçiminde gelişen olay ya da durumlar olarak ortaya çıkmaktadır (Anonim, 1997; Rosa, 2003). Erken ergenlik dönemindeki çocukların yaşamında genel olarak sosyal, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve işlevsel riskler görülmektedir. "Sosyal risk"; toplum ve daha çok çocuğun ailesi / ebeveynleri ve sosyal çevresiyle yaşadığı ilişkileri sonucunda ortaya çıkmaktadır. "Psikolojik risk"; öz güven ve kendini ifade edebilme gibi temelde çocuğun kendisine bağlı olarak gelişen risk çeşididir. "Fiziksel risk"; sağlık, beslenme, barınma gibi yaşam koşullarına ilişkin risklerdir. "Ekonomik risk"; para ile ilgili kararlarla ortaya çıkmaktadır. Paranın kullanımı ile ilgili kararlar "riskli tutumlar"ı da içermektedir. "İşlevsel risk"; ihtiyaçları karşılama ve yaşamdaki başarı ile ilişkilidir. Bu anlamda yaşanan riskler; çocuğun yetersizlik duygusu, başarısızlığı ve çevresi ile bütünleş(eme)mesi bağlamında açıklanmaktadır (Hablemitoğlu ve Yıldırım, 2009). Yaşamda risklerle karşılaşma olasılığı yüksek olan çocukların önemli bir bölümü baskı ve zorlanmaya karşı risk içeren tepki verirken, bazıları riskten korunma tutumları geliştirmeye açık ve bilinçlidirler. Erken ergenlik döneminde ortaya çıkan bazı fiziksel ve davranışsal değişiklikler, riski algılama ve riskten korunma tutumları benimsemede farklılıklara neden olabilmektedir.

1 Bu araştırma Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen projenin bir bölümüdür.

2 filizyildirim06@hotmail.com

3 hablemit@gmail.com

Bu dönemde bedensel, biyolojik, cinsel değişmeler ile özellikle hormonların işlevlerindeki hızlanma ve artışa bağlı olarak ruhsal, duygusal ve sosyal değişimlerle çocuk kendisini tanımaya ve kabullenmeye çalışmaktadır. Ayrıca duyguların hızlı değişimine bağlı olarak psikiyatrik bozuklukların genellikle ergenlik dönemine rastladığı, kimi zaman da bu risk grubunda ruhsal bozuklukların sıklığının incelendiği çalışmalarda yüksek düzeyde ruhsal bozukluk ve intihar oranları dikkati çekmektedir (Weiss et al. 1965). Bu bağlamda bu dönem, yaşanan psikolojik risklere bağlı gelişme ve değişmelerle başa çıkma çabaları ile geçmektedir. Diğer yandan merakın giderilmesi ve özellikle akran etkisine maruz kalınarak çeşitli fiziksel risklerin bu yaşlarda deneyimlendiği görülmektedir. Bu dönemde her ne kadar soyut işlemlerin gelişmeye başlaması ile birlikte çocuk; felsefe, din, politika, ölüm gibi kavramlar üzerinde daha fazla düşünmeye, tartışmaya, zamanın farkına varmaya başlasa da çocukların yabancılaşmalarına neden olacak biçimde ailelerini, arkadaşlarını ve yaşam biçimini reddedişi, bir anlamda birey, aile ve toplumsal yaşama bağlı olarak sosyal riskleri deneyimlediği görülebilmektedir (Derman, 2008; Aral, 2001). Ayrıca bu dönem soyut işlemlerin gelişmesi ile birlikte çocukların riskleri bütün yönleri ile değerlendirerek algılamaya başladıkları bir dönem olmakta ve güç bir dönemsel yaşam mücadelesine işaret etmektedir. Öyle ki bu dönemde riskli davranışlar, çocukların sağlığını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir (sigara içme, yanlış beslenme alışkanlıkları vb.). Bu nedenle erken ergenlik döneminde çocukların yaşamlarındaki riskleri ve bu riskleri nasıl algıladıklarını belirlemek onların yaşamlarının geri kalanında kendilerini mutlu, sağlıklı ve güvende hissetmeleri açısından önem kazanmaktadır. Bu anlamda araştırmada erken ergenlik dönemindeki çocukların kendilerini kuşatan yakın ve uzak çevreler ile etkileşimine bağlı olarak ortaya çıkan risk çeşitlerini ve riskten korunma tutumlarını belirleyen ekolojik bir model kullanılmıştır. Bronfenbrenner (1986) tarafından önerilen bu modele göre bebeğin doğumundan itibaren onu kuşatan çeşitli çevrelerin kendi içindeki ve birbirleri arasındaki uyum ya da uyumsuzluk sonraki gelişim dönemlerinde çocukların yaşamı üzerinde etkili olmakta ve çoğu zaman maruz kaldıkları risklerin de nedeni olabilmektedir. Bu bağlamda Bronfenbrenner (1986) mikro sistem, mezo sistem, ekzo sistem ve makro sistem olarak çocuğu kuşatan 4 çevre olduğunu belirtmektedir (Şekil 1.1). Mikro sistemde aile, akranlar, akraba ve okul gibi çocuğu kuşatan en yakın sistemlere ilişkin roller, aktiviteler ve bireyler arası ilişkiler çocuğun yaşamını doğrudan etkilemektedir. Mezo sistemde ailenin çocuğuna ilişkin akademik ve kariyer beklentileri onun başarısına ve okul atmosferindeki davranışlarına doğrudan etki etmektedir (Bronfenbrenner, 1986). Ekzo sistemde kitle iletişim araçları, anne-babanın iş yeri, devletin çeşitli uygulamaları, yerel ekonomi gibi çevreler ile bu çevrelerde gelişen olaylar, alınan kararlar, anlaşmazlıklar ve sosyal politikalar çocuğun yaşamını dolaylı olarak değiştirebilmektedir (Bronfenbrenner, 1986). Makro sistemde ise kültür, toplumun değerleri, gelenekleri, inanç sistemi,

yaşam biçimi, fırsatlar ve kaynaklar mikro, mezo ve ekzo sistemlere yansıyarak bireyin yaşamını dolaylı olarak yönlendirebilmekte; sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel çevreler gençlerin yaşamını etkilemektedir. Krono sistem ise kısa ya da uzun dönemli yaşanan olay ve risklerin bireyin yaşamında sağladığı değişimleri ortaya koymaktadır.

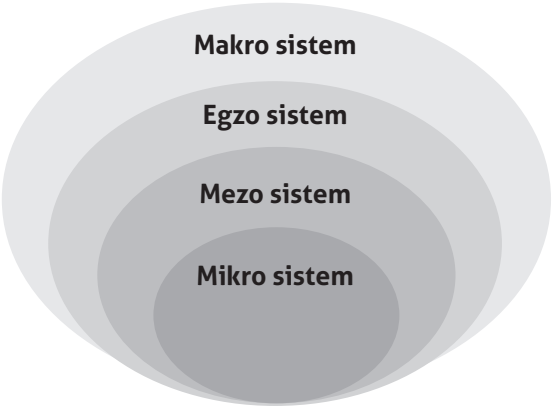

Şekil 1.1. Bronfenbrenner (1986)'ın ekoloji modeli

Bu sistemlerin kendisi ve birbirleri arasındaki uyumsuzluk ve mikrosistemden makrosisteme kadar uzanan ve ergenliğin erken evrelerinin kendine özgü çeşitli özellikleri nedeni ile çocuklar sosyal, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve işlevsel risklere maruz kalmakta ve bu riskleri farklı biçimlerde algılayabilmektedirler. Bu model çerçevesinde çocukların yakın ve uzak çevrelerinde karşılaştıkları pek çok risk çeşitleri ile deneyimledikleri riskli davranışların neden olduğu suçları önleme ve özellikle suçtan korunma faaliyetlerini içeren eğitimin, ergenliğin ilk aşamalarında başlaması önemlidir. Bu nedenle bu araştırma; özellikle okul temelli riskleri önlemede etkin müdahaleler geliştirilmesi ve risk algılama ile riskten korunma tutumlarının geliştirilmesinde ergenlerin, ailelerin ve rehberlik hizmetlerinin yeterliklerini artırmaya yönelik eşgüdüme uygun bir model ortaya koymayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Erken ergenlik dönemindeki çocukların risk çeşitlerini algılamaları ile riskten korunma tutumları üzerinde toplumsal cinsiyet etkisini ekolojik model çerçevesinde belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada temel olarak (i) "Erken ergenlik dönemindeki çocukların risk çeşitlerini algılamaları üzerinde toplumsal cinsiyet etkisi var mıdır?" (ii) erken ergenlik dönemindeki çocukların riskten korunma tutumları üzerinde toplumsal cinsiyet etkisi var mıdır?" gibi sorulara

yanıt aranmıştır.

Evren, Örneklem ve Örnekleme Yöntemi

Araştırmanın evrenini Ankara'da İlköğretim Okulu'na devam eden 12-15 yaş grubundaki çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yapılan yazışmalara olumlu yanıt veren Keçiören Barış Yolu İlköğretim Okulu'nda eğitim öğretime devam eden ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 249 çocuk oluşturmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında Çizelge 1.1'de bulunan ölçekler (Springer ve Philips, 1997) kullanılmış ve bireyleri tanıtıcı sosyo-demografik bilgiler (cinsiyet, devam edilen sınıf, kardeş sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu) araştırmaya katılan çocuklara sorulmuştur. Araştırmada kullanılan ölçeklere ve sosyo-demografik bilgilere ilişkin yanıtlar 2010 yılı Şubat-Mart ayları arasında toplam 249 gönüllü çocuğa karşılıklı görüşme yöntemi ile uygulanarak alınmıştır. Ölçeklerin geçerlik ve güvenirliği analiz edilmiştir. Ölçeklerin yapı geçerliliğini kontrol etmek için bir faktör analizi tekniği olan "Döndürülmüş (Varimax) Temel Bileşenler Analizi" yapılmıştır. Ölçeklerin duyarlı, birbiriyle tutarlı ve kararlı sonuçlar verme gücünü, yani güvenirliğini ölçmek için iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha testi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2002). Yapılan analizler sonucunda tüm ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Çizelge 1.1). Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler SPSS 16 istatistik paket yazılım programından yararlanılarak oluşturulan veri tabanında toplanmıştır. SPSS yazılımının sağladığı aritmetik ve mantıksal işlem yapabilme olanağı ile bilgilerin sınıflandırılması ve boyutlandırılması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada erken ergenlik dönemindeki bireylerin tanıtılmasına olanak sağlayan bilgiler (cinsiyet, devam edilen sınıf, kardeş sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu) sayı ve yüzde değerler ile açıklanmıştır.

BULGULAR

Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukları Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmaya katılan 12-15 yaş grubundaki 249 ergenden 139 (%55,8)'unun kız, 110 (%44,8)'unun erkek olduğu bulunmuştur. Bu çocukların yarısından biraz fazlası (%53,8) 7. sınıf, %47'si ise 8. sınıf öğrencisidir. Bu öğrencilerin %33,7'sinin annesi ilkokul, %31,7'sinin bir doktora programından mezun olduğu, %21,3'ünün annesinin ise ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Erken ergenlik dönemindeki bu çocukların %35,7'sinin babalarının ise bir doktora programından mezun olduğu; babası ortaokul mezunu olan bireylerin (%24,1), babası ilkokulu bitiren (%21,7) çocuklardan daha fazla oranda olduğu sonucuna

varılmıştır.

Çizelge 1.1. Araştırmada referans alınan ölçekleri tanıtıcı bilgiler

Ölçekler	Puan aralığı	Madde sayısı	Madde toplam korelasyonu aralığı	Faktör yük değeri aralığı	Varyans değeri	Alpha katsayısı
Bireyden kaynaklanan risk ölçeği	Bireyden kaynaklanan risk ölçeği 1 (3 ya da daha fazla kez) – 3 (Hiç)	17	.64 - .71	.48 - .71	%60.50	.68
Akran grubundan kaynaklanan risk ölçeği	1(Arkadaşlarımın çoğu) – 3 Arkadaşlarımın hiçbiri)	6	.45 - .61	.61 - .85	%60.51	.60
Aileden kaynaklanan risk ölçeği	1(Asla) – 4 (Her zaman)	5	.34 - .47	.36 - .69	%54.18	.62
Koruyucu faktörler ölçeği	1(Katılıyorum) – 4 (Katılmıyorum)	69	.59 - .63	.43 - .87	%62.65	.61
Sosyal riskten korunma alt ölçeği		*17*				
Psikolojik riskten korunma alt ölçeği		*20*	*.64 - .70*	*.32 -.75*	*%57.96*	*.67*
Fiziksel riskten korunma alt ölçeği		*10*	*.71 - .76*	*.45 - .80*	*%50.05*	*.75*
Ekonomik riskten korunma alt ölçeği		*3*	*.30 - .31*	*.30 - .35*	*%50.01*	*.55*
İşlevsel riskten korunma alt ölçeği		*19*	*.74 - .76*	*.35 - .75*	*%54.26*	*.76*

Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Risk Algılama ve Riskten Korunma Tutumları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi

Bu bölümde araştırmaya katılan erken ergenlik dönemindeki çocukların kendilerinden, akran gruplarından ve ailelerinden kaynaklanan riskleri algılamaları ve riskten korunma tutumlarına ilişkin verdikleri yanıtların puanlarının toplumsal cinsiyete göre karşılaştırılması için t testi yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre bireyden ve aileden kaynaklanan risk ölçeği ($p < .05$), koruyucu faktörler ölçeğinin sosyal riskten korunma ($p < .001$), fiziksel riskten korunma ($p < .001$) ve işlevsel riskten korunma ($p < .001$) alt ölçekleri üzerinde toplumsal cinsiyetin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Erken ergenlik dönemindeki kız ve erkek çocukların bireyden kaynaklanan risklere ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, kız çocukların ortalamasının ($\bar{x} = 48.86$), erkek çocukların ortalamasından ($\bar{x} = 48.07$) yüksek olduğu bulunmuştur.

Bireyden kaynaklanan riskler açısından kız ve erkek çocukların yanıtları arasındaki bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($t=2.401$, $p < .05$). Aileden kaynaklanan

risklere ilişkin kız ve erkek çocukların yanıtlarının puanları arasında farklılık ortaya çıkmıştır (t=2.326, p< .05). Erken ergenlik dönemindeki kız ve erkek çocukların aileden kaynaklanan risklere ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, kız çocukların ortalamasının (x = 15.50), erkek çocukların ortalamasından (x = 14.84) yüksek olduğu belirlenmiştir (Çizelge 1.2). Koruyucu faktörler ölçeği kapsamındaki sosyal riskten korunma alt ölçeğine ilişkin kız ve erkek çocukların yanıtları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (t=3.788, x = p< .001). Bu alt ölçeğe ilişkin kız ve erkek çocukların yanıtlarının ortalama puanları karşılaştırıldığında, kız çocukların yanıtlarının ortalaması (x = 56.83) erkek çocukların yanıtlarının ortalamasından (x = 54.03) daha yüksektir.

Koruyucu faktörler ölçeği kapsamında kız ve erkek çocukların fiziksel riskten korunma alt ölçeğine ilişkin değerlendirmelerini yansıtan yanıtların puanları arasında farklılık ortaya çıkmıştır (t=4.587, p< .001). Bu alt ölçeğe ilişkin kız çocukların ortalama puanlarının (x = 35.77), erkek çocukların ortalama puanlarından (x = 32.96) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Koruyucu faktörler ölçeğinin diğer bir alt ölçeği olarak işlevsel riskten korunma alt ölçeği ile ilgili kız ve erkek çocukların yanıtlarının puanları karşılaştırıldığında anlamlı fark saptanmıştır (t=. 4.373, p< .001).

Ortalama puanlara bakıldığında, kız çocukların ortalama puanlarının (x = .66.76), erkek çocukların ortalama puanlarından (x =62.97) yüksek olduğu belirlenmiştir (Çizelge 1.2)

Çizelge 1.2. Erken ergenlik dönemindeki çocukların risk algılama ve riskten korunma tutumları üzerinde toplumsal cinsiyet etkisine ilişkin t testi analizi sonuçları

Ölçekler	X	S	T	P	Ölçekler	X	S	T	P
Bireyden kaynaklanan risk ölçeği					***Psikolojik riskten korunma***				
Kadın	48.86	2.53	2.401*	0.017	**Kadın**	61.42	6.42	1.220	.224
Erkek	48.07	2.59			**Erkek**	60.36	7.19		
Akran grubundan kaynaklanan risk ölçeği					***Fiziksel riskten korunma***				
Kadın	16.64	1.55	1.672	.096	**Kadın**	35.77	4.02	4.587***	.000
Erkek	16.31	1.52			**Erkek**	32.96	5.62		
Aileden kaynaklanan risk ölçeği					***Ekonomik riskten korunma***				
Kadın	15.50	2.24	2.326*	.02	**Kadın**	10.04	1.51	1.905	.058
Erkek	14.84	2.21			**Erkek**	9.66	1.56		
Koruyucu faktörler ölçeği									
Sosyal riskten korunma					***İşlevsel riskten korunma***				
Kadın	56.83	5.73	3.788***	.000	**Kadın**	66.76	6.03	4.373***	.000
Erkek	54.03	5.91			**Erkek**	62.97	7.62		

** p< .05 istatistik düzeyde anlamlı bulunmuştur.*
****p<.001 istatistik düzeyde anlamlı bulunmuştur.*

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada erken ergenlik dönemindeki çocukların yaşamlarındaki bazı riskleri algılamaları ve riskten korunmak amacı ile benimsedikleri bazı tutumlar üzerinde toplumsal cinsiyetin etkili olduğu belirlenmiştir. Buna göre kız çocuklarının özellikle kendilerinden ve ailelerinden kaynaklanan riskleri erkek çocuklara göre daha yüksek düzeyde algıladıkları saptanmıştır. Ayrıca kız çocuklarının riskten korunma tutumlarının erkek çocuklara göre daha yüksek oranda olması da dikkati çeken diğer önemli bir sonuçtur. Öyle ki, erken ergenlik dönemindeki kız çocuklarının işlevsel, fiziksel ve sosyal riskten korunma tutumlarını erkek çocuklara göre daha yüksek düzeyde benimsedikleri anlaşılmaktadır.

Arnett ve Balle-Jansen (1993)'in yaptıkları çalışmada, risk alma davranışının pek çok değişkenle ilişkisi araştırılmıştır. Danimarka'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan 12-20 yaş grubundaki 1053 ergeni kıyaslayarak araştırma yapan Arnett ve Bale-Jensen (1993) 12-13 yaşından sonra erken ergenlik dönemindeki çocuklar arasında özellikle fiziksel riskler kapsamında bulunan sigara bağımlılığının arttığını bulmuştur. Byrnes ve arkadaşları (1999) sosyal, entelektüel ve fiziksel risk alma ve risk alma davranışındaki toplumsal cinsiyet farklılıklarını saptamak amacı ile Amerika'daki toplam 100.000 olmak üzere erken ve geç ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırmada kız ve erkek çocukların risk alma eğilimlerinde tutarlı bir biçimde toplumsal cinsiyet farklılıkları olduğu ve bu farklılıkların erken ergenlikten geç ergenliğe geçişte azaldığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, erken ergenlik dönemindeki kız ve erkek çocukların farklı risk çeşitlerine maruz kalarak bu risk çeşitlerini farklı biçimde algıladıkları ve riskten korunma tutumu geliştirdiklerini ortaya koymaktadır.

Bu farklılıklar Bronfenbrenner (1986)'ın da belirttiği gibi özellikle bireyin kendisi, akran grupları ve aile yaşamının doğrudan etkisine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar akran gruplarının, ergenin farklı risk çeşitlerine maruz kalmasında etkili olduğu bilinse de, bu araştırmada da anlaşıldığı gibi kız ve erkek çocukların kendilerinden ve ailelerinden kaynaklanan riskleri daha yüksek oranlarda algıladıkları ve toplumsal cinsiyet etkisinin her ikisi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Çünkü her ergen için aile; ilk ve en önemli sosyalizasyon araçlarından biridir. Aile sadece ihtiyaçların karşılandığı bir yer değil; aynı zamanda gelecek kuşaklara değerlerin, inançların ve standartların aktarıldığı en önemli sosyal kurumdur.

Bu bağlamda sağlıklı, demokratik ve güçlü bir aile; ergenlerin riskleri algılamaları ve riskten korunma tutumları geliştirmelerinde önemlidir. Ayrıca okullarda güçlü ve kapsamlı aile politikaları ile aileyi koruma ve güçlendirmeye ilişkin bir ''değerler eğitimi''nin ekolojik model temel alınarak farklı yaş gruplarına yönelik olarak sürdürülebilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Anonim, 1997. Türk Dil Kurumu Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.

Aral, N. 2001. Çocuk Gelişimi 2. Turan Ofset, İstanbul.

Arnett, J. and Balle-Jensen, L. 1993. Cultural Bases of Risk Behavior. Danish Adolescents Children Development, 64; 1842-1855.

Bronfenbrenner, U. 1986. Ecology of the Family as a Context for Human Development. Developmental Psychology, 22, 723-742.

Büyüköztürk, Ş. 2002. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pegem A Yayıncılık, 201 s., Ankara.

Byrnes, J., Miller, D. C. and Schafer, W. D. 1999. Gender Differences in Risk Taking: A Meta-Analysis. Psychological Bulletin, 125; 367-383.

Derman, O. 2008. Ergenlerde Psiko-Sosyal Gelişim. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri: Adölesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi, No: 63, s.19-21.

Hablemitoğlu, Ş. ve Yıldırım, F. 2009. Risk Çağı. Eflatun Yayınları, Ankara.

Rosa, E. 2003. The Logical Structure of the Social Amplification Risk Framework (SARF): Metatheoretical Foundations and Policy İmplifications, In: The Social Amplification of Risk. Pidgeon N. K., Kasperson, R. E. and P., Slovic (Eds.), pp. 47-79, Canbridge University Press.

Springer, J. F. and Philips, J. L. 1997. Individual Protective Factors Index (IPFI): A Measure of Adolescent Resiliency. http://www.emt.org/userfiles/ipfi.pdf, Erişim Tarihi: 28.10.2011.

Weiss, R.J., Sedal, B. E. and Sokol, R.1965. Epidemiology of Emotional Disturbance in A Men's College. J Nerv. Ment. Dis., 141, 240-250.

Rosa, E. 2003. The Logical Structure of the Social Amplification Risk Framework (SARF): Metatheoretical Foundations and Policy İmplifications, In: The Social Amplification of Risk. Pidgeon N. K., Kasperson, R. E. and P., Slovic (Eds.), pp. 47-79, Canbridge University Press.

Springer, J. F. and Philips, J. L. 1997. Individual Protective Factors Index (IPFI): A Measure of Adolescent Resiliency. http://www.emt.org/userfiles/ipfi.pdf, Erişim Tarihi: 28.10.2011.

Weiss, R.J., Sedal, B. E. and Sokol, R.1965. Epidemiology of Emotional Disturbance in A Men's College. J Nerv. Ment. Dis., 141, 240-250.

***

"ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMEDE EBEVEYN İZLEMESİ"

ARŞ. GÖR. ÖZLEM ULAŞ
ARŞ. GÖR. SELEN DEMİRTAŞ-ZORBAZ
ARŞ. GÖR. SEVAL KIZILDAĞ
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ, PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK ABD

GİRİŞ

Çocuk suçluluğu Türkiye'de çok yaygın ve güncel bir problemdir. Türkiye'de suçlu çocuk ve yetişkinlerle yapılan birçok araştırmada suç işleme davranışında erken çocukluk deneyimlerinin ve aile ilişkilerinin önemli olduğu ortaya konmuştur (Demirtaş, 2011). Çocukların içinde bulunduğu gelişimsel dönem özellikleri açısından yetişkinlere oranla suça karışma eğilimleri daha fazla olabilmektedir. Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu verileri incelendiğinde, 2010 yılında 188.044 çocuğun güvenlik birimine getirildiği görülmektedir. Bununla birlikte 476 çocuk öldürme, hırsızlık, ırza geçmek vb. suçlardan hüküm giymişlerdir (www.tuik.gov.tr).

Çocuklar bilişsel olarak yetişkin düşüncesine erişemedikleri için yaptıkları davranışların sonuçlarını kestiremeyebilirler. Bu nedenle çocukların yetişkin izlemesine ihtiyaçları vardır. İhtiyaç duydukları bu izlemeyi de ebeveynleri onlara sağlamalıdır. Ebeveyn izlemesi (parental monitoring) ebeveynin ergenlerin ev dışında yaptıkları etkinlikler ile ilgili bilgi sahibi olması ve ergenlerin nerede olduğu, ne yaptığına ilişkin bu bilgi de kısmen ebeveynin kendi, kısmen de çocuğun kendiliğinden gönüllü olarak verdiği bilgi olarak tanımlanmıştır (Stattin ve Kerr, 2000; akt., Aksoy, Gözün-Kahraman ve Kılıç, 2008).

Ailenin, çocuklarının temel ihtiyaçlarının yanında diğer ihtiyaçları da (duygusal, sosyal vb.) karşılamada yetersiz kalması, çocuklarıyla etkili iletişim kuramaması, uygun olmayan problem çözme yöntemlerini kullanmaları, çocuğa karşı ilgisiz davranmaları dolayısıyla ebeveyn izlemesinin yetersiz olması çocukların suça itilmesinde risk faktörü oluşturabilmektedir.

Bu bağlamda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında önleyici rehberlik hizmetleri ön plana çıkmaktadır. Albee ve Ryan'e (1998) göre, rehberlik hizmetleri, gelecekte istenmeyen olay ve durumların önlemek için şimdiden bazı önlemler almak ya da seçenek olarak gelecekte istenen olay ve durumları arttırmak için bazı etkinliklerde bulunmak biçiminde tanımlanabilmektedir (Akt., Korkut, 2011). Ebeveynin çocuğunun suç işlemesi üzerindeki izlemesi birincil önleme hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda bu araştırmanın amacı; herhangi bir suça karışmamış çocukların ebeveynlerinin özelliklerini ortaya koymaktır. Bununla birlikte araştırmanın ikinci amacı çocukların suça karışmasını önleyebilecek faktörleri saptamaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmada elverişli örnekleme yöntemiyle ulaşılan ebeveynlere araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan Ebeveyn İzleme Anket Formu uygulanmıştır. Ebeveyn İzleme Anketi iki bölüm ve 30 maddeden oluşmaktadır. Anket aracılığıyla ebeveynlerden toplanan veriler SPPS 18.0 ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistik ve yüzdelikler kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından 70 ebeveyne ulaşılmıştır. Ebeveynlerin bazı demografik niteliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Cinsiyet, Eğitim Düzeyi, Medeni, Gelir Getiren Bir İşte Çalışma, Çocuklarının Cinsiyeti, Sahip Olunan Çocuk Sayısı ve Disiplin Cezası Alma Durumlarına Göre Dağılımları

		n	%	Toplam n	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	41	58,6	70	100
	Erkek	29	41,4		
Eğitim Düzeyi	İlkokul	4	5,7	70	100
	Ortaokul	8	11,4		
	Lise	17	24,3		
	Üniversite	40	57,1		
	Yüksek lisans	1	1,4		
Medeni Durum	Evli	66	94,3	70	100
	Boşanmış	4	5,7		
	Eşi vefat etmiş	0	0,0		
Gelir Getiren Bir İşte Çalışma Durumu	Evet	62	88,6	70	100
	Hayır	8	11,4		
Çocuklarının Cinsiyeti	Kadın	34	48,6	70	100
	Erkek	35	50,0		
	80	1	1,4		
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	1 Çocuk	16	22,9	70	100
	2 Çocuk	44	62,9		
	3 Çocuk	10	14,2		
Disiplin Cezası Alma Durumu	Disiplin cezası aldı	1	1,4	70	100
	Disipline gitti ama ceza almadı	2	2,9		

Tablo 1'de belirtilen, araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımları incelediğinde, %41,4'ünün (29'unun) erkek, % 58,6'sının (41'inin) kadın olduğu; eğitim düzeylerine ilişkin dağılımları incelendiğinde ise, %5,7'sinin (4'ünün) ilkokul, %11,4'ünün (8'inin) ortaokul, %24,3'ünün (17'sinin) lise, %57,1'inin (40'ının) üniversite, %1,4'ünün (1'inin) ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin medeni durumlarına ilişkin dağılımları incelendiğinde, %5,7'sinin (4'ünün) boşanmış, %94,3'ünün (66'sının) ise evli olduğu görülmektedir. "Eşim vefat etti" seçeneğini işaretleyen bir katılımcı bulunmamaktadır. Bununla birlikte ebeveynlerin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumlarına ilişkin dağılımları incelendiğinde, %11,4'ünün (8'inin) gelir getiren bir işte çalışmadığı, %88,6'sının (62'sinin) gelir getiren bir işte çalıştığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine ilişkin dağılımları incelendiğinde, %48,6'sının (34'ünün) çocuklarının cinsiyetinin kadın, %50'sinin (35'inin) çocuklarının cinsiyetinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %1,4'ünün (1'inin) ise bu soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına ilişkin dağılımları incelendiğinde, %14,2'sinin (10'unun) üç çocuğu, %22,9'unun (16'sının) bir çocuğu, %62,9'unun (44'ünün) iki çocuğu olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen Ebeveyn İzleme Anketi (EİA) kullanılmıştır.

Ebeveyn İzleme Anketi (EİA)

EİA araştırmada kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Öncelikle deneme formu hazırlanan ankete ilişkin uzman görüşüne başvurularak anket uygulanmaya hazır hâle getirilmiştir. EİA'nin uygulama formu, toplam 30 maddeden oluşmaktadır.

EİA, katılımcıların demografik özellikleri ve en çok zorluk çektiği çocuğa ilişkin özellikler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların cinsiyeti, eğitim düzeyi, medeni durumu, gelir getiren bir işte çalışma durumu, gelir miktarı, sahip olduklar çocuk sayısı, çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutum olmak üzere 7 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise en çok zorluk yaşadıkları çocuğunun cinsiyeti, sınıf düzeyi, not ortalaması, eğitim yaşamı boyunca disipline verilme durumu gibi 23 madde yer almaktadır.

İşlem Yolu

Veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından, tesadüfi olarak seçilen ebeveynler ile tek tek görüşülerek uygulama yapılmıştır. Uygulama öncesinde araştırmanın amacı ve önemi konusunda bilgi verilmiş, anketi içtenlikle yanıtlamaları için ebeveynler güdülenmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Ebeveynlerden toplanan veriler SPPS 18.0 ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde öncelikle betimsel istatistikle frekanslar ve yüzdelikler hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan ebeveynlerin aylık gelir düzeylerine ilişkin dağılımları incelendiğinde, % 7,1'inin (5'inin) aylık gelirinin 4001–6000 TL arasında, %30'unun (21'inin) 2001–4000 TL arasında, %50'sinin (35'inin) 1.500–2000 TL arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %12,9'u (9'u) ise bu soruyu yanıtsız bırakmışlardır. Söz konusu ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutuma ilişkin dağılımları incelendiğinde, ebeveynlerin %1,4'ünün (1'inin) bu soruyu yanıtsız bıraktığı, %2,9'unun (2'sinin) çocuklarına karşı tutarsız, %12,9'unun (9'unun) otoriter, %15,7'sinin (11'inin) aşırı koruyucu, %18,6'sının (13'ünün) aşırı hoşgörülü, %48,6'sının (34'ünün) çocuklarına karşı demokratik bir tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarını sanatsal, sportif vb. etkinliklere yönlendirip yönlendirmemelerine ilişkin dağılımları incelendiğinde, %7,5'inin (5'inin) çocuklarını sanatsal, sportif vb. etkinliklere yönlendirmediği, %92,5'inin (62'sinin) ise yönlendirdiği görülmektedir. Ebeveynler çocuklarının hoşa gitmeyen bir davranış gösterdiklerinde verdikleri tepkiye ilişkin dağılımları incelendiğinde, ebeveynlerin %1,4'ünün (1'inin) uzman yardımına başvurduğu, %2,9'unun (2'sinin) diğer eşine şikâyet ettiği, %10,1'inin (7'sinin) haklarını kısıtladığı, %27,5'inin (19'unun) bağırdığı, %58'inin (40'ının) konuştuğu görülmektedir. Katılımcıların %1,4'ü (1'i) bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarının gün içinde nerede olduğunu takip etme durumlarına ilişkin dağılımları incelendiğinde, ebeveynlerin %4,3'ünün (3'ünün) çocuklarının gün içerisinde nerede olduklarını takip etmediği, %37,7'sinin (26'sının) kısmen takip ettiği, %56,5'inin (39'unun) sıklıkla takip ettiği görülmektedir. Takibin yanı sıra çocuklarının okul sonrası ne yapacağını öğrenme durumlarına ilişkin dağılımları incelendiğinde, %1,4'ünün (1'inin) çocuğunun okul sonrası ne yapacağını hiçbir zaman öğrenmediği, %3'ünün (2'sinin) nadiren öğrendiği, %10,6'sının (7'sinin) bazen öğrendiği, %30,3'ünün (20'sinin) sıklıkla öğrendiği, %54,5'inin (36'sının) her zaman öğrendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının okul çevresini güvenli bulup bulmama durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, %22,9'unun (16'sının) çocuğunun okul çevresinin güvensiz olduğu, %75,7'sinin (53'ünün) ise güvenli olduğu görülmektedir. Katılımcıların %1,4'ü (1'i) ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin günlük yaşamda çocuklarına tehlike oluşturabilecek durumlara ilişkin dağılımları incelendiğinde, %0,5'inin (1'inin) çocuklarının nerede olduğu, %0,5'inin (1'inin) çevre, %0,5'inin (1'inin) yalnız olması %0,5'inin (1'inin) gündem, %1,4'ünün (3'ünün) trafik, %10'unun (21'inin) okul güvenliği, %12,4'ünün

(26'sının) sosyal medya, %13'ünün (28'inin) medya, % 15'inin (31'inin) sosyal çevre, %21'inin (44'ünün) internet, %25,2'sinin (53'ünün) çocuklarının beslenme durumu ile ilgili tehlikeler taşıdığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveynlik becerilerini geliştirmeye yönelik eğitime katılma durumlarına ilişkin dağılımları incelendiğinde, %20'sinin (14'ünün) ebeveynlik becerilerini geliştirmeye yönelik bir eğitime katıldıkları, %77,1'inin (54'ünün) katılmadıkları görülmektedir. Katılımcıların %2,9'u (2'si) ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan ebeveynlerin aylık gelir durumlarına bakıldığında bütün katılımcıların 1.500 TL ve üzeri bir gelire sahip oldukları görülmektedir. İlgili araştırmalar (Kılıç, 2007; Terzi, 2007; Gönültaş, 2009; Aldemir, 2010; Mum, 2011) incelendiğinde sosyo-ekonomik düzeyin suça karışmada etkili bir değişken olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları da bunu destekler niteliktedir.

Ebeveynlerin tutumlarına bakıldığında daha çok demokratik tutumu benimsedikleri görülmektedir. Kılıç (2007), Ersin (2010), Şenses (2010) yaptıkları çalışmalarda, ebeveynlerin çocuklarına ilişkin belirledikleri tutumun onların suça eğilimlerini etkiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. İlgili çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde, aşırı baskıcı, tutarsız veya otoriter tutuma sahip ailelerin suça daha rahat yönlendikleri görülmektedir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu da ebeveynlerin çocuklarını sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirdiğidir. Özellikle ergenlerin enerjilerini bu tür faaliyetlere yöneltmek, saldırgan davranışları azaltacak ve dolayısıyla suça karışmalarını engelleyecektir (Kulaksızoğlu, 2004; Steinberg, 2007). Suça karışmamış çocuğu olan ebeveynlerin bu yönlendirmeyi yaptığı görülmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarını disiplin etme yöntemlerine bakıldığında daha çok konuşma ya da bağırma gibi sözel yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir. Tutuklu çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada anne-babanın çocuklarına yönelik tutumlarına bakıldığında, çoğu çocuğun ebeveyninin herhangi bir kabahat durumunda, kendilerine fiziki ya da sözel şiddet içerikli cezai yöntemler uyguladığı görülmektedir (Avcı, 2008). Bu açıdan suça yönelimin önlenmesinde anne-babanın çocuklarını disipline ederken kullandıkları sağlıklı yolların desteklenmesi gerekmektedir.

Araştırma bulgularına bakıldığında ebeveynlerin çocukların neler yaptığını ve okul durumunu büyük oranda takip ettikleri görülmektedir. Ebeveynin çocuğu izlemesinin suça eğilimi önlediği araştırmalarla da ortaya konmuştur (Aksoy, Gözün-Kahraman ve Kılıç, 2008).

Okul çevresi, çocukların suça karışmasında önemli bir faktördür ve çocuğu suça karışmamış olan ebeveynlerin çoğunluğunun okul çevresini güvenli olarak algıladıkları görülmektedir. Ebeveynlerin çocukları için tehdit olarak algıladıkları durumların başında ise beslenme, internet ve sosyal çevre gelmektedir.

Sonuç olarak; çocuğu suça karışmamış ebeveynlerin çocuklarını izledikleri, demokratik bir tutum sergiledikleri, disiplin etmede etkili yöntemleri kullandıkları ve çocuklarını sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirdikleri görülmektedir.

Bu nedenle çocukların suça karışmasının önlenmesinde ebeveyn eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle de okullarda yapılan önleme çalışmaları kapsamına ebeveyn eğitimi de alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksoy, A. B., Gözün-Kahraman Ö. ve Kılıç, Ş. (2008). Ergenlerin algıladıkları ebeveyn izleme ve destek davranışları. İnönü Eğitim Fakültesi Dergisi. 9 (15), 1 – 14.

Aldemir, F. A. (2010). Çocuk suçluluğu profili: 2007-2008 yılları Üsküdar bölgesi. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Avcı, M. (2008). Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: Çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 11 (1).

Demirtaş, S. (2011). Suç ve bağlan-ma. (ed. Tarık Solmuş). Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi. Ankara: Sistem Yayıncılık.

Ersin, B. (2010). Lise öğrencilerinin suç eğilimleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki (Beyoğlu İlçesi örneği). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Gönültaş, M. B. (2009). Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyo-demografik özelliklerinin ortaya konulması. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kılıç, Y. S. (2007). Çocuk suçluluğuna sebep olan sosyo-ekonomik faktörler. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Korkut, F. (2011). Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi

Mum, N. (2011). Çocuk ve genç tutuklularda psikolojik travma deneyimlerinin belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Steinberg, L. (2007). Ergenlik. Ankara: İmge Kitapevi.

Şenses, Ü. (2010). Türkiye'de çocuk suçluluğunun nedenleri ve önlenmesi: Adıyaman örneği. Polis Akademisi, Güvenlik Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Terzi, A. K. (2007). Kent ölçeğinde çocuk suçluluğu Çankaya örnek araştırması. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. www.tuik.gov.tr

OTURUM BAŞKANI

Evet, ben her dört konuşmacıya tekrar teşekkür ediyorum bu değerli konuşmaları için. Şimdi, vaktimiz var tartışmak için, arayı kapatmış durumdayız. Mikrofonumuz hazır mı arkadaşlar?

Evet, şimdi ben soruları alabilirim, soruları, katkıları... Evet, ön taraftan, tek mikrofonumuz mu var?

KATILIMCI

Fahri Bey'e ÇETUS sistemiyle ilgili soracağım. Zaten Bakanlığın kullandığı bir sistem var, çalıştığım kurumdan dolayı biliyorum. Sosyal yardım sistemine bağlı bir sistem ama yine de eğer tüm bakanlıklarla ilişkili ve çocukların okul devamsızlığı ya da diğer okul bilgileriyle ilgili her türlü bilgi elde edilebilecek bir sistem. Bu sistemden farkı ne? Ve ikincisi, uyarı sistemiyle nasıl veriler elde etmeyi planlıyorsunuz? Bir diğeri, hangi uzman kadrosuyla hane ziyaretlerini gerçekleştireceksiniz? Çünkü ben bir sosyal hizmet uzmanıyım ve Türkiye'de bu kadar geniş sorun alanı olan bir gruba hitap edebilecek ne psikolog, ne sosyal hizmet uzmanı, ne de sosyolog var! Mesela bunu Bakanlığın yeni düzenlemiş olduğu aile destek uzmanlarıyla ilişkilendirebilecek misiniz?

FAHRİ KOCAOĞLU

Şimdi bütünleşik sistem de yine aynı TÜBİTAK'ın G222, şimdi Enstitü oldular kendilerini tebrik ediyoruz, onların çalıştığı bir sistem, onlardan farklı bir sistem değil. Ancak şu ayrım var; SOYBİS'te kullanılan sistem de ÇETUS'ta kullanılacak sistem de biz ÇETUS'ta sadece çocuk için risk oluşturacak faktörleri belirleyeceğiz. Yani hane ile ya da hane verileri, kişiler, kadınlar başka bir şey değil. Yani korunmaya muhtaç çocuklar üzerine bir çalışma yapılacak ve bunları korunmaya muhtaç hâle iten faktörler ortaya konulacak, hangi risk faktörleriyse bunlar belirlenecek ve bu kamu kurumlarının mevcut verilerinde çocuklar için risk oluşturacak faktörler sistemimize süzgeç hâlinde gelecek. Bunlar üzerinde bir risk forumlaması yapan güvenli bir yazılım programı geliştirilecek ve bu noktada eldeki çocuğa etki eden, çocuğu korumaya muhtaç hâle getiren faktörler puanlanarak sistemimize düşecek.

Hangi uzman kadrosuyla bu yapılacak? Bu çalışmayla beraber bakanlığımız zaten yeni oluşumuyla beraber bir norm kadro çalışması yapıldı, bunlar kurumunuz vasıtasıyla sizlere de izah edilebilir. Bununla beraber tabi kurumlardaki sosyal çalışma görevlisi eksikliği malumunuz, sosyal hizmet uzmanı eksikliğini biliyoruz. Ama son düzenlemeyle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda sosyal çalışma görevlileri tanımı biliyorsunuz geliştirildi, içerisine farklı meslek grupları dâhil edildi. Nihayetinde bu meslek gruplarının da gerekli eğitim ve çalışmalar yapılarak aynı şekilde sisteme dâhil edileceği, hane ziyaretlerini yapacağı ve toplumun bütün mevcut kaynaklarını

çocukların ihtiyacı olan alanlarda kullanılmasının sağlayacağı bir çalışma üretmek istiyoruz.

OTURUM BAŞKANI

Peki, buradan devam edelim sonra oraya geçeceğim.

MUSTAFA BİLİR, *ÇOCUK HAKLARI DAİRESİ*

Filiz Hocam'a bir sorum olacak araştırmalarıyla ilgili. Şimdi malumunuz olduğu üzere bir ekolojik yaklaşım üzerinden hareketle bir araştırma yaptığınızı öngördüğünüz ve bu araştırma sonucunda da işte mikro sistem, makro sistem diye birtakım aşamalandırmalar koydunuz. Ama sonuçta gidilmiş sadece bir bölgede bir sosyo-kültürel yapı içerisinde ve bir belki de belli siyasi görüş çerçevesinde yerleşim yerlerinden yaklaşık 200 öğrenci üzerinden bir sonuç elde etmişsiniz. Ve bunu genelleyerek bir sonuca varmaya çalışmışsınız. Sizin yaklaşımınız üzerinden konuşuyorum, acaba bir genelleme yapabilmek için farklı bölgelerden de yani atıyorum bir Çankaya'dan ya da farklı sosyo-kültürel yapılardaki okullardan da destek alma noktasında iletişime mi açık olmadılar, yoksa siz mi alanı daraltmak ihtiyacı hissettiniz? Çünkü sonuçta sizin, üniversitelerin yaptığı araştırmalar bizim için şu anlamda çok şey ifade ediyor. Biz ulusal politikaları oluştururken ya da ulusal söylemlerde bulunurken çocuk hakları olarak iyi uygulama örnekleri ve tespitlerin bize faydası oluyor. Bunu biraz açar mısınız bu noktada?

YARD. DOÇ. DR. FİLİZ YILDIRIM

Öncelikle sorunuz için çok teşekkür ediyorum. Bu tabi ki söylediğim şeyler sadece çalıştığımız sosyal dokuya yönelik sonuçlardır ve genellemeler de o sosyal dokuyu yansıtan sonuçlardır. Bu bir pilot çalışmaydı, bir ön çalışma gibi kabul edelim bunu.

Zaten konunun başında anlatırken de bu bir alt yapı çalışmasıdır, daha sonra yapılacak çalışmaları için diye özellikle belirttim. Bu tabi ki evrensel anlamda diğer çalışmalar doğrultusunda daha büyük örneklem gruplarına ya daha farklı sosyo-kültürel yapılara genellenebilecek bir araştırma sonucu değil. Sadece çalıştığımız Keçiören'de ölçeklere uyguladığımız örneklem grubu doğrultusunda elde ettiğimiz sonuçları paylaştım ben.

Tabi ki dediğiniz noktaya da katılıyorum, yani üniversitelerin yaptığı çalışmalar ulusal anlamda Türkiye çapında riske maruz kalan, onların riskleri nasıl algıladıklarını ölçen, riske karşı nasıl korunma tutumları geliştirdiklerini ölçen nitelikli çalışmalar olması gerekir tabi ki. Bu bağlamda hemfikirim. Ancak belirttiğim gibi benim paylaştığım araştırma sonuçları sadece çalıştığımız Keçiören bölgesi bağlamında, o sosyo-kültürel dokuya yönelik elde edilen sonuçlardır. Yani bir alt yapı çalışması, bir ön çalışma niteliğinde kabul edebilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI

Peki, evet, bir soru da burada vardı.

MURAT HALİSÇELİK

Sayın Başkan benimki biraz katkı gibi. Çocuk koruma alanı ya da çocuk adalet alanı hepimiz de farkındayız bugünkü oturumlarda da bahsediliyor, daha öncesinden de biliyoruz; tek bir kurumun görevi değil pek çok kurumu ilgilendiriyor. Herkesin ortak sorumluluk alanında yer alan bir konu olduğunu da düşünüyorum. Millî Eğitim Bakanlığı 3 yaşından itibaren 18 yaşına kadar çocuklarla öğrenci olarak muhataplar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı değişik yöntemlerle gerek çocukları koruyarak gerekse ebeveynlerine hizmet vererek ya da Sağlık Bakanlığı hastanelerinde hekimleriyle çocuklarla bir şekilde muhatap oluyorlar, belediyeler başka bir şekilde. Baktığımızda sorun alanına yönelik pek çok kurumun birden çalıştığını görüyoruz. Bu çalışma içerisinde de erken uyarı sisteminin yani koruyucu/önleyici hizmet modelinin daha can alıcı olduğunu, sonuç alıcı olabileceğini ve kişiler örselenmeden ulaşabileceğimiz nokta olduğunu düşünüyorum sizler gibi. Ben bir canlı örnekle, kendi yaşadığım örnekle bunu pekiştirmek amacıyla mikrofonu aldım. Ben Bursa'da sokakta yaşatılan ve sokakta çalışan çocuklarla ilgili de çalıştım. O dönemlerde 23 yaşında bir gençle ilgili benden bir ricada bulunuldu. "Madde bağımlısıymış, görüşür müsünüz?" dendi. Yaşı bizim hizmet alanımızın dışında olmakla birlikte kişisel anlamda bir desteğim olabilir mi, diye görüşmeyi kabul ettim.

Bu genç geldi, 23 yaşında genç oldukça dinamik duran birisi ama madde bağımlılığının esiri olmuştu artık. Onunla yaptığım konuşmaların sonucunda bu çocuğun babasından gördüğü cinsel taciz sonucunda bu örselenmeyi atlatabilmek için madde bağımlılığına yöneldiğini fark ettim ve bunu çok küçük yaşlarda, 11-12 yaşından itibaren yaşadığını, beş erkek kardeş olduklarını, dördünün aynı tacize maruz kaldığını, sadece bir tanesini kurtarmak için yatılı okula gönderdiğini öğrendim. Şimdi konu madde bağımlılığı olarak geldi ama sorunun içinde yatan, o buz dağının altındaki sorun daha başkaydı, bunu keşfedebildik. Tabi keşfedebildik diyorum ama çok geçmişti, iş işten çoktan geçmişti. Bu çocuğa zamanında ulaşılamamıştı, erken müdahale imkânı yaratılamadığı için de bu sorunlarla baş başa kalmıştı. Bu çocuk eğer okuldayken, görüştüğümüzde okulu bırakmıştı zaten yarım kalmış eğitimi, okuldayken şu andaki duyarlılık o dönemde de olsaydı bu çocuk takip edilebilseydi ya da bir hastaneye gittiğinde doktor bunu fark edebilmiş olsaydı ve gerekli müdahale yapılsaydı belki sorun zamanında çözülebilecekti. Diğer kardeşleri de cinsel tacize maruz kalmayacaktı. Bu açıdan erken uyarı modelinin çok yararlı olduğunu düşünüyorum ben.

Bu örnek üzerinden gittiğimiz zaman belki Fahri Bey daha iyi cevap verebilir, böyle bir vakayı, buna benzer vakaların yaşandığı bir toplumda, bu çok somut ekstrem bir örnek gerçi, her yerde karşılaşmadığımız bir şey ama benzeri diğer sorunları olan çocukları nasıl

bilgisayar üzerinden online sistem üzerinden fark edebiliriz, keşfedebiliriz? Millî Eğitim Bakanlığı belki okul devamsızlığıyla bunu anlayabilir, Sağlık Bakanlığı anlayabilir ama on-line sistemden böyle bir sorunu nasıl keşfedebiliriz? Teşekkür ederim.

FAHRİ KOCAOĞLU

Aynı konu. Şimdi çocukları korumaya muhtaç hâle getiren faktörler nelerdir? Mesela eğitim, okul devamsızlığı, ebeveynlerin boşanması ya da adli birimlere yansıyan vakalar ya da kolluğa yansıyan vakalar ya da SGK işgücü kaybı, işsizlik, arazi kaybı... Aklınıza gelebilecek bütün bakanlıkların alanlarını düşünün, bütün bunların önemleri oranında puanlama yapan bir yazılım programı düşünün ve neticede sistemimizde risk puanı yükseldiğinde sistemimize düşüyor uyarı mahiyetinde. Yani bu puanlamayla sosyal alan ne kadar puanlanır, buna çalışılıyor ve önceki çalışmalarında bilimsel bir temele de oturttular TÜBİTAK'taki arkadaşlar. Bu sadece bize bir fikir verecek. Bir nevi şöyle söylesek yanlış olmaz belki sessiz çığlıklar belki on-line olarak duyulmuş olacak ve o ailenin kapısını çalmamıza neden olacak. Şimdi malumunuz siz de Aile Bakanlığı personelisiniz, kurumlarınıza vakalar nereden geliyor? Ya ihbar kanalıyla geliyor, birisi ihbar ediyor ya aile kendisi geliyor diyor ki ben çocuğumun bakımını sağlayamıyorum diyor, doğru mudur? Ya da kolluk birimlerinden geliyor. Bunların dışında bir hane kapalı kutu, Atatürk Caddesi 10 No.lu hanede olanları hiçbirimiz bilmiyoruz. Yani oradaki risk faktörleri yükseldiğinde bilgimiz olamıyor. Ancak ne oluyor? Vakalar üst üste bindiği zaman, daha da karışık hâle geldiğinde, içinden çıkılmaz hâle geldiğinde, çocuklar yavaş yavaş örselenmeye başladığında o zaman vaka bir yerlere yansıyor ki sonrasında ancak haberimiz oluyor. Bu çalışma ile vakalar karışık hâle gelmeden haberimizin olacağı bir sistem tasarlıyoruz.

OTURUM BAŞKANI

Peki, buradan bir soru alalım, sonra sizi alalım.

NİLÜFER KESER, *PSİKOLOJİK DANIŞMAN*

Merhaba. Ben açıkçası soru sormayacağım sadece düşüncemi iletmek istiyorum.

Fahri Bey'e söylemek istiyorum, şimdi projenizin bütçesi açıkcası bana çok fazla geldi. Bir uyarı sistemi oluşturulacak dediniz, ben sandım ki ekstra bir çalışma yapıldı ya da o araştırmalar devam ediyor ve böyle bir proje için 640 bin TL para ayrılmış diye düşündüm. Açıkçası sunumunuzu dinledikten sonra üzüldüm. Bu kadar zengin bir ülke değiliz, bu kadar bir bütçenin ayrılması ki, ben cinsel istismar vakalarıyla çalışıyorum, SHÇEK'e gelen vakalarımızı çok iyi biliyorum, cinsel istismar diye gidip daha sonra yurdun koşullarını beğenmediği için kaçıp, dışarıda cinsel istismara maruz kalan bir sürü çocuğumuz da var. Yani böyle koşulların düzeltilmesi gerekirken, tabi ki bunlar da yapılacak, bunlar da olmalı ama yani yapılan çalışma ve içeriği görünce açıkçası hayal

kırıklığı yaşadım. Sadece bunu söylemek istiyorum.

FAHRİ KOCAOĞLU

Bütçeleme çalışmaları Kalkınma Bakanlığının uzmanlarıyla gerçekleştirilen bir çalışma ve kamuda çalışan herkes bilir ki Kalkınma Bakanlığından bir projenizi geçirmek, yatırım programına dâhil etmek çok güçtür. Ve bu safhalarında, bütçe görüşme safhalarında faaliyetler tek tek hesaplanır, şimdi burada 15 dakikada anlatılan bir sunumla sizin neler yaşadığınızı bilemiyorum. Detayları o dört başlıkta geçtiğim proje bileşenleri altında yapılacak çalışmalar; bütün bakanlıkların mevzuatları ve işleyişlerinin takip edilmesi, koordinasyon stratejilerinin takip edilmesi, sonrasında bütün bu çocuklar için oluşturulacak risk faktörlerinin belirlenmesi... Bunlar çalakalem belirlenecek çalışmalar değil, alanda yapılacak, bir sürü örnek vakalar üzerinde gidilecek vakalar, kurumdaki 14 bin çocuğumuz var diyoruz, birçoğu taranarak onlar için oluşturulan risk faktörleri neler onlar üzerinde yapılacak çalışmalar neler belirlenecek. Risk faktörlerinin puanlaması üzerine çalışacak akademik kurullar, meslek elemanlarının bulunması, dünya örneklerinin araştırılması, literatürün taranması... Bu noktada bürokratlar ve Kalkınma Bakanlığı bunu kabul etmiş durumda, herhangi bir sıkıntı yok. Bütün bu çalışma tamamlanacak mı, o ayrı bir konu, çünkü arkasından yazılım konusunun geliştirilmesi gündemde. Netice itibariyle bir bütçe konusunda çalışan arkadaşlarımız bileceği için onu tekrar belirtmeme gerek yok. Ama erken tanı noktasında hangi kurum olursa olsun mutlaka bir çalışma yapılması gerekiyor ki çocukların mutsuzluğu, aile dışına itilmesi, istismara maruz kalması bizimki gibi bir ülke için para mevzubahis bile değil diye düşünüyorum. Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI

Peki, yine bir ön sıradan soru var. Bütün sorularımız ön sıradan geliyor, arka sıradakiler... Ben de uyuyorsunuz zannediyordum!

FERDA KARADAĞ, *SOSYAL HİZMET UZMANI*

Serap Hanım'ı dinlerken içimden geçenleri paylaşmak istedim sizlerle. Okullarda bu çocuklara ve ailelere yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi ve müdahale edilmesinden bahsettiniz. Ben sizi dinlerken, bunlar zaten yapılmıyor muydu acaba diye düşündüm? Yani okulların, öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin, müdürlerin görevi sadece formal bilgi vermek miydi, çocuğun maddi sıkıntısı var mı, ailesinde bir risk var mı? Buna yönelik kafalarında hiçbir şey yok muydu acaba ve müdahale yöntemleri yok muydu da böyle bir proje hazırlanmasına ihtiyaç duyuldu diye içimden sürekli onları geçirdim. Sonra sizi dinledikçe fark ettim aslında siz okul sosyal hizmetini anlatıyorsunuz. Okul sosyal hizmeti, dünyanın pek çok yerinde olan bir uygulama, okulda görevli olan sosyal hizmet uzmanının yapması gerekenleri anlatıyorsunuz bir taraftan. Ailelerle çalışmak, bu risk faktörlerinin belirlenmesi ve bunlara yönelik müdahaleler sosyal

hizmet uzmanının görevi ve Millî Eğitim Bakanlığının da sosyal hizmet uzmanlarına yönelik bir kadrosu yok. Böyle bir plan var mı acaba onu da merak ettim; Millî Eğitimin sosyal hizmet uzmanı görevlendirmek, okullarda sosyal hizmet uygulamalarını yaygınlaştırmak gibi bir plan var mı acaba diye merak ettim.

SERAP GÖKÇE

Öncelikle teşekkür ediyoruz. Zaman kısıtlamasından dolayı tabi ki çok ayrıntılı bilgi veremedim. Şu içinizden geçen kısmı söyleyeyim, tabi ki okullarımızda yapılıyor. Bu sistemin kurulma amacı okullardaki yapılan tüm çalışmaları yapılandırmış olmak. Yani okullarda elbette ki bir çocukla ilgili bir risk ortaya çıktığı zaman Rehberlik Araştırma Merkezleri zaten destek olarak bu çalışmaları sürdürülüyor. Ama Türkiye genelinde yapılandırılmış sistemli bir yapı yok. Yani okuldaki müdürün rehberliğe bakışı, idarecinin bakışı, öğretmenlerin bakışına kalmış bir durumda. Yani okuldaki psikolojik danışman tek başına kendini ifade edip, bu çalışmaları yapmak için çalışmak zorunda kalıyor şu anki sistemimizde. Ama bu yeni sistemle okulda o taşın altına herkes elini koyacak. Yani sınıf öğretmeni de bu sorumluluğu alacak, müdür yardımcısı da alacak, doğal olarak müdür alacak ve psikolojik danışman zaten kendi sorumluluğunda olan bu çalışmayı yürütecek. Şimdi sanırım görev tanımıyla ilgili bir karışıklık var diye düşünüyorum; okullarımızdaki psikolojik danışmanların hepsi zaten benim anlattığım görevi, şu anda yapıyor. Bu ilgili uzmanlık alanlarında var; aileye psikolojik destek vermek, çocuğa psikolojik destek vermek, çocuğun içinde bulunduğu riski ortaya koyup o riski önlemeye yönelik müdahale çalışmaları yapmak zaten bu psikolojik danışmanın görevleri arasında. Millî Eğitime sosyal hizmet kadrosu alınacak mı sorusunun cevabını tabi ki ben veremem ama şu anda zaten her okulda bir psikolojik danışman olsa bile yeterli değil. Psikolojik danışman çalışmalarını 1.000-2.000 nüfuslu bir okulda sürdürmeye çalışırken, diğer yandan sosyal hizmet uzmanlarımıza da baktığımızda zaten ülke genelindeki istihdamları, yani sayıları çok fazla değil. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bundan şikayetçi ki ben üzülerek özellikle burada söylemek istiyorum yeni bir meslek, Fahri Hocam'ın dediği gibi meslek genişledi, sosyal hizmet uzmanının yanında başka meslekler dâhil etti. Ben o kadar mesleklerin dâhil edilmesi, bu tamamen kişisel düşüncem, bana biraz can sıkıcı geliyor. Yani o yüzden herkesin kendi bulunduğu yerdeki çalışmaları tam anlamıyla yaptığı takdirde bu işlerin çok iyi olacağına inanıyorum. Yani okul psikolojik danışmanımız donanımlıdır, görevlerini yapıyor ama dediğim gibi tek başına kaldığı zaman bir şey yapamıyor. Ama bu sistemi biz ülke geneline yaydığımız takdirde müdür, müdür yardımcısı ve okulun o öğrencinin sınıf öğretmeni o taşın altına eline koyacak ve hep beraber kaldıracaklar. Bir kişinin kaldırabileceği bir taş değil o. O ağır bir taş! O nedenle bunu açıklama fırsatı verdiğiniz için de teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, şimdi son bir soru daha almadan önce bir duyuru yapacağım sonra gürültüye gitmesin. Şimdi bugünkü bu teknik aksaklık ve rötar nedeniyle Düzenleme Kurulu şöyle bir karar almış; yarından itibaren bu önleme oturumları bir alt katta Anadolu II, Anadolu III Salonlarının birleştirilmesi ile oluşan salonda devam edecek. O yüzden yarından itibaren bu programı aşağıda izlemeye devam edebilirsiniz.

Şimdi son bir arka sıradan bir soru var, onu da alalım ve sonuçta normal programa geri dönmüş olalım.

KATILIMCI

Hocam, öncelikle çok teşekkür ediyorum. Benim sormak istediğim soruları, orası mesafe uzak olunca, sevgili arkadaşlarım sordular. Bir tanesi bütçe idi. Tabi bu Fahri Bey'in inisiyatifi dışında olan bir şey. Ben de hayran kaldım o bütçeye çünkü cebimden para vererek bir proje yaptım, inşallah yarın sunacağım.

Bir diğeri de özellikle Millî Eğitim Bakanlığında çalışan sevgili arkadaşımıza: Okullarımızdaki rehber öğretmenlerimiz yeterli mi? Donanımlarıyla, görevleri icabı yeterli mi? Ben çoğu okulda görüyorum, bazen ben de gittiğim zaman önümü ilikleyerek karşılıyorum "Sayın Genel Müdürüm!" diyerek sevgili öğretmen arkadaşlarımı. Gerçekten okullarda özveriyle çalışan arkadaşlarım var ama bazıları bağımsızlığını ilan etmiş durumdalar. Yine okul müdürlerimizin yarısından çoğu zaten zamanlarını geçirmek için sanırım oturuyorlar orada, ek ders ve rahatlık kaygısı, onların başka dertleri yok! Bir tane olay yaşandı; bir baba büyük kızı ile ensest ilişkisi var. Kızı üniversiteye gidiyor, bir yıl gönderiyor üniversiteye, daha sonra da dayanamıyor kızını tekrar yanına alıyor. Bir de onun küçük kız kardeşi var, o kızcağız da lise 1'e gidiyor. 13 yaşından itibaren onu o ilişkiye alıyor, anne kızlar ve baba! Ve bu olayı da yine ortaya çıkartan hakkını yemeyeyim bir rehber öğretmenim yine. Böyle duyarlı rehber öğretmenler de var. Lütfen, bu noktada ne diyecek bilemiyorum ama Bakanlık yetkililerine bu konudaki bu düşüncelerimizi iletmelerini rica ediyorum, iletilirse çok sevinirim. Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

SERAP GÖKÇE

Ben açıkçası ne ileteceğimi anlayamadım. Çünkü olumlu olmayan meslektaşlarımızdan bahsettiniz ama verdiğiniz en son örnek olumlu bir örnek. Bakanlık yetkililerine ne tür bir mesaj vereceğim? Çünkü ben karar verici değilim.

KATILIMCI

Pardon, özür diliyorum, demin söylediniz ya görev tanımı diye, lütfen görev tanımı noktasında bu arkadaşlarımızın okuldaki görevleri nedir bunu açık ve net bir şekilde...

SERAP GÖKÇE

O açık ve net bir şekilde yönetmeliklerimizde var. Şimdi hep söylenen şey; yazılanlarla yapılanlar! Yazılanlarda görevlerimiz çok açık ve net. Yani yönetmeliğe rehberlik hizmetlerine baktığımızda okul psikolojik danışmanının, okul müdürünün, okul idaresinin herkesin yapması gereken görevler var, ayrıntılarıyla da var. Ama hani bunu sahiplenmek, bunu yapmak e hepsi rehber öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların elinde de olan bir şey değil. Yani şunu bilelim, Ankara'nın göbeğinde kendisine ait bir odası olmayan, bir hizmetli ile beraber aynı odada oturmak zorunda kalan psikolojik danışmanım var. Yani şimdi bu arkadaşımdan da davranış olarak ne beklersiniz? Tabi ki müdürle ilgili bir şey! Zihniyet değişmesi gerekiyor.

Belki de ben dönüp dolaşıp burada bulunma amacımız olan önlemeye geliyorum, erken uyarı sistemindeki bu yapılanma ile bu kontrolü ve takibi de yapılacağı için herkes o taşın altına eline koyacak yani, koymak zorunda. E koymayanlarla ilgili belki bir gerekli yaptırım yapılabilir ama Bakanlık da bunun farkında, alandaki arkadaşlarımız da farkında inanın.

Bir takım kaygılar yaşıyoruz. Verdiğiniz örneğe benzer bir örnekte, büyük bir çocukla ensest bir yaşantı içinde olunduğu için küçük çocuğu koruyalım diye müdahale ettiğimizde, hukuk sistemimiz henüz o tacize uğramamış, ona bir şey yapamayız dedi! Şimdi böyle bir cevap aldık. Henüz onun başına bir şey gelmedi, geldiğinde yapacağız! Yani şimdi bazen de geldiğimiz noktalar, o çok çıkmaz sokaklara girebiliyor yani bu ayrı bir şey. Ama olumsuzluklarla değil de işte yapılandırarak, istemli hâle getirerek biz bunu ne kadar kurtarabiliriz, ne yapabilirizin yoluna gidiyoruz artık. Ama tabi ki yönetmeliklerde bunlara daha da açık yer vereceğiz.

OTURUM BAŞKANI

Evet, ben bütün konuşmacılara ve dinleyenlere teşekkür ediyorum, zamanınızı ayırdınız, kahve kokuları içeri kadar girdi. Herkese iyi dinlenmeler...

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları

I. GÜN (15.30 - 17.00)

RİSKLERE KARŞI AİLE VE TOPLUMLA ÇALIŞMA

Moderatör: Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ
Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Bölümü

Afife TAŞ
Antalya Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

Ali ORHAN
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Aydın ÖKÇÜN TEKLE
Gaziantep Denetimli Serbestlik Müdürlüğü

Filiz ÖZ
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Özkan DOĞRUER
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Suat CELEP
Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. ALİYE MAVİLİ AKTAŞ,
KONYA SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMETLER BÖLÜMÜ

Ben Aliye Mavili Aktaş, tanıyorsunuz, burada ismimi görüyorsunuz ama...

Şimdi bu açık uzman tartışmasının önce masa etrafındaki belirli kuruluşlardan gelen arkadaşlarım konuşsun. Salondaki herkesin de buna ilişkin soruları olabilir. Sadece sorulardaki istirhamım şu; bir tebliğ sunar gibi, bildiri sunar gibi olmasın kime soruyoruz, sorunun açık içeriği tanımlanarak 3 dakikada sorulabilirse burası da onu 5 dakikada cevaplayabilir. Şimdi bir usul belirleyelim, baştan aşağı orası çocuk hizmetleri, burada rehberlik araştırma var, denetimli serbestlik var. Belki salonda bizi tamamlayan diğer uzmanlardan da olabilir.

Ben sosyal hizmet akademisyeniyim, ruhumu ve bütün hayatımı sosyal hizmete adadığım için de bundan çok hoşnudum, mesleğimi, işimi seviyorum. Bütün profesyonellerle de ekip çalışması anlayışıyla çalışmayı ve herkesin değerli yanlarını sınırları çerçevesinde değerlendirmeye yatkın bir duruşum olduğunu zannediyorum. İnşallah burada da böyle güzel bir ortak ses çıkartırız bütün uzman arkadaşlarımla.

Öncelikle denetimli serbestlikten Aydın Hocam tek kişi galiba, üç kişi demişlerdi. Ali Orhan Hocam size sonra söz versem, önce denetimli serbestlik konuşursak bizim açımızdan çok iyi olacak. Çünkü sabahtan beri konuşmalarda da hep suça yönelen çocuklarla mağdur çocuklar perspektifinden baktık. Belki denetimli serbestlikteki uygulama örnekleri bize durum tespiti açısından bir açılım sağlayacak. Buyurun efendim. Sayın Aydın Ökçün Tekle.

AYDIN ÖKÇÜN TEKLE, *GAZİANTEP DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜ*

Teşekkürler. Ben Aydın Ökçün Tekle, Gaziantep Başsavcılığında Denetimli Serbestlik görevlisi olarak görev yapıyorum.

Aslında benim burada bulunuşum denetimli serbestliği çok ilgilendirerek değil, ben şahsi müracaatımla başvurdum. Akabinde de Bakanlık da onayladı, UNICEF de onayladı, o kapsamda geldim. Konuştuklarımın veya anlatmak istediklerimin çoğu aslında denetimli serbestliğin dışında benim fikirlerim ama bunlarla birlikte söz verilen konularda veya sorulan sorulara cevap olarak da konuşmayı düşünüyorum.

Ben şöyle diyeyim; şu ana kadar üç ayrı bakanlıkta çalıştım. 31 yıl kamu hizmetim var. Öncelikle din adamı olarak bir süre çalıştım. Akabinde öğretmen ve eğitim idarecisi olarak çalıştım. En sonunda Adalet Bakanlığına geçtim, ceza infaz kurumlarında eğitim koordinatörlüğü yaptım. Son 7 yıldır da Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde denetim görevlisi unvanıyla çalışıyorum. Yani yaşamın birçok alanında uygulayıcı olarak bulundum. Bu kapsamda buraya gelirken zaten akademisyenlerimiz var, onlar akademik çalışmaları yapıyorlar. Alanda çalışan bir kişi olarak duygu ve düşüncelerimi

paylaşmak üzere burada bulunuyorum ben. Eğer konu bu şekilde devam edecekse böyle devam edeyim ancak benim anlatmak istediklerim denetimli serbestliğin dışında seyredecektir. Ama devam edebilirim.

OTURUM BAŞKANI

Peki, buyurun efendim. Denetimli serbestlikte çalışan arkadaşlarımız var aramızda belki onlar o açığı tamamlayacaklar.

AYDIN ÖKÇÜN TEKLE

Yani arkadaşlarımız da tamamlar, sorulara ben de cevap verebilirim.

Ben öncelikle suçu önleme ve koruma konusunun gerçekten çok önemli olduğunu herkes gibi düşünüyorum. Bu kapsamda da yapılacak çalışmalar gerçekten planlanmış ve çok güzel anlatımlar var. Zaman zaman eleştiriye maruz kaldı buraya çıkan arkadaşlarımız, yaptıkları çalışmaları sunanlar. Eleştirmek de doğal, eleştirilmek de doğal. Bir şeyler yapmak için herkes gayret gösteriyor; hepimiz devlet adına, sivil toplum kuruluşları adına gayretler gösteriyoruz. Bu gayretlerin sonucunda bir kişiyi kazanmak bile çok önemlidir diye düşünüyorum. Burada sizlerin bu katkılarının, bu tartışma ortamından çıkacak sonuçların yapılacak raporlarla siyasi makamlarca değerlendirip, kanun hâline getirilip bu konularda çözüm bulunacağını umut ediyorum.

Benim önleme çalışmaları konusunda birkaç önerim var, o önerilerim üzerine konuyu açmak istiyorum. Koruma ve önleme konusunda çeşitli çalışmalar yapılıyor. Bu çalışmalara katkı olarak; il bazında kurullar var, icralar var, okullarımız çalışıyor, Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışıyor, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Araştırma Merkezleri çalışıyor, Diyanet İşleri Başkanlığı çalışıyor, üniversitelerimiz çalışıyor, belediyelerimiz çalışıyor, STK'larımız çalışıyor, sayamadıklarım varsa kusura bakmayın, tümü bu konu için çalışıyor. Ancak bir koordinasyon eksikliği olduğunu ben müşahede ediyorum, sanırım hepimiz de bu konuda hemfikir olabiliriz diye düşünüyorum.

Bu kapsamda ben, koruma/önleme çalışmaları kapsamında öncelikle dar alanda çalışma grubu oluşturulmasının faydalı olacağını düşünüyorum. Bu kapsamda da mahalle bazında kurulların oluşturularak bu kurullar nasıl diyelim; öncelikle mahallemizde bir aile hekimliğimiz var, mahallemizde okulumuz var, camimiz var, mahallede oturan diğer gruplar var, karakollarımız var, ihtiyaca göre diğer sağlık birimlerimizde çalışan kişilerimiz var. Bunlarla ilgili dar alanda bir kurul oluşturursak olaylar çıkmadan önce önlenmesi için bu kişilerin çoğu bu bölgede yaşadığı için, kişilerin özelliklerini bildiği için daha verimli bir çalışma yapabileceklerini ve kişilerin özelliklerine göre bireyselleştirme diyoruz. Ceza Tevkifevlerinde, bu konuda daha yakından kişileri tanıyınca önlemlerin daha kolay alınacağını düşündüğüm için adını hep birlikte koyabileceğimiz bir kurul oluşturulmasını ve bu kurulda da meydana çıkabilecek olayların, kurulun zaman zaman toplantılarının bu kapsamda yaparak, meydana

çıkacak olayların önceden tespit edilmesi, bunların rapor edilmesi, o kişilere yönelik olarak özel çalışmalar yapılması. Burada her kurumun olması, önemsediğim kısım; kişinin sağlık problemi varsa aile hekimimiz ya da diğer sağlık çalışanımıza, eğitimle ilgili problemi varsa okul müdürümüz, öğretmenlerimiz, rehber öğretmenlerimiz, eğer güvenlikle ilgili bir problemi varsa güvenlik alanındaki çalışanlarımız genel kapsamda, o daha genel kapsamda Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, o da genel olarak katılımlarda bulunarak bu alanlarda katkılarda bulunabilir. Tabi şunu unutmayalım; sivil toplum kuruluşlarının o yörede bulunan temsilcilerinden, hatta esnaf, hatta suça karışmış, daha önceden rehabilitesi yapılmış çocuklardan kurulacak bir kurul olmasının faydalı olacağını düşünüyorum. Bununla birlikte okullarımızın, camilerimizin, çevredeki kursların, özel yurtların ve benzeri yerlerin uygun zamanlarının çocuk ve gençlik merkezi gibi kullanılmasının da faydalı olacağını düşünüyorum. Çünkü bakıyoruz gerçekten Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının var böyle yerleri, yeterli gelmiyor. Bakıyoruz gittiğimiz vakit gerçekten çok sayıda insan var. Sayı çoğaldıkça hizmetin kalitesinin biraz düşmesinin de doğal olduğunu sanırım çoğumuz kabul ederiz.

Diğer bir konu, olumsuz örnek teşkil edecek olayların çocuklardan uzak tutulması. Bu konuda yaşadığımız çok örnek var, sizler de yaşamışsınızdır sanırım. Bir madde kullanımıyla ilgili, bally kullanımı. Gaziantep'te bir iki çocuk vardı. Basında yayılmasının sonucunda yüzlere ulaştı bu çocuk sayısı. Basına sansür mü diyoruz? Hayır, öyle bir şey demiyoruz ancak kötü örneklerin duyulmasının geniş kapsamlı olmaması gerekir. Ancak iyi örneklerin çok iyi duyurulması gerekir. Bu kapsamda da belki çok uçuk bir fikir olacak ama okullarda televizyonlarla çocukların seviyelerine uygun olarak haftada en az iki ders saatinin olumlu örneklerle çocuklara anlatılmasının, izlettirilmesinin, bunu yaşama katılmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü çocuklarımıza baktığımız vakit televizyondan çok etkilendiklerini, bunların da kendi yaşlarına uygun filmlerle, yaş gruplarına göre müzikli filmlerle veya değişik konularla anlatıldığında çocuklar üzerinde çok etkili olacağını düşünüyorum.

Bir de çocuklarımız hep suça karıştıkları vakit polisle, adliyeyle, cezaeviyle tanışıyorlar. Bence çocuklarımızı suça karışmadan önce, suça sürüklenmeden önce polisle, adliyeyle, ceza infaz kurumlarıyla, buranın görevlileriyle tanıştırmalıyız, buraları tanıtmalıyız diye düşünüyorum.

Bu da belki aykırı, uçuk bir şey olacak ama söylemek istiyorum bunu da. Her zaman görüyoruz polisimiz, suç meydana geliyor, bu suçla ilgili engelleme çalışmaları yapıyor. Bence öyle yapılmamalı, cezaevindeki çalıştığımız süreçte biz buna benzer ufak tefek çalışmalar yaptık fayda da gördük, bu konuda da faydalı olacağını düşünüyorum. Bir suç meydana gelmeden önce kurullarımız oturup hangi konulardan ne suçlar oluşabilir, bu suçların bir sıralamasını yapıp, bu suçlara karşı önlemlerin oluşturulmasının ve buna göre bir takibin yapılmasının da faydalı olacağını düşünüyorum. Bu konuda biz özellikle ceza infaz kurumunda suça karışmış kişileri ele aldık. Neler yapılabilir

diye düşündük. Onların fikirlerini alıp, onları konuşturduk, açtık. Cezaevinde hiç aklımıza gelmeyen yollarla neler yapıldığını gördük. Ceza infaz kurumuna uyuşturucu madde taraması gönderdik, ceza infaz kurumunda duruyor ancak kişide uyuşturucu çıkıyor yapılan tetkiklerde. Ya nasıl olur? İnceliyoruz, bir kaçak yok yani personellere de bakıyoruz ancak kişi siz de duymuşsunuzdur, evinde çamaşırları sıvılaştırılmış uyuşturucuya batırılıyor, çıkartılıyor, kurutuluyor ceza infaz kurumuna getiriliyor, orada tekrar sıvılaştırılıyor. O şekilde ceza infaz kurumuna madde sokuluyor. Yani bu bir örnek veriyorum, çok aykırı daha başka örnekler var. Onun için suçların neler olacağını, özellikle sosyal medya konusunda yine yaşadığımız örnekler var. Sosyal medyada tanışan insanların evliliklerinde çok sayıda sıkıntılar yaşandığını görüyoruz. Bunlar gibi şimdiki çocuklarımız sosyal medyaya, facebook'a, twitter'a bakıyoruz ne yapıyorlar, yoğun bir ilgileri var. Burada bugünden neler olabileceğini oturup kurullarımız çıkartırlar, ona göre önemler alırlarsa bu önlemler vasıtasıyla çocuklarımızı suçtan önleyebiliriz diyorum.

Burada yine belediyelerimizden katılımcılarımız varsa kentsel dönüşüm Türkiye'nin büyük ihtiyacı. Kentsel dönüşümde çocukların yaşam alanlarını kurarken, uydu kentlere çevirirken onlara uygun alanlar oluşturmanın da çok önem arz ettiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum. Sonunda konuşma sırası gelirse konuşacağım.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz. Biraz koruma ve önleme ile yerel düzeydeki öncü çalışmalara vurguda bulunup, kaynakları etkili kullanmaya değindiniz.

Biraz kurumun sahibi bu taraftan söylesek, Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı, biraz orası da konuşsun yoksa rehberliğe geçelim, üç kişiler çünkü Rehberlik Araştırma. Evet, buyurun efendim.

ÖZKAN DOĞRUER, *ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

Burada yöntemle ilgili bir bilgimiz olmadığı için...

OTURUM BAŞKANI

Ben de bu yöntemin içine düştüm efendim! Birlikte yöntemi işlevsel biçimde uygulayacağız. Süremiz 10 dakika, başlangıç konuşması en fazla olsun, sonra katılımcılarla da... Zaten onlarla süre artacak.

ÖZKAN DOĞRUER

Genelde zaten biliyor herkes, Genel Müdürlüğümüzün hizmetlerinden kısaca bahsedeyim. Genel Müdürlüğümüz 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur, daha önceki Çocuk Esirgeme Kurumunun, yani Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun devamı niteliğinde çocuk hizmetlerini devam ettirmektedir. 28 daire başkanlığımız var, artık eskisinden daha nitelikli olarak, yani eskiden

sadece Kurum bakımındaki çocuklarla ilgilenirken şimdi 24 milyon çocuğu biz kendi problemimiz olarak gördük. Yani bu çocukların olumlu gelişimlerinin sağlanması, desteklenmesi ve vatana, millete hayırlı insanlar hâline gelmesi için çalışmalar yürütüyoruz. Bu anlamda çocuklar için risk oluşturan faktörler, bu faktörlerin neler olduğu ve çözüm önerileriyle ilgili bütün Daire Başkanlıklarımız Genel Müdürlüğümüz seviyesinde çalışmalar yürütüyorlar.

Bu risk faktörleriyle ilgili yine Genel Müdürümüzün öncülüğünde Fahri Bey'in koordinatörlüğünde devam eden ÇETUS çok önemli bir proje. Neden önemli bir proje? Konuşan bir sistem, kendini yenileyen bir sistem ve her gün, her saniye veri aldığınız bir sistem. Aileye gidiyorsunuz, bir kere belki görüşüyorsunuz, bir sene sonra, iki sene sonra hiç görüşemediğiniz aileler olabiliyor. Ama bu sistemde sizin önünüze her gün onunla ilgili veri gelecek. Yani bir risk oluştuğu anda atıyorum adam çok zengin ama ertesi gün iflas etti bir ay sonra, bir ay sonra onun iflas ettiğiyle ilgili bilgiye ulaşabileceksiniz. Tabi konumuz suç olduğu için şu anda suçu oluşturan faktörlerle ilgili çalışmalar da mevcut. Bununla ilgili suç mağduru ve suça yönelen çocuklarla ilgili çalışan KBRM, BSRM'lerimiz var. Bunlarla ilgili modelleme çalışmaları yine Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığımız bünyesinde devam etmektedir.

Ve genel olarak ben çocuklarla ilgili bir değerlendirme yapmak istiyorum. Sosyal alanda çocuk için risk oluşturan birçok faktör var. Ama ilk akla gelen yoksulluk, şiddet, ihmal ve istismar, kamu hizmetlerinden pay alamamak, kültürel çatışma, göç ve kentleşme. Bunları aslında aynı başlık altında da tartışabiliriz. Madde bağımlılığı, son dönemde ortaya çıkan medya diye başlıklandım, kendim yani, kendi özelimde konuşayım. Ve bunlarla ilgili çalışmalar yürütülmesi gerektiğini, sunulan hizmetlerin de buna göre olması gerektiğini düşünüyoruz. Bunlarla ilgili de bizim yine hâlihazırda Çocuk Hizmetleri olarak sunduğumuz hizmetler var. Sosyal-ekonomik destek özellikle yoksulluk nedeniyle ihmal ve istismara uğrama riski olan çocuklara İl Müdürlüklerimiz vasıtasıyla verdiğimiz destekler var. Bu en yüksek devlet memuru maaşının %40'ından, yani 9.500 ek göstergenin %40'ından başlayarak %90'ına kadar çıkabiliyor. Okula devam etmeyen çocuklar için %40, yüksekokula devam eden çocuklar için %90'a kadar ödüyoruz. Aile Danışma Merkezlerimizde gene sıkıntı yaşayan, çocukların gelişimlerinde olsun, kendi aile içi problemleri olsun bu tarz problemleri olan ailelerimize destekler veriyoruz. Toplum merkezlerimizde çocukların olumlu gelişimleri için, ailelerin kapasitelerinin gelişmesi için İl Müdürlüklerimiz faaliyetlerini yürütüyor. ÇOGEM'lerimiz var, ÇOGEM'lerimiz Çocuk ve Gençlik Merkezleri. Bu çok önemli, sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuklarla ilgili 2006/17 sayılı Genelgenin uygulanması kapsamında faaliyet gösteren, madde bağımlılığı olan, sokakta yaşayan, ihmal ve istismar riski olan çocuklarımıza hizmet veren kuruluşlarımız bunlar. Bu kuruluşlarımızda geçen sene biz yaklaşık 9 bin çocuğumuza hizmet vermişiz ve bunların, şu anda rakamları yanlış hatırlıyor olabilirim. Çünkü çok hazırlıksız geldim.

Çocukların 900 kadarını eğitime kazandırmışız, 56 tanesini madde bağımlılığından dolayı tedaviye yönlendirmişiz hatırladığım kadarıyla. Yani bunlar çok ciddi hizmetler.

Çocuklarımızla ilgili KBRM, BSRM'lerde yine ciddi sayıda çocuğumuz bakılıyor. Ama şöyle bir veri var; 2010 yılında suça yönelme davranışıyla kolluk kuvvetlerine gelen çocuk sayısı 82 bin. Bu çocukların 38 bini tekrar aynı davranışı göstermiş. Yani bir suçu tekrar işlemiş. Bu durum, çocuklarda olumlu davranış geliştirmede sıkıntılarımız olduğunu ve bunları çözmek için de çalışmalar yürütmemiz gerektiğini bize gösteriyor. Bununla ilgili de yine çalışmalarımız var. Ama içi dolmuş değil şu anda. İnşallah dolduğunda hepsini yöneticilerimiz kamuyla paylaşacaktır. Yeri geldiğinde, söz almam gerektiğinde tekrar arkadaşların sorularına cevap vermeye çalışacağım.

OTURUM BAŞKANI

Aslında çok açık olmayan bir şey var orada, 82 binin 38 bini yeniden aynı suçu işlemiş. Bizim BSRM, KBRM'deki çocuklarımız mı bunlar?

ÖZKAN DOĞRUER

TÜİK'in verileri bu. KBRM, BSRM ile alakalı bir şey değil. Zaten KBRM, BSRM olarak bizim öyle bir kapasitesimiz yok. Yani bizim şu anda rakamları tam hatırlamıyorum ama 300-400 arası...

OTURUM BAŞKANI

500 toplam çocuğumuz var, 464 çocuğumuz evet. Yani o civarda çocuk olması lazım, sirkülasyon oluyor ama. Yani zaten 38 bin kapasitemiz yok bizim. Özellikle hırsızlık, madde bağımlılığı ve kesici, delici aletler, silahlı aletler, kanuna muhalefetten gelen çocuklar aynı suçu işleme davranışları ciddi anlamda tekrar etmiş.

Ama bizim muhatabımız bu, bizim için çok temel bir problem. Aile ve çocukla çalışılması gereken yereldeki sosyal hizmet kurumları ile bir havale merci gibi o aileler risk faktörü olarak belirlenmişse bizim onlarla ilgili çalışmaları yapmış olmamız lazım o bölgelerde.

Evet, belki gruptaki tartışmalarla bunlar daha zenginleşecek. Şimdi Sayın Ali Orhan Bey, Keçiören Rehberlik Araştırma Merkezinin üçlü bir ekibi var, Ali Orhan Bey önce konuşmak istedi. Evet, buyurun efendim.

ALİ ORHAN, *KEÇİÖREN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ*

Değerli Hocam ve çok değerli katılımcılar hepinizi öncelikle saygıyla selamlıyorum. Önce konuşmak isteme nedenim Kurum Müdürüyüm, ondan dolayı.

Şimdi biz bu sempozyuma geç katıldık, geç haberimiz oldu. Katılacağımızı ve ne şekilde bir katkı sağlayacağımız konusunda da bir fikrimiz yoktu. Kendimizce hazırlanıp

geldik. Bu konuda, bizim katılmamız konusunda değerli Hocamız Profesör Sayın Sevda Uluğtekin bizimle iki yıldır çeşitli çalışmalarda beraber, onun özellikle ısrarı ile bu sempozyuma katıldık.

Bizim pratikte yaptığımız bazı çalışmaları kendisi bizzat gördü, paylaşılmasını istedi. Ben öncelikle rehberlik araştırma merkezleri hakkında bir kısa bilgi vermek istiyorum. Şüphesiz ki buradaki birçok katılımcı bilgi sahibi yine de eksiklik olmaması anlamında, konunun tam anlaşılması anlamında birkaç cümle etmek istiyorum. Rehberlik araştırma merkezleri önceki oturumda konuşan arkadaşım Serap Hanım'ın çalıştığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren, Millî Eğitime bağlı okul, yarı okul yarı da kurum statüsünde olan kurumlar diyeyim artık, yani kurum olarak kendimizi niteliyoruz. Tam olarak kurum mu yoksa okul mu olduğu da tartışmalı. Ülkemizde şu anda 217 rehberlik araştırma merkezi var. İşte en büyüklerinden birisi de Keçiören Rehberlik Araştırma Merkezi, belki en büyüğü belki de ilk üç içinde. Büyüklüğü şöyle belirleniyor: Hitap ettiği nüfus. Bir milyon nüfus var çalışma alanımız içinde. Bunların içinde 160 bin öğrenci var, 8 bin öğretmen var ve bunların velileri var öncelikle çalıştığımız. Rehberlik araştırma merkezleri iki bölümden oluşuyor. Birincisi, özel eğitim bölümü. Özel eğitim bölümünde her türlü engel grubunun bireysel tanılaması yapılıyor.

Şimdi birçoğunuzun bilgisi vardır ya da görmüşsünüzdür, belki bir yakınınız vardır, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri vardır. Engelliler orada engel durumlarına göre haftada 2 saat eğitim alırlar, ücretini de devletten alırlar. O eğitimi almaları için o engelli mutlaka yılda bir kez bağlı bulundukları rehberlik araştırma merkezinden Eğitsel Tanılama Raporu alması gerekir. Rehberlik araştırma merkezlerinde yoğun olarak iş yükünü bu incelemeler oluşturur burada. İkinci olarak da ben kendi bölgemizden örnek vereyim, 5 bin civarında engelli bireyin incelemesi yapılıyor, 10 arkadaşımız burada görevli, 160 bin engelli öğrencimiz var. 5 arkadaşımızı görevlendirdik bununla ilgili. İkinci olarak da psikolojik danışma ve rehberlik PDR bölümümüz var. PDR bölümümüzün yaptığı işler daha çok okullardaki çalışmalara destek olmak, okullardaki rehber öğretmenlerin çalışmalarını koordine etmek, okullara destek olmak ve bağlı olduğumuz bütün ilçedeki okullardaki bütün psikolojik hizmetleri ve bugünkü konumuzu oluşturan kriz durumlarında müdahale etmek. Bu da bizim yönetmelikle belirlenmiş çalışmalarımız. Bunların içinde; öğretmen eğitimleri, idarecilere eğitimler, öğrencilere yönelik eğitimler, küçük çalışmalar var. Bunları konuyla alakalı arkadaşlarımız zaten biliyorlar.

Benim burada özellikle paylaşmak istediğim bir özel çalışma, bir pilot çalışma, üçüncü yılına girmiş bir çalışma. Basında, televizyonlarda yer almış bir çalışmayı sizlerle de paylaşmak istiyorum. Psikolojik danışma ve rehberlik bölümünde öğrencilere yönelik çalışmalar var, ailelere yönelik çalışmalar var, öğretmenlere yönelik çalışmalar var ama bir şey eksikti. Burada biz 2011 yılının Nisan ayında bir Aile Danışma Servisi

oluşturduk. Bu 217 rehberlik araştırma merkezi içinde sadece bizde var, ilk çalışmaydı. Bunun çalışma prensiplerini belirledik, yasal prosedürde nerede yer alır düşündük, Yönetmelik'te yerini bulduk, Yönetmelik'in 6. maddesi buna uygundu, bununla ilgili gerekli izinleri aldık. Nasıl yürüyeceği konusunu tartıştık arkadaşlarımızla. Bir birim, bir oda oluşturduk burada okullarda görevli ve bu konuda eğitim almış...

Şimdi bu konunun tam uzmanı olan yetkili bir başkanımız var, biraz artık sözlerime dikkat ederek, seçerek konuşacağım Hocam, hata yaparsak kusura bakmayın. Okullardaki aile danışma konusunda eğitim almış, sertifikası olan psikolojik danışmanlar arasından seçmeye karar verdik. Bu anlamda da bir duyuru yaptık. Başvuran arkadaşlarımızı aldık, onlar için de Kaymakamlıktan görevlendirme çıkarttık. Haftada bir gün çalışacak her arkadaşımız. Peki, kimlere hizmet vereceğiz? Her gelene mi? Hayır! İlçemizde oturan, ilçemizdeki okullarda öğrencisi olan velilere hizmet vereceğiz, sınırlılığımız bu. Peki, nasıl belirleyeceğiz bunu? Yani bize nasıl başvuracak? Her gelen veliyi alacak mıyız? Buna da hayır dedik, almayacağız. Bunlarla ilgili form geliştirdik, okuldaki rehberlik servisine bir veli başvurur... Genelde bu fikrin çıkış nedeni de şuydu arkadaşlar, öğrenci sınıf öğretmeniyle bir anlaşmazlığa düştü ya da idareyle anlaşmazlığa düştü. Hemen çağır velini gelsin buraya ya da git idareye ya da git rehberlik servisine! Bir gönderme var, yani burada çocuk üzerinde bir oynama var. Neyse çocuk rehberlik servisine geldi, rehberlik servisi öğrencinin ailesiyle iletişime geçti. Genelde anneler gelir, bu da bir handikap oluşturur. Baba bir türlü getirilemez burada. Dedik ki, buradaki rehber öğretmenimiz ailede bir sorun gördü, çocukta değil, ailede bir sorun gördü, anne-baba arasında karı-koca ilişkisinde bir sorun gördüyse lütfen siz artık çocuğu rahat bırakın, çocukla beraber üçünü bize gönderin, dedik. Bununla ilgili form geliştirdik, bu form da kapalı bir zarfla ve okulun resmî yazısıyla bize geliyor. Bize gelmeden önce de, biraz sonra arkadaşlarım hem bu konuda bilgi verecekler hem de kendi alanlarıyla ilgili bilgi verecekler, Bölüm Başkanı Filiz Hanım'a ulaşıp randevu alıyorlar ve o randevu üzerine geliyorlar.

Buradaki amacımız şuydu: Eğer aileye dokunamazsanız çocuk üzerinden çok başarı elde edemiyorsunuz; sadece o günü kurtarıyorsunuz çocuk aynı olumsuzluk içinde yaşamaya devam ediyor. Aileyi, bütünü görmeniz gerekiyor. Bütünü görmediğiniz zaman, sorunu çözemiyorsunuz, çözdüğünüzü zannediyorsunuz. Bize gelme şartı, anne-baba birlikte gelecek. Tek gelelim mi? Hayır! Ancak resmî boşanma, ölüm ya da yurtdışı gibi mazeretler varsa o zaman kabul ediyoruz. Onun dışında kabul etmiyoruz. İşte şu tür mazeretler uyduruluyor yani ileri sürülüyor, anne özellikle ben geleyim filan diyor, hayır! Anne ile bir ilerleme kaydedemiyoruz orada. Biz bütünü görmek istiyoruz. İlk görüşmeden sonra da genelde öğrenciyi bir daha istemiyoruz. Çünkü şunu fark ettik, yani tezimiz oydu, doğrulandı, diğer arkadaşlarımızın da görüşmelerinden aynı sonuç çıktı. Çocuk üzerine aileler saatlerce konuşabiliyorlar; bu çocuk ne kadar kötü bir insan, yani inanılmaz, o çocuk kötü! Daha sonra o bittiği zaman çocuğu dışarı çıkarıp

siz en son ne zaman birlikte zaman geçirdiniz diye bir soru sorduğumda, yani bu ters köşeye yatırma oluyor onlar açısından, bunun cevabı yok. Peki, sizi nasıl görüyor, hani bir arada ne yapıyorsunuz, birlikte zaman geçiriyor musunuz? Evet, geçiriyoruz, hep beraber yemek yiyoruz ya da pazara gidiyoruz, AVM'ye gidiyoruz hep beraber gibi. Şimdi, biz şunu fark ettik ki anne-babalık konusu çok güçlü ya da güçlü olduğu zannediliyor ama eşlik kısmında ciddi sorun var.

Bizim çalıştığımız gruplarda, yani çalıştığımız bölgede de ben dezavantajlı grup diyorum ya da sosyo-kültürel açıdan ya da sosyo-ekonomik açıdan daha düşük dezavantajlı gruplar çalıştığımızı söyleyeyim, bu kısım unutuldu. Eşlik kısmında, bir evlilik, sonra anne-babalık! Aradaki bölümde ciddi sorun var. Bizim gözlemlerimiz, pratikte yaptığımız gözlemler bunu gösteriyor. Bu konuda ailenin desteklenmesi gerekiyor. Ve bu görüşmeleri yapanlardan birisi de benim, bir gün de ben nöbetçi terapistim, bir gün de kendime aldım. Görüşmelerimde altı seans sonrası ya da on seans sonrasında çocuğu tamamen unuttuklarını fark ettim. Yani sonunda eşlikle ilgili sorunlarını fark etmelerini sağladığımızda, ödevleri yapmaları sağladığımızda, kendi aralarında iletişim güçlendirdiğimizde en sonunda sizin bir de çocuğunuz vardı, çocuk ne durumda? Valla çocuk gayet iyi! O sorun olan çocuktaki sorun ortadan kalkmış, çocuk normal hâle gelmiş. O zaman fark ediyorlar ki aslında çocuk onları bir arada tutmak için orada, o sorunları ortaya koymuş, çocuk da farkında değil. Çocuk sorun çıkarttığı zaman aile ilgileniyor, anne-baba bununla ilgileniyor. Bu ilkokul düzeyinde de olabiliyor, lise düzeyinde de olabiliyor ve yaşadığımız örnekler bunlar. Ve ailelerin, birçok ailenin de biraz da şok yaşıyorlar, diyorlar ki biz işte çocukla geldik, ben yeni boşandım bunu çocuğun sağlıklı geçirmesini sağlamak istiyorum. Peki, siz sağlıklı geçirdiniz mi? Yok, hayır! O zaman ben çocuğumu getirmeyeyim, kendim geleyim diyor. Bu uygulama devam ediyor, şu an üçüncü yılına girdi.

Biz bu velilerle sınırlı tutmadık çalışmamızı, dedik ki daha çok veliyle uğraşalım. Keçiören'deki okullarda velilere, Eşler Arası İletişim ve Çatışma Çözme Yolları diye bir eğitim düzenledik. Yaklaşık 10 okulumuzda velilere yönelik bu çalışma devam ederken öğretmenler biz de istiyoruz diye başladılar. Biz velilere yönelik düşünmüştük ve geçtiğimiz haziran okulların seminer dönemi denilen dönemde üç okulumuzda öğretmenlere de bunu düzenledik. Bu çalışmanın güzel bir tarafı; Millî Eğitim Bakanlığıyla Şereflikoçhisar Belediyesi arasında bir protokol imzalanmış iki yıllık. Bu protokolde aile eğitimleri var. Sonra Millî Eğitim Bakanlığı bir ekip oluşturmuş, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, şu anda sanırım Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak değişti. Bu genel müdürlüklerden arkadaşlar var. Bizim burada yaptığımız çalışma duyulmuş, beni davet ettiler ben de gittim sunum yaptım. Çalışma beğenildi ve geçen yıl, bir yıl boyunca haftada bir gün Şereflikoçhisar'da aile eğitimleri düzenledik. Başka eğitimciler de vardı farklı alanlardan, ben bu eğitimleri düzenledim, sekiz hafta gittik.

En son Şereflikoçhisar Rehberlik Araştırma Merkezinde de bu çalışmayı yaptık. Orada da bir Aile Danışma Servisi açtık. Orada bir adım daha ileri gittik; Öğretmen Danışma Servisi de açtık orada. Bizim düşündüğümüz bir projeydi fakat biz henüz altyapısını oluşturamadık, kolay değil. Çünkü aileyi rahatlatamazsanız siz çocuk üzerinden çok fazla mesafe kat edemiyorsunuz ancak sonradan gelir önünüze, tedbir alırsınız. Önleyici ya da koruyucu önlemler almazsanız daha sonraki iş yükünüz artacaktır, diğer kurumların artacaktır. Millî Eğitim Bakanlığı personeli olarak bizim başarımız diğer kurumların iş yükünü hafifletecektir.

Yaptığımız çalışmalar daha çok önleyici çalışmalardır. Şu anda da bu çalışmaların olumlu sonuçlarını gördükten sonra Rehberlik Araştırma Merkezi bünyesinde bir hizmet içi kurs açtık, başvurusunu yaptık, muhtemelen mart ayında olacak. Eşler arası iletişim ve çatışma çözme yolları konusunda rehber öğretmenleri güçlendirecek bir çalışma yapıyoruz. 30 saatlik bir çalışma olacak. Bu okul rehberlik servisine herhangi bir veli başvurduğu zaman ya da bir öğrenci oraya geldiğinde rehber öğretmenimiz aileye dokunabilmeli ya da nasıl dokunacağı, ne yapacağı konusunda bir fikri olmalı. Bu konuda onları güçlendirmek istiyoruz, bu çalışma da ilk olacak.

Eğer ilk çalışma sonuçları olumlu olursa bunu Keçiören'deki bütün okullardaki rehber öğretmenlere zorunlu hâle getirmeyi düşünüyoruz. Bu çalışmayı Aile Danışma Servisini kurarken şüphesiz ki bunu RAM'larda ilk biz denedik ama bu çalışma bizden önce vardı. Biz ilk çalışmayı daha önce STK'lar... Ankara Aile Danışma Merkezi vardı, oraya gittik, oradaki bilgileri aldık. Bu çalışmaya girdiğimiz zaman çalışmanın benzerlerinin belediyelerde olduğunu sonra Diyanetin Müftülük aracılığıyla yaptığını öğrendik, bugün de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yaygın olarak yine sürdürüyor.

Biz bir şeyi vurgulamak istedik, okullardaki rehber öğretmenler aslında hepsi psikolojik danışman ve psikolog. Çok kuvvetli bir kadro var. Bu kadro velilerle, öğrencilerle bire bir çalışıyor. Diğer kurumlarda daha çok sorun olduğunda bir iletişim kuruluyor. Şu anda ben memnuniyetle izliyorum bazı çalışmaları. Önleyici olması, daha erken uyarı sistemi, erken haber alma konusunda yapılan çalışmalardan dolayı ama erken uyarı sistemi zaten yani okullardaki öğretmenler, rehber öğretmenler vasıtasıyla fiili olarak çalışıyordu, bunun sistematik hâle gelmesi tabi ki çok güzel bir çalışma. Rehber öğretmenlerin en büyük avantajı şu; okulla çocuğu devamlı görüyor, çocuk vasıtasıyla aileyi görme şansı var ve bir ailenin önceki durumunu, kriz durumunu ve sonrasını da bilebiliyor çocuktan dolayı, çocuk okula devam ettiği için. Bu bizim açımızdan bir avantaj diğer kurumlara göre. Bu avantajı kullanmak istedik. Şu andaki çalışmamız bu yıl da yine devam ediyor dört arkadaşımızla beraber yürütüyoruz çalışmayı.

Bunun dışında şiddetle ilgili az önce eğitim tedbirleri ve benzeri çalışmalar RAM'lar üzerinden yürütülüyor. Bu konularda da arkadaşlarımız fiili olarak çalıştıkları için, ev ziyaretleri yaptıkları için onlar bizzat kendileri anlatacaklar. Benim anlatacaklarım

şimdilik bu kadar, teşekkür ediyorum sabrınız için.

KATILIMCI

Mutlaka aile ile bireysel anlamda çalışmaları olumlu. Benim önerim şu; zaten risk altındaki çocuklar ve ebeveynleri bu hizmetleri almıyorlar. Bu hizmetleri almaya giden insanlarda zaten aslında problem yok. Eğer sen çağırdığın zaman sizinle görüşmeye geliyorsa zaten problem yok.

AFİFE TAŞ, *ANTALYA AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜĞÜ*

Merhaba. Sosyal hizmet uzmanıyım, Hocam'ın da öğrencisiyim. Yılımı söylemeyeceğim ne kadar eskiye gittiğimiz ortaya çıkacak. Mustafa arkadaşımızı da kırmak istemiyorum ama yine konuşmak istiyorum Mustafa kusura bakma, anlatacağım çok şey var.

Şaka bir tarafa kurumdan olan Özkan Doğruer Beyefendi zaten kurumla ilgili yapılanmaya değindi. Ben de aynı şeyden şikayetçiyim; biz çalışma yöntemlerimizi geliştirme, birbirimizle multi-disipliner... Böyle bir alanda bir ortak çalışma zemini oluşturabiliriz, hangi yöntemleri geliştirebilirizin üzerinde durmak istiyorum. Ama bu, buradaki şu anda bir konuşma ile gelişebilecek gibi gözükmüyor. Belli bir alanda, belli proje kapsamında çalışmayla ortaya çıkacağı yönünde bir kanaat taşımaktayım.

Bir yıldır İl Müdürlüğü görevini yürütüyorum. Son dakikalarda, aynı görevi yürüten arkadaşlarımın da ortak derdidir, saat 17.00'a geldiğinde farklı kurumlardan telefonlar gelmeye başlar; Emniyetten, kaymakamlıklardan. O anda o kurumlarca çözülemeyen sorunların son çözüm noktasıyızdır saatler tükendiğinde. "Eğitime devam etmeyen çocuğumuz bugün okula gelmedi, aileye de ulaşamadık siz alın, tedaviye yönlendirilemeyen çocuğumuz varsa siz alın." O anlamda şunu söylemek istiyorum; bizim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı her ne kadar Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ülkemdeki 24 milyon çocuk nüfusundan sorumlu olsa da, bunlara yönelik hizmet üretmek konusunda diğer bakanlıklar da devletin diğer birimleri de çocuklara yönelik hizmet üretmek ve bununla ilgili çözüm yolları üretmekle ilgili sorumluluklara sahipler.

Bizim ortak çalışmayı öğrenmemiz gerekiyor, en büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi bu. Bizim Bakanlığımız 5395 sayılı Kanun'da bakım tedbirini yerine getirmekle sorumlu. Danışma tedbiri zaten birçok kurum için aynı şekilde ortak çalışma alanı olarak belirlenmiş, bakım tedbirini yerine getirmekle görevli bir kurumuz. Yani bütün sorunları bakım tedbirinin üzerinden tahvilleyerek çözümleme yoluna gitmeyi ben kolaycılık olarak görüyorum ve sorunları çoğu zaman çözümlenememe noktasında daha çok dozunu, şiddetini arttırma olarak görüyorum. Ailesiyle ilgili çocukların sorunları varsa onları bire bir en yakın mesafede çözmek yerine aralara mesafeler koyarak onlardan ayırıp, uzun bu aradaki çatışmayı arttırarak çözmenin doğru olduğu yönünde bir

kanaat taşımıyorum açıkçası. Biz aile ile gerçekten çalışmak istiyor muyuz, istemiyor muyuz sorusunu da bu salona sormak istiyorum. Yani biz gerçekten aile çalışmasını önemsiyor muyuz yoksa formalite olarak mı görüyoruz, yapılması gereken modern bir söylem kavramının arkasına mı saklanıyoruz? Ben burada bunu masaya yatırmak istiyorum açıkçası!

Danışma tedbiri 5395 ile birlikte uygulanmaya başladı, son yasal değişiklikle bunun kapsamı da geliştirildi, uygulaması gereken meslek elemanları tanımlaması da değişti. Ama uzun süreçte ben şunu bekledim; herkes farklı bir disiplinde eğitimini almışken bu danışma hizmetinin nasıl sürdürülmesi gerektiği, uygulamada hangi tekniklerin kullanılması gerektiğine dair ortak bir yapılanma olmadı. Ben bekliyorum. Ben kendi alanıma yönelik ve geçmiş donanımıma yönelik bir danışma hizmeti sürdürürken başka bir disiplinden gelen arkadaşım farklı bir şekilde uygulayabiliyor. Her ne kadar işte 8 oturum olacak, şu olacak, bu olacak denmiş olsa bile biz öncelikle aileyi işin içine dâhil etmek için bu danışma tedbiri üzerinden gitmemiz gerektiği kanaatindeyim çünkü giriş noktamızın burası olması gerekiyor.

Aile eğitimlerini önemsiyorum. 7-19 yaş aile eğitimcisiydim ben de ve genellemelerin hepsine karşı olan birisiyim. Antalya'da iki tane farklı bölgede bu eğitimi verdim; Habibler bölgesi sosyo-ekonomik olarak göç alan, Doğu ve Güneydoğu'dan göç eden, eğitim seviyesi düşük olan halkın yaşadığı bir bölge olarak bilinir. Konyaaltı bölgesi ise daha üst ekonomik seviyede olduğu kabul edilen bir bölgedeydi. Konyaaltı'nda eğitim vermeme çok sıcak bakmadılar. Eğitime ihtiyacı olan grubun sadece sosyo-ekonomik yoksunluğu olan gruptan olması gerektiğine dair bir genel kanı vardı. Tanımlamalar yapılırken riskin orada daha çok olduğu söylenirken, ben Konyaaltı'na gittiğimde Hocam'ın dediği gibi çocuğunun başını okşamayı bilmeyen annelerle karşılaştım. Çocuğun ergenlik döneminde neler yaşadığıyla ilgili hiçbir fikri olmayan annelerle karşılaştım ve annelerle babalara ulaştım. Beşinci oturumdan sonra beni mutlu eden en güzel şeylerden bir tanesi odur. Babalar toplantıya gelmek için çekinmekle birlikte toplantı çıkışında bir şekilde onlarla küçük bir grup yapma şansını da elde ettim. Yani ebeveynlerin sorun çözme kapasitelerini geliştirmek, onları çocukla ilgili ya da değişen çevreyle ilgili sorun çözme mekanizmalarıyla buluşturmak konusunda bütün kurumların ortak bir sorumluluğu olduğunu düşünüyorum. Yani bir tek kurumun, bir tek yapının, bir tek mesleğin üstlenebileceği, kaldırabileceği bir alan değil. Ama bunu da karanlıkta bastonla iğne aramak gibi değil, yolumuzu yöntemimizi doğru çizerek, en azından elimizde şu an bulunan danışma hizmetinin nasıl verileceğiyle ilgili, nasıl verilmesi gerektiğiyle ilgili bir düzenleme ile başlanabileceğini düşünüyorum.

Diğer anlamda birçok şeyler konuşuluyor, mevzuatta yazılıyor, deniliyor işte şu kurum bunu yapıyor, bu kurum bunu yapıyor. Gerçekten bütün kurumların çalışmalarını takdirle karşılıyorum ama öyle alanlar oluyor ki hiçbir kurumun dokunmadığı ara alanlar var. Biz taşrada bu sorunların çözümleriyle karşı karşıya geliyoruz. Hangi

kurumun kapısını çalarsak çalalım "Bizi kapsamıyor efendim, bu alanda çalışmıyoruz efendim!" ile karşılaşıyoruz. Hatta bu arada kalan alanlarla ilgili birçok müdür arkadaşım da ciddi sıkıntılar yaşadılar. Özellikle suça sürüklenmiş, ceza almış, cezaevinden ailesine dönmek üzere olan çocuklarla ilgili bir ara kurum yok, aile ile çalışmayla ilgili bir ara kurum yok.

Bizim kurumlarımız biraz önce Özkan Bey söyledi, bir suç mağduru olan çocuklara hizmet veriyor, ama bunların tamamı Türkiye'nin bu suça yönelen diğer çocukların nüfusunu kapsamıyor. Ailesi yanında bakılması, bakımı mümkün olmayan çocukların içerisinde yani korunmaya muhtaç çocuk tanımlaması içerisinde suç mağduru ve suça sürüklenen çocuklara yönelik biz hizmet veriyoruz. Yani hizmet alanını da net çizmek lazım, diğer alanlar için koruyucu/önleyici eğitimler bazında kalabiliyoruz.

Bu çocuklarla ilgili bir eğitim yok, aileye döndürme sürecine bir hazırlama yok. Bizim de böyle bir kurumumuz yok. Tahliye sürecinde kalan çocukların çoğu zaman bizim kurumlarımıza geldiğini biliyoruz. Ben şanslı bir ilim belki de yani birçok kurumu içerisinde barındırabilen bir hizmet yapısına sahibiz, birçok ilimiz bu kurumlara da sahip değil. Suçla tanışmamış olan çoğu çocuklar, normal yetiştirme yurdu, yuva tabir ettiğimiz kurumlara geliyor. Ne oluyor? Biz, diğer çocuğu sokakta bırakmayalım derken orada barınan diğer çocuğu da riskle karşı karşıya getirmiş oluyoruz. Bunları ortak konuşarak, tartışarak doğru yolu bulabileceğimize inanıyorum. Ve süremi, zaten erkenden Mustafa Bey kullandı. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim. Sayın meslektaşım çok önemli bir şey söyledi, benim öğrencilik yılımdaki bir uygulamam aklıma geldi. Bizde Kurtlar Vadisi dizisi yeni başlamıştı, ben de psikiyatride psikopatoloji eğitimi alıyordum. Sayın Haluk Özbay, kulağı çınlasın. Bu klinikte ben mafya olacağım diyen bir ergen çıktı karşımıza. Tabi biz de niye oluyorsun, mafya nasıl olur filan demedik, etkileşim grubuydu. Ben arkada profesyonel olarak izleyen gruptayım, benden bir şey rica etti: "Aliye, sen bu çocuğu cezaevinden izin alıp geziye götürebilir misin?" dedi. İnanın onun için özel olarak randevu aldım, Ankara Yarı Açık Cezaevi idi o zaman Cebeci'deki. O cezaevine götürdüm yanımda. Biraz panik atakları, hiperaktivitesi var. Çocuk agresyon teşhisi ile kliniğe getirilmiş ve tedavide grup çalışmasına aldığımız bir çocuk. Sana bir zarar vermeyeceğine inanıyorum ama yanında bir hemşire arkadaş da bulunsun dedim. 1,5 saat cezaevini dolaştırdım, hiç müdahale etmedim. 1,5 saatin sonunda geldi, ertesi hafta gruba girdiğinde şunu söyledi, hiçbir müdahale olmadan "Ben mafya olursam cezaevine gireceğimi düşündünüz, beni onun için cezaevine ziyarete götürdünüz." Mafya olmak, birisi orada anlattı ona, sadece siyasi suçluların yanında konuşmasın diye bir şey söyledi cezaevi müdürü, herkesle konuştu. Çok özgürlüğü kısıtlanmış, "Ben dayanamam öyle hapiste kalmaya, mafya olmaktan vazgeçtim" dedi.

Şimdi çok basit bir şey, niye böyle bir yol bilemiyorsunuz demeyeyim ama bazen gençle çalışırken yolları onların güçlerini düşünerek buluruz. Öyle hap gibi reçeteler yoktur Afifeciğim. 8 seans dediğinde ben kadınlarla çalışırken her kadın grubunun kendine has güçlerini gördüm, her kişide kendine has güçler vardır. Sosyal hizmetin temel yaklaşımlarında da bütün müdahalelerde de biz buna inanırız. İhtiyaç sahibinin pozitif güçleri, pozitif ebeveynlik, pozitif anne ve babalık kendisinde var olanları bulma müdahalesidir aslında bütün profesyonel müdahaleler. Onları da bir ortak akla götürüp birbirimizle iş birliği kanallarını yaratmış olursak, bazen ara kurumlar yoktur tabi ki ama, sevgi ve ikna diliyle insanları, gencimizi ikna edebiliriz.

Evet, şimdi RAM'lar bana kızmasın, uygulama örneklerini dinleyelim. Çok özür diliyorum arada yine korsan bildiri sunduğumu söyleyecekler arkadaşlar, bu da benlik bir tarz! Evet, buyurun efendim.

FİLİZ ÖZ, *KEÇİÖREN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ*

Merhabalar. Öncelikle hepinize hoş geldiniz diyorum ve mevcut uygulamalardan bahsetmek istiyorum. Çünkü neden? Burada yapılan çalışmaları hep dinliyoruz, baktığımızda sanki yeni şeyler keşfediliyor gibi algılanabilir. Oysa mevcut durum hakkında gerçekten çoğumuzun bilgisi yok. Mesela sormak istiyorum, ilköğretime ya da liseye giden öğrenci velisi, çocuğu olan bir velimiz var mı burada? Yani sizler bir anlamda velisiniz, peki, okulunuzda 7-19 diye bir eğitimin uygulandığından haberiniz var mı? Yok! Peki, okulunuzda rehberlik programında çocuğunuza sekiz alanda; okula ve çevreye uyum, kendini geliştirme, mesleki ve eğitsel rehberlik, eğitsel rehberlik, güvenli ve sağlıklı hayat, toplum ve aile, kişiler arası iletişim konularında rehberlik saatlerinde etkinlikler yapıldığından haberiniz var mı? İyi birkaç tane var, sevindim. Çünkü mevcut aslında, programlar var ama önemli olan bunların işlevsel hâle gelmesi, yaygınlaştırılması ve değerlendirilmesi.

Bizim ülkemizde biraz mevcut olmayan şeyler bunlar, özellikle izleme çalışmalarının olmaması. Yine Şiddet Eylem Planımız var, 2006-2011 Genelgesiyle yayınlanan bir Şiddet Eylem Planımız var. Bu Planla da ilçe, sadece ilçe değil aslında; il, ilçe, RAM'lar, okullarda alınan tedbirler var müdahale alanlarıyla birlikte. Örneğin başlangıçta beyefendi ifade etti, mahalli bir sistem olsun dedi, bununla ilgili çalışmalar yapılsın dedi. Mesela biz, her bölgede yapıldığını da biliyorum, bu bir genelge zaten ve uygulanması gereken bir şey. Mesela biz her ay İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünde Kaymakam, Emniyet Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, İlçe Millî Eğitim Şube Müdürü, Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü, İlçe Krizle Müdahale ekip üyeleri olarak Suat Bey ve ben, İlçe Emniyet Müdürlüğünün bir temsilcisi, belediyeden bir temsilci, Tarım İl Müdürlüğünden bir temsilci olarak toplanıyoruz okul temsilcisi olarak, üst kurul olarak. Bölgemizdeki şiddet olayları neler olabilir, öğrencilerimizle ilgili riskler neler olabilir ve bunlarla ilgili ne tür tedbirler almamız gerekiyor gibi düzenli toplantılar yapıyoruz her ay. Yine 2010

yılından hatta 2008 yılından beri yaptığımız pilot bir çalışmamız vardı: "Bir Adım At!" Ergenlik, şiddet ve risk konularında farkındalık kazandırmak amacıyla öğrencilerimize yaratıcı drama ve grup rehberlik etkinliği ile yaptığımız 13 oturumluk bir çalışma var. Bu da yine bu ekipten çıktı. Aylık toplantılar yapıyoruz ama bu toplantılarda mevcut durumları tespit etmemiz gerekiyor. Nelerdir? Risk haritası çıkartmamız gerekiyor, belki öğrencilerimizin sosyal profillerini çıkartmamız gerekiyor. Konuşuyoruz, var diyoruz ama elimizde ne bir istatistik, ne sayısal bir veri ne de yapılmış bir araştırma var. Bunların çalışmalarını yaptık. Sonrasında da bu mesela biraz önce söylediğim Bir Adım At Projesini uygulamaya başladık. Çünkü yaşantılarla ancak çocuklar üzerinde bir şeyler yapabiliriz ya da 7-19'da olduğu gibi ailelerimizin bu yaşantı gruplarına katılmalarıyla onların hayatlarında bir değişim sağlayabiliriz.

Eğitim verelim! Hep eğitim veriyoruz. Eğitimler nasıl? Genelde bilgi düzeyinde... Belediyeler eğitim veriyor, işte toplum merkezleri eğitim veriyor, bizler RAM olarak eğitim veriyoruz, okullarda öğretmenler eğitim veriyor ama bunlar hep bilgi düzeyinde kalıyor. Yaşantısal durumlar olması gerekiyor, paylaşımların olması gerekiyor, kişilerin kendilerini ifade edebileceği ortamlar olması gerekiyor sizin yaptığınız çalışmalarda olduğu gibi. Bu nedenle de aslında çok şeyler yapıyoruz ama yaptığımız şeyleri çoğaltamıyoruz ya da sunamıyoruz, bunlar önemli. İş birliği önemli gerçekten, koordinasyon çok önemli! Özellikle biz 5395 sayılı Kanun nedeniyle eğitim tedbiri olan çocuklarımız, serbest denetimle ilgili Keçiören'de şu anda öyle bir öğrencimiz yok ama eğitim tedbirleriyle ilgili dosyalarımız var. Başlangıçta bu öğrencilerimiz daha önceki yıl 3 iken geçen yıl 40 küsura çıktı, bu yıl 50 küsurlarda. Bu çocuklar sadece dediğiniz gibi olayla karşılaştıktan sonra bize geliyor tedbir almamız konusunda. Öncesinde koruyucu/önleyici neler yapabiliriz?

Yine İlçe Krizle Müdahale ekibi olarak bireysel krizlere gidiyoruz, tacize uğramış çocuklarımızla bir araya geliyoruz. Bunlar her zaman hep bilinen riskler! Yani riskler için oturup aslında ölçekler geliştirmemize gerek yok. Bulunduğumuz mekândan çıkıp o çevreleri gezsek zaten riskleri bire bir görüyoruz, bu nedenle de önemsiyoruz ev ziyaretleri yapıyoruz öğrencilerimizle ilgili. Tabi daha çok bunlar eğitim tedbirleri ya da krize uğramış çocuklarımızla ilgili oluyor ama okullarda da rehber öğretmenleri ev ziyaretleri yapma konusunda özendiriyoruz.

Erken uyarı sistemi dendi biliyorsunuz daha önceki oturumda da. Çalışmalar vardı, devamsızlık yönetmeliğimiz var, sınıf geçme yönetmeliğimiz var. Bunlarla ilgili ne oluyordu? Öğrencilerimize işte üç gün gelmiyor yazı gönder, beş gün gelmiyor yazı gönder! Çocuklar zaten akıllı, zeki çocuklar, hatta postalardan bile bunları alabiliyorlar. Oysa şimdiki sistemlerle herkes taşın altına elini sokmak zorunda, bir şeyler yapmak ve bunların neler olduğunu da belirtmek zorunda. Onun için aslında sevindirici çalışmalar var. Kendi adımıza da bu anlamda seviniyoruz, çocuklarımızın adına çok seviniyoruz. Bunlar önemli diye ifade etmek istiyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz, sağ olun. Gayet somut ve gayet net idi. Buyurun Suat Bey.

SUAT CELEP, *KEÇİÖREN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ*

Evet, herhâlde en son ben konuşacağım.

Sayın Başkan biraz evvel bir şey söyledi, Kurtlar Vadisi dizisini örnek alan bir çocuğu cezaevine götürdüğünü söyledi. Ben de biraz bakış açılarıyla ilgili bir şeyler paylaşmak isterim. Başka bir okulda da herhangi bir okulda da bir öğretmen sınıfında yaramazlık yapan çocuklara karşı diğer öğrencileri alıp yanına "Sen bu sınıfın Memati'sisin, oğlum sen de Polat'ısın, arkadaşlarınıza sahip çıkın, yerlerine oturtun!" diyebiliyor.

Koruma ve önlemeden bahsediyoruz, benim kızım birinci sınıfa başladı, bu yıl değil tabi bayağı oldu, şu an yedinci sınıfta. Bir gün okula uğradım, okul bahçesinde elinde şu gördüğünüz su şişesi, tuzluk gibi delmiş, Alihan diye bir arkadaşına su sıkıyor. Alihan da ufak, yoksul bir aile çocuğu, çok esmer, saçları kazınmış, burnundan sıvısı akarken havada yakalayan bir çocuk. Kızım Yağmur suyu sıktığında Alihan arkasına koştu, poposuna bir tane tekme attı, Yağmur yüzüstü yere düştü. Kalktığı anda da görüş istikametindeydim direkt bana koştu "baba baba!" diye. Baba dedi, Alihan bana vurdu. Ben gördüm ama dedim, sen de Alihan'a su sıktın. O zaman dudaklarını büktü, boynunu aşağıya indirdi, demek ki su sıkmayacaksın ya da hızlı kaçacaksın! Yani bunun yolu yok. Bu işin esprisi tabi!

Bakış açısı dedim ya benim için önemli birkaç olayı anlatmak istiyorum. Bir okulda bir eğitim çalışmasında UNICEF ile ilgili yapılan bir çalışmayı başka okulda anlatıyorum. Yapılan çalışma şudur; okul müdürü birinci sınıftaki çocukları toplar, herkese pasta dağıtacağını söyler, çocukların hepsi sevinir, 60'a yakın öğrenci. 40 tane pasta gelir, 20 tane gelmez diğer çocuklar biraz ortalığı karıştırmaya başlar, hani bizim pastamız derken okul müdürü düdüğü çalar der ki 'Ey çocuklar şimdi sizin pastanız da geliyor. İşte dünya üzerinde herkese yetecek kadar ekmek var ama sıkıntı bunun eşit paylaşılmamasında!' deyip diğer çocukların da pastasını teslim ediyor. Ondan sonra UNICEF'i anlatıyor: Yaparak, yaşayarak öğrenmek. Bu örneği anlattığım bir eğitimci grubuna katılan öğretmenlerden birisi elini kaldırdı. 'Ama bizim okulumuzun salonu yok ki!' dedi. Bakar mısınız bakış açısına! 'Bizim okulumuzun salonu yok' diyor, anlatmak istediğiniz nedir?

Başka bir örnek bir olay, çok sevdiğim bir öğretmen arkadaşım köye gider, birleştirilmiş sınıfla köy okulunda öğretmenlik yapar. Yeni atandığı köye gittiğinde bir kız çocuğu durmadan ağlıyordur. İletişim kurmaya çalışır, kapatır kız kendini diye öğretmen bir şey söylemez. Ertesi gün eşyalarıyla iyice yerleşir yine kız ağlıyor. Üçüncü gün çocukları yemeğe gönderdiğinde kızın oturduğu yere bakar, oturur, camın boyası kazınmış, çocuğun baktığı yerden köyün mezarlığı gözüküyor. Çocuk altı ay önce annesini

kaybetmiş, o mezara bakar bakar ağlarmış. Durduğunuz ve baktığınız yer çok önemli.

Şimdi kanunlar, yönetmelikler bütün her şey var. Sıkıntıları da olsa uygulamada var ama bunları yürütecek insanların vicdanları çok önemlidir, sahadaki insanların vicdanları çok önemlidir. Bir insan kendisini bulunduğu ortamda iyi hissetmiyorsa ya o ortamın gerisindedir ya ilerisindedir. Velilerin okula gelmemesinin sebebinin birçoğunun söylemi ve yapılan araştırmada kendilerini değersiz hissetmeleridir. Şimdi Mahatma Gandhi'nin bir lafı vardı, diyor ki "Yoksulluk, şiddetin en kötü formudur!" Genelde baktığımızda, bizim sahada çalıştığımızda özellikle istismara uğrayan çocuklarda gördüğümüz yoksun aile çocuklarıdır, gelecek zincirinden çok çabuk boşalmış ailelerin çocukları. Ne yapmak gerekiyor, neler yapıyoruz? Bizler, Keçiören Rehberlik Araştırma Merkezi olarak önce çalıştığımız ilçenin sosyo-ekonomik profili üzerinde bir çalışma yaptık. 160 bin öğrenciye yönelik okullar düzeyinde, risk haritaları çıkarttık. Bunların sonucunda tabi ki her bölgenin handikapı vardır ama bize göre daha çok yoğun sıkıntının olduğu bölgelerde çeşitli çalışmaların yoğunlaşmasını istedik. Bu iş masa başından, kurumdan telefonla olmuyor. İletişimin başlaması için bir tarafın aktif olması gerekiyor. Deriz ya öğretmenler olarak, ailesini çağırdım gelmedi! O zaman biz gideceğiz, yani bizim gitmemiz gerekiyor. Önemsiyoruz, aileye değerli olduğunu hissettirmek, onlarla ufak bir şeyi paylaşabilmek, ondan sonra birlikte yola çıkabilmek çok çok önemli. Çok teşekkür ederim, konuşacak çok şey var ama ben de bunları paylaşmak istedim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, bu kadar akıcı, çok güzel somut paylaşımlar oldu. Aslında bu toplantının amacı da buydu.

Ben genel bir özet yapayım. Sayın Aydın Bey, yerel düzeydeki hizmetlerin önemini vurguladı. Sayın Ali Orhan Bey, biraz aile danışma merkezinde aile ile bir bütün olarak çalışmanın önemini vurguladı. Sevgili arkadaşım Afife, meslektaşım, ara hizmet birimlerinin ayağına gitmenin önemini vurguladı. Filiz Hanım, izleme ve değerlendirmenin çok önemli olduğunu, Suat Bey de biraz bu anlayış ve anlama ile önemli sosyo-ekonomik risk faktörlerini gözden ırak tutmamak zorunda olduğumuzu düşünüyor.

Ben aile ile çalışırken hep şunu yaşıyorum. Yaklaşık olarak 15 yıldır spesifik olarak kadının, ailenin ayağına gidiyorum. Bana gelen aileler bile olmadı. Böyle bir uygulamada şunu fark ettim ve bunu Bakanlığa da Eğitim Rehberi hazırlarken, eğitim çalışmasında söyledim; artık kadının bilişsel alanı ailenin bilgi alanı. Sayın Filiz Hanım da bunu vurguladı, doydu, bilgiye doydu! Ne yapacaklarını çok iyi biliyor ama biz belirli durumlarda, risk durumları dediğim çocuğunu anlama için onun çocuğu ile birlikte olmasını sağlamayı, küçük açılımlar yapmasını sağlamak üzere onunla ilişkide olmalıyız. Beceri repertuarı diyorum ben, kişiler doğruları bilmesi çok mümkün bizim

alanımızda, profesyonellerin hepsi biliyor, öğretmenler de.

Keçiören'de öğretmenlerle çalışırken şöyle bir şey yaşamıştık; çocuklarına şiddet uyguluyor, özellikle bizim yuva çocuklarımıza şiddet uyguluyor diye belirli iki okulu almıştık. Ben öğretmenlerle grup çalışması yapacağım dedim ve öğretmenler şunu söyledi, tam iki dönem yaptık, yaklaşık bir sene sürdü. Sekiz kişilik öğretmen grubu benim çocuğuma anneliği öğrettiniz, baba, ben çocuğuma hep ideal otoriter bir babaymışım, hiç onu dinleyememişim dedi.

İşte hepimizin ihtiyacı olan şeyler bazen uzman arkadaşlarım da sevgili Zeki Gördüm burada, bana bir şey söylemişti. Benim öğrenci arkadaşlarımda da var, duygularımızı anlamlandırmayı öğrendik dedi öğrenci arkadaşlarım ama ben en yakınımdaki çocuğumun bile duygusunu dinlerken yeteri kadar ilgili olamamışım.

Şimdi bunlar o kadar önemli şeyler ki biz hep doğruları bilgi temelinde aktardık, yazdık. Ama davranışa aktarılan şey öf demeden, gözünün içine parlayarak bakarken, ben kendimi çok eleştirdim. Ben çocuğumun mezuniyet diplomalı, kepli resmini 15 gün portmantoda görmemişim! Ben iyi annelik, etkili annelik, nitelikli annelik öğretiyorum ama kendi evladımın en önemli mezuniyet törenini görmemişim, resmini görmemişim, diyerek af diledim. Oğlum da böyle randevu alarak görüşüyor bazen. Böyle kusurlarımızla sahada çalışıyoruz, hizmet veriyoruz. Ama hepimizin arada bir molaya ihtiyacı var.

Profesyonel arkadaşlarım, eğiticiden öğretmene, doktordan infaz memuruna kadar herkes günü demeyeyim, bir arayı çok iyi kullanmalı, ayın belli günleri de kendisi için, salt kendisi için ekstra bir farkındalık eğitimi almalı. Ve aynı zamanda arada bir de kurumlar bunu, kayda geçer mi bilmiyorum ama önermek istiyorum, bütün kurumlar Millî Eğitim Bakanlığı daha eski bir geleneği olan kurum olarak uzmanlarını, öğretmenlerini ekstra eğitimlere gönderdiğinde izin açısından, ücret açısından desteklemeli.

Hepimiz güzel işler yapmayı biliyoruz. Yaptığımız işleri de kendimiz tükenmeden değerli görülerek yapmayı hak eden, kendisini değerli hissettirmek üzere çocuklarıyla, ailesiyle iyi yaşayan bir aile dinamiğini sistem olarak hepimize bulaşırsa yakalarız. Bu geçişen halkalar sistemik olarak hepimizde olursa toplum olarak da belki suça yönelmeleri, mağduriyetleri daha az konuşacağız. Çok kişi çok şey yapıyor ama sesimiz cılız çıkıyor. Lütfen, ben sesimizin daha gür çıkmasını istiyorum. Tükenmiş arkadaşlarımı görmek değil, kendine inanan, değer veren bütün bu gruba da çok teşekkür ediyorum.

Biraz da soru alalım, ben korsan bildirimi çok uzattım özür diliyorum. Bütün sunumlara da minnettarım, bana da bir sürü geçmişte yaptıklarımı çağrıştırdığınız için. Salondan bir soru alırsak tamamlanmış hissedeceğim, bitmemiş ama yeni başlamış. Evet, buyurun efendim.

FİLİZ ÖZ

Evet, bu söylediğim çalışmalar tüm Türkiye'de gerçekleşen çalışmalar. Yani önce mesela 7-19 eğitimleri tamamlandı ve tüm Türkiye'nin rehber öğretmenler tarafından uygulanıyor. Yine aynı şekilde eylem planları, her okul dönem başında eylem planını hazırlar müdahale alanlarıyla, idareci, öğretmen, öğrenci, veli ve çevreyle ilgili şiddet, kriz, risk durumları nelerdir ve psiko-sosyal, yani travmayla ilgili riskler nelerdir ve bunlarla ilgili ne önlemler alınmalı? Bunlar mevcut çalışmalar ve hepsi de yapılması gereken ve yapılan çalışmalar ama tabi ki nitelik, nicelik uygulamalar arasında farklılıklar kişisellikten kaynaklı olarak var. Neden? Biraz önce de ifade ettiğimiz gibi sistem olması gerekiyor, erken uyarı sistemi olması gerekiyor ya da mevcut çalışmaların sayısının bildirilmeleri gerekiyor bir yerlere. Yoksa sınırlı kalıyor çalışmalar. O anlamda yapılıyor çalışmalar.

SUAT CELEP

Bir şey söyleyebilir miyim ben?

OTURUM BAŞKANI

Tamamlamak üzere mi?

SUAT CELEP

Evet. Şimdi biraz evvel de konuşmuştuk, çok güzel bir soru. Filiz Hanım'ın söylediği gibi okullarda eğitim çalışmaları devam ediyor. 7-19 her rehber öğretmenin uygulama sahası içindedir. Onun dışında açık oturumlar da vardır, daha kapalı oturumlar 20'şer kişilik gruplarla çalışılır, açık oturumlar daha yukarıdaki sayılardakilere ulaşabilmek için gereklidir. Biraz evvel demiştim, siz çok doğru bir şey gözlemlemişsiniz. Kaynaştırma öğrencilerinden bahsettiniz; hafif düzey, orta düzey, zihinsel engelli çocuklardan. Şimdi sınıf öğretmeni bakış açısından bahsettik ya, okuldaki sınıf öğretmeninin yeterliliğinin, algılamasının, mesleki formasyonunun gerçekten iyi olması hayata bakışının doğru olması gerekir. Şimdi bir öğrenci sınıfta sıkılıyorsa bahsetmiştim, ya o ortamın gerisindedir ya da ilerisindedir. Çocuk akademik olarak yetersizlik yaşıyorsa o sınıfta zaten durmaktan kendini iyi hissetmediği için imtina edecektir ve dışarıya kaybediyoruz. En birinci ölçüt şudur; devamsızlık yapıyorsa bir çocuk risklere açıktır. Evet, anne ve babanın kırdığı ağacı düzeltmek belki öğretmenin görevi değil tırnak içinde söylüyorum ama okulda kırmamak gerekiyor. Burada diğer çocukları kaynaştırmak gerekiyor. Bütün insanlar eşit ama bütün insanlar farklıdır. Arkadaşınızın sıkıntısı şudur, onun olmadığı bir zaman diliminde ona destek olmanız ve grubun içine katmanız gerekiyor. Bu tip çalışmalar ayakları yere sağlam basan öğretmenler varsa, idareciler varsa herkesin yapması gereken bir çalışma. Öğrencinin okulda hoş yaşantı geçirmesinin, mutlu olmasını sağlamak. Orada mutlu değilse, sıkılıyorsa, arkadaşları

tarafından akran zorbalığına uğruyorsa bir de üstüne öğretmenleri tarafından istismara uğruyorsa sözel veya duygusal olarak hayvan isimleriyle hitap ediliyorsa tabi ki kuş ve kelebek değil, çocuğu kaybetmek çok olasıdır. Burada dediğiniz gibi öğretmenlere, okul idaresine, rehber öğretmenlere çok iş düşer. Nereden baktığıyla alakalı bir süreçtir. Ne demek istediğimi anlatabildim mi?

Ben de size teşekkür ediyorum bu konuya daha çok önem verdiğiniz için.

KATILIMCI

Bu konuları çok konuşmamız gerekiyor. Yani bir öğretmen risk altındaki çocuğu tespit edip hâlâ daha nereye başvuracağını bilmiyorsa...

SUAT CELEP

Evet, ben hemen bir katkı sağlayayım bununla ilgili. Bakın, şimdi kurum ve kuruluşlar var. Kimsenin birbirinden haberi yok. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu der ki, ihmal ve istismar şüphesi olan çocukla ilgili ihbarı eğitim kuruluşları yapabilir. Ama bunu okul idaresi yapabilmek için o kadar büyük bir sıkıntıya girer ki nasıl yapacağız, nasıl edeceğiz? Çok basittir! Vatandaşın telefon ihbarı vardır, okul öğretmeni şunu yazmalıdır, yani yaptığı izlemede, görüşmede, ev ziyaretinde gözlemi varsa aileyi de rencide etmeden çocukla ilgili gözlemlerini kısa, kapalı bir zarfta olmasına çok önem veriyoruz, yazar, şunu der; Çocuk Koruma Kanunu'na göre böyle bir şüpheye düşmüştür, çocuğun ihmali veya istismar edildiğinden şüpheye düşmüştür. Ya çocuğun koruma altına alınması ya da kotarabileceklerse koruyucu ve destekleyici önlemlerle tehlike bertaraf edilebilecekse ailenin desteklenmesi... Hemen somut bir örnek vereyim; yakın zamanda bir rahatsızlığı olan taşkın bir çocuk var. Okul rehber öğretmeni ve okul idaresi ne yapacağını bilmiyor, sıkıntıya düşmüş, ilkokul üçüncü sınıf öğrencisi arkadaşlarına zarar veriyor. Arkadaşları da somatik rahatsızlıklar yaşıyor ve okula gelmekten korkuyorlar. Okulda herkese bıçak çekiyor falan. Okul infial hâlinde. Haber verdiler. Biz ne yaptık? Filiz Hanım ile çocuğun okuluna gittik, öğretmeninden gözlemlerini aldık, çocukla tanıştık, aile ziyareti yaptık, aile ile tanıştık. Özel eğitim gören kaynaştırma öğrencisi, gitti özel eğitim okulunda ziyaret ettik, oradaki psikologu ile görüştük, tekrar aile ile görüştük ve ailenin derdini anladık, raporumuzu yazdık. Bakın sosyal çalışmacı değiliz ama raporumuzu ayrıntılı bir şekilde yazdık. Dedik ki sonuç olarak; aile, Çocuk Koruma Kanunu'na göre koruyucu, destekleyici tedbirlerle desteklenirse tehlike bertaraf edilebilir. Gereğini arz ediyoruz diye bitirdik. Bir ay geçmedi, o kadar mutlu oldum ki! Aileye nakdi yardım, çocuğa, anneanneye, anneye sağlık yardımı, danışmanlık tedbiri ve öğretim tedbiri kararı alınmış. Bu çocuk suça sürüklenen bir çocuk değil, yani suça sürüklenen çocuk olabilirdi. Fakat şimdi aile bizi arıyor, ben bu psikologa gitmek istiyorum, şöyle yarar sağlandı, böyle yarar sağlandı. Aylık olarak düzenli ekonomik yardım da yapıldı. Dediğiniz gibi her şey var ama

kimse okumuyor bile yani, ne yapacağının farkında değil. Bunun eğitimlerini vermeye çalışıyoruz bölgemizde tüm müdürlere. Verdik de zaten kısmen, toplantılar yapıyoruz tüm rehber öğretmenlere, tüm idarecilere. Çocuk Koruma Kanunu'nda neler yapılması gerekir, ihmal nedir, istismar nedir, cinsel istismarda muhatabımız kimdir? Çocuk İzlem Merkezidir ama hâlâ Çocuk İstismar Merkezi diyen insanlar var. Hayır, Çocuk İzlem Merkezidir Ankara'da kurulmuş olan, sadece cinsel istismarla çalışır. Ama oraya normal, duygusal, ruhsal, fiziksel istismarı da yönlendirebiliyorlar, yani algılamakta bazen problem yaşayabiliyorlar ama biz iyi niyetli bir şekilde kendi bölgemizde mutlaka yapılması gerekenleri ilgili muhataplara mutlaka anlatıyoruz.

SELDA HOCA

Onlar da Çocuk Mahkemesine müracaat edip herhâlde korunma kararı, danışmanlık tedbiri alıyorlar değil mi?

SUAT CELEP

Sayın Selda Hocam şöyle, bizim bağlı bulunduğumuz üst kurul İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü. Fakat biz resmî yazıyı yazarken İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne yazarız, altına meramımızı anlatırız. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne gerekli uzmanın inceleme yapması için gereğini arz ederiz diye yazarız, onlar da mutlaka Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne gönderiyor. Fakat şöyle bir fayda sağladık biz farkında olmadan, bizim yazmış olduğumuz rapor çok işlerine yaradı. Yani sosyal çalışmacı güven duyuyor ya da İl Müdürlüğü güven duyuyor yapmış olduğumuz gözleme. İki tane psikolojik danışman var, rapor sunuyorsunuz, güven duyuyorlar. Aile ziyareti yapmadan aileyi kuruma çağırıp gerekli bilgileri aldılar, ihtiyaç hissetmediler bile. Biliyorum onların sıkıntılarını, eleman, personel eksiklikleri var, ulaşmakta sıkıntı yaşıyorlar. Teşekkür ediyorum.

AFİFE TAŞ

Bir şey eklemek istiyorum. Suat Bey şundan bahsetti, Hâkim Bey'in de alanına giren bir husus.

Toplumda herkesin ihbar etmek yükümlülüğü var; eğitim birimlerinin, sağlık birimlerinin, muhtarlıkların, mülki idarenin her birimin, duyarlı her vatandaşın ihbar etmek yükümlülükleri var. Biz aynı şeyleri yaşıyoruz, sorunu tespit eden öğretmenimiz ya da bir hemşiremiz, doktorumuz çok fazla aileyi yakinen tanıyan bireyler bizlere telefon ediyorlar. Ama asla isminin zikredilmemesini, bu bilginin kendilerinden alındığının kimseyle paylaşılmamasını istiyorlar. Toplum destekli polis uygulamasıyla mahallede tarama yaparken iki farklı komşu, iki farklı polise bir ailenin çocuklarına şiddet uyguladığını ihbar ediyor. Bu iki evrak hâlinde geliyor bizim müdürlüğümüze ve iki ayrı evrak, iki ayrı arkadaşımıza havale ediliyor. Arkadaşlarımız da iki gün

arayla farklı birimlerde çalıştıkları için aileye gidiyorlar, inceleme yapıyorlar. Tabi iki ayrı polisin iki ayrı komşudan ihbarı üzerine farklı evrak değerlendiriliyor. İsim yok, tarifleme üzerine gidiliyor, yani somut bir şey yok. İki arkadaşımız da birbirinden habersiz gidiyor. İl Müdürlüğüne gelince vakalar ortaya çıkıyor, ay ne oldu? Bir çalışma yapıyorlar, bununla ilgili endişeleri gideriyorlar, aileye de danışma yapmak üzere yöneliyorlar tekrardan alan araştırmasından sonra. Ailemiz ise kendisinin çevre karşısında ithama uğradığını, mağdur edildiğini, zan altında bırakıldığını söyleyerek adli makamlara başvuruluyor, her iki arkadaşımız yargılandı. Yani bu alanda çalışan arkadaşlarımızın gerçekten bir koruma sistemi ile korunması gerektiği kanaatindeyim.

OTURUM BAŞKANI

Çok katılıyorum, çok önemli. Şu anda biz bunu Konya'da da yaşadık. 17 yaşındaki çocuğun istismarı, intihar vakası ile hastaneye yattığında sosyal çalışmacı arkadaşımız hiçbir şey yapamadı. Çünkü doktor ben bu bilgiyi vermeyeceğim dedi, benim korumam yok, bu aile bana saldırabilir. Hâlbuki biz geçen haftaki toplantıda, zannediyorum bunlar net artık, bildirme zorunluluğu, ihbar zorunluluğu kondu Sağlık Bakanlığı hekimlere. Şimdi böyle bir durumda istismar edilen çocuğun, üstelik 17 yaşında tecavüz! Kurum yetkilileri uzmanlar da, Hocam üç ay biz bu vakayla uğraştık, üç ay boyunca uykusu kaçtı uzman arkadaşımın.

Nasıl yapacağız? Yani bununla çalışmak için ciddi anlamda psikiyatrik hizmet lazım, o alanda yerelde gidecek eğitimci, uzmanlar. Kız okula gidiyor, onunla, babayla çalışılması lazım mahalli düzeyde nasıl çalışılması lazım. Babayla çalışılamaz, aile faciası çıkmasın diye böyle bir krizin üzerine gerçekten çok profesyonelce gidememe sıkıntısı yaşadık. Sadece şunu söyledi uzman arkadaşımız, çocuğunuzun yeniden intiharla hastanemize gelmesi durumunda çocuk elinizden alınacak ve sizinle ilgili de tahkikat başlatılacak gibi bir şey söyledi. Bu ne demektir? Babayı ziyarete başladık, çocuğunuzun odasına girmemeyi, çocuğa da özel alan koruması öğrettik. Böyle bir şey olabilir mi? Alkolik baba, korumayı yapamıyor ve ciddi bir istismar! Yani buradaki çalışma öyle bir çırpıda biten bir çalışma olamıyor maalesef üç ay değil!

Deprem sırasında bu vakayla psikiyatri hastanesi alandaki çalışan uzmanlar tam 3,5 ay çalıştık. Öyle zor bir vaka ki! Ama Rehber Araştırmanın böyle bir desteği, olumlu desteği her tarafta var mı? Başka krizlerin de yaşandığı rehberlikleri de biliyorum, hakikaten çok özenle götürmemiz gereken vaka. Özür dilerim, evet, buyurun.

ÖZKAN DOĞRUER

Hocam burada bir katkı yapmak istiyorum aslında. Erken tanı sisteminin kişilerden çıkıp sistemli bir hâle gelmesinin ne kadar önemli olduğu şu andaki konuşmalardan da tekrar ortaya çıkıyor. Niye? İnsanlar, birçok kamu çalışanının da bazı bölgelerde can güvenliği olmayabilir. Böyle sıkıntılarımız oluyor ve bazen bilerek görmezden geliyorlar.

Çünkü niye? 'Önce can, sonra canan' demişler, hani önce kendisini düşünüyor insan ister istemez, kendi can güvenliğini sağlamaya çalışıyor. Onun için bunun sistemli hâle getirilmesi, sistemli bir şekilde yapılması yani bu ÇETUS'un devreye girmesi, bunun sistemli bir şekilde yapılıyor olması, artık insanların, kamu çalışanlarının da bir hedef hâline getirilmesini önleyecek ve çocuklarımızla ilgili olan verilere direkt, anında ulaşmamızı sağlayacak. Yani bu yönden de çok önemli katkıları olacak bize.

KATILIMCI

Bizim İl ve İlçe Koordinasyon kurulları oluşturuldu ama kanunlaşmadı, biz yönergesini hazırlıyoruz şu anda. O koordinasyonlarla birleştirilebilir mi?

AFİFE TAŞ

Şiddet Eylem Planı doğrultusunda yapılan çalışmalar, evet.

KATILIMCI

Başbakanlık 2006 yılında yayınlanan Ulusal Şiddet Eylem Planı var, o Şiddet Eylem Planı ile aynı plan mı?

AFİFE TAŞ

Aynı. Evet, 2006-2011'de ama uzatıldı. O plan doğrultusunda zaten Valilik, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri, okullar ve RAM'lar olarak yapılan çalışmalar bunlar, yani var olan çalışmalar.

KATILIMCI

Başbakanlık Genelgesi, kadına ve çocuğa karşı...

AFİFE TAŞ

Yok, hayır değil. Bu okullarda Millî Eğitimin Şiddeti Önleme Genelgesi.

OTURUM BAŞKANI

Buyurun efendim.

KATILIMCI

Şimdi şöyle bir şey var aslında, mevzuatta oluşturulan sistemler o kadar da kötü değiller. Eksiklikleri, boşlukları olabilir ama gerçekten sistemin güzel tasarlanan yanları var. Mesela 5395 sayılı Yasa evet, bazı eksiklikleri var.

ALİ ORHAN

Bu konularla ilgili olarak okul müdürlerinin çok önemli olduğunu biliyorsunuz. Bir örnek anlatmak istiyorum ve sonucunu paylaşmak istiyorum. Geçen yıl bizim

ilçemizde olan bir olay, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü içinde bir yetişkinin bir çocuğa, bir çalışanın çocuğuna yönelik bir taciz iddiası var. Ve yetkili amiri çağırıyor tarafları ve diyor ki, şikayetçi misiniz? Aile de işte ilerde çocuğumuza ne olur, çocuk 9 yaşında kız, ne olur ne olmaz, bilemiyorum falan. Peki, o zaman bir karar verin de ona göre işlem başlatacağım deniyor. Hani eskiden kalma acaba ismi duyulur mu duyulmaz mı ya da örtbas edilir mi ya da bunun neresinden tutacak idarecinin de çok fazla şeysi yok. Ailenin tepkisi de şu, biz şikayetçi değiliz Allah'ından bulsun! Şimdi olayı soğuttu, yavaşlattı. Bu arada RAM Müdürü olarak ben de çağrıldım, olayı da dinliyorum orada. Bu arada dedim ki ÇİM diye bir birim oluşturuldu, buraya bildirmek gerekiyor diye bir uyarı yaptım. Ertesi güne kalmadan aile çocuktaki bazı sıkıntılardan dolayı çocuk psikiyatristine götürülüyor, psikiyatrist de duyar duymaz olayı hemen ihbar ediyor. O arada bilgi veriliyor, üst makama da bilgi veriliyor kendi içinde. Olay sürerken mülki amirin de işte RAM Müdürü incelemeyi de o yapsın, bu arada idari soruşturmayı da ben yürütüyorum.

Tabi bir de olayın adli boyutu var, adli boyutta yetkili amir çağrıldı, savcılık tutuklama talep etti orada. Hâkim, davanın dışarından görülmesini uygun gördü, bıraktı tutuklamadı. Bu olay duyulduktan sonra buna benzer bizim ilçemizde ne olay varsa, herhangi bir şey olduğunda herkes diken üzerinde, ne aileyi dinliyorlar, ne aile tehdit ediliyor, herkes bu olaydan tedirgin oldu ki, bu tutuklanma talebinden okul müdürlerine yukarıdan emir geliyor, böyle bir şey varsa hemen RAM'a da haber verin, ÇİM'e de haber verin. Yahu aile şöyle tehlikeli, böyle tehlikeli, ailenin şöyle arkası var, şöyle kalabalık! Hiç dinlemiyorlar. Eskiden, siz az önce söylediniz bu kaygılar Millî Eğitim, bizim bölgemiz için konuşuyorum, vardı ve bizim ÇİM ziyaretimiz de böyleydi. Bu çocuğu bildirelim mi bildirmeyelim mi? Okul müdürünü de alıp gitmiştik, okul müdürü de tedirgindi bu olaydan. Şu örnek olaydan sonra bizde böyle bir şey kalmış ki aman örtbas et, aman bir şey olur, aman sana zarar verirler filan! Buradaki bir yasa maddesi uygulanması ya da böyle bir talep gelmesi herkesi bu konuya çok ciddi bakmaya sevk etti. Bizde hiç bu konuda tereddüt yok, herkes anında bildiriyor. Bizim bölgemizde bu açık şu anda.

Biz eğitimleri vermiştik bu konuda, herkes bunu biliyor zaten. Herkes, bana zarar gelir mi, şimdi nereden zarar geleceğini gördüler. Savcı ciddi olarak talepte bulundu, sonra dava ağır cezada görüldü ve yaklaşık bir yıl sürdü. O kişi suçsuz bulundu tanıklar ve deliller ışığında ama o yetti zaten. Yani herkes bunu duyunca kimsenin öyle birisi bir şey der mi, herkes önce kendisini düşünmeye başladı. Hiç öyle saklayalım, örtbas edelim, erteleyelim, öteleyelim filan hiç bu kaygı kalmadı. Direkt ÇİM'e ve polise bildiriliyor şu anda.

OTURUM BAŞKANI

Toplum örgütlü ve gerçekten kurumlar sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine bildirirse bence böyle bir şey olmaması lazım, yavaş yavaş ona girmeye başladık artık.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Panel Oturumları

II. GÜN (11.15 - 12.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM,
Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD

"Beyaz Gelecek"
Uğur Temel ÇEBER, *Uzman Öğretmen, Tokat İl Millî Eğitim Müdürlüğü*

"Çocuğa Yönelik İstismarın Medyadaki Yansımaları"
Yard. Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK - Yard. Doç. Dr. Fatma ELİBOL , Prof. Dr. Yurdagül ERDEM, , *Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Hemşirelik Bölümü*

"Sokak Çocuklarının Rehabilitasyon Sürecinde Uygulanabilecek Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar"
Dr. Mehmet Emin KAHRAMAN, *İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi*

"BEYAZ GELECEK" PROJESİ"

UĞUR TEMEL ÇEBER

TOKAT GÜZEL SANATLAR LİSESİ

Genç insan bir toplumun geleceğinin öngörülmesini sağlayan, o toplumun dünya üzerindeki yerini gösteren önemli bir faktördür. Genç nüfusun eğitim seviyesinin gelişmişliği ve olumlu yönde aktifliği o toplumun geleceğinin aydınlık olduğunun habercisidir.

Türk Millî Eğitimi de genel amaçları doğrultusunda her yetişecek ferdin;

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren,
- Beden, zihin, ahlak, manevi, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden gelişmiş ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış,
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olan bireyler olarak toplumda yer almalarını ister.

Her ne kadar eğitim sistemimizde hedefler bu doğrultuda olsa da son zamanlarda özellikle ortaöğretim öğrencileri arasında şiddetin, suç işleme oranlarının artması oldukça kötü bir tablo oluşturmaktadır.

Ülkemizde suçların yaklaşık olarak yarısının, 25 yaşın altındaki yaş diliminde bulunan çocuklar ve gençler işlemektedir. İleri yaşlarda suç işleyenlerin yüzde doksanın çocukluk ve gençlik çağında suç işledikleri saptanmıştır.

Çocuk ve gençlerin suç sayılan davranışları aileye, çevreye, okula karşı kabahat işlemekle başlamakta; niteliği değişerek yasaların suç saydığı davranış ve eylemlere doğru kaymaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz: eve, okula, işyerine yalan söylemek, gece geç saatlere kadar eve dönmemek, evden ve okuldan kaçmak, okul ve iş tembelliği, okulun ve iş yerinin disiplinine uymamak, hırsızlık, yankesicilik, araba hırsızlığı, trafik suçları, alkol kullanımına bağlı suçlar, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler kullanmak, saldırı ve tahrip, kavga, bıçak ve tabanca taşıma, yaralama, öldürmektir.

Çocuk ve genci suça yönelten ailelerin ortak özellikleri şu şekilde özetlenebilir: Yerinde kullanılmayan anne baba disiplini, aşırı aile baskısı, anne babanın aşırı ilgisi ya da ilgisizliği; gayrimeşru yaşantı ve bunun sonucu meydana çıkan çocuk; baba ya da annenin olmaması; ayrılmış anne baba; babanın alkolik olması; çalışma zorunluluğu yüzünden babanın uzun süre evden uzak kalması; işsizlik ve ekonomik güçsüzlük; sık sık çevre değiştirme vs. Suçlu çocuk ve gençlerin ailelerinde sıklıkla rastlanan bu özellikler kentleşme, sanayileşme, ekonomik krizler, enflasyon, göçler vb. büyük çalkantılar olduğu zaman daha çok görülür ve suçluluk oranını yükseltir. Toplumsal, ekonomik ve kültürel değişmelerin toplumda yarattığı bunalımlar ve kavram kargaşaları, çatışmalar aile içine de yansır. Değişen değerler ve ahlak kavramının aile içinde yarattığı çelişmeler, çekişmeler çocuk ve gençleri yeni arayışlara ve kişiliğini göstermek için davranış sapmalarına sürükler (Köknel, 2001:356)

PROJENİN AMACI

Ortaöğretim çağındaki öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türk Millî Eğitim amaçlarının yanı sıra evrensel standartlarda belirlenmiş olan vatandaş olma bilincine sahip ve bu bilinç çerçevesinde uygun davranışlar sergileyen, kanunlara duyarlı, insan haklarına saygılı, hoşgörülü, toplumla birlikte yaşama bilincini oluşturmuş, topluma katkıda bulunacak geniş bir dünya görüşü çerçevesinde geleceğe yönelik hedefleri olan bireyler olarak yetişmelerini sağlamak.

PROJENİN HEDEFLERİ

Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren, kanunlara duyarlı, diğer insanlara karşı saygılı ve hoşgörülü davranan, şiddetten yana değil, barıştan yana olan bireyler yetişmesini sağlamak. Hukuk sisteminin işleyişini yerinde tanıtmak. Hukuk dâhilinde hak arama yöntemlerinin öğrenilmesini sağlamak. Hukuk sistemi içerisinde yer alan meslek gruplarını yerinde tanıtmak. Toplumda bir arada yaşama bilincini oluşturmak.

PROJEYİ YÜRÜTECEK KİŞİ/KURUM/KURULUŞLAR

Tokat Valiliği, Tokat Adliyesi, Tokat Barosu, Tokat İl Emniyet Müdürlüğü, Tokat İl Millî Eğitim Müdürlüğü

PROJENİN DAYANAKLARI

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu

PROJENİN KAPSAMI

Proje, Tokat ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kademesinde bulunan okulların 9. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilecektir. Ancak tüm 9. sınıf öğrencilerinin katılımını sağlamak mümkün olmadığı için okulların öğrenci sayılarıyla doğru orantılı olarak öğrenci seçimine gidilmiştir.

Tablo 1: Tokat İl Merkezi 9. Sınıf Öğrenci Sayıları

Sıra	Okul Adı	9. Sınıf Öğrenci Sayıları	
		Kız	Erkek
1	*Merkez Kız Teknik Meslek Lisesi*	*281*	-
2	*Otelcilik ve Turizm ve Meslek Lisesi*	*15*	*69*
3	*Arif Nihat Asya Lisesi*	*89*	*108*
4	*Atatürk Anadolu Lisesi*	*83*	*102*
5	*Cumhuriyet Teknik Endüstri ve Meslek Lisesi*	*72*	*166*
6	*GOP Anadolu Lisesi*	*87*	*63*
7	*Anadolu İmam Hatip Lisesi*	*210*	*237*
8	*Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi*	*72*	*78*
9	*Plevne Lisesi*	*211*	*179*
10	*Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi*	*40*	*24*
11	*Tokat Anadolu Lisesi*	*62*	*58*
12	*İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi*	*49*	*39*
13	*Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi*	-	*570*
14	*M.P.İ.B Fen Lisesi*	*38*	*38*
15	*Anadolu Sağlık Meslek Lisesi*	*54*	*18*
16	*Ticaret Meslek Lisesi*	*95*	*192*
17	*Zübeyde Hanım Kız Teknik ve Meslek Lisesi*	*121*	-
	Toplam	**1579**	**1941**
		3520	

Tablo 2: Projeye Katılacak Öğrenci Sayıları

Sıra	Okul Adı	Öğrenci Sayıları
1	*Merkez Kız Teknik Meslek Lisesi*	*60*
2	*Otelcilik ve Turizm ve Meslek Lisesi*	*20*
3	*Arif Nihat Asya Lisesi*	*50*
4	*Atatürk Anadolu Lisesi*	*40*
5	*Cumhuriyet Teknik Endüstri ve Meslek Lisesi*	*50*
6	*GOP Anadolu Lisesi*	*40*
7	*Anadolu İmam Hatip Lisesi*	*85*
8	*Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi*	*30*
9	*Plevne Lisesi*	*80*
10	*Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi*	*20*
11	*Tokat Anadolu Lisesi*	*40*
12	*İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi*	*40*
13	*Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi*	*100*
14	*M.P.İ.B Fen Lisesi*	*15*
15	*Anadolu Sağlık Meslek Lisesi*	*20*
16	*Ticaret Meslek Lisesi*	*60*
17	*Zübeyde Hanım Kız Teknik ve Meslek Lisesi*	*30*
Toplam		**780**

UYGULAMA SÜRESİ

Çalışma, 2011– 2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında uygulanacaktır.

Yukarıda verilen oranlar ve 26 milyonu aşkın genç nüfus düşünüldüğünde, Türkiye'de suça eğilimi olan gençlik ve onların suçtan korunmasının ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda yapılması gereken çocukları ve gençleri suça iten nedenleri ortadan kaldırmak ya da en aza indirgemektir. Elbette bu konuda yapılması gereken çok şey vardır. Köknel (2001) çocukların ve gençlerin suçtan korunması için gereken önlemleri şöyle açıklamıştır:

1. Başta ailenin yaşamının bilimsel, ruhbilimsel olarak korunması gelir. Evlenmek isteyenleri kalıtım, akıl hastalıkları, frengi, alkol, uyuşturucu madde bakımından daha sıkı bir denetimden geçirmek, nikâh öncesi raporlara önem vermek gereklidir. Demokratik yönetimlerde bu nedenlerle evlenmeyi önleyecek yasal engelleme olmakla beraber, aileleri aydınlatmak, çocuk yapmamalarını salık vermek faydalı olabilir.

2. Ülkenin genel sağlık politikası içinde akıl hastalıkları, frengi, alkol ve madde bağımlılığı ve beslenme bozukluklarıyla daha etkili savaşım gereklidir.

3. Doğum denetlemesi ve aile planlaması, ailenin sosyo-ekonomik düzeyiyle çocuk sayısı arasında ayarlama yapılmalı, hastalık bakımından yüklü ya da hastalıklı ailelerin çocuk yapmasını önlemekte yardımcı olunmalıdır.

4. Cinsel eğitim konusunda evde anne babaya, okulda öğretmene yardımcı olacak yayınları artırmalı, gerekli cinsel bilgi ve eğitimi verebilmek için ailelerin sosyo-kültürel düzeylerine uygun broşürler hazırlanmalıdır.

5. Aile içinde, okulda, işyerinde, sokakta suça eğilim gösteren çocukları ve gençleri erken tanımak, bu amaçla taramalar yapmak; saptanan ruhsal bozuklukları gözlem, gerekirse sağaltım amacıyla çocuk bakım merkezleri ve klinikler kurmak gereklidir.

6. Evde, okulda, işyerinde aileyi, öğretmeni, yöneticiyi, çocuk ve gençleri ruh sağlığı konusunda aydınlatmak için yaygın eğitimin araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır.

Görüldüğü gibi çocukları ve gençleri suça iten nedenleri ortadan kaldırmak ve en aza indirgemek için yapılacak çok şey vardır. Tokat ilinde gerçekleştirilmesi düşünülen bu projeyle birlikte amaçlanan adalet mekanizmasının nasıl işlediği konusunda öğrencileri bilgilendirmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili olarak, aşağıda Tokat iline ait istatistikler yer almaktadır.

Tablo 3: İl Merkezi 0/18 Yaş Demografisi

Yaşı	Kız	Erkek	Toplam
0-4 Yaş	*6.911*	*7.234*	*14.145*
5-9 Yaş	*7.633*	*8.231*	*15.865*
10-15 Yaş	*8.077*	*8.660*	*16.732*
16-19 Yaş	*7.844*	*8.013*	*15.857*
Toplam	*30.466*	*32.138*	*62.604*

Merkeze bağlı köyler rakamlara dâhildir. 2009 yılı TÜİK verileri temel alınmıştır. İl merkezi toplam nüfusu 176.564'tür. Türkiye geneli 0/18 yaşın genel nüfusa oranı %31 civarında olup, ilimizde %35,45'tir.

Tablo 4: İl Merkezi Olay Durumu

2010-2011 İlk On Bir Ay	*Mala Karşı*	*Şahsa Karşı*	*Toplam*
2010	**69**	**442**	**511**
2011	**76**	**499**	**575**

Genel asayiş olaylarında fail durumu önem arz etmekte iken, çocuk ceza adalet sistemi ve çocukların yüksek menfaati gereği, çocukların taraf olduğu her bir olay yukarıya yansıtılmış olup, suça sürüklenen (şüpheli) çocuk istatistikleri ayrıca verilecektir.

Tablo 5: Suça Sürüklenen Çocuk (Şüpheli) Olay Durumu

2010-2011 İlk On Bir Ay	*Mala Karşı*	*Şahsa Karşı*	*Toplam*
2010	**50**	**134**	**184**
2011	**66**	**168**	**234**

Tablo 5'e bakıldığında suça sürüklenen çocukların en çok "şahsa karşı" şüpheli olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Tablo 6: İl Merkezi 0-18 Yaş Olay/Şüpheli/Mağdur Durumu

2010-2011 İlk On Bir Ay	*Olay Sayısı*	*Şüpheli Sayısı/ Olay Sayısına Oranı*	*Mağdur Sayısı/ Olay Sayısına Oranı*
2010	*511*	*268 %38*	*430 %62*
2011	*575*	*33 %40*	*499 %60*

Gerek suça sürüklenen çocuk sayısının olay sayısına oranı, gerek mağdur çocuk sayısının olay sayısına oranı 1,4'tür. Tablo 6 il merkezinde şüpheli işlem görenlerin 2011 yılında arttığını, en çok erkeklerde ve 15/18 yaş aralığında olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Tokat İl Merkezi Şüpheli İşlemi Görenlerin Yaş Dağılımı

2010-011 İlk On bir Ay	*0/12 YAŞ*		*12/15 YAŞ*		*15/18 YAŞ*		*TOPLAM*
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
2010	*1*	*18*	*15*	*74*	*8*	*152*	*268*
	19		*89*		*160*		
2011	*3*	*30*	*15*	*78*	*21*	*188*	*335*
	33		*93*		*209*		

Tablo 8: Şüpheli İşlemi Görenlerin Aile Durumları

2010-2011 İlk On Bir Ay	Şüpheli Sayısı	Parçalanmış Aile Üyesi	Ailede Suçlu Birey	Toplam/ Riskli Grup Oranı
2010	*268*	*66*	*113*	*179 %66,7*
2011	*335*	*62*	*145*	*207 %61,7*

UYGULAMA BASAMAKLARI

1. HAZIRLIK AŞAMASI

1.1. Proje Yürütme Ekibinin Oluşturulması

Projenin tüm işlemlerini takip ve kontrolünü yapacak bir yürütme ekibinin oluşturulması gerekmektedir. Proje yürütme ekibi olarak; Adliye personeli, Baro personeli, İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE birimi (Proje Koordinatörü Sabahat ÖCAL-Uğur Temel ÇEBER), İl Emniyet Müdürlüğü personeli (İl Emniyet Müdür Yardımcısı Raşit POYRAZ) görevlendirilmiştir.

1.2. Projede Yer Alacak Öğrencilerin Belirlenmesi

Projenin amacına uygun olarak okul yöneticileri ve rehber öğretmenleri tarafından öğrenciler tespit edilecektir.

PROJE FAALİYETLERİ

Proje kapsamında belirlenen öğrencilerin listesi Ek 1'de verilen forma uygun bir şekilde doldurularak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge birimine gönderilecektir. Öğrenciler için velilerden alınacak olan veli izin kâğıtları (Ek 2) hazırlanarak okullarımızda dosyalanacaktır. Veli izin kâğıdı olmayan öğrenciler programa dâhil edilmeyecektir. Ayrıca AR-GE birimi tarafından program öncesi proje kapsamında ön bilgilendirme yapılacaktır. Programın her aşamasında okul rehber öğretmenleri ve bir yönetici öğrencilere eşlik edecektir.

Tokat Adliyesi, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Tokat Barosu, İl Emniyet Müdürlüğü ortaklığında proje programı şu şekilde olacaktır:

- 9. sınıf öğrencilerinden seçilen 390 kişilik iki grup 26 Haziran Konferans Salonuna götürülecek, avukat, savcı, hâkim ve emniyet personelinden oluşmuş uzman kişilerce konferans verilecektir. Uzmanların konuşma süreleri 20'şer dakika olacaktır. Sunumların sonrasında soru-cevap bölümü olacaktır. Öğrenciler kendilerine refakat eden öğretmenleri tarafından konferans salonuna intikal ettirileceklerdir.
- 9. sınıf öğrencilerinden okullarınca seçilmiş 200 kişilik grup dört ayrı seferde olmak üzere 50'şer kişilik gruplar hâlinde adliyeye götürülecek, ağır ceza mahkemesinin olduğu duruşmalara katılacaklardır. Öğrenciler duruşma salonunu görecekler, adliyedeki işleyişi yerinde öğrenecekler ve burada görev yapmakta olan tüm kişilerin mesleklerini yakından tanıyacaklardır. Öğrenciler kendilerine refakat eden öğretmenleri tarafından konferans salonuna intikal ettirileceklerdir.
- 9. sınıf öğrencilerinden okullarınca 200 kişilik grup cezaevine götürülecek, boş koğuşlar gösterilecek, cezaevindeki işleyişi yerinde öğrenecekler ve burada görev yapmakta olan tüm kişilerin mesleklerini yakından tanıyacaklardır. Topçam, Tokat Seyahat, Metro ve Tokat Yıldızı firmalarından tahsis edilmiş ve karayolları yönetmeliğince uygun olan birer araç ile öğrenciler cezaevine taşınacaklardır.

SONUÇ

Proje kapsamındaki programa katılan öğrencilerin gözlemleri ve yaşamış olduğu deneyimler sınıfta diğer arkadaşları ile paylaşmalarına olanak sağlanmıştır. Yapılan proje ile öğrenciler üzerindeki etkileri incelenecek, öğrencilerin doldurmuş olduğu anket formları değerlendirilmiş ve bu rapor hâline getirilmiştir. Çalışmada çocuklarda adalet kavramının ne demek olduğu ve nasıl gelişmeler gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca meslek edinme ve mesleki davranış belirlemede büyük rol oynadığı yapılan

görüşmelerden belirlenmiştir.

Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği tarafından İstanbul'un 15 değişik ilçesinden seçilen 3483 lise ikinci sınıf öğrencisi ile yapılan gençlik araştırması sonuçlarına göre son bir yıl içinde en az bir kez fiziksel kavgada bulunanlar grubun yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Cinsiyete göre dağılımına baktığımızda bu oranın erkeklerde % 68.8, kızlarda ise % 29.7 olduğu görülmüştür. Erkeklerin fiziksel bir kavgada bulunma riskinin kızlara göre 5 kat fazla olduğu saptanmıştır. Fiziksel kavga sonucunda yaralandığını belirtenlerin oranı % 15.4 olduğu görülmüştür. Erkeklerde kavga sonucu yaralanma riskinin kızlara göre 3.6 kat daha fazla olduğu bulunmuştur. Hayatı boyunca en az bir kez bir başkasını yaralayanların oranı % 26.3 olarak bulunmuştur. Erkeklerde hayatları boyunca kavga sonucu birisini yaralama riskinin kız öğrencilere göre 3.2 kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Eke, Öğel ve Taner, 2006)Yapılan çalışmalarda bu tezi okulda yapılan değerledirme ve gözlem formları sonucunda tespit edilmiştir.

***

RIZA SÜMER, *TÜRKİYE GENÇLİK FEDERASYONU GENEL BAŞKANI*

Kural dışı olabilir ama gerçekten Hocam çok böyle harika, bizi bir yerlere götürdün. İki tane önerim var, yapabilir miyim?

Bir: Hedef kitle dediğimiz o çocukları mutlaka örgütleyin. Yani o 18 yaşı bitirdikleri zaman dernek kursunlar, aynı şeylerle mücadele etsinler. İki: Elbette ki bir sonuç raporu kitapçığı hazırlayacaksınız ama gerçekten bunu iyi bir yapılanmayla yapın. Teşekkür ederim.

UĞUR TEMEL ÇEBER

Çok teşekkür ederim, sağ olun. Bunu paylaştığım, hem akademisyenler hem de ceza kurumlarında olan, ağır ceza mahkemesi başkanları, savcılar, hâkim dostlarımız var, büyüklerimiz var, emin olun gerçekten çok güzel şeyler duydum. Ben bu noktaya geleceğini bilmiyordum, samimiyetimle söylüyorum. Bu projeye gerçekten emeği geçen çok arkadaşımız var. Tüm arkadaşlarıma, hepsi çok sağ olsunlar, çok teşekkür ediyorum, emin olun uygulansın! Kim uygularsa uygulasın ama bu sadece Tokat gerçeğinde değil Türkiye gerçeğinde uygulansın. Çok kıymetli akademisyenlerimiz var. Daha katkı sağlayacakları çok daha güzel şeyler var. Ama çok aman aman bilimselliğe, böyle çok akademik dile boğmadan, halkın anladığı dilden, bu çocukların anladığı dilden, gerçeklerle yüzleşerek eğer bunu daha kavramsal hâle getirebilirsek ben çok daha faydalı olacağına inanıyorum. Buradan gittikten sonra YİBO'daki 8. sınıf çocuklarımız için istediler bunu, projenin uygulanmasını, bakacağız. Tekrar rehberlik, psikolojik danışmanlarla mutlaka konuşuyorum, onların fikirlerini almadan, bu alanda

psikologların fikirlerini almadan kesinlikle işe girmiyorum. Bakalım kısmet! Ama işte bizi bize bırakmıyorlar, AR-GE'den işte okula gönderildiğim için takip edemiyorum, deneyeceğim ama yakasını bırakmayacağım bu işin elimden geldiği kadar. Çok teşekkür ederim ilginize, çok sağ olun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. FERHUNDE ÖKTEM, *HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÇOCUK RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ABD*

Sevgili öğretmenimiz, siz dediniz ki "öğretmeniz, kimse bizi ciddiye almaz!" Siz Türkiye Cumhuriyeti'nin aydın öğretmenlerisiniz, herkesin sizi izlemesi gerekiyor. Nereye geliyorsak siz öğretmenlerimizin önderliğinde geliyoruz.

Yalnız burada bir şeyi izninizle vurgulamak istiyorum; dünden beri çok vurgulanan meslekler arası dayanışma ya da hep birlikte bir şey yapma konusu. Öyle yapıldığı zaman sanırım çok daha anlamlı ya da çok daha iyi yöne gideceğiz. Sizinki bir başlangıç olsun ama bundan sonra ben kendi adıma ve arkadaşlarımın adına da söz veriyorum, bunun daha iyi olması adına paylaşırsak daha iyi gideriz diye düşünüyorum. Mesela duruşmanın gizliliği biraz önce verdiğiniz örnek hem çok çarpıcı hem beni biraz korkutan bir örnek oldu. Çünkü bir taciz davasında bu kadar yoğun öğrenci grubuyla o davaya hâkimin kesinlikle almaması gerekiyordu. Bu doğru çok ciddi bir örnek oluyor ama o açıdan ya da tacize uğrayan ya da davası devam eden kişiler adına baktığımız zaman da çok ciddi bir sorunun sergilenmesi ve çok gizli olması gereken bir şeyde aleniyet söz konusu oluyor. Yine bu cezaevi gezisinde, biz tabi çok meslek insanı olduğumuz için bir sakınca görmeyebiliyoruz ama oradaki kişilerin yüzlerinin gösterilmesi yine oldukça ciddi bir sorun. Onun için sizin bu güzel yüreğinizle, güzel çabanızla, önderliğinizle eminim ki çok daha fazla yere ulaşabileceğiz.

Belki bir noktayı daha, hani bu 800 öğrenci belki yanlış anlamış olabilirim ama grup hâlinde götürüldüğü zaman şöyle bir tehdit ya da şey de, hani bu öğrenci grubu, bunlar suça eğilimli çocuklar grubu gibi. Belki o yüzden de YIBA'da yapılan bir çalışma her çocuğu içine aldığı zaman hem koruyuculuğu hem önleyiciliği daha etkin olur gibi geliyor. O yüzden ben kendi adıma söz veriyorum, ne zaman isterseniz çok daha araştırma koşullarına uygun bir tablo içerisinde sizin önderliğinizde, sizinle birlikte gideceğiz.

İki soru alalım ondan sonra, of çok fazla soru! En arkadan başlayarak en öne geleceğim izninizle. Buyurun.

KATILIMCI

Az önce değindiğiniz yasal görüntüler oldu, işte mahkeme izinler, sonra da Adana'da görevli. Konuşuyoruz, görüşüyoruz yani sizin anlattığınız örneklerden daha büyük örnekler de var. Biz bu yasal problemleri aşamıyoruz. Teşekkür ederim cezaevi müdürü

ağabeyimiz de var orada. Tokat yine küçük şehir, büyük şehirlerde de İstanbul, İzmir, Bursa, Adana diye, Diyarbakır da, bu büyük şehirlerde hâkim ve savcıların, diğer kurumların buna zaman ayırmasında sıkıntı var. Ve en son olarak, bu denekler içerisinde anne-babası suçlu veya suça itilmiş, suçlu ailelerin çocukları var mıydı? Suçlu ailelerin çocuklarında katılım ve tepki nasıldı?

OTURUM BAŞKANI

Hepsini sonra cevaplandıralım.

KATILIMCI

Soru ve katkıları en son alabilir miyiz? Çünkü sunumlar yetişmeyecek Hocam. Yani yemekten feragat etsek bile yetişecek gibi görünmüyor.

OTURUM BAŞKANI

Bir 5 dakika içerisinde toparlayacağız, ondan sonra da tadı kaçıyor, konuların yalnız büyüklüğü geçiyor o zaman. Buyurun.

KATILIMCI

Ben kaygılardan dolayı kısaca bir şey demek istiyorum. Hocam, sizi çok tebrik ediyorum. Yalnız şöyle de bir gerçek var, yapıcı bir şey söylemek istiyorum. Biz kendi adımıza öğretmenler olarak ne yaparsak yapalım bunu akademik bir şekilde ifade etmediğimiz sürece kişisel çabaların ilerisine gidemiyor maalesef yaptığımız şeyler. Sadece böyle projelendiriyoruz, Hocam ne güzel bir şans buldu, bunları anlatabildi. Benim de tavsiyem ki akademik çerçeve içerisinde mesela sonuçları biraz daha böyle hani ilk başta gösterdiğiniz gibi sayısal değerleri söylediğiniz zaman çok daha dikkat çekecek ve herkesin bakacağı bir çalışma olacak diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz, sağ olun. Buyurun.

KATILIMCI

Ben yanlış anlaşılmamak adına Hocam'ın yaptığı çalışmalara önce teşekkür ediyorum. Yasal bir sıkıntı var Hocamızın yaptığı şeylerin yaygınlaştırılması açısından, insan hakları açısından. İkincisi, diğer arkadaşlarımız da söyledi başka bir problem var. Bir de benim dikkatimi çeken proje beş kurum arasında koordine edilmiş; Tokat Valiliği, Tokat Adliyesi, Tokat Emniyet Müdürlüğü, Tokat Millî Eğitim Müdürlüğü. Burada bir idari hata var. Şöyle ki, Tokat Valiliği eğer bu projenin içerisinde katılımcılarından birisiyse İl Millî Eğitim Müdürlüğü niye var veya İl Emniyet Müdürlüğü niye var? Teşekkür ediyorum.

SEVGİ HANIM

Evet, şimdi çok teşekkür ediyorum, projenizi bizimle paylaştınız. Hiç önemli değil, yani bunu bir profesör de yapabilirdi, alanda çalışan herhangi birisi yapabilirdi. Yani o titrler yahut sayılar hatta, biz araştırmaları da ilk böyle anket biçiminde yapmıyoruz, daha az sayıda insan daha derinlemesine de yapabiliyoruz, sayı da önemli değil. Fakat ben sizin bu anlattığınız projeyi birdenbire şöyle düşündüm. Bu projeyi, ben şimdi İstanbul'dayım, daha önce Ankara'daydım, diyelim İzmir'de böyle büyük şehirlerimizde veya Türkiye'de yani bir örnek proje olarak alırsak şöyle bir yaygınlaştırdığımızı düşündüm.

Bizim Adalet Bakanlığıyla, ben aşağı yukarı bir sosyal hizmet bölümünde 43 yıldır çalışıyorum, en büyük sorunumuz Adalet Bakanlığında öğrencilerimizi stajyer olarak çalıştırmak yahut bir araştırma yapmak, oralara girmekteki zorluğumuz. Ama şimdi birdenbire düşündüm mesela İstanbul ölçeğinde bu proje uygulansa öyle herkes de okullarında öğrencilerini yanına alsa ve de o kurumlara gitse, gezse nasıl bir şey olurdu diye. Ve ben bunu doğrusu çok dehşet verici buldum! Mahkemelere böyle grup grup öğrencileri, hapishanelere, tutukevlerine bütün bu öğrencileri sokma, böyle önünden geçmelerini doğrusu bir kere imaj olarak hakikaten bana çok ne diyeyim çarpıcı geldi.

Tabi çocuklar etkilenecek, hepimiz orada olsak etkileniriz ama bu böyle biraz çok özür diliyorum "reality show" gibi bir şey oluyor. Bunu ben hem çocuk hakları açısından bu kadar yıldır bu konuda çalışan bir insan olarak, genelde insan hakları açısından yani bir grup etkilenecek diye bu kadar şey, yani o çocuğun ifadesi alınırken hele cinsel taciz gibi Ferhunde Hocamız da söyledi, böyle bir şeyde gizlilik çok önemli. Yani ben doğrusu çok çok etkilendim negatif anlamda yaptığınızdan.

ÜLKÜ KÖYMEN, *EĞİTİMCİ*

Genç arkadaşımın araştırma yapma heyecanını çok yüksek buluyorum. Ufak bir katkı yapabileceğimi söylemek istiyorum. Önleme çalışmalarından böyle durumlarda öğrencilerin canlı makamlarla karşılaşması evet, şunu söylemek lazım, etkili olabilir ama etkisinin yanında zararları da çok fazla olan bir şey. Yani kesinlikle insan haklarına aykırıdır, o insanların teşhiridir. Ha peki dersin, biz bunları, bu tür araştırmayı nasıl yaparız? Ben kendi adıma sokak çocuklarıyla...

OTURUM BAŞKANI

Şimdi, efendim biz isterseniz onları dinlemeyelim lütfen!

ÜLKÜ KÖYMEN

Hocam tamam örneğin ya da videoya alınmış vakalar, onu alırsınız, onu tekrar doğru modellere çevirirsiniz vesaire. Ama bu yolun tehlikeli olduğunu belirteyim.

OTURUM BAŞKANI

Peki, teşekkürler. Son olarak Bahar Hanım'a söz vereceğim. Ondan sonra ikinci konuşmacılara geçiyoruz.

BAHAR HANIM

Teşekkür ederim. Sayın Başkan siz vurguladınız, diğer katılımcılar da vurguladı ama ben de vurgulamadan edemeyeceğim çünkü burada oldukça genç bir popülasyon olduğunu düşünüyorum. Ben Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Etik Komisyonu üyesiyim. Bu araştırmayı ileri derecede etik dışı buluyorum, insan hakları açısından cinsel istismara uğramış çocuğun 800 kadar çocuğun önünde...

UĞUR TEMEL ÇEBER

Yok! Yanlış, 25.

BAHAR HANIM

Ya da 200. Eğer açık ve canlı ifadesinin alınması gerek buradaki mahkûmlarımız, gördük hepsini gerek konferans sırasında gerek önlerinden resmî geçit yapan öğrenciler. Bu proje ileri derecede etik dışı bir projedir. Buna nasıl böyle ortak olarak Tokat ilinde herkes destek olmuştur, nasıl katılmıştır, neden bir danışman bulunmadan yapılmıştır bilemiyorum. Bunun için yani bu konularda çok dikkatli davranmamız konusundaki önerimi burada genç arkadaşlar olduğu için bir kez daha vurgulamak istedim.

OTURUM BAŞKANI

Yalnız burada benim altını çizmek istediğim bir nokta var; sevgili öğretmenimiz Uğur Temel Çeber çok iyi niyetle böyle bir şeye başlamış, gerçekten çok yararlı olacağını düşünerek, inanarak böyle bir öğrencilerin elinden tutulması gerektiği. Ama belki esas vurgulamamız gereken bir başka nokta daha var; burada hâkimler, savcılar, öğretmenler, yöneticiler, bütün yöneticilerden de böyle bir hem yardımcı olmak adına hem uyarıda bulunmak adına... Hep bütün kurumlarımızın aynı biçimde ve aynı şekilde olduğunu görebiliyoruz. Çok teşekkür ediyoruz emeğiniz ve çabalarınız için.

Şimdi, Profesör Doktor Yurdagül Erdem, Yardımcı Doçent Doktor Aygen Çakmak, Yardımcı Doçent Doktor Fatma Elibol'un birlikte yaptıkları bir çalışma. Hem çocuk gelişimi bölümü hem hemşirelik bölümünün ortak yaptığı bir çalışma. Ve sevgili Aygen Çakmak bize sunacak, çok gururla ve keyifle bekliyoruz. Buyurun.

"ÇOCUĞA YÖNELİK İSTİSMARIN MEDYADAKİ YANSIMALARI"

YRD. DOÇ. DR. AYGEN ÇAKMAK
YRD. DOÇ. DR. FATMA ELİBOL
PROF. DR. YURDAGÜL ERDEM

KIRIKKALE ÜNİERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ, ÇOCUK GELİŞİMİ BÖLÜMÜ, HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ

GİRİŞ

Çağımızda çocuk istismarı konusu, sosyal bilimler alanında önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır çünkü toplumların sağlam temeller üzerinde yükselmesi, toplum dinamiklerini geleceğe aktaracak olan çocukların fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı bir şekilde yetişmesi ile mümkündür (Doğrucan ve Yıldırım, 2011).

Çocuk istismarı ve ihmali, Amerikan Psikoloji Birliği (2002)'ne göre etkileri, sıklığı ve içeriği nedeniyle çocuğun psiko-sosyal sağlığını etkileyen önemli bir halk sağlığı krizidir. Genel olarak istismar ve ihmalin ortak tanımı incelendiğinde, çocuk istismarı ve ihmali, ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur (Tıraşçı ve Gönen, 2007). Dünya Sağlık Örgütüne göre (1985); çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışların tümü çocuk istismarı olarak kabul edilmektedir (Karabekiroğlu, 2009). Tanım aynı zamanda çocuğun istismar veya şiddet olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışları da içine almaktadır (Erdem, 2008).

Çocuğa yönelik kötü muamele; fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak; çocuk ihmali ise fiziksel ya da duygusal ihmal olarak ayrılmaktadır. Fiziksel istismar, anne-baba ya da başka biri tarafından uygulanan fiziksel travma, yaralanma ya da ağrı oluşturan, çocukta zarara yol açma riski taşıyan kasıtlı güç kullanımıdır. Fiziksel istismarda; açıklanamayan, tekrarlayan eski, yeni, çok çeşitli çürükler, parmak izi, diş izi, sigara, ütü, kemer gibi herhangi bir objenin izini gösteren yaralanmalar, ellerde ayaklarda sıcak su yanıkları gibi belirtilerle kendini gösterebilmektedir. Duygusal istismarda ise ebeveynlerin ya da çevredeki diğer yetişkinlerin, çocuğun yeteneklerinin üzerinde istek ve beklentiler içinde olmaları, saldırganca davranmaları, duygusal birlikteliğin olmaması, çocuğa olumsuz özelliklerin yüklenmesi, kasıtlı olarak sözel ve davranışsal

negatif uyarı verilmesi, izole edilmesi, korkutulması, haksız yere suçlanması durumu söz konusudur. Bu çocuklar, normal zihinsel kapasitede olmalarına karşın, öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği, antisosyal davranışlar, intihar girişimleri, duygusal ve entelektüel gelişimsel gecikmeler, konuşma bozuklukları gibi belirtiler gösterebilmektedirler. Cinsel istismarda, cinsel doyum için çocuğu kullanmak ya da bir başkasının çocuğu bu amaçla kullanmasına izin vermek söz konusudur. Bir yetişkinin cinsel haz duymak amacıyla çocuğun cinsel organlarını okşaması, tecavüz etmesi, teşhircilik yapması, çocuğu pornografi aracı olarak kullanması cinsel istismardır. Cinsel istismar sonrası çocukta tekrarlayan karın ağrıları, yürümede ya da oturmada güçlük, enüresis, stres bozukluğu, yeme ve uyku sorunları, regresif davranışlar, intihar girişimleri gibi bulgular görülebilmektedir.

Fiziksel ihmalde ailenin çocuğun genel bakım, temizlik, beslenme, giyinme, normal büyüme ve gelişmesini sağlayacak güvenli çevre sağlamaması, sağlık gereksinimlerini karşılamaması, çocuğun uzun süre gözetimsiz ve tek başına bırakılması, duygusal ihmalde ise çocuğun duygusal ve dikkat gereksinimlerinin karşılanmaması, reddedilmesi, çocuğa yeterli ilgi ve sevginin gösterilmemesi söz konusudur (Erdem 2008).

Son 30 yıldır araştırmacılar çocuk istismar ve ihmalinin çocuk üzerindeki zihinsel, duygusal, fiziksel ve davranışsal gelişimine etkilerini açıklamaya çalışmaktadırlar. Çocuğa yönelik kötü muamelenin fiziksel etkileri, küçük yaralanmalardan ölüme; psikolojik etkileri, düşük öz güvenden, ciddi ruhsal sorunlara; zihinsel etkileri, dikkat problemleri ve öğrenme güçlüğünden, organik beyin sendromlarına; davranışsal etkileri, zayıf akran ilişkisinden şiddet ve suç içeren davranışlara kadar ulaşabilen geniş bir yelpazede yer almaktadır (Reece ve Carol, 2005).

Bir başka kişiye yönelik zarar verici eylem olan istismar, farklı disiplinlerin ve toplumun iş birliğini gerektiren, önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Her geçen gün istismarın günlük yaşamımızda daha çok yer aldığı görülmektedir. Duygusal, fiziksel, sözel, cinsel, siyasal ve daha birçok boyutta kendini gösteren istismar olgusu doğal bir şekilde aile içinde de görülmektedir (Güler vd. 2002).

Araştırmalara göre, Türkiye'de aile içinde gerçekleşen istismar olayları aile dışında gerçekleşen istismar olaylarından daha fazladır. Aile içi istismarda yaş ortalaması 5 ila 7, aile dışı istismarda ise 7 ila 10 yaş arasında değişmektedir. Özellikle erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha küçük yaşlarda istismar edildikleri ancak kız çocukların çok daha fazla istismara maruz kaldıkları ifade edilmektedir. Araştırmalarda çocuğun yaşı ne kadar küçükse istismar olasılığının da o kadar fazla olduğuna dikkat çekilirken istismara uğrama olasılığının 12 yaşından sonra belirgin bir şekilde azaldığı belirtilmektedir (İnsan Hakları Derneği, 2008).

Kurbanları açısından son derece yıkıcı sonuçlarıyla ve hatta sonraki nesiller için

kalıcı izler bırakan özellikleriyle çocuk istismarı önemli sosyal bir sorundur. Özellikle çocuğa yönelik istismarın medyada yer alış şekli, konunun topluma sunuluş sürecinin ve bu süreçte medyanın konuya duyarlılığının önemli göstergeleridir. Bu çalışmada, çocuk istismarı konusunun yazılı basın aracılığıyla topluma nasıl aktarıldığı, çocuk istismarı haberlerinin medyada ne oranda yer aldığının incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, çocuk istismarı ile ilişkili etmenlerin saptanması amacıyla planlanmış ve yazılı medyada yer alan haberler retrospektif olarak incelenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak ulusal düzeydeki yazılı medya (gazete) kullanılmıştır. Bu amaçla farklı medya gruplarına ait ulusal düzeydeki yüksek tirajlı dört gazete seçilmiştir. Çalışma Eylül 2012'den geriye dönük olarak iki yıllık dönemi içermekte ve gazete haberleri ile sınırlıdır. Bu dönem içerisinde 0-18 yaş arası çocuklara yönelik uygulanan istismara ilişkin haberler gazetelerin güncel sayfaları taranarak incelenmiştir. İncelemede " şiddet, çocuğa şiddet, istismar, çocuk istismarı" olmak üzere dört anahtar kelime esas alınmış ve taramalar sonucunda çocuk istismarı ile ilişkili haberlerin içerik analizi üç uzman görüşü alınarak değerlendirilmiştir. Haberler oluşturulan kodlama yönergesi aracılığıyla cinsiyet, yaş, istismar türü, istismarı uygulayan kişi, istismarın gerçekleştiği bölgeler ve istismarın uygulandığı ortama göre incelenmiş ve gazetelerin adı, olayda geçen kişi ve kurum adları gizli tutulmuştur. Veriler SPSS'de sayısal değerlere çevrilerek tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamızda incelenen 4 gazetenin 2 yıllık günlük yayınlarından toplam 123 adet çocuk istismarına ilişkin haber saptanmış, bulgular tablolar ve grafikler hâlinde sunulmuş ve ilgili literatürden yararlanılarak tartışılmıştır.

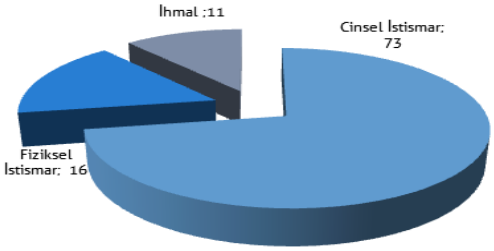

Grafik 1. Çocukların istismar türlerine göre dağılımları (%)

Grafik 1'de görüldüğü gibi çocukların %73'ünün cinsel istismara, %16'sının fiziksel istismara, %11'ininde ihmale maruz kaldığı saptanmıştır.

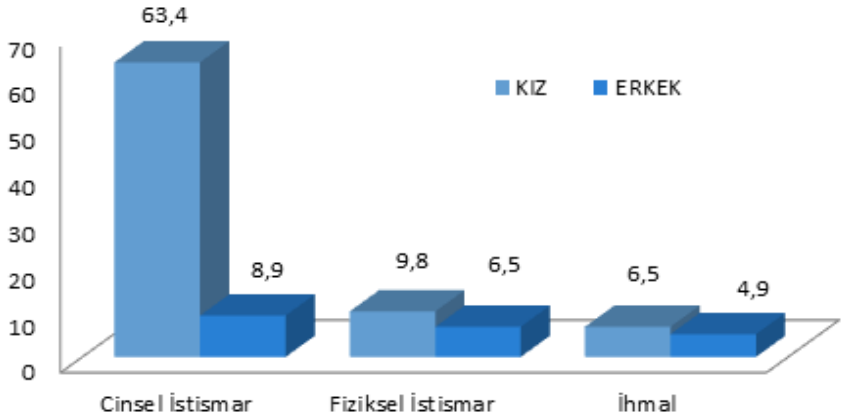

Grafik 2. Cinsiyete Göre Istismar Türlerinin Dağılımı (%)

Grafik 2'de cinsiyete göre istismar türlerinin dağılımı verilmiştir. Kız çocuklarının (%63.40) erkek çocuklarına (%8.90) oranla cinsel istismara daha fazla maruz kaldıkları görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 1 incelendiğinde istismara maruz kalan çocukların %52.80'inin 13-18 yaş grubunda olduğu, istismarı uygulayanların %35.80'inin çocukların yakın çevresi (aile içi) olduğu, istismarın görülme sıklığının en yüksek Marmara (%22.80) bölgesinde ve ev ortamında (% 61.80) daha yoğun yaşandığı belirlenmiştir. Doğrucan ve Yıldırım'ın (2011) gazetelerin içerik analizlerini inceledikleri çalışmalarında cinsel istismar haberlerinin yoğunluğunun diğer istismar türlerinin toplamından daha fazla olduğunu, kız çocuklarına ait istismar haberlerinin çoğunlukta olup, istismarın en çok 6-14 yaşlarında gerçekleştiğini saptamışlardır.

Tablo 1. İstismara uğramış çocukların yaş, istismarı uygulayan kişi, istismarın gerçekleştiği bölgeler ve uygulandığı ortama göre dağılımları

Yaş	n	%
0-6 yaş	30	24.40
7-12 yaş	28	22.80
13-18 yaş	65	52.80
Toplam	123	100.00
İstismarı Uygulayan Kişi		
Arkadaş	13	10.50
Öğretmen	15	12.20
Yakın çevre (Aile içi)	44	35.80
Komşu	15	12.20
Akraba	14	11.40
Tanınmayan kişiler	22	17.90
Toplam	123	100.00
Bölgeler		
İç Anadolu	15	12.20
Ege	16	13.00
Akdeniz	26	21.10
Marmara	28	22.80
Güneydoğu Anadolu	11	8.90
Karadeniz	27	22.00
Toplam	123	100.00
Ortam		
Ev	76	61.80
Dışarı	47	38.20
Toplam	**123**	**100.00**

Tablo 2'de istismara uğramış çocukların istismar türü, cinsiyet ve bölgelere göre karşılaştırıldığında, cinsel istismarın kız çocuklarına karşı % 20.40 ile Karadeniz Bölgesi'nde erkek çocuklarına karşı %16.00 ile Ege Bölgesi'nde diğer bölgelere göre daha yoğun olduğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'ne ait hiçbir haberin gazetelerde yer almadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar bölgesel farklılıklar, bölgesel ve kültürel özelliklere göre değişen çocuk yetiştirme tutumları, anne babaların eğitim düzeyleri

ve ailenin geniş ya da çekirdek aile olmasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Yapılan analiz sonucunda şiddet türü ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<.05). Özellikle kız çocuklarına karşı cinsel istismarın erkek çocuklarına oranla daha yoğun yaşandığı dikkati çekmektedir.

Tablo 2. İstismara Uğramış Çocukların İstismar Türünün Cinsiyet ve Bölgelere Göre Dağılımları

Cinsiyet	Bölgeler	İstismarın Türü						Toplam	
		Cinsel		Fiziksel					
		n	%	n	%	n	%	n	%
Kız	İç Anadolu	9	9.20	1	1.00	1	1,00	11	11.20
	Ege	8	8.20	1	1.00	1	1,00	10	10.20
	Akdeniz	17	17.30	1	1.00	1	1,00	19	19.40
	Marmara	18	18.40	5	5.10	1	1,00	24	24.50
	Güneydoğu Anadolu	6	6.10	1	1.00	2	2.00	9	9.20
	Karadeniz	20	20.40	3	3.10	2	2.00	25	25.50
Toplam		78	79.60	12	12.20	8	8.20	98	100.00
Erkek	İç Anadolu	1	4.00	0	0.00	3	12.00	4	16.00
	Ege	4	16.00	1	4.00	1	4.00	6	24.00
	Akdeniz	3	12.00	2	8.00	2	8.00	7	28.00
	Marmara	1	4.00	3	12.00	0	0.00	4	16.00
	Güneydoğu Anadolu	1	4.00	1	4.00	0	0.00	2	8.00
	Karadeniz	1	4.00	1	4.00	0	0.00	2	8.00
Toplam		11	44.00	8	32.00	6	24	25	100.00

Pearson Correlation:0.285 P: .001 p<0.05

Aktepe (2009) çocuklukta cinsel istismara maruz kalma sıklığının %10-40 olduğunu ve cinsel istismarın kızlarda erkeklere oranla 4 kat daha fazla görüldüğünü belirtmektedir.

Tablo 3. İstismara Uğramış Çocukların İstismar Türünün Yaş ve Ortama Göre Dağılımları

İstismar	Yaş	Ortam				Toplam	
		Ev		Dışarı			
		n	%	n	%	n	%
Cinsel	0-6 Yaş	4	4.50	3	3.40	7	7.90
	7-12 Yaş	12	13.50	8	9.00	20	22.50
	13-18 Yaş	42	47.20	20	22.50	62	69.70
	Toplam	58	65.20	31	34.80	89	100.00
Fiziksel	0-6 Yaş	7	35.00	2	10.00	9	45.00
	7-12 Yaş	4	20.00	4	20.00	8	40.00
	13-18 Yaş	1	5.00	2	10.00	3	15.00
	Toplam	12	60.00	8	40.00	20	100.00
İhmal	0-6 Yaş	6	42.90	8	57.10	14	100.00
	Toplam	6	42.90	8	57.10	14	100.00

Pearson Correlation: -.678 p:0.000 p<0.01

Tablo 3 incelendiğinde, ev ortamında gerçekleşen cinsel istismarın 13-18 yaş grubunda %47.20, fiziksel şiddetin 0-6 yaş grubunda %35.00 ve ev ortamı dışında gerçekleşen ihmal olaylarının % 57.10 olduğu görülmektedir. Türkiye'de yapılan bir araştırmada fiziksel istismarın en sık 4-6 yaş arasında olduğu belirtilmektedir. Yapılan analiz sonucunda istismarın türü ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (p<.01). Ev ortamındaki cinsel istismarın yaş gruplarındaki artışa paralel olarak arttığı, fiziksel şiddetin ise yaş gruplarındaki artışla azaldığı görülmektedir. Doğrucan ve Yıldırım (2011)'ın yazılı basında çocuk istismarını inceledikleri araştırmalarında cinsel istismarın en çok 6-14 yaş arasında gerçekleştiğini belirlemişlerdir. Cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğunluğunun kız çocuğu oluşu ve genel olarak ergenlik dönemi başında bu duruma maruz kalışları, kız çocuklarının daha ergenlik döneminin başında "cinsel bir obje" olarak görülmeye başlandığını düşündürmektedir.

Tablo 4. İstismara Uğramış Çocukların Istismar Türünün Yaş ve Istismarı Uygulayanlara Göre Dağılımları

İstismar Türü	İstismarı Uygulayan	Yaş						Toplam	
		0-6		7-12		13-18			
		n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsel	Arkadaş	0	0.00	3	3.40	10	11.20	13	14.60
	Öğretmen	1	1.10	3	3.40	10	11.20	14	15.70
	Yakın çevre (Aile içi)	1	1.10	2	2.20	16	18.00	19	21.30
	Komşu	1	1.10	7	7.90	7	7.90	15	16.90
	Akraba	3	3.40	0	0.00	10	11.20	13	14.60
	Tanımadık Kişi	1	1.10	5	5.60	9	10.10	15	16.90
	Toplam	**7**	**7.80**	**20**	**22.50**	**62**	**69.70**	**89**	**100.00**
Fiziksel	Öğretmen	0	0.00	1	5.00	0	0.00	1	5.00
	Yakın çevre (Aile içi)	6	30.00	7	35.00	2	10.00	15	75.00
	Akraba	0	0.00	0	0.00	1	5.00	1	5.00
	Tanımadık Kişi	3	15.00	0	0.00	0	0.00	3	15.00
	Toplam	**9**	**45.00**	**8**	**40.00**	**3**	**15.00**	**20**	**100.00**
İhmal	Yakın çevre (Aile içi)	10	71.40	0	0.00	4	28.60	14	100.00
	Toplam	**10**	**71.40**	**0**	**0.00**	**4**	**28.60**	**14**	**100.00**

Tablo 4'de yakın çevre (aile içi) tarafından cinsel istismara maruz kalan çocukların 13-18 yaş grubunda %18.00, fiziksel şiddetin 0-6 yaş grubunda %30.00, ihmal vakalarının ise 0-6 yaş grubunda %71.40 olduğu görülmektedir. Aile geniş oranda çocuğu şiddetin bütün türlerinden koruyan en büyük olası birliktir. Bütün toplumlarda ailenin özel ve korunaklı bir yeri vardır. Ancak, bazen aile, üyeleri için tehlikeli bir yer hâline gelebilmektedir. Aile içinde çocuğa yönelik şiddet çoğu zaman disiplin etme bağlamında yer alabilmektedir (Erdem, 2008). Dereobalı vd.(2009) çalışmalarında şiddete uğramış çocukla karşılaşan okul öncesi eğitimcilerin %69.80'inin fiziksel şiddetle karşılaştıklarını ve bu şiddeti uygulayan kişilerin % 41.90'ının çocukların aile bireyleri olduğunu saptamışlardır. Turla vd. (2010) çocuğa yönelik şiddetin anne baba başta olmak üzere kardeşler ve evdeki diğer bireyler tarafından uygulandığını belirtmektedirler. Cinsel tacize uğramış çocukların aileleri yalıtılmış, otoriter, katı ve

aile üyelerinin özerkliklerine izin verilmeyen bir yapıya sahip olabilmektedir (Serap, 2011). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19. maddesine göre çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu olanlar, bu haklarını çocuklara zarar verecek şekilde kullanamazlar. Devlet çocuğu anne-babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu başka kişilerin her türlü kötü muamelesinden korumak, çocuğun istismarını önlemek ve bu tür davranışlara maruz kalan çocukların tedavisini amaçlayan sosyal programlar hazırlamakla yükümlüdür.

Tablo 5. İstismara Uğramış Çocukların Istismar Türünün Yaş ve Çocuğun Durumuna Göre Dağılımları

İstismar Türü	İstismarı Uygulayan	Yaş						Toplam	
		0-6		7-12		13-18			
		n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsel	Tedavi alıyor	2	2.20	2	2.20	4	4.50	8	9.00
	Kurum bakımı altında	4	4.50	3	3.40	10	11.20	17	19.10
	Hamile	0	0.00	0	0.00	12	13.50	13	13.50
	Bilgi yok	1	1.10	15	16.90	36	40.40	52	58.40
	Toplam	**7**	**7.80**	**20**	**22.50**	**62**	**69.70**	**89**	**100.00**
Fiziksel	Tedavi alıyor	2	9.50	2	9.50	0	0.00	4	19.00
	Kurum bakımı altında	0	0.00	4	19.00	0	0.00	4	19.00
	Ölüm	5	23.80	1	4.80	1	4.80	7	33.30
	Bilgi yok	3	14.30	1	4.80	2	9.50	6	28.60
	Toplam	**10**	**47.60**	**8**	**38.10**	**3**	**14.30**	**21**	**100.00**
İhmal	Tedavi alıyor	1	7.70	0	0.00	0	0.00	1	7.70
	Kurum bakımı altında	2	15.40	0	0.00	0	0.00	2	15.40
	Ölüm	7	53.80	0	0.00	0	0.00	7	53.80
	Bilgi yok	3	23.10	0	0.00	0	0.00	3	23.10
	Toplam	**13**	**100.00**	**0**	**0.00**	**0**	**0.00**	**13**	**100.00**

T

ablo 5'de istismara uğramış çocukların istismar türünün yaş ve çocuğun durumuna göre dağılımları incelendiğinde; 0-6 yaş grubundaki çocukların %23.80'i fiziksel şiddet sonucu, %53.80'i ihmal sonucu öldüğü görülmektedir. Ancak yapılan analiz sonucunda istismar türünün çocuğun istismar sonrasındaki durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>.05). Dünya Sağlık Örgütü (2006) tüm dünyadaki çocuk ölümlerinin %0,6'sının kötü muamele sonucu, %12,7'sinin yaralanmadan kaynaklı ölüm olduğunu göstermektedir. Bir yaş altı bebekler ve 16-17 yaş ergenler kötü muamele ile ilişkili ölümlerde en çok etkilenebilir yaş gruplarıdır. Bebekler daha çok kendi ebeveynleri tarafından, ergenler ise daha çok yaşıtları tarafından öldürülmektedir (Asmussen, 2010).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, çocuk istismarı ile ilişkili etmenlerin saptanması ve yazılı medyada yer alan haberlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Yazılı basında Eylül 2010 ve Eylül 2012 tarihleri arasındaki konu ile ilgili çıkan 123 haberin analizi sonucunda çocuğa yönelik cinsel istismarın % 72.40, fiziksel istismarın % 16.20 ve ihmalin % 11.40 olduğu, istismar ve ihmalin yoğun yaşandığı bölgeler arasında %22.80 ile Marmara Bölgesi, %22.00 ile Karadeniz Bölgesi ve % 21.10 ile Akdeniz Bölgesi'nin geldiği saptanmıştır. Çocuğa yönelik cinsel istismarın kız çocuklarına karşı % 20.40 ile Karadeniz Bölgesi'nde yoğun bir şekilde görüldüğü, ev ortamında gerçekleşen cinsel istismarın %47.20'sinin 13-18 yaş grubunda yaşandığı ve aynı yaş grubunda yakın çevre (aile bireyleri) tarafından uygulanan cinsel istismarın % 18.00 olduğu saptanmıştır. 0-6 yaş grubu çocuklarda ihmal vakalarının %53.80'i, fiziksel istismar vakalarının ise % 23.80'i ölümle sonuçlanmıştır. Çocuğa yönelik istismarda cinsiyet ve yaş değişkeninin anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada çocuk istismarı haberlerinin %36'sının çocuk istismarını engellemeye ve iyileştirmeye yönelik çalışmalar ile ilgili haberlerden oluştuğu görülmüştür.

Medya Takip Merkezinin 2006-2010 yıllarını kapsayan beş yıllık analiz raporuna göre basında yer alan haberlerin yüzde 38 oranındaki en büyük dilimi, çocuk istismarını engellemeye ve iyileştirmeye yönelik çalışmalar ile ilgili haberlerden oluştuğu sonucu çalışmamızın sonucuyla paralellik göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

Çocuklara herhangi biri istemediği bir şey söylediğinde ya da yapmak istediğinde yani onu incitmeye kalktığında "hayır" demeleri gerektiği öğretilmelidir bu konuda okullarda öğretmenlerden, okul aile birliklerinden yardım istenerek veli eğitim programları yapılabilir (Babaroğlu 2011). Çocuklarla devamlı karşı karşıya gelen doktor, hemşire ve öğretmen gibi meslek sahiplerinin çocuklarda istismar veya ihmal belirtisi gördükleri zaman TCK'nın 278-279-280. maddelerine göre ihbar yükümlülüğünün olduğu medya aracılığıyla kamu spotları kullanılarak duyurulmalıdır.

Son yıllarda düzenlenen yasalar, medyanın konuya ilgisinin artması sonucu istismar olguları sağlık kurumlarına başvuruları artırmış ve üniversite hastanelerinde "çocuk koruma merkezleri" oluşturulmaya başlanmıştır. Çocuk koruma birimlerinin sadece üniversite hastanelerinde değil tüm hastanelerde oluşturulması yararlı olacaktır (Bahar vd.2009).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16. maddesinde (Madde 16:Özel yaşam, aile yaşamı veya haberleşmeye, onur ve itibara müdahale veya saldırıya karşı koruma) medyanın çocuğun refahının desteklenmesiyle sorumlu olduğu çocuk hakları, aynı zamanda, hassasiyetten uzak ve yanlış haber yapıldığında da ihlal edilmiş olmaktadır şeklinde vurgu yapılmıştır (UNICEF, 2007). Ancak çalışmamızda; çocuk istismarı ile ilgili çocuğun yararını gözeten haber sayısının bazı gazetelerde neredeyse yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Yazılı basında çocuklarla ilgili olumsuz haberlerde sadece söz konusu olayın sonuçlarına değil nedenlerine ve çözümüne yönelik bilgilerinde yer alması sağlanmalıdır (Hesapçıoğlu ve Yılmaz 2010). Medya toplumu ve bireyi olumlu veya olumsuz açılardan etkileme gücüne sahiptir ancak bu gücü toplumu bilinçlendirmek ve eğitmek için kullanmalıdır.

KAYNAKLAR

Aktepe, E.(2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychıatry 2009; 1:95-119.

Anonim (2008). Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme "Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu". Berkay Ofset, Ankara.

Babaroğlu A. (2011). Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı. Vize Yayıncılık, Ankara.

Bahar, G. Savaş, H. A. ve Bahar A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: bir gözden geçirme. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:12.

Bahar G., Savaş H. A. ve Bahar A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:12

Dereobalı, N., Sönmez, S. ve Karadağ, S. Ç. (2009). Okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan eğitimcilerin çocuk istismarı, ihmali, çocuğa yönelik şiddet ve önlenmesi konularında görüşlerinin incelenmesi. Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı (s. 89-98). Gündüz Yayınları, Ankara.

Doğrucan A. ve Yıldırım Z. (2011). Yazılı basında çocuk istismarı haberlerinin incelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 4(2), 176-194.

Erdem, Y. (2008). Çocuğa yönelik istismar ve ihmal: Hemşirelik girişimleri. Adli Bilimler Dergisi, 7(3): 46-55.

Güler N. Uzun S. Boztaş Z., Aydoğan S.(2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. Ç. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 24 (3):128-134.

Hesapçıoğlu, M. ve Yılmaz, N.(2010). Bilgi Toplumunda Okul ve Medya:Medya Pedegojisine Bir Giriş. Morpa Yayınları, İstanbul.

İnsan Hakları Derneği (2008). Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme. Öğretmenler ve aileler için eğitim kılavuzu. Berkay Ofset, Ankara.

Karabekiroğlu, K. (2009). 0-4 Yaş Anne Babalar İçin Bebek Ruh Sağlığı Rehberi. Say Yayınları, İstanbul.

Reece, R. M. and Jenny, C. (2005). Medical Training in Child Maltreatment. American Journal of Preventive Medicine.29(582):266.

Serap, N. (2011). Aile Danışmanlığı. Anı Yayıncılık, Ankara.

Tıraşçı Y. ve Gören S.(2007). Çocuk istismarı ve ihmali. Dicle Tıp Dergisi, 34(1),

70-74.

Turla A., Dündar, C. ve Özkanlı, C. (2010). Prevalence of Childhood Physical Abuse in Representative Sample of College Students in Samsun, Turkey. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 25(7), 1298–1308.

UNICEF - Dublin Teknoloji Enstitüsü: Çocukların Medyada Temsili-2007. http://elearning-events.dit.ie/UNICEF-TK/unit1/1_4_2.htm (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2012).

Asmussen, K.(2010). Key Facts About Child Maltreatment www.nspcc.org.uk/.../Key_facts_child_maltreatment_pdf_wdf76279.pdf (Erişim tarihi 22.10.2012)

Medya Takip Merkezi (2010). Çocuk İstismarı Haberlerinde Rekor Artış www.medyaloji.net/.../cocuk_istismari_haberlerinde_rekor_artis_.htm (Erişim tarihi 22.10.2012)

***

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederiz. Şimdi, başkan olmak çok keyifli, ilk sözü hep kendime veriyorum çok hoşuma gidiyor, demokratik bir şekilde! Bu şeylere çok teşekkür ediyoruz o içerikten ötürü ama belki hep şunu söylememiz gerekiyor; hani istismara uğradığı değil de istismar haberinin yer aldığı gibi. Çünkü bu haberlerin işleniş biçimleri atıyorum Doğu Anadolu'daki muhabir arkadaşın çalışkanlığı, cevvalliği ya da oradaki baskının olup olmadığıyla da çok yakından ilişkili olabiliyor.

Onun için bu şekilde yansıtılıyor. Önerilerin çoğuna genellikle katılıyorum ama keşke bu haberler hiç yer almasa, keşke! Onun için nedenlerine yönelik haber yapacaklarına keşke bu konuda hiç haber yapmasalar çünkü bütün oranları etkileyecek. Biliyoruz ki kız çocuklarına yapılan istismar gazetede daha çok tiraj getirecek ya da daha çok göze çarpacak olan bir haber, o yüzden de bunun yanlılığı da söz konusu olabiliyor diye düşünüyorum. Şimdi bir iki soru alalım. Bu sefer önden başlayıp gideceğim. Tülin,

DR. TÜLİN FİDAN

Çocuk ruh sağlığı uzmanıyım, 2004-2007 yılları arasında Erzurum'da çalışma fırsatım oldu. Doğu Anadolu'da da cinsel istismara maruz kalan çocuklarla çalıştım. Yaklaşık yılda 25-30 civarında vaka görüyorduk, yıllar geçtikçe katlanarak arttı bu sayı. Aslında benzer oranlarda orada da bu sayı var.

OTURUM BAŞKANI

İyi ki basına yansımıyor!

DR. TÜLİN FİDAN

Evet, iyi ki Doğu Anadolu basına yansımamış evet. Peki, teşekkür ederim.

KATILIMCI

Yerel basından ulusal medyaya böyle bir haberin yansıması konusu o haberi yapan yereldeki medya mensubunu sıkıntıya soktuğu için o bölgede haber yapılmıyor.

Yani orada hiç kimse böyle bir şeyin olduğunu kabul dahi etmiyor. Problemin kaynağı orada olmadığından değil.

OTURUM BAŞKANI

Tabi, onun için de dedik ki hep bu basına yansıyan özellikler. Buyurun.

RIZA SÜMER, TÜRKİYE GENÇLİK FEDERASYONU GENEL BAŞKANI

Şimdi bütün bilimsel oluşumlarda, bütün toplantılarda şunu savunuyoruz biz. Harika bir çalışma ama orada görünen şu; aile genelde çocuğa yönelik istismarın aktörleri, öyle görünüyor medyaya yansıdığı kadarıyla.

Tüm Türkiye gerçeğini aydınlatmasa bile çok güzel bir çalışma ama önerilerde şunun unutulmaması gerekiyor, Ferhunde Hocam belki hatırlar geçmiş yıllarda da Hacettepe'de ve diğer toplantılarda da söyledim. Hedef kitlenin örgütlülüğünü, birlikteliğini eğer savunmazsak ve onu önermezsek ve bunu bilim insanları yapmazsa hiç kimse yapmaz. Bunu bakanlıklardan da bekleyemeyiz.

Dolayısıyla burada şiddetin her türünün önlenmesi için mesela biz 35 ilde tamamladık hayvana, insana ve çevreye yönelik şiddetle ilgili seminerler düzenliyoruz. Parasız seminerlerdir bunlar, yani bir hibe alınmış değildir. Orada da şunu söylüyoruz, toplum çocuklarla, gençlerle örgütlenecek.

Mesela bilim insanlarının bir yenilgisidir. Çok kısa söyleyeceğim, çocuklar dernek kuruyor 18 yaşın altındakiler ama onu bilimcilik olarak görmüyorum onun içinde tanıdığım bilim insanları da vardır. Bu uzmanların ve bilim insanlarının yenilgisidir. Çocuklar, her yaştaki insanlarla dernek kurabilmeli, örgütlenmeli velilerin izniyle, hiç

korkmasınlar. Zaten örgütlenmeyi bugüne getiren bizim gibi güzel insanlardır.

O açıdan bir örgütlenme modeli mutlaka olması gerekiyor çünkü bir de önemli olan şiddetten, kadının, çocuğun istismardan korunması için kimden ne bekliyoruz biz? Polisten, askerden, yargıdan, savcıdan! Peki, niye biz o insanlara öğretmiyoruz şiddetten nasıl korunacağını ve çevresindeki insanları nasıl koruyacağını?

OTURUM BAŞKANI

Mesajınızı aldık, çok teşekkür ediyoruz.

RIZA SÜMER

Bitiriyorum Hocam, kesinlikle sonuç bölümünde ailelerin, çocukların ve toplumun bu konularda örgütlenmesiyle ilgili, yasal, demokratik örgütlenmesiyle ilgili mutlaka öneri olsun diyorum.

OTURUM BAŞKANI

Tamam, teşekkür ederiz. Sevil Hanım, sizinle bitiriyoruz, evet.

SEVİL HANIM

1980'li yılların başında çok benzer bir araştırmayı yapmıştım. O zaman bazı dergiler vardı, mesela Nokta dergisini hatırlıyorum, onu da taramıştık. Şimdi şu çıkmıştı, çok benzer şeyler var; bir kere sansasyonel olursa haber diye düşünülüyor olmazsa öyle ufak tefek şeyler taşınmıyor, bir bunu söylemek istiyorum. İkincisi, ben kategorilerimin arasına bir de kurumsal istismar gibi bir şey katmıştım. O da gazete haberlerinde böyle çok sansasyonel olmayan ama başka türlü müthiş bir ihmal. Ölümler oluyor çünkü, ölümle biten kazalar oluyor. Mesela belediyeler çukur kazıyor yahut inşaatta işte müteahhit çukur kazıyor, bırakıyor gidiyor, çocuklar içine düşüyor. O kadar yaygın ki bu, ölüyorlar. Tabi, ev kazaları mesela bu sizin şeyinizde var mıydı? Evde çok büyük ihmal var, mesela balkondan çocuklar patır patır düşüp ölüyorlar falan.

Bir de ben şunu görmüştüm, bu haberler sansasyonel veriliyor, biz onun da izlenip izlenmediğine baktık belli bir sürede. Haber olduğunda bu izlenmiyor. Bazı çok ciddi şeyler oluyor, mesela havan topuyla... işte şimdi Sezen Aksu şarkısını da besteledi başka bir sanatçımız da söyleyecek. Yani o kızcağız da orada koyunlarını otlatırken havan topuyla ölüyor. Şimdi bu nasıl bir ihmale, nasıl bir istismara giriyor? Çocuk hakları savunucuları olarak bir de bunu düşünelim, bunun da önemli bir kurumsal ihmal ve istismar olduğunun düşünülmesi gerekir..

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederiz. Sevgili Aygen Çakmak çok teşekkür ederiz, Aygenciğim ellerine sağlık.

Şimdi, son konuşmacımız Doktor Mehmet Emin Kahraman. Kültür Üniversitesinden, İstanbul'dan geliyor. Söz sizin.

"SOKAK ÇOCUKLARI REHABİLİTASYONU SÜRECİNDE UYGULANABİLECEK YENİ YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR"

DR. MEHMET EMİN KAHRAMAN

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ, SANAT VE TASARIM FAKÜLTESİ, SANAT YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

GİRİŞ

Ülkemizin 5-12 yaş arası nüfusu "çocuk" olarak tanımlanmaktadır. Bu yaş arasındaki bireyler Türkiye Cumhuriyeti yasalarınca devlet destekli zorunlu eğitime tabi tutulmaktadır. Çocuklar, yasalarımızca toplum bireyleriyle aynı haklara sahiptir. Gelişmiş ülkelerde ise çocuklar için koruma ve eğitim alanında gerekli kanunlar daha fazla uygulanmaktadır. 18 yaşına kadar kendi haklarını elde edemeyen bireyler aileleriyle birlikte yaşamak zorundadır. Toplum bireyleriyle aynı haklara sahip olması gereken çocuklar, ekonomik, toplumsal, ailevi, psikolojik gibi belirli nedenlerden dolayı yaşam standartlarının altında geçirdikleri çocukluk sürecinin ardından sorunlu bireyler olarak topluma karışmaktadır. Günlük yaşamının birkaç saatiyle başlayıp ileri süreçte günlük yaşamının çoğunu sokaklarda geçiren çocuklar, toplum arasında "sokak çocukları" olarak bilinmektedir. Bu çocuklar genellikle zararlı alışkanlıklar edinip, grup hâlinde yaşamaktadır. Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, hırsızlık, psikolojik sorunlar sokak çocuklarında sıkça görülmektedir. Sokak çocuklarının bir kısmı ise aile yaşamından çeşitli nedenlerden dolayı (aile fertlerinin ayrı yaşaması, evden kaçma, aile fertlerinin ölümü... vb) evsiz olup sokaklarda, yıkık ve terk edilmiş yapılarda yaşamaktadır. Toplumsal yaşamın kamburu olarak görülen sokak çocukların gelecek kuşağa faydalı bireyler olarak dönüştürülmesi çabası tüm hükümetler ve yerel yönetimlerce zaman zaman dile getirilmektedir. Fakat hâlen sokaklarda yaşayan çocukları gördükçe, alınan önlemlerin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemizde sokakta yaşayan/çalışan çocuklar gibi çok boyutları bulunan böylesine önemli bir hizmetin İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ile Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerini ilgilendiren yönleri bulunmaktadır. Sosyal hizmetleri yürütmekle yükümlü olan mevcut kurumsal yapı ise sokak çocuklarını rehabilite sürecinde ihtiyacı karşılayamamaktadır.

Sokak çocuklarına yönelik rehabilite dönemi zorludur. Normal çocuğun eğitiminden farklı olarak sokak çocuklarının eğitimi, sabır ve maddi imkânlar gerektirmektedir. Rehabilitasyon kurumlarının ders müfredatları sokak çocuklarına yönelik hazırlanmakta ve onların ilgi alanlarına göre düzenlenmektedir. Fakat hazırlanan bu müfredatlar günümüz yaşam şekline fazla uymamaktadır. Özellikle büyükşehirlerimizde çocuk yaşamı ve eğitimi, geçtiğimiz dönemlere göre farklılık

göstermektedir. Eğitim kurumlarımız yeniliğe açıkken, rehabilitasyon merkezlerimiz ve SHCEK'ler maalesef eski müfredatla ilerlemeye devam etmektedir. son yapılan düzenlemelerden biri olan ve 2005 yılında T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan "Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli"ni oluşturmuştur (Başbakanlık Genelgesi, 2005). Bu modele göre Sosyal rehabilitasyon birimlerinde aşağıdaki birimler yer almalıdır;

- Psikolojik destek birimi,
- Eğitim birimi,
- Hobi atölyeleri,
- Kültürel ve sportif etkinlikler,
- Hayvan barınakları,
- Sera,
- Mesleki eğitim atölyeleri.

Yukarıdaki birimler incelendiğinde sanat eğitimi hobi atölyeleri ve kültürel-sportif etkinlikler başlığı altında düşünülmüştür fakat ders içerikleri incelendiğinde oluşturulan bu hizmet modelinde sanat eğitimi müfredatında Millî Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan müfredatın kullanıldığı görülmektedir. Çocukların duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla açığa çıkarmasına önem verilmelidir. Fakat göz ardı edilen durum ise sanat derslerine sokakta yaşayan çocukların katılmasıdır. Çocuğun psikolojisi incelenirken yaptığı resimlerden yararlanılmaktadır. Bu yüzden resim derslerine katılımı için çocuklar teşvik edilmelidir. Çocukların ilgisini çekebilecek bir müfredatın oluşturulması önemlidir.

Sokak çocuklarını rehabilite sürecinde ele alınacak konulardan en önemlisi rehabilite sonrası çocukları bekleyen yeni bir yaşamın içeriğidir. Çocuklara verilecek eğitimin ardından çocuklar tekrar sokaklara salınacaksa verilen eğitimin hiçbir kalıcılığı olmayacaktır. Çünkü eski yaşamına geri dönen çocukların eski alışkanlıklarına geri dönmeleri kısa bir sürede gerçekleşebilecektir. Rehabilitasyon süreci ve sonrası bu anlamda önem arz etmektedir. Çocuklara hazırlanan yeni yaşamın içeriğinin dolu olması gerekmektedir. Kendilerini bekleyen yeni yaşamda şunlar düşünülmelidir;

- Yaşanılacak yeni mekân ve çevre koşulları,
- Sahip olunan meslek,
- Elde edecekleri gelirin miktarı

Rehabilitasyon sürecinde edinilecek mesleğin normal yaşam şartlarında devamının olması gerekmektedir. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken önemli bir husus mesleğin çocuklar tarafından sevilmesidir. Araştırma sürecinde sanat eğitimiyle birlikte çocuklara meslek edindirme yöntemi geliştirilmektedir.

Çocuklara gösterilecek yöntemlerin iş hayatında da ilgilerinin çekmesine dikkat edilmektedir. Sokak yaşantısından kopmaya çalışan bir çocuğun bir anda farklı bir yaşama adapte olması zor bir süreçtir bu gerçeği göz önünde bulundurarak çocuklara sokak yaşantılarında sıkça karşılaştıkları bir sanat akımının eğitimi verilebilir. Bu yöntem sokak çocukları ve sokak sanatçılarının ortak bir dili olan grafitidir.

Günlük yaşantısını geçirdiği sokaklarda ve terk edilmiş yapılarda sıkça gördükleri grafiti tekniğini öğrenmeleri çocukların ilgisini çekmektedir. Yaşantılarında sanatçılarla ortak bir zaman ve mekan bulabildikleri mekanlar olan terk edilmiş yapılarda sokak çocukları sanatçıları tanıyabilme imkanı bulabilmektedir. Ellerinde sprey boyalarla duvarlara sabaha karşı resimler yapan bu sanatçılar da sokak çocukları gibi gizli ve tehlikeli bir hayat yaşamaktadır. Grafiti sanatçıların ve sokak çocuklarının ortak noktası olarak görülen sokaklar ve sokak sanatı çocukların rehabilitasyonunda yeni bir yöntem olarak kullanılabilmek için araştırılmaktadır.

Sokak çocuklarının bu sanat dalını öğrenerek kendilerini geliştirmeleri sağlanacaktır. Öğrenecekleri bu yöntem ile rehabilitasyon sonrası günlük yaşantılarında severek devam edecekleri bir uğraşları olacaktır. Yerel yönetimler ve halkın desteğiyle çocuklar grafiti yapmaları için özendirilecek ve destek gösterilecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı; sokak çocuklarına rehabilitasyon eğitimi veren kurumların, sanat derslerinin müfredatları, sokak çocuklarının sanat derslerine olan ilgisini, sokak sanatı olarak da bilinen Grafiti akımının sokak çocukları rehabilitasyonunda uygulanmasını, elde edilen sonuçları, yeri ve önemini saptamaktı. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıda ki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Rehabilitasyon merkezlerinde çocuklar resim dersleriyle ilgileniyorlar mı?
2. Rehabilitasyon merkezlerinde sanat eğitimi derslerinin genel durumu nedir?
3. Sokak çocukları rehabilitasyonunda resim derslerinin önemi nedir?
4. Rehabilite edilen çocukların resim dersleri hakkındaki düşünceleri nelerdir?
5. Rehabilite edilen çocukların grafiti hakkındaki düşünceleri nelerdir?
6. Sokakta uygulanan sanatsal çalışmaların çocuklar üzerinde etkisi var mıdır?

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma tasarım olarak seçmecidir. Diğer bir deyişle birkaç araştırma tasarımı modelinden öğeler içermektedir. Bu modeller betimsel, yarı deneysel ve niceliksel modellerdir. Öncelikle araştırma betimsel bir yapıya sahiptir, çünkü kendiliğinden gerçekleşen yani doğal bir ortamda ortaya çıkan bir olguyu ele almaktadır ve araştırma için gerekli olan veri ilk elden toplanmıştır. Tüm betimsel araştırmalarda olduğu gibi önceden tasarlanmış varsayımlarla yola çıkmıştır.

Bu nedenle, varsayım üretmekten ziyade araştırma için geliştirilen varsayımları test eden tümdengelim bir yapıya sahiptir. Araştırma altındaki olguyu açıkça tarif ederek, bu olgunun varlığını ya da yokluğunu ortaya çıkarmak esas amaç olmuştur. Ancak, bu noktada belirtilmelidir ki araştırma önceden geliştirilen birtakım varsayımlarla başlasa da, ele aldığı olgu yapay bir şekilde oluşturulmamış ve değiştirilmemiştir.

Araştırmanın yapıldığı evren daha önceden oluşturulduğu için, araştırmacı bu evrenin oluşum sürecini herhangi bir şekilde etkilememiştir. Bu durum araştırmanın betimsel yönüne katkıda bulunan diğer bir nedendir. Başka bir ifadeyle araştırma gurubunu oluşturan denekler yaşları, eğitimsel geçmişleri ve cinsiyetleri açısından herhangi bir gruplandırmaya tabi tutulmamıştır. Bu durum araştırmayı yarı deneysel de yapmıştır. Çünkü denekler sadece ve özellikle bu araştırma için oluşturulan bir grup değildir. Böyle bir durum araştırmacının söz konusu olguyu doğruya daha yakın sonuçlarla ortaya çıkarmasını da kolaylaştırmıştır.

Son olarak araştırma niceliksel bir modele sahiptir. Çünkü verinin toplanması ve analizi belli bir oranda sayısallaştırma içermektedir. Bu sayısallaştırma deneklerin veri toplama aracına verdikleri cevapların sayılıp, yüzdesel oranlara dönüştürülmesini, ortalamalarının bulunmasını ve tablolaştırılmasını içermektedir. Araştırmanın betimsel yönü, toplanan verinin istatistiksel yöntemler ve tekniklerle analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum araştırmanın niceliksel yönüne katkıda bulunmaktadır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini büyükşehirlerimizde yardıma muhtaç, sokakta yaşayan ve sokakta çalışan sokak çocukları, örneklemini ise Ankara Büyükşehir Belediyesi Ankara'da Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi oluşturmaktadır.

Sokak çocuklarını eğitme ve iyileştirme kurumlarında grafiti tekniğinin yeri ve önemini araştırmak için tespit edilen örneklem grubunun Ankara ili merkez ilçelerinde yaşayan sokak çocukları olmalarına dikkat edilmiştir. Bu özellikler doğrultusunda seçilen öğrenciler tesadüfi olarak bulunmuştur. Uygulama için Türkiye'de ilk ve tek özelliğe sahip ILO tarafından kurulup ardından Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne devredilen Sokakta Çalışan Çocuklar Merkeziyle görüşmeler yapılmıştır. Merkeze kayıtlı bulunan 51 çocuğa bizzat araştırmacı tarafından grafiti uygulaması yaptırılıp anket uygulanmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırma için gerekli olan veriler, ilgili literatürün taranması ve sokak çocuklarının "Grafiti" hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacı ile geliştirilen veri toplama aracından elde edilen bulgulardan oluşmaktadır.

Veri toplama aracı hazırlanmadan önce, veri toplama aracının taslağının oluşturulması amacıyla ilgili kaynaklar ve benzer araştırmalar gözden geçirilerek incelenmiş, uzman eğitmenlerin yardımı alınmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda çocukların okuma-

yazma oranları ve bir arada tutabilme güçlükleri göz önüne alınarak, veri toplama aracının tek bölümden oluşmasının gerekli olduğu görülmüştür.

Oluşturulan taslaktaki maddelerin, araştırma konusunun içeriğine uygun ve ifadelerin anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla uzman kişilerin incelemelerine sunulmuştur.

Özellikle merkez yetkililerince anket sorularının tek bölümden oluşması ve kısa tutulması önemle vurgulanmıştır. Uygulama için sokak çocuklarını bir araya toplama ve anketi uygulamanın zorluğu düşünülerek uygulama süreci ve anket soruları üzerinde titizlikle durulmuştur.

Grafitiyi tanıtan ve nasıl uygulanacağını anlatan bir powerpoint sunumu hazırlanmıştır. Çocuklara sunumla birlikle sanatçı Murat Öztekin'in hazırladığı ve Akbank Sanat Galerisi'nde Eylül ayında sergilenen grafiti örneklerini içeren video çalışması da izletilmiştir.

Video sunumunun ardından çocuklar resim atölyesine yönlendirilip uygulama yapmaları sağlanmıştır. Son aşamada, içeriğinde resim ve grafiti ile ilgili görüşler olan 30 maddelik anket çocuklara uygulanmıştır. Okuma-yazması olmayan çocuklar için de merkeze bağlı hocalardan yardım istenilmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Veriler, örnekleme uygulanan anketten bilgisayar ortamında Microsoft Excel tablolarına aktarılmış ve SPSS 10 (Statistical Package for Social Sciences) istatistiksel analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Bu çözümlemede yüzde ve frekans hesaplaması ile aritmetik ortalama yöntemleri kullanılmıştır.

ANKETE VERİLEN CEVAPLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır

SORU	f KESİNLİKLE KATILIYORUM	%	f KATILI-YORUM	%	f KARAR-SIZIM	%	f KATILMI-YORUM	%	f KESİNLİKLE KATILMIYORUM	%
1	33	65%	13	25%	1	2%	2	4%	2	4%
2	20	39%	19	37%	7	14%	3	6%	2	4%
3	35	69%	10	20%	2	4%	2	4%	2	4%
4	29	57%	14	27%	2	4%	4	8%	2	4%
5	31	61%	14	27%	1	2%	4	8%	1	2%
6	30	59%	11	22%	5	10%	4	8%	1	2%
7	24	47%	19	37%	5	10%	0	0%	3	6%
8	23	45%	14	27%	8	16%	2	4%	4	8%
9	33	65%	14	27%	3	6%	0	0%	1	2%
10	24	47%	15	29%	8	16%	2	4%	2	4%
11	25	49%	8	16%	6	12%	7	14%	5	10%
12	32	63%	6	12%	7	14%	5	10%	1	2%
13	29	57%	15	29%	6	12%	1	2%	0	0%
14	28	55%	12	24%	5	10%	5	10%	1	2%
15	30	59%	16	31%	3	6%	2	4%	0	0%
16	36	71%	9	18%	3	6%	2	4%	1	2%
17	26	51%	11	22%	11	22%	3	6%	0	0%
18	26	51%	19	37%	3	6%	2	4%	1	2%
19	33	65%	14	27%	1	2%	2	4%	1	2%
20	28	55%	13	25%	6	12%	3	6%	1	2%
21	28	55%	14	27%	5	10%	2	4%	2	4%
22	1	2%	0	0%	3	6%	16	31%	31	61%
23	34	67%	11	22%	4	8%	0	0%	2	4%
24	31	61%	11	22%	6	12%	1	2%	2	4%
25	34	67%	12	24%	2	4%	1	2%	2	4%
26	31	61%	10	20%	6	12%	3	6%	1	2%
27	34	67%	5	10%	6	12%	2	4%	4	8%
28	0	0%	1	2%	8	16%	15	29%	26	51%
29	3	6%	7	14%	13	25%	11	22%	17	33%
30	7	14%	7	14%	8	16%	13	25%	16	31%

Yukarıdaki tabloda çocukların uygulama sonrası düzenlenen ankete verdikleri cevapların frekans dağılımları ve yüzdeleri görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi çocuklar uygulama sonrası anket cevaplarına en fazla "Kesinlikle Katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Anketteki sorulara verilen cevapların genel toplam içindeki yüzde oranları aşağıda ki tabloda verilmektedir.

Tablo 2: Ankete Verilen Cevapların Genel Toplam İçindeki Yüzdeleri

Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	GENEL TOPLAM	
Yanıt Sayısı	778	344	154	119	134	1529
Yüzde	% 51	% 22	% 10	% 8	% 9	% 100

Tablo 2'de de görüleceği üzere düzenlenen ankete verilen cevaplar, %51 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ve %22 oranında "Katılıyorum" sütunlarında yoğunlaşmaktadır. Bu da araştırmaya katılan çocukların %73 gibi büyük bir oranda sokak çocuklarının rehabilitasyonda grafiti tekniğinin önemine inandıklarını göstermektedir. Tablo 2'de bahsedilen oranları görsel olarak daha iyi ifade eden şekil aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Ankete Verilen Cevapların Genel Toplam İçindeki Yüzdeleri

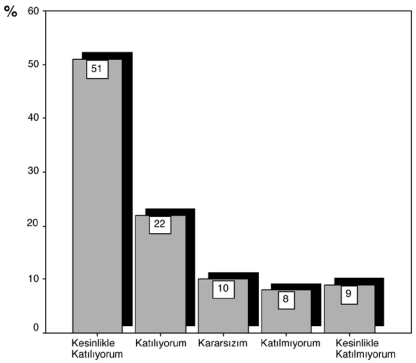

Bu noktaya kadar olan bilgiler araştırma sonuçlarının genel görünümünü analizini vermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda veri analizleri yapılarak amaç ve alt amaçlar değerlendirip şu sonuçlara varılmıştır;

Grafiti eğitiminin uygulandığı çalışma grubunun anket sonuçları değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda uygulanan grafiti eğitimi programıyla, çocukların iyileştirilme sürecinde kişilik gelişiminin önemli safhası olan ifade ve yaratıcılık eğitiminde etkili olabileceği gözlenmiştir.

Çocuk gelişiminde resim eğitimi, eğitimin en az diğer süreçleri kadar önemlidir. Bu tür bir grafiti eğitimi ve uygulama sürecinde çocukların kısa zaman içerisinde dış faktörlerden etkilenim sürecinde görsel becerilerini güçlendirebildiği, bu sayede hayal güçlerini geliştirdiği, içebakış yöntemiyle kendilerinden olanı ortaya çıkarabildiği böylelikle daha özgün ve açık bir yapıya kavuşturulabildikleri gözlenmiştir.

Yaratıcılık eğitimine dair çocuğun genel gelişimine katkıda bulunabilecek her bir kazanımın, kişilik gelişimini olumlu yönde etkilediği ve bunun yansımalarının uygulamalarındaki gelişmelerle ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Bu süreçte her uygulama ile birlikte çocukların kendilerine özel olana yönelebildiği, imge ve imgelemeyi harekete geçirebildiği, kendine has biçimde duygu ve düşüncelerini aktarabildiği bu farkındalığın da çocuğun daha önceden edindiği kötü alışkanlıklarından kopma sürecine olumlu bir ivme kazandırdığı söylenebilir.

Uygulanan grafiti eğitimi sonucunda her okuma-yazma bilgisi olan sokak çocuğunun yeti ve yetenekleri ölçüsünde gelişime açık olduğu ortaya konularak, sanat eğitiminin genellikle yetenekli çocuklara verilebileceği görüşü alınan sonuçlarla bir kez daha yadsınmıştır.

Uygulanan grafiti eğitimi programı sonucunda, sokak çocuklarının okuma ve öğrenmeye karşı önyargılarını kırarak, duyum ve düşünce gelişimiyle gözlem ve deneyimlere dayalı öğrenme gelişimlerini hızlandırabildiği, bu süreçte duyusal etkilere açık olan çocuğun imgesel gelişiminin de hareketlilik kazandığı söylenebilir. Bilişsel gelişim sürecine grafiti eğitiminin katılmasıyla düşündüklerini etkin bir şekilde yüzeye aktarabilmeye, harfler ve nesneler arası ilişkileri kavramlaştırabilmeye, boyut ve derinlik gelişimiyle kendine özgü bakış açısı kazanarak, orantı ve bağlantılar kurabilmeye başlayabildikleri gözlemlenmiştir. Bu sayede kendini ifade edebilme yetileri gelişmekte, zararlı alışkanlıklarla unutmaya çalıştıkları sorunlarıyla yüzleşme cesareti kazanmaktadırlar.

Bu yolla çocukta beceri gelişiminden çok zihinsel-bedensel koordinasyon gelişimiyle birlikte, duyumsal ve düşünsel yapının da güçlendirilebileceği, dış dünya ile

sürekli etkileşimde bulunan sokak çocuğunun yaşantı ve deneyimlerini daha güçlü algılamasıyla gelişim sürecine olumlu yönde katkıda bulunabileceği söylenebilir.

Uygulanan grafiti eğitimi programıyla, çocuğun duyuşsal ve bilişsel yapılanmasında etkili olabilecek boyutsal düşüncenin kazandırılması ile form ve kavramlar arasında bağlantılar kurarak, mekânsal ilişkilerde düzen oluşturabilmeye başladıkları söylenebilir. Kompozisyon kuruluşları kendiliğinden olan çocukların anlatmak istediklerini kurgulamada ve bütünlüğe ulaştırmada, sürece bağlı bir gelişim ortaya koyabildikleri söylenebilir.

Yapılan grafiti örneklerinde bazı çocuklarda yetersizlik ve eksiklikler görülürken bazılarında zengin anlatım ve abartılı vurgulamaların görülebildiği, buna bağlı olarak, çocuğun duyum aktivitesini destekleyen eğitim süreciyle yetersiz ve eksik anlatımlara sahip çocukların anlatım zenginliğine ulaşabildikleri, anlamsız ve standart karalamaların özgün ve belirgin şekillere, anlamlı biçimlenmelere dönüştürülebildikleri söylenebilir.

Grafiti etkinliğinin, çocuğun yeteneklerine ve kendine karşı olan tutumunu pozitif yönde geliştirdiği, "yapabilme" gücünün keşfine yönelik paralel bir öz güven oluşturduğu, kişisel çabasıyla her çalışma ve sonucun yapıcı ve yaratıcı duyguları geliştirerek resim eğitiminde beklenen imgeler oluşturabilme, görsel algılama ve yaratıcılık gelişimini sağlayabilmede etkili olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Duyusal deneyimlerin görsel deneyimlerle birleşerek, zihinsel süreçte oluşan yaratıcı imgelerin, grafiti eğitimi ile kaybolmadan ortaya çıkartılması sokakta çalışan ve yaşayan çocuğun imgesel gelişim süreci için oldukça önem taşır. Grafiti eğitimi yoluyla canlı tutulan imgesel gelişim zenginleşerek katı ve duyarsız kişilik yapılanmasının önüne geçmekle kalmaz, kendini ifadenin de zengin anlatım biçimlerini hazırlamış olur.

Bu amaçla grafiti eğitimi yoluyla çocukların gelişimine katkı sağlayabilecek, kendini gerçekleştirme ve zararlı alışkanlıklardan kaynaklanan problemlerin giderilmesinde imge ve imgelemini harekete geçirerek, geliştirebilecek duyum ve düşünceyi özgür ifadelerle ortaya çıkarabilecek doğrultuda programlar düzenlenmelidir.

Özellikle ailesiz ve yardıma muhtaç çocukların rehabilitasyonunu üstlenen merkezler ve Çocuk Esirgeme Kurumları gibi hassas kurumlarda sanat eğitiminin belirli süreçlerine grafitinin dâhil edilmesi, topluma kendini ifade edebilen ve ekonomik gelirine faydası olabilecek sanatsal uğraşa sahip sağlıklı bireyler olarak kazandırılmasına zemin hazırlaması bakımından önemli görülmelidir.

Çocuklara değişik boyama malzemeleri, farklı boyutlarda kâğıtlar ve ileri safhalarda

uygulama yapabilecekleri duvarlar temin edilerek çok küçük yaşlardan itibaren çizim yapma fırsatı sağlanmalı, yaratıcı düşünce ve biçimlendirmeler ortaya koymaları için farklı fırsatlar verilmelidir.

Çocukların grafiti yapabileceği kurumlarla iletişime geçilmelidir. Özellikle alışveriş merkezleri, mağazalar, iş merkezleri, caddelerde ve kavşaklarda bulunan reklam panolarının yerine grafiti yapılacak yeni panolar yerleştirilmelidir.

Grafitinin sokak aralarında izinsiz olarak yapılmasının önüne geçilerek reklam sektöründe kullanılması sağlanmalıdır. Bu sayede kentleşme sürecinde yerel yönetimlerin sıkça karşılaştıkları karalamaların önüne geçilmelidir.

Toplum içinde kendini ifade edebilen, yaşam standartları yüksek, ekonomik bağımsızlığa sahip, hak ve özgürlüklerinin farkında olan genç bireyler olmak tüm sokakta yaşayan ve çalışan çocukların hakkıdır. Haklarını onlara vermek ve gençleri topluma kazandırmak hepimizin ortak çabası olmalıdır.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, K. Ü. (1995). Etkili Öğrenme ve Öğretme, Ankara.

AKTUOĞLU, I. K. (2007). Temel kavramlarla reklam ajansı-reklamveren ilişkileri. (1. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

AUSTİN, Joseph. (2001). Taking the train: How graffiti art became an urban crisis in new york city, New York, Columbia University Press.

BAŞARAN, İ. E. (1996). Eğitim Yönetimi. Ankara: Yargıcı Matbaası

BAYZAN, A. R. (2008). Çoklu Zeka Kuramına Göre Kolay Öğrenme Stratejileri. İstanbul: Kültür Yayıncılık.

BELFER, M. L. (2006). Psychopathology, normality, and creativity in adolescence, Psychiatric Clinics of North America, s. 557.

ÇAĞAN, K. (2006), Sanat Sosyolojisinin İmkânına ve İnşasına Dair, (13. Sayı) İstanbul: Bilgi Yayınları,

DOĞANAY, A. ve Sarı M. (2006). "Öğretim amaçlarının belirlenmesi, ifade edilmesi ve uygun içeriğin seçimi" Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. (Ed. Ahmet Doğanay ve Emin Karip) Ankara: Pegema Yayınları.

FLIEGEL, L. (2000). An unfound door: Reconceptualizing art therapy as a community-linked treatment. American Journal of Art Therapy, s.81.

HERSHKOVITS, David. (1983) "London Rocks, Paris Burns and the B-Boys Break a Leg", Sunday News Magazine, London, 2006

KAHRAMAN, M. E. (2011). Sanat Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar/ 5. Sosyal Bilimler

Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara

KAHRAMAN, M. E. (2011). The Place and Importance of Puzzle Technique in Preschool Education and Language Teaching, III. International Congress of Educational Research, Organized by Educational Research Association, Cyprus: Congress Proceedings

KAHRAMAN. M. E. (2009). Eğitim ve İyileştirme Kurumlarında Grafiti Tekniğinin Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

KAHRAMAN, M. E. (2009). Gençliğin Sanat Dili- Grafiti, Kamusal Alanda Sanat, 9. Ulusal Sanat Sempozyumu Özet Kitabı, Ankara

KAHRAMAN, M. E. (2008). İstismara Uğramış Çocuğa Eğitimci Yaklaşımı/ II. Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara

MARCO, Tristan. Lost Art & Caleb Neelon, Graffiti Brazil. Londra, Thames and Hudson, 2005.

RICHARDSON, Donald. (1999), İs Grafiti Art? (Proceedings From The İnsea 30th World Congress, Cultures and Transitions), Brisbane/Avustralya, SO-032-045, s. 4-5

TOOP, David. (2000), Rap Attack, Londra, Serpent's Tail, s. 32.

WILSON, F. R. (1998). "Provides Important Experiences"AMC, Music and Your Child.

***

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum bu güzel, yürekten bakış açısını bir yerden tanıyorum dedim, Hasan Pekmezci Hocam çıktı sevgili dostumuz. Çok güzel imzasını atmış sevgili öğrencilerine. Çok teşekkür ediyoruz. Katkısı olan?

KATILIMCI

Küçük bir şeyi merak ediyorum. Altı yıl evvel mi yaptınız çalışmanızı?

DR. MEHMET EMİN KAHRAMAN

2005 ile 2009 yılları arasında.

KATILIMCI

Bu çocuklarla hâlâ irtibatınız var mı?

DR. MEHMET EMİN KAHRAMAN

Hayır, İstanbul'a yerleştim akademisyen olarak göreve başlayınca. Ben daha önce de Karikatüristler Derneğinin Başkanıydım yüksek lisans döneminde, biraz erken başlamıştım o sektöre. Oradayken zaten ücretsiz ders veriyorduk çocuklara, içlerinden

gelenler oldu. Ama dediğim gibi biri güzel sanatlar lisesine başladı oradan onu biliyorum, onun dışındakilerle hiç görüşemedim. Çünkü hem farklı grup, hani açıkçası Çinçin'i görmedim, Yeni Doğan'ı hiç görmedim ama oradan araçlarla getiriliyorlardı, o yüzden de bir daha diyaloga geçemedim onlarla.

KATILIMCI

Ben bir şey söylemek istiyorum. Şimdi bir kere bu anlatımınızdan çok müthiş bir düş kırıklığına uğradım merkezle ilgili. Çünkü o merkezin kurucularından biri de UNICEF... ve İLO ile yaptık, Büyükşehir Belediyesiyle yaptık. Yani bu kadar yıl sonra çünkü 2002'de kuruldu, bu kadar yıl sonra çok sürdürülebilir bir proje olarak hep örnek verilir. Avrupa'da ve dünyada pek çok yerde yaygınlaştırıldı bu merkez projesi ILO tarafından, onun için çok örnek bir projeydi. Ama sizin verdiğiniz tabi bu tablo da çok olumsuz görünüyor, yani çok göstermelik. Hâlâ bugün çok vitrin bir kurumdur orası. Yani işte bütün bize ziyarete gelen devlet başkanları ve eşleri olarak içeriğinin böyle olması çok üzücü bir şey...

Ben bir şeyi merak ediyorum, acaba kaçırdım mı? Siz anket vermek için bu kadar büyük bir şeyle, neredeyse etten duvar oluşturup çocukları içerde tuttunuz, sonra çocukların bu ilgisini, bu grafik nasıl içerikliniz ve nasıl böyle uzun projelendirdiniz? Teşekkür ederim.

DR. MEHMET EMİN KAHRAMAN

O sunumu yaparak. Anket yapmak için içeri çağırmadım, sunumu yapabilmek için içerde tuttuk. Anket en sonunda yapıldı, ankette hiçbir sıkıntı olmadı. Dediğim gibi hepsi çok severek geldiler, okuma-yazmayı bilmeyenler vardı, işte onlara hoca yardımcı oldu. Ama ilk içeri toplamak için, çünkü yemek yiyip kaçıyorlardı. Orada siz de okuyucusunuz içeriyi çok iyi biliyorsunuz ama açıkçası gözlemci olarak ben beklediğimi göremedim orada. Yani çok iyi, çok özverili hocaları var, bana da çok yardımcı oldular sağ olsunlar, bu araştırmaya da çok destek oldular. Daha sonra tezimin kopyasını onlara da gönderdim, teşekkür telefonu açtılar. Ama ders, ek ders olarak veriyorlarmış ihtiyaca yönelik. Bir çocuk ihtiyacının olduğunu söylemez, onu biraz hocadan görmesi lazım. Onlar daha çok masa başında oturup çocuk gelsin diyorlar. Yani ben biraz ona tepki göstermiştim. Siz bir çaba gösterin, ben nasıl çaba gösteriyorsam siz de bir çocuğun ayağına gidin! Hani 'biz onları araçla getiriyoruz' dediler. Araçlar getiriyorsun da yemek yiyip gidiyorlar, karın doyurmak için geliyorlar. Maalesef görünmeyen yüzü orası!

Bunlar da uygulamanın bir aşamasındaki çocuklar, uygulama anından görüntüler. Şu kız çocuğu yanımdaydı, tek kız çocuğu. Şu erkek yaşı büyük olan, lisede okuyordu, galiba bitirmişti şimdi. Tabi sprey boya falan yasak, ona izin vermediler. O yüzden pastel boya, renkli boyalarla yaptık. Atölye ilk kez dolmuş burası, yani güzel bir mekân. Çoğu ilköğretimlerde yok böyle mekân, gerçekten iyi para harcanmış ama boş geçiyordu.

Bu da çocuklar, kendi isimlerini yazdılar, ilk aşamada onların isimlerini yazdırmıştım, onların fotoğrafları. Ve hepsi severek yaptılar, bunlar tamamıyla kendi çizimleri.İlk kez resim yapıyorlar, bu da çok önemli. Yani resim bilimci olarak eleştirirsek çok başarılı bu işler. Özellikle bu çok parlak bir öğrenciydi, hayal gücü çok genişti. Bu kız çocuğunun çalışması. Bu kadar, yani çok fazla örnek koymak istemedim. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, bütün katılımcı arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum sizler de dâhil olmak üzere. Sağ olun. Buyurun.

İDRİS SEYMEN, *BURSA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ ÇOCUK ŞUBESİ*

Mehmet Hocam'ınkine benzer, bir kısmı benzer gerçi. Biz de bu sokak çocuklarına yönelik değişik projeler yapıyoruz.

Bunların birini de Uludağ Üniversitesiyle yaptığımız bir projeden bahsetmek istiyorum. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Topluma Hizmet dersi alan öğrencilerle beraber bizim tespit ettiğimiz, genellikle suça sürüklenen tabir ettiğimiz çocuklarla beraber onlara rol model olması hasebiyle geçen sene başlatmış olduğumuz projede üniversite öğrencilerinin vakit geçirmesini sağladık rol model olması açısından. Bunlarla beraber drama yaptılar, tiyatroya gittiler, derslerine yardımcı oldular, pikniğe gittiler. Bu şekliyle biz iki dönem olarak bu projeyi yaptık. Hatta Murat Hocamız, Eğitim Fakültesi Dekanı bir toplantıda 'bu alan bundan değerli bir şekilde toplanmamış' demişti.

Geri dönüşüm olarak çocuklarımızdan aldığımız bildirimlerde bir çocuk "Annem bana artık çok güveniyor." dedi. En son ikinci yaptığımız projede Güzel Sanatlar Bölümündeki arkadaşlar çocuklara resim çizmeyi öğrettiler, biz de kabul ettik. Çok büyük bir tablo aldılar, süreç içerisinde onu bitirdiler. En son olarak ailelerini de çağırarak yemek verdik bu çocuklara. Valimizi çağırdık, o ildeki çocukla ilgilenen bütün sivil toplum kuruluşlarını çağırdık. Bunları yayınladık, söyledik arkadaşlara.

Şimdi üniversitemizle bunun üçüncüsünü yapacağız ve üniversitenin projesine dâhil oldu bu projemiz. Türkiye'de de Emniyetle ilgili çocuk şubedeki bazı arkadaşlara anlatıyorum, çok beğeniyorlar. Direkt gidiyorlar üniversiteye, "biz de böyle bir proje yapmak istiyoruz, bunu destekliyoruz" diyorlar. Ben örnek olsun diye bunu da dillendirmek istedim.

OTURUM BAŞKANI

Sağ olun. Evet, oturumumuz bitmiştir.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Panel Oturumları

II. GÜN (13.30 - 14.45)

Oturum Başkanı: Dr. Ercüment ERBAY,
Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

"Ebeveynlerin Çocuk Hakları Sözleşmesi ile İlgili Farkındalık Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma"
Öğr. Gör. Serpil PEKDOĞAN -Ar. Gör. Halil İbrahim KORKMAZ-Ar. Gör. Esra KÖSE –*Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü*

"Çocukların Suça İştirakinde İçtepiselliğin Rolü ve Eğitsel Yöntemlerin Etkililiğinin İncelenmesi"
Dr. Tuğba DURAK DEMİRHAN, *Öğretmen, MEB Recaizade Ekrem İlköğretim Okulu*

"Çocuk Suçluluğuna Koruyucu-Önleyici Bir Bakış: Okul Sosyal Hizmeti Uygulamalarinda Çocuk Katılımının Önemi"
Ar. Gör. Münevver GÖKER - Tuğba ÇİLİNGİR, *SHU*

"EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ İLE İLGİLİ FARKINDALIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA"

ÖĞR. GÖR. SERPİL PEKDOĞAN
ARŞ. GÖR. HALIL İBRAHİM KORKMAZ
ARŞ. GÖR. ESRA KÖSE
AMASYA ÜNİVERSİTESİ, EĞİTİM FAKÜLTESİ OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

GİRİŞ

Çocukluk yaşantısı ve çocukluk kavramı yüzyıllardır değişim göstermiştir. Birkaç yüzyıl önce insanlar çocuk yaşamını farklı bir dönem olarak ele almıştır (Gander ve Gandiner, 2004). Çocukluğun ayrı bir dönem olduğu 17. yüzyılda kabul edilmiş ve çocukluk kavramı gelişmeye başlamıştır (Franklin, 1993). 20. yüzyılda yaşanan savaşlardan insanlar ve çocuklar olumsuz etkilenmiştir. 1924 yılında her ulustan, ırktan ve inançtan çocuğun sömürüye karşı korunması, fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerinin sağlanması ve hayata hazırlanmaları konusunda çocuğa karşı sorumluluklarında yer aldığı uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik ilk uluslararası belge olan Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi kabul edilmiştir (Tiryakioğlu, 1991).

II. Dünya Savaşının çıkmasıyla bildirge yaşama geçirilememiştir. İnsan hakları bildirgesinden dolayı, çocuklarında özel hakları olduğu anlaşılmış 1959 yılında Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Çocuk Hakları Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu bünyesinde oluşturulan bir kurul tarafından güncellenerek uluslararası anlaşmayla bağlayıcı niteliğe dönüşmüş ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) adıyla 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Kurulu tarafından oy birliğiyle kabul edilmiştir (Tiryakioğlu, 1991).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk haklarına ait ilkeleri içermektedir. 1989 tarihli sözleşme çocuk haklarını tek elde toplamış ve çocuk hukukuna temel oluşturmuştur. Sözleşmenin en önemli özelliği maddelerin yorumlanarak birbirleri arasında anlamlı bütünlük oluşturmasıdır. Bu şekilde çocuklara dair tüm haklar korunmaktadır (UNICEF, 1998).

Sözleşme on sekiz yaşın altında olanları çocuk olarak tanımlayarak başlamaktadır. Sözleşme'de özetlenen haklar, nerede olurlarsa olsunlar bütün çocuklar için geçerlidir. Çocuklarla ilgili bütün konularda, çocuğun yüksek yararı gözetilecektir. Devletler, çocukların haklarına eksiksiz biçimde saygı gösterilmesini sağlayacak önlemleri almakla yükümlüdürler (UNICEF, 1998).

Çocuk Hakları Sözleşmesi günümüz insan haklarının bütününü oluşturan tüm belgelerin en etkili olanıdır ve çocukların en yüksek yararlılığını amaçlamaktadır. Sözleşme hukuksal açıdan, (1) ayrımcılığın önlenmesi, (2) çocuğun yüksek yararı, (3) yaşama ve gelişme hakkı ve (4) çocuğun görüşlerinin dikkate alınması olmak üzere dört temel ilkeye dayandırılmıştır. Bu ilkeler çerçevesinde çocukların tüm hakları; (1) kişisel (medeni), (2) ekonomik, (3) sosyal ve (4) kültürel haklar olarak hem birbiri ile bağlantılı hem de birbirini pekiştiren öğeler olarak tanımlanmıştır. Sözleşme'ye göre her çocuk, içinde bulunduğu durumun geliştirilmesi, toplumun aktif ve sorumlu bir üyesi durumuna gelebilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkına sahiptir (UNICEF, 1998).

Sözleşme'deki maddeler (1) uygulamanın genel ölçütleri, (2) çocuğun tanımı, (3) genel ilkeler, (4) sivil hak ve özgürlükler, (5) aile ortamı ve alternatif bakım, (6) sağlık ve beslenme, (7) eğitim, boş zaman ve kültür etkinlikleri ve (8) özel koruma önlemleri olmak üzere 8 ana başlık altında toplanmaktadır. Sözleşmenin 12. maddesi olan çocuğun görüşlerine saygı (katılım hakkı) maddesi diğer maddelerin yorumlanmasında ve sözleşmenin tümüne temel oluşturmaktadır. Çocuğun aktif rolünü vurgulamaktadır (UNICEF, 1998).

Çocuğun bir aile içinde doğması, büyümesi ve gelişmesi nedeniyle tarihin ilk dönemlerinden beri çocukların yetiştirilmesi ve korunması anne ve babaların ahlaki görevleri sayılmıştır. Ne var ki toplumun kalkınmasında büyük bir önem taşıyan çocuğun aile ve toplum içindeki yerinin düzenlenmesi; bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaksal gelişimi ile ilgili önlemlerin alınması ve çocuğun her türlü kötü muameleye karşı korunması gerekir (Burt, 1979; Lansdown, 2000; Akt: Kepenkçi ve Baydık, 2009). Bunlar da en etkili bir şekilde hukuk kuralları ile yapılabilir. Çocuk haklarına dair sözleşmenin yaşama geçirilmesinde çocuk haklarının çocuk ve yetişkinlere öğretilmesini amaçlamaktadır. (Akyüz, 2000).

Çocuk hakları, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararlarıdır (Akyüz, 2000). Çocuk hakları kavramı, son 20 yıl içinde uluslararası bağlamda hükümetlerin, uluslararası kuruluşların, şirketlerin ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) strateji ve faaliyet gündemlerine yerleşmiş bulunmaktadır. Çocuk haklarının dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de özellikle hükümetlerin ve STK'ların gündeminde yoğun yer edinmesine karşın, çocuk hakları alanının bütününde hem bilgi hem de pratik düzeylerde bir belirsizlik ile karşı karşıya kalınmaktadır (SKÇEK, 2010).

Çocukların hak temelinde maruz kaldığı tüm deneyimler sistemseldir. Ancak sistemi parçalara ayırarak analiz etmek sosyal bilimler açısından daha uygulanabilir bir yöntemdir. Bu noktada öncelikle ailelerin eğitimi ile analize başlamak gerekir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi çocukların hayat kalitelerini arttıran bir parametre olup anne eğitiminin çocuk gelişiminde babaya kıyasla önemi daha büyüktür. Ancak katılımcı kitlesinin bulgularına göre annelerin eğitim düzeyi babaların eğitim düzeyinden daha düşüktür (SHÇEK, 2010).

Çocuk hakları eğitimi üzerine yapılan çalışmalar, çocuk hakları eğitimi alan çocukların alamayan çocuklara göre, haklarını daha çok bildikleri, başkalarının haklarına da saygı duydukları, empati geliştirdikleri ve sorumluluk aldıklarını belirlenmiştir (Covell ve Howe, 1999; Neslitürk ve Ersoy, 2007). Melton (1980), ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin çocukların haklarına ilişkin algısına etkisini incelediği araştırmasında, alt, orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin haklarına ilişkin olumsuz tutum sergilediklerini bulmuştur.

Toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi gerekmektedir. Aileler çocukların barınma, güvenlik, bakım ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra çocukların yasal çerçevede sahip oldukları hakları da bilmeleri gerekmektedir. Türkiye'de öğrencilerin haklarına ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlayan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Türkiye'de çocukların haklarına ilişkin algılarının farklı açılardan değerlendiren araştırmalara gereksinim vardır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli ve Çalışma Grubu

Araştırma tarama modelinde olup, betimsel bir çalışmadır. Araştırma Amasya Üniversitesinde çalışan ve 0-18 yaş grubu çocuğu olan 63 adet akademik ve idari personel katılmıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Farkındalık Formu

Form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve sahip olunan çocuk sayısı gibi sosyo-demografik değişkenler yer almaktadır. Formda çocuk hakları sözleşmesi'nde yer alan çocukların sağlık, beslenme, isim seçme, eğitim, şikâyet diğer temel haklar gibi sahip oldukların haklarla ilgili sorular da yer almaktadır. Formu oluşturan maddeler ebeveynlerin çocuk hakları ile ilgili farkındalık düzeyini ölçmeye yöneliktir. 20 adet soru yer almaktadır. Sorular Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki maddeler dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Uygulama ve Verilerin Analizi

Çalışmada ebeveynlere Ebeveyn Çocuk Hakları Farkındalık Formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17 programında çapraz tablo yöntemi kullanılmıştır. Çapraz tablolar temel olarak, iki değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmek için kullanılır. Bu,

araştırmacıya değişkenler arasındaki ilişkiyi ilgili her bir değişkenin kategorilerinin kesişimlerini inceleyerek keşfetme olanağı sağlar (Eymen, 2007).

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çalışmaya 0-18 yaş aralığında çocuğu olan 63 ebeveyn katılmıştır. Bu ebeveynlerin %12,7'si 20-30 yaşları arasında, %38,1'i 30-40 yaşları arasında, %39,7'si 40-50 yaşları arasında, %9,5'i ise 50 yaş ve üstündedir. Cinsiyet açısından incelendiğinde, çalışmaya katılan ebeveynlerin %38,1'i kadın, %61,9'u erkektir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin eğitim düzeyi incelendiğinde %17,5'i lise mezunu, %34,9'u üniversite mezunu, %14,3'ü yüksek lisans mezunu, %33,3'ü ise doktora mezunudur. Sahip olunan çocuk sayısı incelendiğinde, ebeveynlerin %41,3'ü bir çocuk sahibi, %47,6'sı iki çocuk sahibi, %11,1'i üç veya daha çok çocuk sahibidir (Tablo.1).

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-demografik özellikler (n=63)	Sayı	%
Yaş grupları		
20-30	8	12,7
30-40	24	58,8
40-50	25	39,7
50-60	6	9,5
Cinsiyet		
Kadın	24	38,1
Erkek	39	61,9
Eğitim düzeyi		
Lise	11	17,5
Üniversite	22	34,9
Yüksek Lisans	9	14,3
Doktora ve Üstü	21	33,3
Sahip Olunan Çocuk Sayısı		
1	26	41,3
2	30	47,6
3 ve üstü	7	11,1
Toplam	63	100

Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Çocuk Haklarının Farkındalık Düzeyleri

Yapılan çapraz tablo analizleri sonucu ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine göre anketteki maddelerden farkında olmama durumları aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 2. Eğitim Durumu ve Madde 3 Çapraz Tablosu

Eğitim Durumu ve Madde 3				
Farkında Değilim (Sayı)		Madde3		
		Farkındayım (Sayı)	Toplam	
Eğitim Durumu	Lise	1	10	11
	Üniversite	3	19	22
	Yüksek Lisans	1	8	9
	Doktora ve Üstü	5*	16	21
Toplam		10	53	63

Madde 3: Çocuğun, yetenekleri doğrultusunda kendisini geliştirip bu sayede haklarını doğrudan kullanmasında ailenin rehberlik etmesi zorunludur.

Eğitim durumu ve Madde 3 çapraz tablosuna göre, eğitim durumu doktora veya daha yüksek olan ebeveynlerin Madde 3 hakkındaki farkındalık düzeyi, diğer eğitim düzeyindeki ebeveynlere göre daha yüksektir.

Tablo 3. Madde7 Çapraz Tablosu

Madde 7			
Farkında Değilim (Sayı)		Madde7	
		Farkındayım (Sayı)	
Cinsiyet	Kadın	15*	9
	Erkek	16*	23
Yaş	20-30	4	4
	30-40	14*	10
	40-50	12*	13
	50-60	1	4
Eğitim Durumu	Lise	3	8
	Üniversite	12*	10
	Yüksek Lisans	6*	3
	Doktora	10*	11
Çocuk Sayısı	Bir Çocuklu	12*	14
	İki Çocuklu	15*	15
	Üç veya Daha Fazla	4*	3

Madde 7: Anne ve baba ayrı ülkelerde yaşıyorsa, çocuğun ülkeler arasında seyahat etmesine izin verilir.

Tablo 3. İncelendiğinde, ebeveynlerin büyük çoğunluğu maddenin farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Eğitim Durumu ve Madde 9 Çapraz Tablosu

Eğitim Durumu ve Madde 9				
		Madde 9		
		Farkında Değilim (Sayı)	Farkındayım (Sayı)	Toplam
Eğitim Durumu	Lise	1	10	11
	Üniversite	0	22	22
	Yüksek Lisans	4	5	9
	Doktora ve Üstü	6*	15	21
Toplam		11	52	63

Madde 9: Çocukların, kendisine ve başkasına zarar vermeyecek olan her türlü bilgiye ulaşma hakkı vardır.

Eğitim durumu ve Madde 9 çapraz tablosuna göre, eğitim durumu doktora veya üstü olan ebeveynler Madde 9 için farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5. Yaş Aralığı ve Madde 10 Çapraz Tablosu

Yaş Aralığı ve Madde 10 Çapraz Tablosu				
Farkında Değilim (Sayı)		Madde10		
		Farkındayım (Sayı)	Toplam	
Yaş	20-30	3*	5	8
	30-40	4	20	24
	40-50	3	22	25
	50-60	0	6	6
Toplam		10	53	63

Madde 10: Çocukların, başkalarının haklarına engel olmadığı sürece, istediğini düşünme, istediğine inanma ve istediği gibi ibadet etme hakkı vardır.

Yaş Aralığı ve Madde 10 çapraz tablosuna göre, yaş aralığı 20-30 olan ebeveynler Madde 10 için farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Madde 11 Çapraz Tablosu

Madde 11			
		Madde11	
		Farkında Değilim (Sayı)	Farkındayım (Sayı)
Cinsiyet	Kadın	12*	12
	Erkek	21*	18
Yaş	20-30	7*	1
	30-40	11*	13
	40-50	13*	12
	50-60	2	4
Eğitim Durumu	Lise	4	7
	Üniversite	11*	11
	Yüksek Lisans	3	6
	Doktora	15*	6
Çocuk Sayısı	Bir Çocuklu	15*	11
	İki Çocuklu	15*	15
	Üç veya daha fazla	3	4

Madde 11: Her çocuğun, başkalarının haklarını engellemediği sürece, dernek ve gruplar kurma, kurulu olanlara katılma hakkı vardır.

Madde 11'e ait çapraz tabloda, Madde 11 için ebeveynlerin büyük çoğunluğu farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Madde 13 Çapraz Tablosu

Madde 13 Çapraz Tablosu			
Farkında Değilim (Sayı)		Madde13	
		Farkındayım (Sayı)	
Cinsiyet	Kadın	17*	7
	Erkek	20*	19
Yaş	20-30	6*	2
	30-40	14*	10
	40-50	14*	11
	50-60	3*	3
Eğitim Durumu	Lise	6*	5
	Üniversite	13*	9
	Yüksek Lisans	6*	3
	Doktora	12*	9
Çocuk Sayısı	Bir çocuklu	15*	11
	İki Çocuklu	16*	14
	Üç veya Daha Fazla	6*	1

Madde 13: Anne- baba çocuğun yetiştirilmesinde ortak sorumluluğa sahiptir ancak anne ve babanın her ikisinin çalışması durumunda devlet her türlü hizmeti sunmakla yükümlüdür.

Madde 13'e ait çapraz tabloda, Madde 13 için ebeveynlerin büyük çoğunluğu farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 8. Madde 15 Çapraz Tablosu

Egitim Durumu ve Madde 15				
Farkında Değilim (Sayı)		Madde15		
		Farkındayım (Sayı)	Toplam	
Eğitim Durumu	Lise	1	10	11
	Üniversite	4	18	22
	Yüksek Lisans	3*	6	9
	Doktora	4	17	21
Toplam		12	51	63

Madde 15: Evlat edinme durumunda yetişkinler her durumda çocuk için yararlı olanı düşünmek zorundadırlar.

Eğitim durumu ve Madde 15 çarpaz tablosuna göre, eğitim durumu yüksek lisans olan ebeveynlerin belirgin bir miktarının Madde 15 için farkında olmadıklarını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Toplam Haberdarlık Seviyesi Bulguları

Ebeveynlerin çocuk haklarından haberdar olma düzeyleri, 0-10 arası düşük (1), 11-15 arası orta(2) ve 16-20 yüksek (3) olmak üzere puanlandırılarak, sınıflandırılmıştır. Çocukların sahip olduğu haklardan ebeveynlerin haberdar olma ve olmama oranları aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 9. Cinsiyete Göre Toplam Haberdarlık Seviyesi

			Toplam Haberdarlık Seviyesi (THS)			Toplam
			Düşük (1)	Orta (2)	Yüksek (3)	
Cinsiyet	Erkek	Sayı	3	4	17	24
		Yüzde	12,5%	16,7%	70,8%*	100,0%
	Kadın	Sayı	2	10	27	39
		Yüzde	5,1%	25,6%	69,2%*	100,0%
Toplam	Toplam Sayı		5	14	44	63
	Toplam Yüzde		7,9%	22,2%	69,8%*	100,0%

Cinsiyet açısından erkeklerin %12,5'i kadınlarınsa %5,1'i düşük haberdarlık seviyesine, erkeklerin %16,7'si, kadınlarınsa %25,6'sı orta haberdarlık seviyesinde bulunmakta, yüksek haberdarlık seviyesinde ise kadın ve erkeklerin haberdarlık düzeyleri birbirleriyle yakındır. Sonuçlar doğrultusunda kadınların erkeklere oranla daha fazla bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Yaş Aralığına Göre Toplam Haberdarlık Seviyesi

			Toplam Haberdarlık Seviyesi (THS)			Toplam
			1	2	3	
YaşAralığı	(20-30)	Sayı	0	3	5	8
		Yüzde	,0%	37,5%	62,5%	100,0%
	(30-40)	Sayı	4	5	15	24
		Yüzde	16,7%*	20,8%*	62,5%*	100,0%
	(40-50)	Sayı	1	5	19	25
		Yüzde	4,0%	20,0%	76,0%	100,0%
	(50-60)	Sayı	0	1	5	6
		Yüzde	,0%	16,7%	83,3%*	100,0%
Toplam		Toplam Sayı	5	14	44	63

Yaş aralığına göre toplam haberdarlık seviyesi incelendiğinde, 50-60 yaş grubu ebeveynler ise diğer yaş gruplarına göre çocuk haklarından daha yüksek düzeyde haberdarken, 30-40 yaş arası ebeveynler, diğer yaş grubundakilere göre çocuk haklarından daha düşük oranda haberdarlardır (%16,7).

Tablo 11. Eğitim Düzeyine Göre Toplam Haberdarlık Seviyesi

			Toplam Haberdarlık Seviyesi (THS)			Toplam
			1	2	3	
Eğitim Düzeyi	Lise	Sayı	0	1	10	11
		Yüzde	,0%	9,1%	90,9%*	100,0%
	Üniversite	Sayı	0	4	18	22
		Yüzde	,0%	18,2%	81,8%*	100,0%
	Y. Lisans	Sayı	1	3	5	9
		Yüzde	11,1%	33,3%	55,6%*	100,0%
	Doktora ve Üstü	Sayı	4	6	11	21
Toplam		Yüzde	19,0%	28,6%	52,4%*	100,0%
		Toplam Sayı	5	14	44	63

Bulgular incelendiğinde; lise eğitim düzeyinde THS'si yüksek olan ebeveynlerin yüzdesi %90,9 iken üniversite eğitim düzeyinde %81,8, yüksek lisans eğitim düzeyinde % 55,6 ve doktora ve üstü eğitim seviyesinde % 52,4'tür. Bu bilgiler ışığında, ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocuk hakları konusundaki haberdarlık düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Bulgular incelendiğinde; 3 ve üstü çocuk sahibi ebeveynler içinde THS'si yüksek olanların yüzdesi %85,7 iken, 1 ve 2 çocuk sahibi ebeveynlerin THS'si yüksek olanların yüzdeleri sırasıyla %69,2 ve %66,7'dir. Bu bilgilere göre çok çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuk hakları konusundaki haberdarlık seviyeleri daha yüksektir.

SONUÇ

Toplumlarda her zaman çocuğun eğitiminden aile birinci derecede sorumludur. Ailelerin öz güven duyguları, çocuk gelişimi ve eğitimi ile bilgileri ve yetenekleri çocuk eğitimi üzerinde oldukça etkilidir. Bunların yanı sıra ailelerin çocuk hakları konusundaki bilgi düzeyleri de sağlıklı bir nesil oluşması açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı ebeveynlerin çocuk hakları ile ilgili bilgi düzeylerini araştırmaktır. Araştırmada çapraz tablolar incelendiğinde (1) Kadınların çocuk hakları konusunda erkeklere oranla daha fazla bilgi sahibi oldukları, (2) Yaş arttıkça ebeveynlerin çocuk haklarından daha yüksek oranda haberdar oldukları, (3) Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin çocuk hakları konusunda daha fazla bilgi sahibi oldukları görülürken, (4) Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin çocuk hakları farkındalık düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer nitelikte bulgular olduğu görülmektedir.

Güneş (2011), çalışmasında çocukların okul öncesi eğitim alma haklarını ebeveynlerin görüşleri açısından değerlendirmiştir. Ebeveynlere çocuk haklarını içeren anket formu uygulanmıştır. Erkek ebeveynler okul öncesi eğitimin çocuğa kazandırdıkları açısından kadınlara göre daha anlamlı farklar ortaya çıkarmışlardır. Çalışmada erkek ve kadınların eğitim düzeyleri ile ilgili anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Yine çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin yaşları ile çocukların okul öncesi eğitim alma hakları ile ilgili istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çetinkaya (1998), çocuk haklarının bugünkü durumu ve istenen gelişmeler hakkında öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışını değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; (1) Öğrencilerin çocuk haklarına bakışı yaşlarına, cinsiyetlerine, okudukları okul türüne, anne ve babalarının eğitim düzeyine göre değişmektedir, (2) Öğretmen ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışı arasında anlamlı bir fark vardır, (3) Öğretmenlerin çocuk haklarına bakışı mesleki kıdemlerine ve alanlarına göre değişmektedir ve (4) Okul ve ev ortamında hakların varlığı ve önemi açısından fark göstermektedir.

Akman ve Ertürk (2011) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuk

haklarına ilişkin bilgi düzeyleri araştırılmıştır. Öğretmenlere anket formu uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmenlerin çocuk sağlığı, çocuk ve savaş, sokakta yaşayan konularda bilgi düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda da ilgisiz oldukları görülmüştür.

Ülkemizde çocuk hakları ile ilgili yapılan araştırmalar sınırlıdır. Yapılacak yeni çalışmalarla alanın geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Çocuk haklarıyla ilgili yapılacak çalışmalarda çocukların haklarının farkındalık düzeyi, sokakta çalışan çocuklar ve evlatlık olarak verilen çocukların hakları konusunda çalışmalar yapılabilir. Yapılan bu çalışma doğrultusunda aileleri bilgilendirmek amacıyla aile eğitimi çalışmaları ve okul öncesi dönemde de aile katılım çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

Akman, B. ve Ertürk, H. G. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Haklarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin ve Okul Öncesi Dönemde Çocuk Haklarının Öğretilmesine İlişkin Görüşlerin İncelenmesi. I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi. Yetişkin Bildirileri Kitabı.

Akyüz, E. (2000). Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. Ankara: M.E.B.

Covell, K., and Howe, R. B. (1999). The Impact of Children's Rights Education: A Canadian Study. The International Journal of Children's Rights, 7, 171-183.

Çetinkaya, N. (1998). Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Çocuk Haklarına Bakışının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eymen, E. U (2007). SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri. İstatistik Merkezi Yayınları.

Franklin, B. (1986). Çocuk Hakları (Çev. Alev Türker). İstanbul : Ayrıntı Yayınları.

Gander, M. J. and Gardiner, H. W. (2004). Çocuk ve Ergen Gelişimi.(Ed: Bekir Onur). Ankara: İmge Kitapevi.

Güneş, M. (2011). Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Hakları. I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi. Yetişkin Bildirileri Kitabı.

Kepenkçi Karaman, Y. ve Baydık, B. (2009). Zihin Engelliler Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 42 (1).

Melton, G. B. (1980). Children's Concepts of Their Rights. Journal of Clinical Child Psychology, 186-190.

Neslitürk, S., ve Ersoy, A. F. (2007). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarının Öğretimine İlişkin Görüşleri. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 3, 245-257.

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (2010). Çocukların Penceresinden Çocuk Hakları Araştırma Raporu. Gebze/ Kocaeli. Tübitak Yayınları.

Tiryakioğlu, H. (1991). Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku. Ankara: Başbakanlık Aile Kurumu Araştırma Yayınları.

UNICEF (1998). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El kitabı. Ankara: Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş.

"ÇOCUKLARIN SUÇA İŞTİRAKİNDE İÇTEPİSELLİĞİN ROLÜ VE EĞİTSEL YÖNTEMLERİN ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ"

DR. TUĞBA DURAK DEMİRHAN
ÖĞRETMEN / MEB RECAİZADE EKREM İLKÖĞRETİM OKULU

1. GİRİŞ

Çocuk suçluluğu, çocuklara işletilen ya da çocuklar tarafından işlenen suçların kategorizasyonu, yaptırıma bağlanması ve hukukun önemli bir bölümüdür. Birçok ülkede gençlik suçluluğu olarak kavramlaştırılır. Diğer bir tanıma göre ise çocuk suçluluğu, kanuni sorumluluk yaşının altındaki insanların çeşitli suç türleri içinde kanunu ihlal etmesi durumudur (Doğan, 2006). Batı literatüründe "Juvenile Delinquency" terimiyle açıklanan, tam karşılığı "reşit olmayanın suçluluğu" olarak çevrilebilecek terim ülkemizde "Çocuk Suçluluğu" olarak kullanılmakta ve bu tanım hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir bölümü kapsamaktadır (Polat, 2002). Ancak son dönemlerde terimin bu şekilde kullanılması etik olarak yanlış bulunmakta ve "Çocuğun Suça İştiraki, Suça İtilmiş Çocuklar vb"şeklinde ifade edilmektedir.

Değişken dürtülerini yönetebilme ve çevresel uyarıcıları etkili bir şekilde organize etme yeteneği, erken gelişimsel becerilerin önemli adımları olarak değerlendirilir. Okul çağındaki çocukları için dürtüsel kontrol, öğrenme ve davranış problemlerinin değişik çeşitleri ile ilişkilidir. Örneğin içtepisellik, çocukluk çağındaki hiperaktivitenin, saldırgan davranış bozukluğunun, öğrenme yetersizliğinin ve akranları tarafından dışlanma problemlerinin tanımlanmasında önemli bir rol oynar (Olson,1999, s.176; Barrett, 1977, s.1433). Bernfeld ve Peters (1986), içtepisel ve düşünsel bilişsel stile sahip çocuklarda sosyal yargıları incelemiş ve içtepisel çocukların sosyal yargılarındaki yetersizlikten dolayı uyumsuz sosyal davranışlar ve yetersiz motivasyon gösterdiklerini belirlemişlerdir. Messer ve Brodzinsky (1981) içtepisel çocukların daha saldırgan ve kendilerini denetleme yeteneklerinin daha zayıf olduğunu bulmuşlardır. Cooper, Agocha ve Sheldon (2000), problemlerle başa çıkmak için alkol kullanma ve ağır alkolizmde içtepiselliğin dolaylı etkileşimlerle etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Yine madde bağımlılığı, alkolizm gibi davranış bozuklukları gösteren ergen ve yetişkinlerin çocukluklarında içtepisel özellikler gösterdiklerine ilişkin araştırma bulguları mevcuttur (Revelle,1997, s.189-190; Lightner,1998, s.30; Grau ve Ortet,1999; Acton,2003). Suç işleyen çocukların suç işlemeyen çocuklara göre daha içtepisel düşünme becerilerine sahip olduklarını (Rankin ve Wikoff, 1964; Rodgerson, 1978, s.10) ve alt düzeyde ahlaki yargılarda bulunduklarını (Seçer, Çeliköz ve Durak, 2008) gösteren araştırma bulguları

mevcuttur.

Sağlıklı bir ahlaki gelişimin ve toplumsallaşmanın çocuğu suç olgusundan kurtaracağına inanılmaktadır. Bu yüzden ahlak gelişimi ve sağlıklı sosyal gelişim çocukluğun ilk yıllarından itibaren önemle desteklenmesi gereken konulardan biridir. Suç işlemiş grubun ahlaki yargı, rol alma ve mantıksal bilişte suç işlememiş gruba göre önemli bir şekilde daha ilkel ve gelişmemiş seviyelerde üsluplar gösterdiklerini (Lee ve Prentice,1988), suç işleyen bireylerin kendini kontrol edebilmede ve sosyal ilişkilerde yetersiz kaldıklarını (Li, 2004), suç işleyen çocukların ahlaki becerilerinin suç işlemeyen çocukların ahlaki becerilerinden daha düşük olduğunu (Brugman ve Aleva, 2004; Stams ve diğerleri, 2006), ortaya koyan araştırma bulguları mevcuttur.

Bu bağlamda, erken çocukluk dönemlerinden başlayarak uygulanacak sosyal beceri, problem çözme becerisi, öfke kontrolü, iletişim becerisi, empati becerisi gibi eğitim ve müdahale programlarının, ahlaki gelişim eğitimlerinin, ortaya çıkabilecek uyum problemi, saldırganlık, öfke patlamaları gibi birçok davranış bozukluğuna engel olabileceği gibi suçun ortaya çıkmasını da erken müdahale yoluyla önleyeceği düşünülmektedir. Çocuğun ahlaki kuralları doğru anlayıp yorumlaması bilişsel gelişimiyle de ilgilidir. Çocuğa verilecek bilişsel eğitimlerin, onun ahlaki gelişimini de destekleyeceği dolayısıyla çocuğun suç işlemesine bir engel oluşturacağı düşünülmektedir.

Yine birçok araştırmada içtepisel çocuklar, eğitim programları uygulanarak düşünselliğe yönlendirilmiş (Egeland, 1974; Glenwick ve Barocas,1979; Gargallo,1993; Lopez ve Lopez, 1998; Seçer, 2003; Durak Demirhan,2007; Alpars, 2007) ve eğitim müdahalesi sonrası çocukların bilişsel tempolarının düşünselliğe doğru gelişmesiyle birlikte araştırma stratejilerinin ve ifade yeteneklerinin gelişme gösterdiği, ahlaki yargılarının geliştiği, dış denetim odağına sahip çocukların içten denetimli hâle geldiği, tepkilerini engellemede daha başarılı oldukları belirlenmiştir. Yanı sıra ıslahevlerinde kalan çocuklarla yürütülen bazı araştırmalar (Tüfekçi, 1996) bu çocuklara verilen eğitimlerin onların kişisel ve sosyal uyumlarını olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Tüm bu araştırma bulguları doğrultusunda, bu araştırma çocukların suça iştirakinde diğer faktörlerden başka içtepisellik özelliğinin de etkisinin olup olmadığını ortaya koymak ayrıca eğitsel tekniklerin çocukların suça iştirakinin önüne geçilmesinde ve suça iştirak sonrasında müdahale yöntemleri kapsamında etkili olup olmadığını incelemek amacı ile yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çocuk suçluluğuna yönelik yerel ve yabancı literatürdeki çalışmalar incelenerek konu değerlendirilmiş ve örnek bir deneysel çalışma detayları ile irdelenmiştir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada alan yazını taranarak elde edilen bilgiler derlenmiş ve örnek bir çalışma incelenmiştir. Dolayısıyla çalışma tarama modelinde desenlenmiştir.

2.1. Çalışma Evreni: Yapılan yazın araştırması sonucu ulaşılan tüm araştırmalar incelenmiş ve tarafımca yapılan deneysel bir çalışma ayrıntıları ile irdelenmiştir.

2.2. İrdelenen Çalışma: Araştırmacı (2007) tarafından yoğun düşünme eğitiminin suçlu çocukların ahlaki yargılarına etkisinin incelenmesi amacı ile yürütülen araştırmada Konya İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Çocuk Şube Müdürlüğü'nde suç kaydı bulunan 13–15 yaşındaki 88 erkek çocuğa Değerlerin Belirlenmesi Testi ve Benzer Şekilleri Eşleştirme Testi 20 uygulanmıştır. Bu yolla ahlaki yargı seviyeleri belirlenmiş ve bunların içinden çalışmaya katılmaya gönüllü 15 çocuk kontrol grubu, 15 çocuk da deney grubu olarak belirlenmiştir. Deneme grubuna 4 hafta boyunca 30 oturumdan oluşan Düşünce Eğitimi programı uygulanmış ve eğitim sonrası ön test ve son test sonuçları istatistiki olarak değerlendirilmiştir.

Bu noktada araştırmanın yürütüldüğü Konya Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğünden söz etmek gerekir. Şube tarafından suç işlemeye meyilli ya da sosyal ve çevresel faktörler açısından risk grubunu oluşturan çocuklara şubenin sosyal faaliyetlerinden yararlanma fırsatı verilmektedir. Suç işlemediği hâlde risk grubunda olduğu belirlenen çocukların şubeye gelişi kolaylaştırılmakta ve bu çocuklara şube amir ve memurları tarafından organize edilen birçok sosyal faaliyet, sosyal yardımlar sağlanmaktadır. Şubenin bilgisayar- internet odası, sinema salonu, kütüphanesi, müzik odası, satranç odası, spor araç gereçleri ve sahaları çocukların programlı kullanımlarına tahsis edilerek hem bu çocukların yakinen takipleri ve gözlemlenmeleri sağlanmakta hem de çocukların sosyal çevrelerinin olumsuz etkilerinden korunmalarına, suç işlemeye yönelme riskinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Suç kaydı bulunan çocuklar ise asıl hedef grubunu oluşturmaktadır. Şube amirlerinin organizesi ile her çocuk için belirlenen polis abi ve polis ablaların onlarla özel iletişim kurmaları, aile özelliklerini, arkadaş ve iş ortamlarını gözlemleyerek çocuklar hakkında sağlıklı bilgiler toplanmaları bu yolla çocukların suç işlemelerini önlemeyi amaçlanmaktadır. Bu proje ile çok büyük bir başarı elde edilmekle birlikte tam ve kesin sonuç için tek bir kurumun değil birçok kurumun iş birliği içinde çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Görüşmeler ve ölçek uygulamaları ardından yapılan istatistik işlemleri sonuncu oluşturulan deney grubu suç işlemiş erkek çocuklara Gargallo (1993), tarafından geliştirilen ve Seçer (2003) tarafından Türkçeye çevrilen "Programa de intervencion educativa para aumentor la atencion y la reflexividad (PIAAR):Yoğun Düşünme

Eğitimi Programı" adı verilen eğitim programı uygulanmıştır. Otuz oturumdan oluşan programın uygulaması haftada iki kez olmak üzere toplam 15 hafta sürmüştür. Program uygulamaları sırasında tiyatro, yüzme havuzu, piknik vs gibi pek çok sosyal pekiştireç kullanılmıştır ve tiyatro grubu kurma, voleybol ve futbol maçları gibi grup aktiviteleri gerçekleştirilerek çocukların istekliliği canlı tutulmuştur. Yoğun Düşünme Eğitimi tamamlandıktan sonra deneme ve kontrol grubu suçlu erkek çocuklara öntestte uygulanan testler yeniden Çocuk Şubesinde bireysel olarak uygulanmıştır. Yapılan istatistik analizleri sonrası elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

3. BULGULAR

Bu araştırma sonuçlarına göre yoğun düşünme eğitimi programı, suç işlemiş erkek çocukların hata yapma sayısını önemli düzeyde azaltmıştır. Diğer bir deyişle dürtüselliklerini azaltarak düşünceliliğe yöneltmiştir. Aynı zamanda yoğun düşünme eğitimi sonrası, deneme grubu çocukların ahlaki yargı düzeyleri gelişmiştir. Kontrol grubu suç işlemiş çocukların tepki süresi ve hata sayısı ön test sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Diğer yandan kontrol grubu suç işlemiş çocukların evre 3 son test puan ortalaması ön test puan ortalamasından yüksek bulunmuştur. Araştırma bulgularında da görüldüğü gibi eğitim ve müdahale programları istendik yönde gelişmelere sebep olmaktadır. Ancak literatür taramasında müdahale ve eğitim programları uygulanan küçük yaştaki çocukların ilerleyen zaman içinde suça karışıp karışmadıkları ile ilgili boylamsal çalışmalara ulaşılamamıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma bulgularının sonuçları incelendiğinde, çocukların suç işlemelerini önlemede eğitsel etkinliklerin suç öncesinde ve sonrasında başarılı olduğu görülmektedir. Ancak bir çok araştırmacı (Flore, 1988; Tartar, 1993; Öter, 1994; Erkan, 1995; Hancı, 1995; Keklikkıran, 1995; Özkan, 1995; Türkeri, 1995; Tüzün, 1995; Erbaş, 2003; Işık, 2003; Kunt, 2003; Yalçın, 2003; Kırımsoy, 2003; Bal, 2004) çalışmalarının sonuçlarında, suç işleyen çocukların sosyo-ekonomik yönden orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelmekte olduğu, ana baba ölümü veya aile parçalanmasının, ana babanın eğitim düzeyinin, ailenin ekonomik durumunun suça yönelmede etkili olduğu, çocuğun ebeveynlerinin eğitimlerinin yetersiz olduğu, aile ortamlarının diğer gruba oranla çok daha elverişsiz olduğu, suç işleyen çocukların okulda başarısız olduğunu, suçu ya arkadaşlarından etkilenerek ya da arkadaşları ile birlikte işlediklerini, gecekondu bölgelerinde oturduğunu, kötü alışkanlıkları ve sabıkası olan bir modelin bulunduğunu ve bu çocukların TV ve sinemalarda şiddet ağırlıklı programları daha fazla izlediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular risk grubunu oluşturan çocuklara sadece eğitsel tekniklerle müdahalenin yeterli olmadığını, bunun yanın da iş birliğine dayalı yöntemlerin benimsenmesinin gerekliliğini ortaya

koymaktadır. Eğitim kurumlarında öğrenime devam eden küçük yaş grupları başta olmak üzere tüm öğrenci velilerine, uzman kişilerce, çocuk-anne-baba etkileşimi, etkin iletişim yöntemleri, empati becerileri, çocukların yaşlarına göre tüm gelişim aşamaları, sosyal ve ahlaki gelişimlerinin nasıl destekleneceği, ergen yaşlarda gelişim özellikleri, çatışma çözme yolları gibi konularda sistemli bir şekilde eğitim seminerleri verilmesi sağlanmalıdır.

Bu doğrultuda devlet kurumlarınca sosyal yönden risk grubuna giren çocuklar belirlenmeli, resmî kurumlar, sivil toplum örgütleri ve bireylerin iş birliği sağlanmalı; bu yolla söz konusu çocukların sosyal yaşantıları, eğitimleri desteklenmeli ve düzenlenmeli, aileleri bilinçlendirilmelidir. Ayrıca televizyon başta olmak üzere yayın organları yoluyla bu eğitim ve destekler pekiştirilmeli, tüm toplum konuyla ilgili olarak bilinçlendirilmelidir. Alınacak bu erken müdahale önlemlerinden başka suç ortaya çıktıktan sonraki aşamalarda çok önemlidir. Bu aşamada çocukla en yoğun etkileşimde bulunan kişiler Çocuk Polisleri'dir. Emniyet görevlilerinin hizmet içi eğitimlerle ergen psikolojisi, iletişim ve empati becerileri gibi konularda gelişmeleri ve yenilenmeleri en az aile ve öğretmen eğitimleri kadar önemlidir. Nitekim Güller (2003), Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ilkeleri doğrultusunda çocuk polisi eğitimi ve yönetiminin nasıl olduğunun açıklanması ve Türk Emniyet Teşkilatının çocuk polisinin eğitimi ve yönetimi konusunda uygulamaların yaygınlaştırılması ve daha etkin hâle getirilmesinin yol ve yöntemlerini ortaya koymuştur.

Çocuk suçluluğunu engelleme noktasında akademisyenlere düşen bu alandaki araştırmaları zenginleştirmek ve özellikle erken çocukluk yaşlarına hitap eden geçerli, kaliteli eğitim programları oluşturarak yararlılıklarını ispatlamaktır. Eğitimcilerin erken yaşlarda çocukların, tüm gelişimlerinin yanı sıra özellikle ahlaki ve sosyal gelişimlerini desteklemeleri ve konunun öneminin farkında olarak yararlılığı ispatlanmış eğitim programlarını istekli ve etkin bir şekilde uygulamaları gerekmektedir. Konu hakkında yeterlilikleri ise Mili Eğitim Bakanlığınca yapılacak hizmet içi eğitimlerle sağlanmalıdır. Ayrıca önleyici erken müdahaleler, suça iştirak süreci ve sonrasında çocuğa yönelik destek ve iyileştirme çalışmaları için çocuğa sosyal, eğitsel, psikiyatrik ve teknik destekler sağlamak için devlet kurumları ve sosyal dernek ve kuruluşların birlikte çalışarak çok yönlü ve uzun süreli programlar planlanmalıdır. Yanı sıra Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı iş birliği sağlanarak Emniyet Müdürlüklerinin Çocuk Şubelerinde kadrolu psikologlar çalıştırılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerle iş birliği yapılarak bu şubeler aracılığı ile risk grubu çocuklara çeşitli eğitsel sosyal sorumluluk projeleri uygulanmalıdır. Çocuk Şubelerinde görevli personele çocuk psikolojisi konularında uzman kişiler tarafından belli aralıklarla seminerler verilmelidir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurularak geleceğimizi omuzlarında yükseltecek olan

çocuklarımız için atılacak adımların iş birliğine ve sevgiye dayalı bir yaklaşımla bilinçli ve programlı bir şekilde atılmasının önemi üzerinde durulmalıdır. Suç işleyen çocuk değil suça itilen çocuk vardır.

KAYNAKÇA

Acton, G. S.(2003). "Measurament of Impulsivity in a Hierarchical Model of Personality Traits: Implications for Substance Use". Substance Use & Misuse, Vol:38, pp:67-83

Alpars, G.(2007). "Düşünme Eğitimi Programının Çocukların Denetim Odağı Algılarına Etkisinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bal, H. (2004). Çocuk Suçluluğu Kavramlar-Kuramlar-Saha Çalışmaları. 1. Baskı, Isparta: Fakülte Kitabevi

Barrett, D. E. (1977). "Reflection-Impulsive as Predictor of Children's Academic Achievement". Child Development, Vol: 48, pp:1443-1447

Bernfeld, G. A. and Peters. (1986). "Sosyal Reasoning and Sosyal Behavior in Reflective and Impulsive Children." Journal of Clinical Child Psychology. Volume: 15, No: 3, pp: 221–227

Brugman, D. And A. E. Aleva (2004). 'Developmental Delay or Regression in Moral Reasoning by Juvenile Delinquents.' Journal of Moral Education. Volume: 33, Number: 3, pp: 328–338

Cooper, M. L., Agocha, V.B. & Sheldon, M. S. (2000). "A Motivational Perspective on Risky Behaviors: The Role of Personality and Affect Regulatory Processes". Journal of Personality, Vol:68, pp:1059-1088

Doğan, P. A. (2006). Çocuk Mahkemeleri. www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukmahkemelerishuz.doc Erişim tarihi: 03.01.2007

Durak Demirhan, T. (2007). "Yoğun Düşünme Eğitimi Programının Suçlu Çocukların Ahlaki Yargılarına Etkisinin İncelenmesi". Konya: Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Egeland, B. (1974) "Training impulsive children in the use of more efficient scanning strategies", Child Development, 43, pp. 105-119Erkan, R.(1995). İstanbul Çocuk Mahkemelerine Sevk Edilen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi

Flore, L. L. (1988). "Delinquent Youths and Family." Adolescence, Volume: 23, No: 91, pp: 629–642

Gargallo, B. (1993). PIAAR. Programa De Intervencion educativa para Aumentar la

Atencion y la reflextividad. Madrid, TEA, Basic variables in Reflection-impulsivity: A training programme to increase reflectivity. European Journal of Psychology of Education, 8 (2), 151–167

Güller, M. (2003). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme İlkeleri Doğrultusunda "Çocuk Polisi" Eğitimi ve Yönetimi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Grau, E., Ortet, G. (1999). "Personality Traits and Alcohol Consumption in a sample of nonalcoholic Woman". Personality and Individual Differences, Vol:27, pp:1057-1066

Hancı, H. (1995). Gecekondulaşma ve Çocuk Suçluluğu. Adli Tıp Dergisi. Sayı:11, ss: 55–62

Işık, G.(2003). Çocuk Suçluluğunda Ailenin Etkileri: Elazığ Islahevi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi

Keklikkıran, M. (1999). Türkiye'de Çocuk Suçluluğu. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi

Kırımsoy, E. (2003). Suç İşlemiş ve Suç İşlememiş Ergenlerin Algıladıkları Duygusal İstismarın ve Benlik Saygılarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi: Ankara Üniversitesi

Kunt, V. (2003). Suç ve Çocuk. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi

Lee, M. And Normun M. P. (1988). "Interrelations of Empaty, Cognition and Moral Reasoning With Dimensions of Juvenile Delinquency."Journal of Abnormal Childe Psychology. Volume: 16, Number: 2, pp: 127–139

Li, S. D. (2004). "The İmpacts of Self-Control and Social Bonds on Juvenile Delinquency in a National Sample of Midadolescents." Deviant Behaviour. Volume: 25, pp: 351–373

Lightner, T. (1998). "The Influence of Cognitive Style on Learning Software: Impulsivity-Reflection and The Minimal Manual". Doctora Degree of Philosophy: University of Northern Colorado,

Lopez, B. G. ve Lopez, R. G. (1998). "The improvement of moral development through an increase in reflection A training programme". Journal of Moral Education, 27(2), 225–242.

Messer, S. B. and D. M. Brodzinsky.(1981) "Three-year stability of Reflection Impulsivity in Young Adolescents." Developmental Psychology, Volume:17, No:6, pp: 848–850

Olson, S. L., E. M. Schilling and Bates, J. E. (1999). "Measurement of Impulsivity: Construct Coherence, Logitudinal Stability and Relationship with Externalizing Problems in Middle Childehood and Adoloscence." Journal of Abnormal Child

Psychology. Volume: 27, Number: 2, pp: 151–165

Öter, G. (1994). Çocuk Suçluluğunda Ailenin Fonksiyonu ve Farik – Mümeyyizlik Kavramı. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi

Özkan, H. (1995). Ailenin Bazı Özelliklerinin Çocuğun Suça Yönelmesinde Etkisi. Samsun: Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi

Polat, O. (2002). Çocuk Suçluluğu. www.kriminoloji.com Erişim Tarihi: 12.10.2006

Stams, G.J., D. Brugman ve diğerleri.(2006). "The Moral Judgment of Juvenile Delinquents: A Meta-Analysis." Journal of Abnormal Childe Psychology, Volume: 34, Number:5, pp: 692–708

Tartar, G. (1993). Metropoliten Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme, İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi

Tüfekçi, M. (1996). Islahevindeki Çocuk ve Gençlere Verilen Resim Etkinliklerinin Çocuk ve Gencin Kişisel ve Sosyal Uyumuna Etkileri. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi

Türkeri, S. S. (1995). Çocuk Islahevleri ve Çocuk Cezaevindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi. Ankara: . Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi

Tüzün, Birgül.(1995) Çocuk Suçluluğu Kavramı ve Yasal Kurumsal Düzenlemeler. İstanbul: Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi

Rankin, R.J. & Wikoff, R. L. (1964). "The IES Arrow Dot Performance of Delinquents and Nondelinquents". Perceptual Motor Skills, Vol:18 pp: 207-210

Revelle, W. (1997). "Extraversion and Impulsivity: The Lost Dimension?". The scientific study of human nature Tribute to Hans J Eysenck at Eighty. Pergamon/ Elsevier Science Publisher, Chapter: 10, Vol:189, pp:189-212

Rodgerson, M.J.(1978). "Empathic Ability As A Function of Internal-External Lokus of Control and Impulsivity-Reflection". PHD. Degree of The University of Nebraska

Seçer, Z. (2003). Yoğun Düşünme (Reflection) Eğitimi Programının Çocukların Ahlaki Yargılarına Etkisinin İncelenmesi. Konya: Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi

Seçer, Z. Çeliköz, N. Ve Durak T. (2008). "Suç İşleyen ve İşlemeyen Çocukların Düşünme Becerileri ve Ahlaki Yargılarının İncelenmesi". Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 25, s. 335-350

Yalçın, B. (2003). Çocuk ve Suç İlişkileri: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Nisan 2001- Nisan 2202 Kayıtları Esas Alınarak. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi

***

"ÇOCUK SUÇLULUĞUNA KORUYUCU-ÖNLEYİCİ BİR BAKIŞ: OKUL SOSYAL HİZMETİ UYGULAMALARINDA ÇOCUK KATILIMININ ÖNEMİ"

ARŞ. GÖR. MÜNEVVER GÖKER
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

TUĞBA ÇİLİNGİR
SOSYAL HİZMET UZMANI

Sosyal refah devletlerinde çocuk yararına geliştirilecek her çalışma çocukların nesne olarak ele alınmasının önüne geçmektedir. Bu bağlamda çocukların toplumsal yönden aktif katılımlarının sağlanmaya çalışıldığı okul sistemlerinde geliştirilecek doğru uygulamalar, okulda aktif özne olan çocuğun suça yönelme riskini de azaltacaktır. Çocuk için, çocukla birlikte yapılacak doğru sosyal hizmet uygulamaları onların okul içerisindeki bireyselliklerini ve öz saygılarını geliştirerek, inisiyatif alma haklarını kullanmaları için önemli bir fırsat yaratacaktır. Çocuğun okul içerisinde katılım hakkını göz ardı etmeden, onları aktif birey hâline getiren, doğru okul sosyal hizmet uygulamaları, çocuk suçluluğunun önlenmesinde önemli bir misyona sahip olacaktır.

Bu çalışma, önemli sosyal sorunlardan biri olan çocuk suçluluğunu önlemede, okul sosyal hizmet uygulamalarının ve bu uygulamalarda çocuk katılımının önemini vurgulamaktadır.

ÇOCUK VE ÇOCUK SUÇLULUĞU

Çocukluk Kavramı

Çocukluk, çoğumuza göre yaşam zincirinin doğal ve değişmez hâllerinden biridir. Oysa değişik toplumlara ve değişik tarih evrelerine, hatta aynı toplumun değişik kesimlerine baktığımızda çocukluğa değişik anlamlar verilebildiğini görüyoruz (Tan, 1989). Bu bağlamda çocukluk kavramına, kültürel farklılıkların olduğu, toplumsal sistemlerin çeşitlilik gösterdiği Türkiye'de bölgeden bölgeye, şehirden şehre, mahalleden mahalleye değişik anlamlar yüklenebileceği düşünülebilir. Fakat yine de, çocukluk kavramını açıklayan çeşitli tanımlar mevcuttur. Çocukluk kavramına genel tanımıyla baktığımızda BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insan reşit sayılır.

Çocuk ve çocukluk olgusu evrensel olarak son yıllarda hızla artan bir ilgiyle karşılanmakta ve çeşitli alanlardaki toplumsal dönüşümler çocuğa ve çocukluğa dair bakış açısında da değişimlere yol açmaktadır. Çocukluğun sadece bir gelişimsel aşama

olmadığı, kendine özgü niteliği, değerleri ve hareket alanı olan özerk bir kategori olduğu yaklaşımı son yıllarda geniş biçimde kabul görmeye başlamıştır. Bu gelişimin bir uzantısı olarak, çocuğu da kapsayan genel insan hakları anlayışından; çocuğa özgü değerler çerçevesinde oluşturulan çocuk hakları yaklaşımına geçilmiş ve çocuk refahı için en temel savunu düzlemini çocuk hakları oluşturmuştur (Yağcıoğlu, 2010). Günümüz çocuk hakları savunuculuğu sadece tek bir alana odaklanmaktan uzak kalarak her alanda çocukların refah düzeylerini arttırmaya odaklanmıştır. Çocukların hakları üzerinde konuşulan alanlardan birisi olan ''çocuk suçluluğu'' kavramı üzerinde durulması gereken önemli bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk Suçluluğu

Toplumların dönüşümü ile birlikte değişen çocukluk kavramı, çocuk suçluluğu kavramının değişimini de beraberinde getirmiştir. Özellikle çocuk, 20. yüzyıldan sonra nesne olarak algılanmaktan çıkarılıp özne hâline getirilmiş ve kendine özgü gelişimsel özellikleri ile birlikte ele alınıp, yetişkinlikten ayrılmıştır. Bu anlamda gençler tarafından işlenen suçlar da gerek tür gerekse neden açısından yetişkin suçlarından farklılık göstermeye başlamıştır. Yavuzer'e göre, gençlik dönemindeki suçluluk kavramını, klasik ceza hukukunun ''Yasa'nın gösterdiği suçtur, bu suçu işleyen kişi de suçludur'' tarifiyle tanımlamak oldukça zor ve hatalı olabilmektedir.

Çocuk, doğduğu anda ne 'iyi' ne de 'kötü' bir varlık olup yetişkinler gibi çevresiyle etkileşim hâlinde olan ve her an gelişen bir varlıktır. Onun iyi ya da kötü olmasını belirleyen yaşantılarıdır. Aile, çevre, ekonomik yapı, eğitim bu yaşantıların belirleyicilerini oluşturur. Çocuğun 'suç' ile tanışması toplumsal bir sorundur. Yani 'çocuk suçluluğu' kavramının kökeni hukuksal olmaktan çok sosyolojik ve psikolojiktir (Güngör, 2008). Bu bağlamda çocuk suçluluğunu ele alırken, çocuğun içinde bulunduğu çevrenin psiko-sosyal boyutları önemli olabilmektedir.

Çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için en uygun çevre, birçok sorunun çözülüp engellerin aşılmasıyla olumlu etkisini sürdürür. Olumlu çevreyi yaratmak çocuğun güven ve sevgi ihtiyacının karşılandığı bir ortama bağlıdır. Bu çevreyi bulamayan çocuk güvensiz olur, karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içinde bunalır. Hırçınlık, sinirlilik, geçimsizlik, yalancılık, kavgacılık, söz dinlememe, kaygı ve korku hâli bir süre sonra çocuğun çevreye olan uyumunu bozar. Yaş büyüdükçe, bu tür davranışlar çevreye ve topluma uyum bozukluğu şekline dönüşür. Bu uyumsuzluk da çeşitli şekillerde suç davranışına dönüşür (Yavuzer, 2009). Çocuk suçluluğuna genel anlamdaki suç ve suçluluk boyutuyla baktığımızda, bu sorunun yalnızca bir hukuki sorun değil aynı zamanda bir sosyal sorun olduğu gerçeği de ortaya çıkmaktadır (Özkök, 1996).

Çocuğun yaşamında ilk sosyalleşme alanlarından biri olan okul sistemi, çocuğun suç davranışına yönelmesine neden olan pek çok risk faktörü taşımaktadır. Bu bağlamda

suç davranışının nedenlerini ve çocuk üzerindeki etkisini anlayabilmek için okul sisteminin rolü iyi anlaşılmalıdır.

OKUL SİSTEMİ VE OKULDA ÇOCUK SUÇLULUĞU

Okul, çocuk için toplumsallaşma sürecinin başladığı kurumsal bir alandır. Çocuk okul içerisindeki sistemlerden etkilenmekte ve bu sistemleri etkilemektedir. Okul ve eğitim faktörleri bireyin toplumsal kurumlara olan uyum süresini artıran ve toplumsal meşruluk çizgisini koruyacak biçimde sosyalleşmesini sağlayan önemli bir faktördür (Yalçınkaya, 2002).

Okul, çocukların kendilerini ifade edecekleri bir alan sunan, pek çok akran grubu ile etkileşim olanağı sağlayan, çocukların okullarda aktif ve uyumlu bireyler olarak toplumsallaşma sürecine katılımını teşvik eden iç ve dış sistemlerden oluşur.

Öğrenci, öğretmen/öğretim elemanı, öğretime yardımcı personel, yönetici, idari personel, amaçlar, ilkeler, değerler, programlar, bilgisayar, görsel-işitsel araçlar, genel ve özel bütçeden devlet katkıları okulun girdileri arasında yer almaktadır. Okulu bir sistem olarak düşündüğümüzde okul sistemine dâhil ettiğimiz okul içi elemanlar dışında okulun dış çevresi de (bakkal, polis karakolu, mahalle, sosyal çevre) öğrencileri etkileyen alt sistemlerdir (Yalçınkaya, 2002). Bu sistemlerin uyumlu bir şekilde işlemesi çocuğun toplumsallaşma süreci ile doğrudan ilgilidir.

Okulun görevi çocuğu başarılı bir toplumsallaşma sürecine dahil edebilmektir. Okulun bu işlevini yerine getirememesi, bireyin başarısını, gelişimini, çevresine uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecektir. Çünkü insancıl, bireyi geliştiren, yaşama hazırlayan eğitimin etkinliğine ve önemine karşılık, eksik, yetersiz, yanlış eğitim birçok sorunun kaynağı olabilmektedir (2009, Yavuzer). Bu sorunlardan bir tanesi de çocuk suçluluğudur. Bu bağlamda okul sisteminin yetersizliği ve yanlış eğitim uygulamaları sonucunda okuldan kaçmak, akran zorbalığı, çetelere karışmak, hırsızlık gibi suçlar ve çeşitli davranış bozuklukları ortaya çıkabilmektedir. Çocuklara en fazla ulaşılabilecek alanlar olan okullarda, onların psiko-sosyal ihtiyaçlarına cevap vermek, sorunlarını çözmek ve bu sorunların sebep olduğu suç davranışını engelleyebilecek mikro, mezzo ve makro boyutlarda, sistemli bir kurumsal ve örgütsel çalışma disiplinine sahip olan okul sosyal hizmetinin önemi büyüktür. Okul sosyal hizmeti alanında çalışan uzmanlar, çocukların toplumsallaşma sürecine hazırlandıkları okullarda çok önemli roller üstlenmektedirler.

Okulda sosyal hizmet uzmanları öğrencilere, ailelere ve öğretmenlere çocukların karşılaştıkları sosyal ilişki kuramama, okuldan kaçma, aşırı saldırgan olma ve baş kaldırıcı davranışlar gösterme gibi özel, fiziksel, duygusal veya ekonomik sorunlarla baş etmede yardımcı olan elemanlardır (akt; Duman, 2001). Suçluluk alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının ayırt edici niteliklere sahip olması gerekir.

Çocuk suçluluğunun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapacak rehber ve uzmanlarda sahip olunması gereken bu nitelikler Ferrara (1992) tarafından aşağıda görüldüğü gibi listelenmiştir:

1. Uzmanlar çocuk suçluluğunu ortadan kaldırmaya kendilerini adamış (commitment) olmalıdırlar.
2. Uzmanlar sorumluluk almalı ve bu şekilde suça bulaşmış çocukların güvenini kazanmalıdırlar.
3. Uzmanlar konu üzerine yoğunlaşmalı ve sabırlı olmalıdırlar.
4. Uzmanlar iyi birer lider olmak zorundadırlar. Suça bulaşmış çocukların kendilerine yön verecek ve onların sorunlarını çözmede etkili olacak liderlere ihtiyacı vardır (Ferrara' dan aktaran Işık, 2006).

Sosyal hizmet uzmanları okulda çocukların zamanlarını verimli bir şekilde kullanmalarını sağlayarak onları sokaktan uzak tutmada, zararlı alışkanlıklar edinmiş, okul içinde, iletişim ve uyum sorunları yaşayan çocukların davranış problemlerini tanımlayarak etkili müdahale teknikleri ile çözüm üretmede, çocuğun suça karışmasını engelleyen koruyucu önleyici programlar geliştirmede, öğrenciye ve ailesine yardım ve destek sunmada, öğrenci öğretmen, aile, toplum ve diğer kurumlarla koordineli çalışmalar yapmada önemli sorumluluklar üstlenmektedirler.

Sosyal hizmet uzmanı, suça karışma potansiyeli yüksek çocuklar ve aileleriyle sosyal kişisel çalışma, psikodrama, eğitici-yaratıcı drama ve sosyal grup çalışmaları yaparak onları psiko-sosyal yönden destekler. Veli ve öğretmen gruplarıyla eğitim programlarını tartışır. Okulu ulusal düzeydeki eğitim planlama kurallarında temsil ederek okul ve toplum arasında iletişimi sağlayan bir rol üstlenmektedir.

Okullarda suçu önleyici mekanizmaların geliştirilmesinde okul sosyal hizmetine dayalı uygulamaların yeri çok önemlidir. Bu çalışmalardan bir tanesi, Çocuk Hakları Bildirisi'nde de yer alan çocukların katılım haklarını doğru bir şekilde kullanabilme özgürlükleridir.

ÇOCUĞUN KATILIMI ODAĞINDA OKUL SOSYAL HİZMETİ UYGULAMASI VE SUÇU ÖNLEMEDEKİ ÖNEMİ

Katılım Kavramı ve Çocuk Katılımı:

Demokrasi ile birlikte gelişen kavramlara baktığımızda, öne çıkan kavramlardan bir tanesinin ''katılım'' olduğunu görüyoruz. Katılımcı demokrasi anlayışının değişmesiyle birlikte, yurttaşlık ve katılım kavramı yeniden tasarlanmış ve tanımlanmıştır. Demokrasinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve çağdaş yurttaşlık kavramının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yurttaşların, planlamadan

uygulama ve karar alma mekanizmalarına kadar katılım sağlamalarının önemi anlaşılmıştır. Çağımızın demokrasi anlayışı, ''katılım'' kavramının ve içeriğinin bir anlamda yeniden keşfedilmesine yol açmıştır. Gelişen demokratik kültür içerisinde her zaman fazlasıyla önemsenmiş bir konu olan katılım, özellikle son birkaç on yılın mucizevi kavramlarından biri olmuştur. Katılımın, günümüzde bu denli önemli olmasında kuşkusuz siyasal ve yönetsel anlamda yeni yaklaşımların ve dönüşümlerin etkisi bulunmaktadır (Karataş ve Acar, 2008).

Bir ulus, vatandaşların toplum faaliyetlerine katıldığı ölçüde demokratiktir. Toplum veya yaşama katılabilmek için gerekli güven ve yetenek, deneyimlerle aşama aşama elde edilmektedir. Bu nedenledir ki demokrasi iddiasıyla ortaya çıkan yönetimler, demokratik olduklarına inanan uluslar çocuk katılımı için giderek daha çok olanak yaratmaktadırlar. Çocuk haklarının gelişmesiyle birlikte çocuklara kendi adlarına konuşma hakkının tanınması gereğini daha iyi anlamaya başlıyoruz. Ne yazık ki her ne kadar dünyanın çeşitli yerlerinde çocukların ve gençliğin katılımı değişik derecede yer alıyor olsa da bunlar çoğunlukla sömürü biçimine dönüşebiliyor ve fanteziler olarak kalabiliyor (Hart, 1992).

Katılıma önem veren toplumlar, bu hakkı sadece yetişkinlere özgü bir hak olmaktan çıkartarak çocuklara da bu anlamda tüm sosyalleşme süreçlerinde katılım sağlayıcı alanlar yaratmaktadır. Okul ortamları sosyalleşme süreciyle paralel olarak katılımın sağlandığı alanların başında gelmektedir. Fakat okullarda bu sürecin katılımdan ziyade çocukları edilgen kılan, karar alma mekanizmalarına katmayan, paternalist bir yaklaşımla işlediği söylenebilir. Bu mekanizmaları doğru bir şekilde hayata geçirmek okulun en temel görevleri arasında olmalıdır.

Koruyucu ve Önleyici Bir Yaklaşım Olarak Katılım Odaklı Okul Sosyal Hizmeti Uygulamaları:

Okul "herkes için eğitim" felsefesini hayata geçirmeyi hedefleyen, buna ilişkin eğitim politikalarını ve örgütlenmesini gerçekleştiren, çocuğun içinde yaşadığı koşulları ve ihtiyaçlarını dikkate alan ve çocuğun katılımını sağlayan, öğrenci odaklı ve bireysel farklılıkları kabul eden bir bakış açısına sahip olmalıdır (Baykara P., Baykara A., 2009). Bu bakış açısına sahip okul ortamlarında çocuklar çeşitli baş etme mekanizmaları geliştirebilmektedir.

Çocukların şiddet, yabancılaşma ve sosyal izolasyon gibi sorunlarla etkin şekilde başa çıkabilmeleri için sosyal davranış ve becerilerinin gelişmesi gereklidir. Sosyal davranış ve becerilerin gelişimi henüz eğitim sistemimizin etkin bir parçası değildir (Oral, 2002). Çocukların becerilerinin gelişmesi ve okul ortamlarından kaynaklı çocuk suçluluğunun önlenmesinde en etkili yöntemlerden bir tanesi de çocuklara hak temelli bir bakış açısı sunabilmektir.

Türkiye'nin de kabul ettiği Çocuk Hakları Sözleşmesi (Madde 28-29) tüm çocukların eğitim hakkından yararlanmasını öngörmekte ve bu hakkın kullanılmasında Sözleşmeye taraf devletlerin sorumluluklarını vurgulamaktadır. Eğitimde hak temelli bir yaklaşım üç temel ilkeyi içerir:

- Ücretsiz ve zorunlu eğitime giriş
- Eşitlik, kapsayıcılık ve damgalamama
- Nitelikli eğitimin içerik ve sürecine sahip olma hakkıdır (UNESCO'dan aktaran Acar, P., 2009).

Eşitlik, kapsayıcılık ve damgalamama okul ortamlarında çocuk suçluluğunu önlemek için özellikle üzerinde durması gereken kavramlardır. Farklılık, çocukların yaşadığı çevresel ve ailesel sorunlar, akran zorbalığı gibi bir çok nedenden dolayı çocuklar okul ortamlarında sosyal dışlanmaya maruz kalarak suça sürüklenerek damgalanabilmektedirler. Okullardan ve eğitim sisteminden kaynaklanan birçok sorundan dolayı benlik algısı düşen ve yetişkin olma yolunda önemli adımların atıldığı bu dönemde, birçok negatif etkiye maruz kalan çocuk bir kaçış olarak da suça yönelebilmektedir.

Yapılan bir araştırmaya göre okullarda en sık rastlanan disiplin (suça ilişkin) problemleri olarak itişme kakışma (% 28), sözel olarak hakaret (küfürlü konuşma) (% 26) ve hırsızlık davranışı (% 19) sıralanmıştır (Harris, 1993). Okullarda çocuk suçluluğuna sebep olan birçok etkenden bahsedilebilir, bunlardan bir tanesi de psiko-sosyal faktörlerdir. Kandakai'ye göre Çocuk suçluluğuna ilişkin psiko-sosyal risk faktörlerini belirtmiştir. Bu nedenler;

1. Evde ya da toplum içinde şiddetle karşı karşıya gelme,
2. Aile içi şiddete maruz kalma,
3. Uyuşturucu madde alışkanlığı,
4. Kötü arkadaş ilişkileri,
5. Yeteneklerini kullanabilme konusunda bilişsel yetersizlikler,
6. Yeteneklerini toplumun kabul ettiği şekillerde ifade edebilme yeterliğinden uzak olma (Kandakai vd' den aktaran Işık, 2006).

Bu olumsuz faktörleri minimize etmek için okul sisteminin bir parçası olarak okulda sosyal hizmet uzmanlarının önemi yadsınamaz. Sosyal hizmet uzmanları BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde geçen haklardan bir tanesi olan çocukların katılım haklarını kullanmalarını sağlayarak, suça sürüklenme riski olan çocuklara yol gösterici bir değişim ajanı olabilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının, okullardan ve çocukların sosyal çevresinden kaynaklı olumsuzlukların sebep olacağı çocuk suçluluğunu önlemede yapacağı katılım odaklı çalışmalar şunlardır;

- Çocukların girişimcilik duygularını geliştirici olanaklar yaratılması için öncülük yapmak,
- Okulların idari ve yönetsel yapıları içerisinde öğrencilerin anlamlı katılımı için alanlar oluşturmak,
- Suça yönelme riski olan çocukların sıklıkla bulunduğu okulları tespit ederek bu okullarda okuyan çocuklarla katılım odaklı çalışmalara ağırlık vermek,
- Okullarda suça sürüklenme riski olan çocukları çeşitli çalışmalarla boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönlendirerek benlik algılarını yükseltmek,
- Çocuğun söylediklerini ciddi bir biçimde dinlemek, çocuğun deneyimlediklerini fark edebilmek, görüşlerini ve ilgilerini tanımak bunları diğer okul sistemi elemanlarına da anlatmak,
- Multidisipliner ekip çalışması ile okulda çalışan diğer meslek elemanlarına çocukların katılım haklarını kullanmaları ile suç ilişkisi arasındaki olumlu ilişkiyi açıklayan hizmet içi eğitimleri planlamak,
- Suça sürüklenme riski olan çocukları tespit edip diğer uyumlu akran gruplarına dâhil ederek sınıf temsilciliği, eğitsel kol yöneticiliği, öğrenci derneği başkanlığı gibi görevlere seçilme ortamı sunarak, kendilerini tanımalarını, varlıklarının denetimini elinde tutmalarını ve iç denetimli sorumluluk duygusunu geliştirmelerini sağlamak,
- Demokrasi ve katılım hakkı odaklı eğitsel grup çalışmaları düzenlemek,
- Toplum sorunlarına dikkat çekerek, çevrelerindeki sorunları önemseyici, onların çözümü için fikirler üretmesini sağlayıcı ortamlar düzenlemek,
- Risk faktörü taşıyan okullarda projeler yaparak, çocukları da bu sürece dahil etmek,

Yatırımların en etkilisi çocuklar için yapılan yatırımdır. Çünkü her yönden sağlıklı yetişmiş bir çocuk, ileride yaratıcı, üretken, çok yönlü düşünebilen, bilimsel problem çözme gücü yüksek, etkili iletişim kurabilen kendisi ve çevresiyle barışık, potansiyelini en etkili bir biçimde kullanabilen, kendisini gerçekleştirmiş mutlu bir yetişkin, sorumluluklarını bilen nitelikli bir vatandaş olacaktır. Bu bağlamda okullarda çocukların desteklenerek suç faktörü oluşturan ortamları ortadan kaldırmak için yapılacak her çalışma geleceğimize yapılacak en önemli yatırımlardandır.

KAYNAKÇA

Baykara, P, K. , Baykara, A, Y. (2009). Çocuklar ve Eğitimde Dışlanma. Toplum ve Sosyal Hizmet, 20 (2).

Duyan, V. , Özbesler, C. (2009). Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet. Eğitim ve Bilim, 34, 154.

Güngör, M. (2008). Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu Ve Sokakta Çalışan Ve Yaşayan Çocuklar. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler. 1 (1).

Hart, R. (1992). Children's participation: from tokenism to citizenship, UNICEF, New York.

Işık, H. (2006). Çocuk Suçluluğu ve Okullar İle İlişkisi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim, 7 (2), 287-299.

Karataş, K. , Acar, H. (2008). Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı. Toplum ve Sosyal Hizmet, 19, 29-44.

Oral, G.(2002). İlköğretimde öğrencilerin Sosyal Katılımını Özendirmeye Yönelik Bir Program. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim, 19 (2).

Özkok, P. (1996). Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.

Ökçesiz, H. (1996). Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye' de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanıp Biçimlendirmesi. İstanbul.

Özpolat, A.(2009). Demokratik Vatandaşlık. Ankara: Hegem

Tan, M.(1989). Çağlar Boyunca Çocukluk. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 22 (1).

Yağcıoğlu, S. (2010). Yeni Çocukluğun Kurucuları Kürt Çocukların Siyaset ve Siyaset Alanı Olarak Toplumsal Gösteriler. Eğitim Bilim Toplum, 8 (31).

Yalçınkaya, M. (2002). Açık Sistem Teorisi ve Okula Uygulanması. Gazi Eğitim, 22 (2).

Yavuzer, H. (2006). Çocuk ve Suç. İstanbul: Remzi.

***

OTURUM BAŞKANI DR. ERCÜMENT ERBAY, *HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ, İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ*

Şimdi artık sorulara geçebiliriz galiba. Ama bu sunumumla ilgili hani ufak, küçük küçük katkılar sunmak isterim. Sizlere artık söz vereceğim gerçekten de.

Şimdi çocuk katılımı kavramının sempozyumda vurgulanması ve onunla birlikte de okul sosyal hizmeti kavramının vurgulanması çok önemli. Çünkü suça sürüklenen çocukların önleyici bakış açısıyla tespit edilmesinin en önemli yerlerinden biri okul. Ama Türkiye'de okul sosyal hizmeti diye bir uygulama yok, dünyada school social worker'lar var, yani okul sosyal hizmet uzmanları, onlar her okulda var ve ailelerle görüşüyorlar, sosyal çevresini değerlendiriyorlar. Ve hem o çocukların okula devamını, başarılarının yükseltilmesini ve bir sorun içerisine düştüklerinde de bunun çözümü için çabalıyorlar. Bizim ülkemizde de böyle bir uygulama olsa kesinlikle suça sürüklenen çocukların oranında kesinlikle azalma olacağını düşünüyorum. Olmamasının nedeni ülkemizdeki sosyal hizmet uzmanlarının sayısının yetersizliğidir şu an. Ama 3-4 yıl içerisinde bu sefer, çünkü biz tek bölümken Hacettepe şimdi 50 bölüm oldu. Yani artık bu sayı yetersizliği gibi bir mazeret de kabul edilemeyecek. Okul sosyal hizmeti meselesinin özellikle bu sempozyumda konuşulmasını çok anlamlı buluyorum. Teşekkür ediyorum Tuğba Hanım'a da. Buyurun.

ESRA KÖSE, ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ, AMASYA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ

Şimdi ben de şu konuyu söylemek istiyorum. Bu beraber yapılan oturumda Taner Bey'di zannederim Ali'den bahsetti hatırlarsanız. Ali suç işlediğinde ne oluyor, nereye sevk ediliyor vesaire ya da mağdursa ne oluyor gibi. O anda söz hakkı vermediler, söyleyemedim, sonradan sordum kendisine. Peki, dedim, Ali bu işin neresinde? Hani herkes Ali hakkında bir şeyler söylüyor, karar alıyor, bir şeyler yapıyor da mesela diyelim ki hâkim karar vereceği sırada, işte seni yurda yerleştireceğiz, sen ne diyorsun diye soruyor mu? Yani kendisiyle ilgili bir şeye o katılıyor mu? Yok, cevap yok! Yani şöyle bir durum var, acaba yeniden mi oluşturulmalı? Biz çocuklarla ilgili konuşuyoruz konuşuyoruz, hep yetişkinler konuşuyoruz gibi.

KATILIMCI

Hâkimin eğer uygunsa çocuğun da görüşünü alacağına ilişkin bölüm var.

ESRA KÖSE

Var, ne güzel! Uygulansa keşke.

KATILIMCI

Yönetmeliklerimizde de var, Aile Sosyal Politikalar Bakanlığının Yönetmelik'inde de var.

OTURUM BAŞKANI

Evet, evet, yönetmeliklerimizin hepsinde var. Yani olması çok güzel ama ne yazık ki uygulamada, çocuk katılımı üzerine de çok yoğun çalışmalarım var, bunu görmek birkaç iyi örnek dışında ne yazık ki mümkün değil.

Şimdi, artık sizin sorularınıza geçebiliriz. Buyurun. Kime soracağınızı söyler, bir de kendinizi tanıtırsanız, kayıtlara da geçsin.

KATILIMCI

Şimdi okullarda ve sokakta dedik ama aslında gençlerin ve çocukların en çok kullandığı sosyal medya. Aslında biraz gerisinden gidiyoruz işin. Çünkü okullara girmeye de gecikirken, çocuklar 24 saat sosyal medyada. Mesela ben gelmeden Facebook'tan paylaştım ve Ercüment Bey size Emel Hanım'ın selamı var. O kadar hızlı ilerliyor ki bu iş. İçe dönük diyeceğim ben halk tabiriyle, içe dönük çocuklar sosyal medyada ne yapıyor birinci sorum. İkinci sorum da, suça itilen ve suçu işleyen ve itilen çocuklar, mağdur çocuklar sosyal medyada takip ediliyor mu, bu konuda neler yapılması gerekiyor? Öyle değişik suçlar var ki artık! Bir, çocuk pornografisinden tutun, ondan sonra gençlerin kendi arasındaki diyaloglarını tutun yani her türlü şeye yani artık facebook ve twitter'da dolaşmak çok çok kolay ve denemek istiyorsanız bir kelime yazın, istediğiniz kadar size cevap gelsin. Bu konuda çalışmalar nedir?

ESRA KÖSE

Şimdi şu ana kadar o konuda bir çalışma olduğunu zannetmiyorum. Bu çalışmadan önce bir literatür taraması yaptım. Şimdi söyle söyleyeyim yalnız, o konuda da şöyle değişik fikirler var ki benim de biraz bu konuda kafam karışık aslında. Mesela biliyorsunuzdur, İstanbul Boğaz Köprüsü artık intihar köprüsü olmuştu. Daha sonra oradan atlama haberlerinin, intihar haberlerinin yasaklanmasıyla birlikte gerçekten de büyük oranda bir düşüş sağlandı. O açıdan değerlendirilince acaba bu çocuklarla ilgili bu haberlerin çok fazla sosyal medyada yer alması olumlu değil de olumsuz mudur?

KATILIMCI

O zaman yanlış anlattım. Sosyal medyada yer alması değil, sosyal...

ESRA KÖSE

Projelerin mi tanıtılması diyorsunuz?

KATILIMCI

Çocuklar sosyal medya ile karşı karşıya, bunlara nasıl çözümler üretilebilir? Örneğin devlet olarak çeşitli birimlerin, sivil toplumlar olarak ne tür malzemeler sokularak bunlar fark ettirilebilir?

ESRA KÖSE

Yani dediğiniz gibi küçük filmler olabilir, oyunlar olabilir sosyal beceriye yönelik, problem çözmelere yönelik hani kavga-savaş oyunları olacağına çocuklara verilen problem durumlarının çözüldüğü, çözüldüğü zaman puan alınabildiği oyunlar olabilir hani onlar açısından. Düşünüldüğü zaman aslında bence dediğiniz gibi çok güzel...

KATILIMCI

Sorum şuydu; içe dönük çocukların sosyal medya kullanımlarına ilişkin öyle bir araştırma var mı?

ESRA KÖSE

Yok. Akademik bir çalışma yok.

OTURUM BAŞKANI

Siz bir katkı sunacaktınız.

KATILIMCI

Sosyal medyanın eğitim aracı olarak kullanılmasıyla ilgili örnekleme açısından belirteyim, Doğa Koleji İstanbul'da bunun örnekleri var. Şu an Turkcell'in aynı şekilde uygulamaları var, okul projesi kapsamında mesajla etkileşim olarak. Yine sosyal medya ve reklam eğitimle ilgili Halit Arapoğlu diye Yozgatlı bir arkadaşın çalışması var, ona da internetten bakabilirsiniz. Ve şu an şiddet eylemleri ve önlemleriyle ilgili bilhassa Minika TV diye bir şey var. Orada mesela bol miktarda şiddet içeren, şiddete teşvik eden yani aslında sanal şiddet var. Güya baby.net diye bir şey atıyorlar ortaya,'kızıl güç göster gücünü' filan, hayali savaşlar var. Yani o etkenler de var, ben onu açıklamak istedim.

Nedim Hocam'ın sormak istediği, çok güzel bir soru, ben şu şekilde anladım. Şimdi biz sempozyumun başından beri koruma/önlemeden bahsediyoruz. Nedense işte şu anki sistemimizin hep vaka gerçekleştikten sonra devreye girdiğinden bahsediyoruz. Ben Hocamın söylediği şeyi şu şekilde düşündüm; şimdi bizim yapmak istediğimiz şeyler işte okuldaki devamsızlıklara bakmak, onlardan gelen şeylere göre hareket etmekse okula veya çocuğun kendisine bu tür kanallarla kendisini ifade etmesine varmadan bunların daha çok sık kullandığı ve anlık kullanabildiği şeylere bakarak aslında koruma ve önleme çalışmalarına daha etkin ve daha çabuk ulaşabilir miyiz demek istedi galiba. O yönüyle bence çok uygun bir uygulama olur.

TUĞBA DURAK

Zaten o şekilde bir takip biraz zor galiba.

OTURUM BAŞKANI

Zeynep Hanım'a bir söz verelim, sonra size söz vereceğim. Buyurun.

ZEYNEP HANIM

Arkadaşımızın sorduğu soruyla ilgili yapılmış küçük bir çalışmadan bahsedeyim. Benim küçük oğlumun gittiği ilköğretim okulundaki sınıf öğretmeninin çalışması. Çocuklara facebook ve twitter adreslerini vermiş. Demiş ki istediğiniz şekilde benimle konuşabilirsiniz, yazabilirsiniz. Bayan öğretmen, bir rehber uzman gibi çalışıyordu. Sonuçta oradan çocukların hangi saatlerde, hangi sitelere giriyor, kendisiyle neleri paylaştıklarına bakarak velilerle iş birliği yapıyordu. Sonra diyordu ki, çocuklarla da konuşuyordu bunları, gece saat 12.00'ye kadar bak facebook'taydın haa! Yani bu kadar uzun süre facebook'ta kalman doğru değil gibi, velileri de uyarıyordu. İşte gece geç saatlere kadar çocuğunuz sosyal medyada, bu çocuğun uykuya da ihtiyacı var, uykusunu uyutun diye. Basit ama güzel bir izleme çalışmasıydı çocuğun evde neler yaptığıyla ilgili.

OTURUM BAŞKANI

Nedim Bey'in bahsettiği, bu da güzel örnek teşekkür ediyorum. Şimdi biraz siber suçlar var, yani suçu artık Nedim Bey sadece şeyde aramayalım yani gasp, hırsızlık. Yepyeni bir suç türü var, buna adapte olmak zorundayız: Siber suçlar.

NEDİM BEY

Hırsızlık var, dolandırıcılık var, fuhuş var, uyuşturucu var.

OTURUM BAŞKANI

Pornografi var ve ülkemizde özellikle çocuk pornografileri ilişkin İhtiyari Protokol'de imzalanmış ve buna ilişkin çalışmalara yapmayı da taahhüt etmiş bir ülkeyiz. Ama diğerlerinden çok daha az dikkat çeken ve üzerine hiç konuşulmayan bir sorunla karşı karşıyayız aslında. Belki de bununla ilgili ciddi çalışmalar biraz bilişimle alakalı. Emniyette biraz bununla alakalı çalışmalar var, bilişim polisliği değil mi Nedim Bey?

NEDİM BEY

Tam değil aslında.

OTURUM BAŞKANI

Yani kısmi olarak, özellikle pornografi alanında çalışmalar olduğunu biliyorum ama çok daha genel bakan, bir politika üreten, bir strateji üreten bir yaklaşımdan şu an söz etmemiz mümkün değil gibi görünüyor.

NEDİM BEY

Çalışmalar yapılırken bence sosyal medyayı hiç azımsamayın yani önemsiz görmeyin. Çünkü diğerlerinden çok çok daha hızlı. Anne-baba kesinlikle takip edemez. Çünkü neden? Görmesini istediği resimleri yayınlıyor, kamera açayım mı diyen kızlardan, erkeklerden, kız görünümlü erkeklerden, kişilik bozukluklarından yani beş dakika içerisinde siz bir sürü örnek gösterebilirim ama bu konuda çalışmaların yapılması lazım artık.

OTURUM BAŞKANI

Biraz takibi de zor ama.

NEDİM BEY

Takibi aslında zor değil, çok kolay!

OTURUM BAŞKANI

Nasıl?

NEDİM BEY

Google amca dediğimiz amca çok iyi takip ediyor, sizler de takip edebilirsiniz.

TUĞBA DURAK

Yetki lazım, yetki konusunda etik ve...

OTURUM BAŞKANI

Çok topluluğa açık, sosyal medya ama Nedim Bey çok bireysel bir süreç! Sosyal medyada bireylerin takip edilmesi konusunda anne-babalara ciddi iş düşüyor, hani devletin de aslında takip etmesi bir yandan da özel hayatın gizliliği ile çelişen bazı durumlarda söz konusu olabilir.

TUĞBA DURAK

Şimdi biraz evvel mesela çocuk haklarında ne demiştik? İstediği bütün bilgiye ulaşabilir demişti. E bu sefer ne olacak? E kısıtladık, bu sefer de onu ihlal ettik gibi bir sürü şey giriyor araya.

NEDİM BEY

Bu konuyu önemsemek lazım, araştırmaları yaparken de. Çocuk suçlular çok fazla orada ve suçu orada öğreniyorlar. Yani lise ve ilkokul seviyesinde üç ay içerisinde bir BMW alan çocuk var! Yani bunu nasıl alıyor? Her biriniz Facebook kullanıyorsanız "Sırtım ağrıyor, sen de kullan!" diyen reklamlar vardı bir ara. Yani bunlar çok enteresan

teknikler geliştiriyor, dışarıda bu suçları işlemiyorlar.

OTURUM BAŞKANI

Evet, kesinlikle katılıyorum. Pardon, size söz vereceğim. Sizden önce beyefendi söz istemişti. Sonra sizlerle bitirelim artık yani isterseniz.

KATILIMCI

Benim önceliğim, katkım olsun, bilişim suçlarıyla mücadeleden gelen arkadaşlarla biz bir toplantı yaptık. Ben, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığında görev yapıyorum. Bununla ilgili Şiddet Eylem Planımız var, onun içerisinde sosyal medya da yer alıyor. Onunla ilgili de çalışmalar var ama her çocuğun ayrı ayrı takibi mümkün değil çünkü bu özel hayatın gizliliğine aykırı. Onun dışında bir kişiyi takip etmek mümkün değil! Böyle bir şey için hâkim kararı çıkartmanız lazım.

Bunun dışında pornografi siteleri olsun, diğer suç üreten siteler olsun bunlarla ilgili Emniyetin ciddi çalışmaları var, oyunların sınıflandırılmasıyla ilgili bir çalışma var şu anda. Bilişim suçlarıyla mücadelede ciddi çalışılıyor. Bunu öncelikle söyleyeyim çünkü yeni bir yapılanma, yeni bir alan. Çünkü siz ne kadar suçu önlemek için kendinizi yenilerseniz, suçta o kadar çatlaklar oluşur. Teşekkür ederim.

TUĞBA DURAK

Emniyet bizden hızlı zaten!

KATILIMCI

Esra Hocam'a bir sorum olacaktı metodolojiyle ilgili. Çünkü aldıkları çıktılar bana da çok enteresan geldi. Bilinenlerle tamamen çelişen sonuçlar çıkmış. Hani soruları nasıl yönelttiniz? Doğrudan şiddete uğruyor musun veya bu hakkı biliyor musun gibi mi, yoksa örnek olay vererek bunu kullandırabilir misiniz gibi mi? Nasıl bir metodoloji izlediniz onu merak ettim.

ESRA KÖSE

Tamam. Bunu zaten açıklamam gerektiğini fark ettim. Şimdi az önce bahsettiğim gibi Ebeveyn Çocuk Hakları Farkındalık Formu geliştirildi ve biz bunu uyguladık. Bildiğiniz gibi anket yönteminden gelen bir sınırlılıktan dolayı, yani katılımcının direkt beyanına dayalı. Ne kadar samimi oldukları bir soru işareti. Bu da bizi ikinci bir çalışma yapmaya yönlendirdi. Açıkçası o bu bildiriye yetişmedi. Çünkü ısrarla buraya gelmemiz istendi.

İkinci bir çalışma da vaka örnekleri verilerek ya da mülakat sorularıyla bu sağlama yapılacak, yani böyle bir çalışma var. Ama şu anda biz de evet soru işaretleri içindeyiz. Anket formundan, anketin yapısından kaynaklanan bir sıkıntı var evet. Yani beyanları

ne kadar samimi katılımcıların o bir soru işareti.

OTURUM BAŞKANI

Beyanların ne kadar samimi olduğu hep merak konusudur ve önemli sınırlılıklardan biridir zaten.

ESRA KÖSE

Zaten ankette sonuçta sağlama soruları da olmasına rağmen bir şekilde ummadığımız cevaplar çıktı. Ama dediğim gibi bunu bir alt yapı çalışması olarak düşünüyoruz, ikinci bir çalışmada eminim daha netliğe kavuşacaktır, bildireceğiz bunu.

OTURUM BAŞKANI

Şimdi size de söz verelim. Size de daha uzun söz verelim.

KATILIMCI

Tuğba Hanım'a bir sorum olacak. Holiganizmin içtepisel mi yoksa içtepisel dışında bir unsur olup olmadığı konusunda bir araştırma var mı? Konya çalışmanız güzel bir çalışma ama bana sadece bir sosyal sorumluluk projesi gibi geldi. Şu anda takip ediyor musunuz orayı? Acaba Konya'da çocuk suçlarında ne kadar düşme veya artma var oransal olarak? Buna ilişkin bir veri var mı elinizde? Eğer holiganizm içtepisel değil, üretilebilir bir şeyse veya içtepisellikten eğitimle kurtulunabiliyorsa dünyanın eğitim düzeyi en yüksek ülkelerinden birisi İngiltere'de holiganizm niye bu kadar üst düzeyde?

TUĞBA DURAK

Çok teşekkür ediyorum. Şimdi söylemek istediğim birçok şey içimde kalıyor 15 dakika sınırından dolayı. Böyle çok güzel oluyor cevap verme fırsatı verdiğiniz için sağ olun.

Şimdi, birincisi tabi ki içtepisel temeli var fakat orada artık iyice yerleşik bir davranış var, yani o biraz daha farklı bir boyutu oluşuyor. Temelinde içtepisellik mutlaka var. Fakat başka birçok şeyle grup etkinliği hâlinde. Şimdi içtepisellik biraz bireysel bir şey...

KATILIMCI

Akademik araştırmalar var mı?

TUĞBA DURAK

Yok, benim rastladığım akademik herhangi bir şey yok. Çok iddiada da bulunmayayım, bütün hepsi benim elimde diye bir şey yok. Ama benim rastladığım öyle bir çalışma yok. Çünkü zaten bu içtepisellik konusu çok yeni bir şey, yani yeni derken aslında eski. Dünyada çok çalışılmış, ülkemizde çok farkındalığı olmayan, birçok insanın belki de şimdi yeni duydukları bir şey bu. Aslında gizli bir tehlike gibi diyeyim.

İkincisi, şimdi o çalışma benim böyle duygusal bir şekilde yaptığım bir çalışma oldu, 2007 yılında yaptım ben onu. Çocuk gelişiminde yüksek lisans yapıyordum o zaman ve hatta şöyle söyleyeyim; o çocuklar benim düğünüme de geldiler. O şekilde bir ilişki kurduk biz onlarla. Fakat bu tür bir şey kesinlikle bırakın bir kişinin tek başına yapmasını, bir kurumun bile tek başına yapacağı bir şey değil. Gördüğünüz gibi oradaki o memurlar, onların bana sağladığı şeyler olmasa zaten ben onu yapamazdım. Dolayısıyla da dedim ya iş birliği, kesinlikle iş birliği yapmamız lazım. Ha ben sordum, tabi ki onları takip ettim ama ben onları sayısal olarak size şimdi niye söylemedim? Çünkü istatistiki olarak bir sonuç için akademik olarak takipleri yapılmadı.

Mesela ben o zaman yüksek lisansı bitirdim, okul öncesinde doktora yapmaya başladım, alanım değişti vesaire. Yani benim kişisel tercihime kalmış oldu. Ben ne yaptım? Onlarla bireysel ilişkiler kurdum, memurlarla devam ettim görüşmeye. Çocuklardan o grupta, 15 kişilik grupta sadece bir tanesi hırsızlığa devam etti. Onun dışındakilerin hepsi şimdi normal-anormal de demek istemiyorum sosyal yaşantı olarak, daha düzgün bir sosyal yaşantı diyeyim, daha fırsatların sağlandığı bir yaşantı içindeler.

Buradan da şunu çıkartıyoruz; demek ki suçlu çocuk yok, suça itilen çocuk var bu bir. Ben kendim şahit oldum onlarla konuştuğum, paylaştığım şeylerden. İkincisi, onlara fırsat verdiğinizde çocukluklarını hatırlıyorlar. Unutuyorlar çünkü, o yaşantı içinde çocuk olduklarını unutuyorlar. Ama siz onlara bir fırsat verir, bir top verirseniz oynarlar yani! İşte öyle çocukluklarını hatırlıyorlar. Bana böyle hayretle bakıyordu insanlar, sen bir genç kızsın, içlerinde tacizcisi, tecavüzcüsü, cinayetçisi hepsi var, her türlü suç var, sen nasıl onlarla oturup kalkıyorsun diye. Ben onlarla orada top oynuyorum, havuza gidiyorum. Anlatabiliyor muyum? Yani fırsat vermek gerekiyor. Ve ben kişisel anlamda şunu yaptım, onu orada bırakmadım. Madem öyle dedim, o olay olmadan, artık çocuklar o boyuta varmadan müdahale edilmesi gerekiyorsa ve ben bir okul öncecisiysem, okul öncesinde doktoramı da içtepisellik üzerine yaptım ve bir eğitim programı hazırlayıp 5-6 yaşındaki çocuklara uygulayıp müdahalenin etkisi var mı diye baktım. Anlatabiliyor muyum? İş birliği!

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz Tuğba Hanım'a. Buyurun söz sizin.

ELİF KAFES

Tuğba Durak Hanım'a benim sorum şu; ilköğretimde özellikle zorbalığın gerek eğitimciler tarafından gerek oradaki rehberlik uzmanları tarafından çocuğun gelişim sürecinde yaşanması gereken normal bir süreç olarak algılanması konusunda ne düşünüyorsunuz onu soracağım.

Yani bir örnek vereyim, benim oğlum 9 yaşında ilkokul 3'e gidiyor, bir özel okulda,

Ankara'nın köklü kolejlerinden birisinde okuyor. Bir gün eve geliyor, anne işte bugün cetvelimi arkadaşım gözümün önünde kırdı, sonra da bana cebinden çıkarttı 10 lira uzattı, git kendine yenisini al dedi. Bir gün geliyor, gözünün şurası yani 1 milim daha gitse kör olma tehlikesi var, bir çocuk raptiye fırlatmış o panolara toplu iğne gibi yapışan kocaman raptiyeler oluyor ya onlardan fırlatmış. İşte bir gün revirden aradılar mesela, Elif Hanım oğlunuza birisi yanlışlıkla yumruk atmış, yanlışlıkla yumruk da herhâlde İbrahim Tatlıses'in elinin çarpması gibi bir şey! Biz gerekli pansumanı yaptık, buz koyduk filan ama siz de isterseniz bir doktora götürüp bir film çektirin. Yani ben bir buçuk yıldır bunlarla uğraşıyorum. Revire çocuk haftada bir filan gidiyor, bir arkadaşı yanlışlıkla yumruk atmış oluyor, birisi kafa atmış oluyor yanlışlıkla.

Bunu ben bir veli toplantısında dile getirdiğimde, "Biz burada çiçek çocuk yetiştirmiyoruz!" diye bir cevap aldım. Ben de dedim ki, ben iki yıl Amerika'da yabancı dil, İngilizce eğitimi için bulundum, orada çocuklar emeklerken daha ya da yürümeye yeni başlarken özür dilemeyi ve teşekkür etmeyi biliyorlar. Yani ben bunu restoranda gördüm, sinemada gördüm, şurada gördüm, burada gördüm ve orada öyle bir anlayış var ki bizim ülkemizde genelde bir hanıma ilgi duyan bir erkek onun kapısını açar veya tutar. Orada yaşlı bir hanım bir çocuğa, bir çocuk bir kadına, bir kadın bir erkeğe, bir erkek bir kadına yani yaşına, cinsiyetine bakılmadan herkes birbirine kapı tutuyor, kimse lönk diye ötekinin yüzüne, burnuna kapıyı çarpmıyor. Yani böyle bir yetişme tarzı var ve bunun yaşı yok. Dediğim gibi çocuk daha yürümeyi yeni öğrenmiş bıdı bıdı yürüyor ve teşekkür ediyor. Bir peçete uzattığımda teşekkür ediyor veya sandalyesi yanlışlıkla benim bacağıma çarptığında özür diliyor. Şöyle bir çocuğa bakıyorum, konuşmayı yeni öğrenmiş bir çocuk. Bizim, Yunus Emre'nin, Mevlana'nın çocukları olarak bizim ülkede bunu yapmamız çok mu zor? Yani bunu eğitimciler ve rehberlik uzmanları da dâhil, süreç olarak normal karşılıyorlar ve bana şey diyorlar, "E siz hiç çocukluğunuzda böyle şeyler yapmadınız mı?" Beni hesaba katmayın diyorum, ben çocukluğumu yaşamadım. Ben kaymakam kızıydım, ilçenin kaymakamı babamdı ama ben de adeta devleti temsil ediyordum. Yani öğretmen sınıftan çıkarken ayağa kalkan, o otur demeden oturmayan... Çocukluğumu yaşamadım açıkçası.

TUĞBA DURAK

Elif Hanım, şöyle söyleyeyim; aslında o kadar da kötü değil. Çok da karartıcı bir tablo demeyelim biz ona. Bizim de geleneklerimizde göreneklerimizde çocuklarımıza öğrettiğimiz çok güzel şeyler var. Toplumumuz aslında o kadar kötü değil. Biz çok eleştiriyoruz kendimizi. Amerika'da da biliyorsunuz ergen suçlu daha çok, orada bizden çok çok daha fazla. Şöyle söyleyeyim; şimdi zorbalık bizde bir yaşam şekli, yani detayını siz düşünün. Burada çok hem siyasal konuşmayayım. Zorbalık, bizde bir yaşam şekli! Çocuklar bunu görüyor, bunu öğreniyor. Küçükken biz onlara çok güzel... Tamam müdahale ediyorsunuz, dediğiniz gibi yetiştiriyoruz, teşekkür ediyorlar vs. ama ergenlik çok kritik bir dönem. Sanki yeniden doğuyor, yaratılıyor gibi. Ergenlikte

yeniden bir şey daha çıkıyor o çocuğun içinden. O dönemler çok önemli ve o dönemlerde de onların etrafında bulunan insanların zorbalık konusundaki farkındalığı çok önemli. Çok araştırılan bir konu. Şöyle bir öneri sunabilirim ben ona -son sözlerde söyleyeceğim şey buydu- bence sosyal beceriler; empati, problem çözme becerisi, kendini ifade etme becerisi, bütün bu sosyal beceriler bizim ilköğretimlerimize ders olarak işlenmeli. Hani öyle bir sürü abidik gubidik seçmeli ders koyuyoruz ya! Onların yerine biz böyle dersler koysak çocuklarımıza, sadece geçmesek, yaşatarak, uygulayarak onları karakterlerine yerleştirsek aslında bunların birçoğunun önceden önüne geçmiş olacağız. Çocuklar sosyal yaşamda olamadıkları gibi, o sanal âlemlerde aslında sosyal yaşamda olamadıkları gibi oluyorlar. Dolayısıyla kendilerini öyle hissederek okula gidince de tatmin oluyor çocuk, o hareketi yaparak tatmin oluyor. Onun için bence siz çocuğunuza öncelikli olarak kendisini korumasını öğretin, sonra da o davranışa o şekilde karşılık vermemenin daha erdemli olduğunu öğretin.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz Tuğba Hanım. Son söz sizin buyurun.

KATILIMCI

Diğer yanağını mı çevirsin yani?

TUĞBA DURAK

Yok, hayır öyle bir şey anlaşılmasın. Ama şimdi, hani biz biliyorsunuz ya şimdi beni çok şeye zorluyorsunuz da hani biliyorsunuz biz çuvalı ancak filmlerde geçiririz. Tabi ki yapılan yapılsın değil, bunu demek istiyorum. Yani doğru örnek olmak da önemlidir.

ELİF KAFES

Yalnız Hocam şimdi, 9 yaşında arkadaşının cetvelini kırıp 10 lira uzatıp, al bununla kendine kantinden yenisini al diyen çocuk 18 yaşında kırmızı ışıkta basar gider.

TUĞBA DURAK

Müdahale programları gerekiyor işte, müdahale programları gerekli.

ELİF KAFES

Karabulut cinayetinde çocuk 18 yaşından küçüktü, kolej mezunu, üç dil bilen bir çocuk, yurtdışında okumuş bir çocuk. Biz parayı bastırıp koleje vermekle analık-babalık yaptığımızı zannediyoruz. Öyle olmuyor! Benim bir çocuğum üç yaşında özür dileyen, teşekkür eden, sabah günaydın diyen bir çocuktu. Devlet bana diyor ki çocuğunu okula vereceksin, verdim çocuğu küçük bir maganda oldu! Ne günaydın diyor artık ne teşekkür ediyor ne özür diliyor! O çocuğu ben yetiştirseydim eğer... Erkin Koray nasıl yaptı bilmiyorum yani ceza meza almadan kızını okula göndermeden yaptı...

TUĞBA DURAK

Ama temeli siz attınız yine de, öyle ferah olun. O gerçek karakteri ileride oturacak, o zaman yine kendisine gelecek.

RIZA SÜMER

Şimdi, Esra Hocam hiç korkmasın terletecek soru sormayacağım, böyle sevimli bir gence, biz düşmanımıza yapamayız bunu.

Önce ben Tuğba Çilingir ve Münevver Göker arkadaşımın hazırladığı bildiriyi teşekkürle karşılıyorum. Özellikle Tuğba Hanım'a benim bir sözüm var. Ben bütün seminerlerde, konuşmalarda asla insanlarla ilgili başı açık, başı kapalı dememişimdir, giyim tarzıdır bu, lütfen çevrenize bakın. Yani işte birisi pantolonludur, öbürü kazaklıdır, öbürü işte bilmem nedir o açıdan. Demek ki beyin önemli! Orada söz ettiğiniz çocukların katılımı, demokrasi inanın beni çok mutlu etti. O açıdan teşekkür ediyorum.

Yalnız bir konuda aydınlatayım sizi; belediye çocuk meclisleri, belediye gençlik meclisleri, okul meclisleri, üniversitelerdeki öğrenci konseyleri ve öğrenci toplulukları çok iyi inceleyin; asla demokratik değil. Bakın demokratik olmayan bir yeri net görüyorsunuz. Hem demokrat görünüp de içinde eksiklik olanlar çok daha tehlikeli. Demokratik değil, bunu zaman zaman inceleyin yani o temsil, seçme, oy hakkı, yetki, tüzel kişilik falan bunlar demokratik değil. Tabi önemli gelişmeler ama demokratik değil onu bilin, demokrasi eksikliği... Örgütlenme dediniz, umarım bir gün aileler ve çocuklar birlikte örgütlenir. Devletin ve bakanlıklarımızın yaptığı bu dâhil olmak üzere güzel çalışmaları zenginleştirir. O açıdan ben sizi kutluyorum.

İkincisi, Tuğba Hocam'ın söylediği sanıyorum ki evet veya hayır diye sorumu cevaplayabilirsiniz. Öfke üretmeme ve öfke üretilirse kontrol etme anlamında değil mi anlattığınız konu?

TUĞBA DURAK

Bir boyutu, olursa!

RIZA SÜMER

İşte bir de Esra Hocam'a geri dönüyorum, gerçekten Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığındaki sevgili arkadaşım gibi metodoloji tartışmaya açık ancak örneklem grubuna sadece üniversite çalışanlarını değil mutlaka kampus dışındakileri de alın. Çünkü onların bilgileri eksikse kampus dışındakilerin bilgileri çok daha eksiktir. Hatta şöyle yapın Çocuk Hakları Bildirgesi'ni çoğaltın, sizin örneklem grubuna yani deneklerinize dağıtın ve okusunlar. Yani bir önce bir sonra böyle bir örneklemede bulunun derim.

Bir de şu gerçeği bilin arkadaşlar; çocukların dernek kurması Çocuk Hakları Bildirgesi'nde

var, Türkiye'de de var gibi görünüyor. Hayır arkadaşlar! Çocuklar, sadece çocuklarla dernek kurabiliyor ve üstelik de bazı çocukların yönetim kurullarına başkan olmaya hakları yok, oysa Medeni Kanun eşitlik ilkesini savunur, yani üyeler eşit haklara sahiptir. Ben üye oluyorum, hiçbir yere aday olamıyorum, o açıdan Dernekler Kanunu'nun ve Türk Medeni Kanunu'nun değişerek, 15 yaşını tamamlamış olan çocukların velilerinin oluru ile hepimizin yaşıyla ilgi duyduğu alanlarda örgütlenmesini savunuyoruz ki istismara ve şiddete karşı dirençli olsunlar.

O açıdan bu örgütlenmeyi her zaman savunun, örgütlenmeden de korkmayın, diğer kuruluşlar örgüt falan değil çete denebilir, başka bir şey denebilir. Her şey gönlünüzce olsun diyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Peki, oturumumuza katıldığınız için çok teşekkür ediyoruz. Hepinize iyi günler, iyi sempozyumlar diliyorum efendim. Sağ olun.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları

II. GÜN (15.15-16.45)

HASTANE TEMELLİ ÇOCUK KORUMA YAKLAŞIMLARI

Moderatör: Prof. Dr. Figen ŞAHİN,
Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi

Prof. Dr. Bahar GÖKLER,
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi

Elif ODABAŞ,
Ankara Çocuk İzlem Merkezi

Esma İNCE,
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Uzm. Dr. Fadime YÜKSEL,
Ankara Çocuk İzlem Merkezi

Filiz DAŞKAFA,
Ankara Çocuk İzlem Merkezi

Prof. Dr. M. Akif İNANICI,
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Prof. Dr. Ufuk BEYAZOVA,
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. FİGEN ŞAHİN *GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ*

Biz burada hastane temelinde, yani hastane ortamında çalışırken özellikle istismara uğrayan ya da istismara uğrama riski taşıyan çocukları istismardan nasıl koruruz ya da istismarın tekrarlanmasını nasıl önleriz ya da istismarla ilgili hukuki sürece mağdur olarak girdiklerinde bu süreçten örselenmeden nasıl çıkmalarını sağlayabiliriz gibi sorulara cevap bulmak üzere bir arada çalışan ve bu konuda çok deneyimli, deneyimlerini bizlerle paylaşmak için de bugün burada olan çok değerli hocalarımızla, arkadaşlarımızla birlikteyiz.

Türkiye'de temel olarak önce üniversitelerde kurulmaya başlayan çocuk koruma birimleri, çocuk koruma merkezleri adı altında çalışan ve multi-disipliner bir çalışma anlayışını benimseyen birtakım kuruluşlar var. Şu anda Türkiye'de resmî olarak yedi tane üniversitede böyle bir merkez olduğunu biliyoruz. Ama başka üniversitelerde de adı resmî merkez olmadan da bu şekilde çalışan kuruluşlar var.

Bugün üç önemli üniversitemizde bu merkezleri kuran, geliştiren ve hâlen onlarda çalışan ya da onlardan artık emekli olan hocalarımız yanımızda. Bahar Hocam, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisinden emekli olana kadar Çocuk Koruma'da istismara uğrayan çocuklarla çok yoğun şekilde ilgileniyordu. Mehmet Akif İnanıcı Hocamız, Marmara Üniversitesinde Çocuk Koruma Merkezinin Müdür Yardımcısı ve adli tıp açısından bakıyor. Profesör Doktor Ufuk Beyazova Hocam da Gazi Üniversitesinde, Türkiye'de ilk kurulan Çocuk Koruma Merkezinin Müdürü. Bir çocuk koruma merkezi üniversitede neler yapar pediatrist gözüyle deneyimlerini bizimle paylaşacak.

Bir diğer daha yeni ama çok hızla gelişen, çok umut vaat eden kuruluş da Çocuk İzlem Merkezleri; Sağlık Bakanlığı ile Adalet Bakanlığının iş birliği içinde çok hızla gelişti. Ankara'daki ilk örneğinin çok başarıyla gitmesi üzerine Türkiye'de başkaları hemen dokuz tane, Fadime Hanım şimdi anlatacak, oradan da üç arkadaşımız bizimle birlikte. Fadime Hanım Uzman Doktor, Ankara Çocuk İzlem Merkezinin sorumlusu, aynı zamanda diğer Türkiye'deki oluşan ve oluşacak olan ÇİM'lerin koordinatörü. Filiz Daşkafa, gene Çocuk İzlem Merkezinde Sosyal Hizmet Uzmanı olarak çalışıyor. Elif Odabaşı da Ankara Çocuk İzlem Merkezinin psikologu ve adli görüşmeleri yapan kişisi. Bir panelistimiz daha var, Sayın Esma İnce, o da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden geliyor. Hastane temelli işlerle biz nasıl uğraştığımızı anlatırken o da Bakanlık aslında bizden ne bekliyor, hastanelerin çocuk korumada sosyal hizmetlerle iş birliği yapması için onlar ne bekliyor, biz onlardan ne bekliyoruz karşılıklı bunları tartışacağız herhâlde.

Başlamadan önce ben aslında çok kısacık dinleyicilerimizin de kim olduğunu bilmek istiyorum ve istiyoruz sanıyorum. Çünkü tartışmalarımızın şekillenmesi için bu önemli. İçinizde hastane ortamında çalışanlar var mı? Çok güzel! Hastanelerde ne olarak çalışıyorsunuz? Hep sosyal hizmet mi?

KATILIMCI

Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığından geliyoruz biz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,

OTURUM BAŞKANI

Çok güzel! Yani ruh sağlığında ve hastane sosyal hizmet olarak çalışıyorsunuz. Onun dışında hukuk alanında çalışanlar var sanıyorum.

KATILIMCI

Denetimli serbestlik.

OTURUM BAŞKANI

Denetimli Serbestlik Genel Müdürlüğünde, başka? Yani hastanelerde yapılan bu işlerle ilgili sizi merak ettiren, sizin işinizle ilişkisini anlamak adına soruyorum kimler nerelerde çalışıyor diye.

KATILIMCI

Sağlık tedbiri...

OTURUM BAŞKANI

Sağlık tedbiri açısından, tamam, güzel, başka beklentisi ve farklı, hani 'ben şunu da öğrenmek istiyorum, bu kadar uzman gruptan' diyen var mı?

Peki, o zaman önce isterseniz üniversite gruplarıyla başlayalım. İlk konuşmacımız Profesör Doktor Mehmet Akif İnanıcı, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesindeki Çocuk Koruma Biriminden bahsedecek. Bu arada konuşmacılara sürelerinin 10'ar dakika ile kısıtlı olduğunu hatırlatmak istiyorum, tartışmaya da vaktimizin kalması açısından, sorulara cevap verebilmemiz açısından. Ben birazcık o yüzden hatırlatıcı olacağım.

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI, *MARMARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ*

Teşekkür ederim Figen Hocam. Şimdi ben üniversite hastaneleri açısından çocuk koruma merkezleri ya da çocuk koruma faaliyetleri nelerdir onu aktarmaya çalışacağım size ve çok kısa olarak nasıl başladığını ve bizim Marmara örneğini kısaca size aktaracağım.

Şimdi üniversite hastanelerindeki çocuk koruma faaliyetlerine esasında çocuk koruma birimi diyoruz biz bunlara, biraz sonra ne olduğunu anlatacağım. Tanımını şöyle söyleyeyim, esasında bir çekirdek ekibimiz var. Gördüğünüz gibi çocuk sağlığı ve hastalıkları, çocuk cerrahisi, çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları, adli tıp uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, klinik psikolog ve hemşireden oluşmakta. Donanım olarak da oda olarak gördüğünüz gibi burada iki, dört, altı, sekiz tane var. Ama bazı odaları birden fazla olduğu zaman aşağı yukarı bir 12-13 tane oda yapıyor. Böyle bir

yerde bu çalışanlar tarafından; çocuk istismarı ve ihmali, çocukların ceza sorumluluğu, kronolojik yaşın belirlenmesi, soy bağının ortaya konması ya da değerlendirilmesi açısından bize, hastaneye gönderilen ki bu mahkeme ya da savcılıklar olabilir ya da kendi başvurularıyla gelen çocukların adli tıbbi değerlendirilmesinin yapıldığı, tanı aşamasının olduğu ve bundan sonra da tıbbi ve sosyal izlemlerin yapıldığı birimler olarak tanımlayabilirim bu merkezleri.

Biraz önce söylediğim gibi bu birimlere adli yetkililerin sevkiyle gelen çocuklarımız yanında doğrudan başvurular da olmakta. Ve burada dikkat edersek aşağı yukarı her şey tanıya dayanıyor. Gelen çocuğa ilk önce tanı, daha sonra da eğer gerekiyorsa tıbbi izlem yani tedavilerin ya da rehabilitasyon çalışmalarının yapıldığı ve ilçemizde bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, eski SHÇEK'lerin bulunduğu İlçe Müdürlükleriyle iş birliğine giderek de sosyal izlemlerini yapıyoruz. Böyle bir birime neden gereksinim oldu? Bu nereden çıktı diye bir soru gelir ise aşağı yukarı 2000'li yıllardan beri birçok üniversite hastanesinde bu şekilde yan yana gelmiş, işte bazı üniversitelerde sosyal pediatri daha ağırlıklı, bazı üniversitelerde adli tıp uzmanlarının, diğerlerinde çocuk psikiyatristlerinin daha ağırlıklı olduğu bir yapı vardı. UNICEF'in destek olduğu "Önce Çocuklar" adlı Proje içine girerek 12 ilde uygulanıyordu bildiğiniz gibi bu proje. Ne yapabiliriz, nasıl toparlayabiliriz gibi bir projeydi bu üniversite hastanelerindeki yapıyı. Bunun sonucunda kırmızı gördüğünüz yerlerde, koyu olarak gördüğünüz yerlerde "Çocuk Koruma Uygulama Araştırma Merkezleri" ki bunlar bildiğiniz gibi direkt rektörlüklere bağlı merkezler. Diğer mavi yerlerde de "Çocuk Koruma Birimi" dediğimiz hastanede biraz önce saydığım uzmanlarla birlikte çalışan merkezler kuruldu. Birim ve çocuk koruma uygulama çıkmamış altında, uygulama araştırma merkezleri şeklinde.

Şimdi "Çocuk Koruma Uygulama Araştırma Merkezi" biraz önce söylediğim gibi rektörlüğe bağlı ve şurada gördüğünüz birçok fakülteyi içinde kapsayan daha çok eğitim ve araştırmanın yapıldığı, politikaların belirlendiği merkezler olarak düşünebiliriz. Üniversite hastanesinde, tıp fakültesinin içindeki üniversite hastanesinde de bir Çocuk Koruma Birimi, yani tamamen pratiğin burada yürütüldüğü bir birim olarak düşünebilirsiniz, Uygulama Araştırma Merkezini ve Çocuk Koruma Birimi benim kullandığım terminolojide.

Bizim Marmara örneğinde, aşağı yukarı bizde dokuz, bir tane daha oldu on tane odamız var. Üç tanesini göstereceğim. Burası izleme bölümü, aynalı oda dediğimiz kısım. Buradan ilgili uzmanlar içeride klinik psikologun yaptığı adli görüşmeyi takip ediyorlar. Zaman zaman savcıların gönderdiği, başvuruda bulunan olgularda avukatı ve çocuk polisi ile birlikte buradan içeride yapılan adli görüşmede çocuk polisi görüşme bittikten sonra kendi ifade tutanağını alıyor. Biz de kendi adli görüşme bilgilerimizi kendi değerlendirmemiz için topluyoruz. Burası çocuğun sadece klinik psikologla yalnız kaldığı yer. Şu sol tarafta gördüğünüz sistem ses ve kayıt sistemi, burada üç ayrı yerde kameramız var. Hem ses hem de görüntü kaydı yapıyoruz bu birimde. Bir de yan

tarafta hemşire ve muayene odası dediğimiz bölüm var. Burada yan tarafta kolposkopi cihazı yapılan muayenenin tekrar edilmemesi için kayıtları, tabi ki çocuğun ve ailesinin izni alındıktan sonra, kaydettiğimiz bir sistem.

Böyle bir yer, diğer odaları koymadım ben. İşler yürüyor derseniz iki tane son slaydım var onu da söyleyeyim. Çocuk eğer mahkemeden, Cumhuriyet Savcısından geliyorsa çocuk polisi veya yakınıyla birlikte geliyor ya da direkt olarak yakınıyla birlikte başvurabiliyorlar bizim birimimize. İlk olarak sekreterimize müracaat ediyor, burada kaydı yapılıyor ve bu kayıttan hemen sonra şu anda sosyal hizmet uzmanımız yok, ön görüşmeyi ilk hemşire hanım yapıyor.

Şimdi iki şekilde yürüyor işler: Ön görüşme sırasında eğer olayın üzerinden 72 saat geçtiyse olgularımız arttığı için herhangi bir muayene sırasında örnek almayacağımız için randevu veriyoruz. Nereye? Çocuk Koruma Biriminde adli görüşme için bir randevu veriyoruz ve çocuk psikiyatrisinde de ruhsal değerlendirme için bir randevu veriyoruz. Ama olaydan sonra daha 72 saat geçmediyse ki bunun önemi şudur; muayene sırasında mutlaka örneklerin, ilgili örneklerin alınması gerekir. Bu ön görüşmeden sonra bu olgulara klinik psikolog eşliğinde bir adli görüşme yapılıyor daha sonra kendisine, sorumlu doktora sevk edilerek ki bu aşama aşama kendisine anlatılıyor. Bir fiziksel muayene yapılıyor ve bu arada eğer acil değilse yani bir intihar riski yoksa örneğin çocuk psikiyatrisi randevusu veriliyor. Eğer bir intihar riski varsa veya diğer acil bir durum varsa mutlaka o gün içinde çocuk psikiyatrisi tarafından görülüyor ki daha sonra çocuk randevu verdiğimizde geldiğinde aynı süreç burada devam etmekte.

Adli görüşme sırasında ses ve görüntü kaydı yapıyoruz. Fiziki muayene sırasında muayene bulguları genel olarak fizik muayene ve genital muayeneyi yaptıktan sonra örneklerimiz alınıyor ki alınan örneklerden bir kısmı hastanemizde çalışılıyor. Gebelik ya da cinsel yolla bulaşan hastalıklar için. Daha adli genetikle ilgili bir yapılanma olmadığı için de aldığımız diğer örnekleri de ilgili kriminoloji laboratuarına göndermek üzere adli yetkililere veriyoruz. Bu klinik psikolog adli görüşme yaparken mutlaka arka tarafta bir sorumlu doktorumuz oluyor. Fiziksel muayeneyi de adli tıp uzmanı, çocuk cerrahı ve kadın doğum uzmanı yapıyor bizim kurduğumuz Marmara örneğinde şu anda.

Bu işlemler bittikten sonra şu gördüğünüz dört aşamada bütün bilgileri toparlıyoruz hastanemiz içindeki ya da bu aşamada eğer sosyal inceleme gerekiyorsa savcılık vasıtasıyla bunu da yaptırıp o bilgileri de toparlıyoruz. İlgili kriminoloji laboratuarına birtakım analiz için örnekler gönderdiysek onları da toparlıyoruz ve burada bir ön değerlendirme yapıyoruz biz. Bundan sonra bir heyetimiz var. Çarşamba sabahları toplanıyoruz ve gördüğünüz uzmanlık dallarından, beş ayrı uzmanlık dalından toplanarak bizim yaptığımız ön değerlendirme raporuyla birlikte ruhsal değerlendirme buraya gelip sonra bir adli-tıbbi değerlendirme yapıp tanı konuyoruz ve birtakım tedbirler alınacaksa onu da adli rapora yazıyoruz. Bu aşamadan sonra dediğim gibi

eğer çocuğun bir tıbbi izlem ya da sosyal izlem gerekiyorsa bununla ilgili tüm aşamalar yapılıyor. Örneğin mesela gebeyse ve 20 haftadan önceyse eğer çocuk ve ebeveyn istiyorsa o gebelik sonlandırması yapılıyor eğer doğum yapmak istiyorsa ki iki tane örneğimiz vardı 28 haftadan sonra bize gelmişti onların da doğumları yapılıyor ve ondan sonraki süreç de kendilerine anlatılıyor.

Çok teşekkür ederim beni dinlediğiniz için biraz hızlı oldu kusura bakmayın sıkıştırdım.

OTURUM BAŞKANI

Evet, daha 1 dakika 25 saniyeniz vardı. Çok teşekkür ediyoruz. Ben çok sıkı tutuyorum saatleri. Çok güzel bir multi-disipliner çalışma örneğini bize aktardıkları için. Tabi sorulara göre daha ayrıntılara tekrar girebiliriz.

İkinci olarak, Ufuk Hocam Gazi Üniversitesindeki Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde nasıl çalışıyoruz, neler yapıyoruz onu anlatacak.

PROF. DR. UFUK BEYAZOVA, *GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ*

Gazi Üniversitesinde 1997'de başlamıştık işe. Önce bizim ne kadar istismara uğramış çocuğumuz var diye dosyaları karıştıralım dedik, meğerse hiç yokmuş bunu gördük. Bunun üzerine bunları belli ki atlıyoruz diye düşündük, hiçbiri belli ki kayda geçmiyor ve farkında değiliz. O zaman bu konuyla uğraşan bir küçük ekip kursak iyi olur diye düşündük, bir de bir ders koyalım, anlatalım asistanlarımıza. Ama genel olarak önce şu itirazla karşılaştık: Bunlar Batı'nın sorunlarıdır biz de böyle bir şey olmaz, biz çocuklarımızı istismar etmeyiz! Sonra bizim de çocuklarımızı bu ülkede istismar ettiğimize inandırmak için tıp fakültesi içerisinde yakaladığımız olgulardan olgu sunumları yaptık, seminer saatlerinde konuyu işledik, yerli ve yabancı konuşmacılar çağırıp konferanslar verdirdik. Yavaş yavaş bir farkındalık yaratmaya çalıştık ve bizim ülkemizde de istismar olduğu düşüncesi kabul görmeye başladı.

2001 yılında bir birim kurduk. Bu birimde, bir olgu kendisini gözümüze batırarak ilk olgumuz oldu ve bu birimimizin ortaya çıkmasına yol açtı. Bu, defalarca sindirim sisteminden kanamayla gelmiş küçük bir çocuktu. Onda istismardan kuşkulanıldı ve Adli Tıp Ana Bilim Dalının da Kriminoloji Laboratuarında o kanın DNA analizlerinin yaptırması sonucunda bunun bir istismar olduğu ve gerçekte çocuğun bir hastalığı olmadığı ortaya çıktı.

Biz ilk ekibimizi kurarken sosyal pediatri, adli tıp ve çocuk psikiyatrisi ana bilim dallarından birkaç öğretim üyesi bir araya gelmiştik. Daha sonra işi büyüttük. Basın yayın araçlarında haberler de fazlalaşmaya başlamıştı, o zaman artık bizde çocuk istismarı olduğuna herkes inanmaya başlamıştı. Yöneticilerimizi, dekanı, rektörü ikna ederek bir sosyal hizmet uzmanı aldık aramıza, atandı ve olguların kayıtlarını tutmaya başladık, istismara uğramış çocuklarla görüşmeler yapmaya başladık. Bu çocukların

daha sonraki süreçlerini izleyebilmek için izleme formları geliştirdik. Sonra bütün hastaneyi gezmeye başladık kulak burun boğaz, üroloji, şu bu bütün çocuk gören klinikleri dolaştık. Çocuk istismarı diye şöyle bir şey var haberiniz olsun siz görürseniz bize yollayın olur mu, dedik. O da bir farkındalık yarattı.

Sonra oralardan da bize olgular gelmeye başlayınca işi büyüttük. Eğitimler yapmaya başladık. Konusu çocuk istismarı ve ihmali olan tezler verdik asistanlarımıza, bunlar yürüdü. Sonunda kabul ettirip ders programına aldırdık dönem dörtte, dönem beşte öğrenciler için psikiyatride çocuk istismarı dersleri kondu. Her yıl 2-3 tane olgu sunumu yapmaya başladık. Sonunda birimi genişlettik. Çocuk cerrahları girdi, bir çocuk cerrahı girdi. Gerek istismarcıyla gerek akran olan büyük mağdurla daha yakından uğraşabilmek için erişkin psikiyatristlerin de aramızda olmasına karar verdik, bir erişkin psikiyatrist aramıza katıldı. Sonra derken psikoloji bölümünün öğretim üyelerinden iki kişi bize katıldı. Derken hukukla ilgili bazı sorunlar da yaşadık, bazı yanlışlar da yaptık, derken hukuk fakültesinden iki öğretim üyesi katıldı. Öyle sanıyorum ki şu anda Türkiye'deki merkezler içerisinde en geniş fakülteleri de içine toplayan bir üniversite merkezi hâline dönüştük, 2005 yılında büyükçe bir grup oluşturduk. 2006'da da YÖK'ten resmî kabulümüz geldi, biz Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma ve Uygulama Merkezini yaptık. Şu bizim logomuz, bunu da merkezde çalışan çocuk cerrahı arkadaşımız çizmişti.

Şimdi biz ne yapıyoruz? Tedavi hizmetleri yapıyoruz, koruyucu hizmetler yapıyoruz. Tedavi hizmetlerimiz istismara uğramış çocuklar için; bu hizmetleri hem aileye yönelik olarak yapıyoruz hem çocuğa yönelik olarak hem de istismarcıya yönelik hizmetler yürütmeye çalışıyoruz.

Koruyucu hizmetler içerisinde anne-baba okulları açıyoruz her sene. Risk taraması yapıyoruz dosyalardan. Sonra eğitim hizmetleri veriyoruz. Öğrencilere yönelik eğitim hizmetlerimiz var, dersler anlatıyoruz. Değişik meslek gruplarına var; rehber öğretmenlere, anne babalara, okul aile birliklerine, hukukçu gruplarına, değişik doktor gruplarına Tabipler Birliği ile beraber böyle programlar yürütüyoruz, bir de araştırmalar yapıyoruz her yıl.

Çalışma yöntemimizde şöyle; Çocuk Koruma Merkezi içerisinde çocuk koruma polikliniğimiz var bir tane. Bize çocuk acilden, çocuk polikliniğinden, çocuk psikiyatrisinden, ortopediden, çocuk cerrahisinden, beyin cerrahisinden olgular geliyor. Biz bu olgularla çalışıyoruz. Hastane dışından da gelenler var; polisten, sağlık kuruluşlarından, aileler kendileri getiriyorlar. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının merkezlerinden geliyor, Çocuk Esirgeme Kurumlarından, barodan geliyor, mahkemeler yolluyorlar. En çok rehber öğretmenler yolluyorlar.

Bu merkezimize hastane içi ve hastane dışı gelen iki yerden gelen olgularda önce görüşmeyi sosyal hizmet uzmanlarımızdan biri yapıyor, iki tane sosyal hizmet uzmanımız var. İlk görüşmeyi onlar yapıyorlar. Yakın zamana kadar psikologumuz da

vardı o da yapıyordu ama başka bir yere atandı. Sonra çocuğun muayenesi gerekiyor. Bunu sosyal hizmet uzmanının kararına göre adli tıp uzmanı, pediatrist bazen çocuk psikiyatrisi görüyor. Sonra biz her hafta bir defa ekip toplantısı yapıyoruz. Bütün bu söylediğim meslek grupları masanın etrafına toplanıyoruz ve sosyal hizmet uzmanımız hafta içinde gelen olguları sunuyor; şunun şusu böyle, busu böyle, muayene eden doktor fikirlerini söylüyor eğer istismarcıyı veya çocuğun ailesini erişkin psikiyatriste muayene ettirmişsek o fikrini söylüyor. Sonunda bu ekip toplantısında bir plan yapıyoruz. Bunun bildirimi yapılmamış bir olguysa bildiriminin yapılması gerekiyorsa onu yapmak ya da tedavisini kim yürütecek, çocuk psikiyatrisine şu gidecek, erişkin psikiyatrisine şu gidecek, şu pediatride şunlar yapılacak gibi bir izlem planı yapıyoruz.

İzlem planının içerisinde dört başlığımız var: Bir sosyal destek var, bunu sosyal hizmet uzmanlarımız yürütüyorlar. Ailenin yoksulluğuna göre veya kim yardım edecek? Çocuk korumaya mı alınacak? Babaannesi yapabilir mi? Halasına mı verilecek gibi işleri onlar yürütüyorlar. Sosyal destek, nadiren ev ziyareti de yapıyorlar. Genelde orada ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının il birimleri ile iş birliği içerisinde yürütülüyor. Bildirim yapılacaksa bildirim için resmî yazımızı yazıyoruz. Hukuksal destek gerekiyorsa baroyla iş birliği yapıyoruz. Bizim kendi hukukçularımız da var. Ama bire bir mahkemeyle ilintileri yok. Psikiyatrik destek hemen hepsine gerekiyor, psikiyatrik konsültasyonlarını istiyoruz. Tıbbi destek gerekiliyorsa, cinsel istismarda çocuğun doğurtulması veya düşük yaptırılması veya başka bir tıbbi destek, cerrahi ihtiyaç varsa onları da planlıyoruz.

Sosyal hizmet uzmanının başlıca işleri şöyle: Bu salonda en fazla sosyal hizmet uzmanı var. Aile ve çocuk ile ilk görüşmeleri yapıyor, sosyal hizmetler inceleme raporu hazırlıyor, bildirimi yapıyor. Gelen doktorlar da hepsi birden imzalıyorlar. Ama bildirim metnini yazıyor, kayıtları tutuyor. Kayıtlar hem onun odasında hem onun bilgisayarında saklı. Yazışmaları yapıyor, çeşitli kurumlara yazışmaları ve arşivlemeyi de sosyal hizmet uzmanlarımız yapıyorlar. Yine aile izlenecekse onlar izliyorlar, cep telefonlarına kadar çoğu aile de var, gece gündüz onlar aranıyorlar. Randevuları onlar veriyorlar, hatta doktorlara ait mesela psikiyatrinin randevusunu onlar alıyorlar, tekrar aileye bildiriyorlar. Ekibin eş güdümünü sağlamakta da çok önemli sorumluluk yükleniyorlar.

Kayıtlar, yazışmalar yapılıyor. Bir Çocuk Koruma Polikliniğini kayıt defterimiz var. Buraya giren çıkan bütün olgular kaydediliyor. Değerlendirme ve izleme formu var. Her çocuk için bir tane izlem formu var. Gelen giden evrak dosyamız var ve her toplantımızda, her hafta bir tane toplantı yaptığımız için bir tane tutanak defterimiz var, buraya yazıyoruz. Sosyal destek verilecekse bu ev ziyareti olabiliyor ama dediğim gibi bizim arkadaşlarımız nadir gidiyorlar. Ayni, nakdi yardım için uğraşıyorlar, bazı ailelere bağlanıyor. Anne-baba eğitimi en çok yaptığımız iş. Hastanemizin içerisinde her sene bir 0-6 yaş için, bir 7-19 yaş için anne-baba okulu açıyoruz iki sömestr. Oraya kaydolan ailelere eğitim yapıyoruz.

Ailenin diğer bireylerinden destek alınacaksa kim verebilir, bu çocuk kime emanet edilebilir konusunda aileyle karar veriyorlar ve iş eğitimi için sosyal destek için yönlendiriyorlar; şuradan şu iş öğrenilir, şuradaki toplum merkezine gideceksiniz gibi.

Psikolojik destek; çok gerekli olan bir destek ve en uzun erimli: Çocuk için gerekiyor, çocuğu istismara uğramış anne, baba için gerekiyor ve tacizci için gerekiyor. Bunu gerek erişkin gerek çocuk psikiyatrisi yürütüyor öncelikle.

Adli destek; işte savcılarla, avukatlarla iletişim bunu hem doktorlar bu iletişimi kuruyorlar hem sosyal hizmet uzmanı kuruyor. Gerekirse mahkemede tanıklık ve bilirkişilik yapıyorlar, sosyal hizmet uzmanı da bilirkişi olarak gidiyor, doktor da gidiyor.

Tıbbi destekte de biz bu çocukları izliyoruz. Eğer büyüme çağındalarsa çoğunun büyümesi, gelişmesi geri kalmış oluyor uğradıkları istismar yüzünden. Yaralar varsa tıbbi bakımlarını yapıyoruz ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların tedavisi ve doğum gibi işler var.

Şöyle gösterirsem, burası bekleme salonumuz, burası dıştan görünüşü, bu aileyle temsili bir görüşme. O aynalı odaydı demin gördüğünüz. İşte burası çocuğun görüşme odası. Burada kamera var kameraya alınması için. Yine görüşme odasından bir görüntü. Burası hem izleme odası hem de sosyal hizmet uzmanımızın odası. Burası toplantı yaptığımız oda, her hafta burada toplantı yapıyoruz yarım gün kadar sürüyor. Koruma ve önlemeye yönelik etkinlikleri şöyle kısaca söylersem demin söylediğim, bitireyim mi?

OTURUM BAŞKANI

Süreniz çok az kaldı ama son 1 dakikada toparlayabilirsiniz.

PROF. DR. UFUK BEYAZOVA

Anne-babalık eğitimi veriyoruz. Millî Eğitim Bakanlığının "Benim Ailem" diye bir programı var, onu yürütüyoruz. Risk taraması yapıyoruz; çok çocuklu aile, cahil aile, çok yoksul aile, bütün bunlarla sosyal hizmet uzmanları uğraşıyorlar.

Her çocuğun, çocuk polikliniğine gelen her çocuğun bir kere bir yaşında zihinsel gelişimini değerlendiriyoruz, ihtiyacı olanlara danışmanlık hizmeti sunuyoruz. Bütün klinikler bizden danışmanlık istiyorlar. Öğrenci eğitimimiz var, asistan eğitimimiz var, meslek elemanı eğitimimiz var, halk eğitimimiz var; polislere, sosyal hizmet uzmanlarına, öğretmenlere, avukatlara, savcılara, hemşirelere eğitimlere gidiyoruz.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz Ufuk Hocam. üniversite ortamında aslında sadece tedavi ve izlem dışında çok daha fazla şey için şansımız var onu da kullanmaya çalışıyoruz Gazi Üniversitesi olarak.

Üniversiteler grubunda son olarak da Bahar Hocam'a söz vermek istiyorum. Hacettepe Üniversitesinde Çocuk İstismar ve İhmali Değerlendirme Komisyonu'nda çocuk psikiyatrisi olarak uzun dönem çalıştı.

PROF. DR. BAHAR GÖKLER, *HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ*

Merhaba. Ben böyle bir yuvarlak masa toplantısı olacak ve kendi aramızda tartışacağız diye düşündüğüm için slaytlarımı getirmedim. Ama mümkün olduğu kadar açık bir biçimde aktarmaya çalışacağım.

2010 yılına kadar ben bu komisyonun içinde doğrudan çalıştım. Şimdi de oradaki vakaların süpervizyonunu birlikte arkadaşlarla yürütüyoruz. Hacettepe Üniversitesindeki oluşum, çocuk koruma merkezi gibi değil. Biz "Çocuk İhmali ve İstismarını Değerlendirme Araştırma ve Tedavi Komisyonu" başlıklı bir komisyon altında çalıştık, hâlen de çalışıyoruz.

İlk başta bu komisyonun görevlerini sıralarsak; öncelikle çocuk ihmali ve istismarı bağlamında bir duyarlılık ve farkındalık oluşturmak üzere çalışmaya başladık. Tabi en temel şeylerinden bir tanesi bu. Ondan sonra da başvuran olguların pek çok uzmanlık alanı tarafından çok boyutlu olarak değerlendirilmesini, tedavisini, izlemini ve bu bağlamda araştırmalar yapılmasını ve sosyal olarak bu çocukların korunmasını ve sosyal hizmet açısından çeşitli önlemlerin alınmasını içeren bir bağlamda amaçları planladık. 2005 yılında dekanlığın onayıyla böyle bir komisyon resmî olarak oluşturulmuş oldu.

Arkadaşlarımın da söylediği gibi üniversitede benzer bağlamda oluyor zaten bu şeyler. Tabi Gazi Üniversitesinin çok daha geniş fakültelere açılmış olan uzantıları var. Hacettepe'de daha çok tıp alanındaki, sosyal hizmet ve psikoloji alanındaki farklı disiplinlerin bir araya gelmesi ile oluşturuldu. Tıp alanında bir komisyonu oluşturan temel bir çekirdek uzmanlık alanları var. Bunlar çocuk ve ergen psikiyatrisi, çocuk sağlığı ve hastalıkları, adli tıp uzmanları. Bunun yanında temel olarak çekirdek kadroda bulunan psikologlar ve sosyal çalışmacı arkadaşlar var.

Bir de Hacettepe'nin içinde Adölesan Sağlığı diye ayrı bir bölüm var. Adölesan Sağlığı uzmanları da çekirdek kadroda bulunan uzmanlar. Diğer bölümlerden gerekmesi hâlinde destek isteniyor. Bu bölümlerde örneğin Ufuk Hanım biraz önce belirtti, mesela en sık bir arada olmamız gerektiren uzmanlık alanlarından bir tanesi kadın doğum. Çünkü cinsel istismara uğramış olan çocukların bir kısmında gerçekten gebelik gerçekleşmiş olabiliyor ve bu gebeliğin sonlandırılması gerekebiliyor, kadın doğum uzmanlarıyla çalışıyoruz. Çocuk cerrahisi, ortopedi, beyin cerrahisi, dermatoloji en sık birlikte olmamızı gerektiren alanlardan.

Ne yapıyor Çocuk İhmali ve İstismarı Değerlendirme Araştırma ve Tedavi Komisyonu diye baktığımızda kendi içimizde bir çalışma disiplini var, her ay belli bir günde

toplanıyor. Bütün bu uzmanlarla birlikte toplanıp vakalar üzerinde değerlendirme yapılıyor. Yine bu bir yılda, bu çekirdek üç uzmanlık alanı demiştim, çocuk sağlığı ve hastalıkları, çocuk ve ergen psikiyatrisi ve adli tıp dönüşümlü olarak bu komisyon toplantılarının organizasyonlarını üstleniyorlar. Bir yıl boyunca bir uzmanlık alanı bütün bu organizasyonu ayarlıyor.

Yine bir standart form oluşturuldu artık bu komisyonda. Acil serviste uygulanabilirliği ölçülmüştü bu formun, bütün istismar vakaları bu form üzerinden değerlendiriliyor.

Yine bilgilerin arşivlenmesi, dosyalanması, saklanması ve bilgisayar ortamında yalnızca bu komisyon üyeleri tarafından ulaşılabilmesi konusunda çalışmalar yapıldı ve o sağlandı.

Yine olgular üzerinde komisyon çalıştıkça bir tedavi yaklaşımı oluşturulması, bir tedavi algoritması oluşturulması üzerinde çalışıldı ve böyle bir algoritma oluşturuldu.

Her uzmanlık alanı kendi içinde bilirkişi hizmetleri verirken, komisyon olarak da değerlendirilen çok daha komplike vakalarda komisyonun bilirkişilik hizmetini üstlendiği vakalarda oldu.

Komisyonun başka kimlerle, başka alanlarda bu komisyon çalışmaları dışında başka ne tür hizmetler üstlendiğine şöyle bir bakacak olursak; bizim Hacettepe Üniversitesinde sürekli tıp eğitimi etkinlikleri vardır. Bu sürekli tıp eğitimi etkinliklerini 2006 yılında bu komisyon üstlenerek "Çocuk İhmal ve İstismarına Bütüncül Yaklaşım" kursu verdi.

Yine Ufuk Hanım söz etti, bizim bu komisyon içinden de bir grup arkadaş, birlikte Türk Tabipler Birliği'nin sosyal duyarlılık çalışma grupları kapsamında pratisyen hekimleri eğitmek amacıyla çocuk istismarı ve ihmali duyarlılık grubunda çalışıldı. Uzaktan pratisyen hekimlerin bu konuda eğitilmesi için bir web sitesi hazırlanma ve yüz yüze eğitimin yapılması konusunda görev aldılar.

Onun dışında başka hangi alanlarda hangi kurumlarla çalışıldığına şöyle hızlıca bir bakarsak; Türk Tabipler Birliği'ni söylemiştim, Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Derneği, Sağlık Bakanlığı, UNICEF, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nın Halk Eğitimi Seminerlerine katılındı, Ankara Barosu Çocuk Komisyonu, çocuk polisi, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, rehberlik servisleri ve rehber öğretmenlerin eğitimleri ile ilgili değişik çalışmalar ve iş birliği yapıldı.

Çok kısa olarak bu komisyonun çalışmalarındanbiri olan küçük bir araştırmadan size söz etmek istiyorum.2005-2008 yılları arasında görülen hastalar üzerinde yapılan bir araştırma bu.

Yaş ortalaması sekiz olant oplam 102 çocuk değerlendirildi. Yine her zaman bütün araştırmalarda olduğu gibi ortak bulgu olarak bunların %57'si kız, %42 erkek. Yine

bütün araştırmalarla uyumlu bir biçimde en yüksek oranda cinsel istismar %52 oranında. Daha sonra fiziksel istismar ve duygusal istismar şeklinde devam ediyor.

Tekrar baktığımızda aile içi istismar, erken yaşta yani 7-17 yaşlar ve 0-6 yaş arası çocuklara baktığımızda: Erken çocuklukta aile içi istismarın en fazla oranda olduğu, %65 oranında görüldüğü saptanmış ve birden fazla istismar söz konusu. Bütün bunlar, diğer araştırmalarla ortak görülen, ortak sonuca varılan bulgular olarak ortaya çıkıyor.

Şimdi ben emekli oldum, sadece süpervizyon hizmetini sürdürüyorum o komisyonda. Ama bunu aktarmak istiyorum. Gene komisyon çalışmalarından bir tanesi de 2011 yılında bir yıllık bir süreyle görülen çocuklar değerlendirilmiş. Orada da gene kız çocukların yüksek oranda istismara uğradığı, erkeklerden çok daha yüksek oranda istismara uğradığı bulgusu tekrarlayan bir bulgu. Belki bu bulgulara eklenen bir başka bulgu da istismara uğrayan çocuklarda özellikle cinsel istismar birinci sırada. Cinsel istismara uğrayan çocuklarda en sık görülen rahatsızlıklar nedir diye bakıldığında, birinci sırada akut stres bozukluğu var, özellikle küçük çocuklarda akut stres bozukluğu ilk görülenler. Daha sonra yaş büyüdükçe ve süre arttıkça bu çocuklarda depresyonun ve travma sonrası stres bozukluklarının en sık rastlanan bozukluklar olduğu ortaya çıkmış.

Bir diğeri de çocuğa özel risk etmenleri, yani bir çocuk niye örneğin cinsel istismara uğrayabilir? Buna ilişkin, çocuğa ilişkin risk etmenlerine bakıldığında burada da mental retardasyonla dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu gösteren çocukların yani travmadan önce böyle bir özellik gösteren çocukların bu tür travmalara daha fazla maruz kaldıkları saptanmış.

Ben de konuşmamı burada bitirmek istiyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum. Üç hocamız da sürelerine uygun bir şekilde konuşmalarını tamamladılar.

Ben sadece yine başlığımızı dikkate alarak sorunlar, çözüm önerileri ve sorunlar kısmından tek birer cümle şey sormak istiyorum. Sizce üniversitelerde bu çocuk koruma merkezlerinde çalışırken karşılaştığımız sorunlar, çözüm önerileri ve iş birliğini panelin sonunda tartışalım ama, üniversite açısından baktığımızda sorunlar ne acaba?

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Valla şu anda aklıma gelen bir kere insan gücü, mutlaka yedekli çalışmamız lazım. Bizim klinik psikolog var onun yedeği yok. Sosyal hizmet uzmanı şu anda bulamadık ama kısa zamanda gelecek diye ümit ediyorum. Çünkü hastanede çalışan sosyal eğitim uzmanı yok. Bir de üniversite hastanelerinde genel olarak benim gördüğüm, bilmiyorum Gazi ve Hacettepe'de var mı, böyle bir yeri talep etmek Başhekimlik'ten yani 9-10 odayı talep etmek ki bunun biliyorsunuz kazancı sıfır kuruştur, çok zor! Bizim bir şansımız

var, biz Marmara olarak Sağlık Bakanlığıyla ortak bir hastanede çalışıyoruz onun için. Benim aklıma gelenler bunlar.

OTURUM BAŞKANI

Yer sorunu, eleman sorunu ve...

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Temel sorunlar şu anda aklıma gelenler.

OTURUM BAŞKANI

Aslında tabi hastane açısından bakılınca para kazandırmayan bir bölüm olduğumuz için de biraz ikinci planda tutuluyor olması. Hocam teşekkür ederiz.

PROF. DR. UFUK BEYAZOVA

Bence sorunlardan en önemlisi; çok kalabalık ve birbirlerinden farklı meslekleri olan grupların bir arada çalışırken işler çok zorlaşabilmesi. Herkes kendi işinin daha önemli olduğunu düşünebiliyor. İş birliği ve eş güdüm kolay bir iş değil yani koca bir ekip çalışırken; doktorlar var, hukukçular var, sosyal hizmet uzmanları var, psikologlar var çeşit çeşit. Üstelik doktorlar da çeşit çeşit; adli tıpçısı var, psikiyatrisi var herkes birbirine düşebilir bile icabında. Onun için çok severek bu işi birbirinin kulvarına fazla girmeden yürütmek...Böyle birlikte dans etmek oldukça zor. Halay çekmek gibi bir şey! Bir zorluk var bunu hep hissediyorum.

İkincisi, insan gücü. Ne güzel psikologumuz vardı o gitti mahvolduk. Yenisini kimse bize tayin etmiyor. Yani para kazanmayan bir bölüm olduğu için yeni bir eleman almak çok zor, bu var.

Üçüncüsü, yer sorunu. En eski kurulan biziz, yıllarca bir odanın içerisinde çalıştık. Herkes oraya giriyor çıkıyor falan böyle bir zorluğu var. Şimdi sonunda yöneticilerin gözüne girip üç oda aldık, böyle bir sıkıntı var.

Son olarak da tabi bizim üniversitelerde, hiçbirinde üniversitelerin öyle sanıyorum savcı yok. Hani ÇİM'in böyle bir şansı var. Savcı da oradan görüyor iş orada bağlanıyor, bitiyor. Bizim yazdığımız raporları hâkim ciddiye almayabiliyor; bir de ÇİM'e gitsin diyor, bir de adli tıbba gitsin diyor, Adli Tıp Kurumuna. Bütün bu kadar ince ince oya gibi işlenmiş emek bazen hiçe sayılabiliyor.

Şimdi bunlar geldi hızlıca aklıma, çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Bahar Hocam?

PROF. DR. BAHAR GÖKLER

Sanıyorum çok benzer noktalarda sorunlar var. Gerçekten Hacettepe'deki en önemli sorun bir mekan sorunu. O nedenle de resmî bir çocuk koruma merkezi hâline gelemedik komisyon olarak. Çünkü komisyon bir odada buluşuyor ayda bir, herkes kendi uzmanlık alanının bölümlerinde çalışıyor. Ama gerçek bir merkez olabilmek için her hâlde bütün o uzmanların daha stabil bir biçimde diğer arkadaşlarımın verdiği örnekler doğrultusunda bir merkezde olması lazım.

Tabi bu aynı zamanda bir duyarlılık ve farkındalık oluşturma meselesi. Ne yazık ki ben de Figen'e tamamı ile katılıyorum, yani şimdi üniversitelerde bakış açısı daha fazla kâr getiren bölümlerin daha fazla, daha büyük mekânlarda, daha maddi imkanlar sunulması. O nedenle çocuk koruma merkezinin henüz bir mekânı olamadı Hacettepe'de.

Bu insan gücü yine örneğin cinsel istismar, özellikle daha çok çocuk ve ergen kliniklerinde, fiziksel istismar çocuk sağlığı kliniklerinde, adli tıpta her iki bölümle farklı farklı çalışıyor. Onun için şimdi merkezin insan gücünden çok, bölümlerin kendi insan güçlerini kullanıyor bu komisyon. O nedenle fevkalade ciddi bir insan gücü eksikliği şimdilik yok. Ama bu bölümlerde çalışan her uzman, tabi başka hastaların yanında çok hızlı artan istismar vakalarına da ayrıca ayrı zaman ve bunlar çok uzun zaman isteyen hastalar, çok uzun zaman ayırmaları gerekiyor. Bu da ayrı bir sorun olarak görülüyor diye düşünüyorum. Yani mekân ve insan gücü vurgusuna tamamı ile katılıyorum.

OTURUM BAŞKANI

Ben de buna belki ufak bir ek yapabilirim. Tabi insan gücü var olarak görünüyor örneğin sosyal pediatri var, adli tıp var. Ama bizlerin tek işi bu değil. Yani biz hele de üniversite öğretim üyesi olarak aynı anda derse gitmemiz gerekebiliyor, doçentlik sınavına gitmemiz gerekebiliyor, başka işler de var. Onların yanı sıra da bunu yapıyor olduğumuz için aslında ciddi bir zaman sorunu oluyor. Bir şey daha mı eklemek istiyorsunuz?

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Benim aklıma gelen şöyle; bu özellikle çocuk psikiyatrisi değerlendirmeyi yaptıktan sonra onların danışmanı olarak kalıyor. Yani bizim Marmara'da bugüne kadar 280 tane çocuğumuz geldi. Bunların her birini çocuk psikiyatrisi değerlendiriyor. Ama sonuçta hepsinin bir ruhsal desteğe ihtiyacı var.

Dolayısıyla bunlar bir günlük, iki günlük görüşmeler değil. Çocuk aylarca psikiyatri kliniğine geliyor. O yüzden bence çocuk koruma birimleri açılacak mı açılmayacak mı sorusunu geçip artık bu çocukları mutlaka psikolojik destek verecek ikinci üniteleri nasıl açacağımızı konuşmamız gerekiyor. En büyük sorunlardan bir tanesi de o.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz. Üniversitelerin yapısını ve sorunlarını anlamış olduk. Şimdi Sağlık Bakanlığının, Ufuk Hocam dersine gidecek. Evet şimdi gördüğümüz gibi aynı anda birden fazla işi olma durumu, çok çok teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. UFUK BEYAZOVA

Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için biz Figen Hanım'la birlikte çalışıyoruz aynı klinikte. Sorular olursa o her şeyi biliyor.

OTURUM BAŞKANI

Şimdi sorumlu hekim olarak Fadime Hanım'dan Çocuk İzlem Merkezinin son yıllarda yaptığı bu çok güzel hızla ilerleyen öyküsünü dinleyeceğiz.

UZM. DR. FADİME YÜKSEL, *ANKARA ÇOCUK İZLEME MERKEZİ*

Ben Sağlık Bakanlığında kurulan Çocuk İzlem Merkezleri hakkında bilgi vereceğim.

Ben çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanıyım, Ankara Çocuk İzlem Merkezinin sorumlusuyum, aynı zamanda Türkiye Koordinatörüyüm.

Çocuk İzlem Merkezileri 2009 yılında cinsel istismara uğrayan çocukların sistem içinde ikincil örselenmeden korunması için bir adım olarak düşünülmüş. Çocuk İzlem Merkezi; cinsel istismar şüphesi olunan çocuğun bilgisinin alınması, adli ve psikiyatrik muayenesinin yapılması, aile görüşmesinin yapılması ve raporunun hazırlanması için gereken tüm personel ve ekipmanın bulunduğu, işlemlerin her aşamasında da çocuğun yüksek yararının gözetildiği bir merkez olarak tasarlandı.

Sağlık Bakanlığı çatısı altında kuruldu. Ama Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kolluk, Baro, Cumhuriyet Savcılığının eş güdüm içerisinde, koordinasyon içerisinde çalıştığı bir merkez.

Kuruluş amaçlarımız var: En önemli amacı, cinsel istismara uğrayan çocuğu inceleme ve tedavi aşamasında gerek görülen sağlık, eğitim, kolluk kuvvetleri, hukuk ve adalet sistemi gibi iş birliği yapılması gereken diğer kamu kuruluşlarıyla eş güdüm içinde hizmet sağlanması, hukuki yardım yapılıp çocuğun hakları savunulurken de ikincil bir travmanın önlenmesi.

Diğer bir amaç; merkezde oluşturulacak güvenli ve çocuk dostu ortam ile bir adliye gibi, bir karakol gibi olmaması sayesinde. Çocuktaki travmanın etkilerinin azaltılması. Korunma altına alınması gereken olgular da; çocuğun kalabileceği uygun bir ortam sağlanıncaya kadar geçici bir süre barınma, beslenme, giyim, sağlık, güvenlik gereksinimlerinin karşılanması. Ailenin yaşadığı travmanın ve yaşanılan olayın sağlıklı değerlendirilebilmesi amacıyla aile görüşmelerinin yapılması, ailenin ilk danışmanlık gereksinimlerinin

karşılanması, meslek elemanlarının hizmet içi eğitimlerine destek verilmesi.

Mağdur çocuk bildirimi; herhangi bir kişi bundan şüphelenebilir: Öğretmen, sağlık personeli, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı personeli her kimse, aile ya da çocuk da olabilir. Makul bir şüphe varsa jandarma veya çocuk polisine bildirip Çocuk İzlem Merkezine sivil ekip sivil araçla olay hakkında bir görüşme yapmadan nakli sağlanıyor. Aile veya çocuk ya da herhangi bir kişi danışma amacıyla da ÇİM'e hastayı yönlendirebiliyor.

Mağdur çocuk bildirimi alan kolluk kuvvetleri çocukla görüşmüyor. Biraz önce söylediğim gibi savcıyı bilgilendiriyor, savcı talimatlarıyla ÇİM'e haber veriliyor. Sivil ekip sivil araçla çocuğu Çocuk İzleme Merkezine getiriyor. Bu arada Barodan çocuk için bir avukat isteniyor ve avukat da ÇİM'e geliyor. Merkezde çalışan ekip var. Bir hekim var sorumlu hekim; bu çocuk hekimi olabilir, adli tıp uzmanı olabilir, psikiyatrist veya aile hekimi olabilir. Adli görüşmeci ve aile görüşmecisi olarak psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişim uzmanı olabilir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından bir temsilci, hemşiremiz, şoförümüz var. Konsültan olarak da çocuk psikiyatrisi ve adli tıp uzmanımız var.

Ankara Çocuk İzlem Merkezinde yedi tane adli görüşmecimiz var; bunların üçü psikolog, biri psikolojik danışman, iki sosyal hizmet uzmanı olmak üzere. Bizim eleman sıkıntımız biraz daha az.

Çocuk İzlem Merkezinin işleyişinde, çocuğun beyanı alınırken alanında uzman personel tarafından alınıyor, aynalı bir odada ses ve görüntü kaydı yapılarak alınıyor ve bu sırada aynanın arkasında savcı, çocuğun avukatı, Aile ve Sosyal Politikalar personeli ve merkezde bulunan hekim aynalı odanın arka tarafındaki odada bulunup ifadeyi izliyor. Ek sorular sormak gerektiğinde de kulaklıkla görüşmeyi yapan arkadaşımıza sorular iletiliyor ve o soru savcının sorduğu şekilde değil, çocuğa uygun olacak şekilde iletilerek sorunun cevabı alınmaya çalışıyor.

Çocuğun muayenesi merkezde bulunan hekimler tarafından yapılıyor. Adli görüşme ve muayene sürecinde çocuğun kısa süreli koruma ve tedavi tedbiri de bu merkezde yürütülüyor. Psikiyatrik muayene ve takibi planlanıyor, kurum bakımı alması gerekiyorsa yine bu merkezde işlemleri tamamlanarak kuruma yerleştirilmesi sağlanıyor.

ÇİM'de bulunan konaklama odaları var. Bunlar bir çocukla refakatçinin kalabileceği iki yataklı, duşlu odalar. Olay eğer 72 saat içerisinde gerçekleşmiş ve delil toplanması gerekiyorsa gece de olsa icapçı adli tıp uzmanı ve hemşire gelerek muayeneyi yapıyorlar, delillerini topluyorlar sonrasında adli görüşmesi ertesi güne bırakılabiliyor. Çocuk duşunu alabilir bu odalarda, temiz çamaşır, pijama, diş fırçası gerekli ihtiyaçları verilir.

Adli görüşme, aile görüşmesi, adli muayene, psikiyatrik değerlendirme raporu, mağdur ifade tutanağı, varsa sosyal inceleme raporu savcının talimatından oluşan bir dosya

Cumhuriyet Savcılığına en kısa süre içerisinde elden veya postayla gönderilir ve yakında UYAP'tan göndermeyi planlıyoruz birkaç aya kadar.

Ailenin ve mağdurun derinlemesine, detaylı kendi yaşam ortamında incelenmesinin de faydalı olacağının düşünüldüğü hallerde de savcının yazılı talimatı doğrultusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı temsilcisi sosyal inceleme yaparak raporluyor. Bu raporu da savcılığa ve Sosyal Politikalar Bakanlığına gönderiyor.

Ankara Çocuk İzlem Merkezi Kasım 2010'da ilk vakasını alarak çalışmalara başladı. Vaka sayımız görüldüğü üzere çok fazla. 2012 yılında 1060 vaka olmak üzere, o da 4 Aralık tarihine kadar bu yıl bitmedi daha.

Sağlık Bakanlığına bağlı bir hastane çatısı altında ilgili kurumların koordinasyonu içerisinde çalışacağı, dışarıdan hastanenin ve hastanenin diğer kliniklerinden ayırt edilemeyecek şekilde ve çocuğun tekrar örselenmesini engelleyecek biçimde tüm işlemlerin tek seferde yapılmasını sağlayacak fizik donanıma sahip bir çocuk izlem merkezi yapılıyor.

Yaygınlaştırma çalışmalarında da birinci etapta 11 ilde 12 merkez planlandı. İkinci etapta 29 merkez planlanmıştı. Şu anda 9 merkezimiz açıldı: Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır, İzmir, Antep, Kayseri, Samsun ve Ankara'da açıldı. Erzurum ve İstanbul'da çalışmalar devam ediyor. Vaka sayıları görülüyor. Ankara'nın 1763 gibi bir vaka sayısı var. Hızla vaka sayısı artan illerden birisi İzmir. 1 Kasım'da açıldı, 114 vakaya ulaştı. Yani iyi mi kötü mü bilemiyorum!

OTURUM BAŞKANI

Türkiye'de istismar yok diyenlere güzel bir cevap olacak herhâlde bu.

UZM. DR. FADİME YÜKSEL

Ankara Çocuk İzlem Merkezinden birkaç fotoğraf göstereceğim. Üstteki ailelerin bekleme salonu, ortadaki aile görüşme odamız, alttaki resim de ergenler için bekleme ve ön görüşme odası. Yine çocuk, 12 yaş altı çocukların bekleme ve oyun odası, aynalı odanın ön kısmını görüyoruz üstteki fotoğrafta. Konaklama odası, altta yine muayene odası, adli görüşmeyi izleme odasını görüyoruz. Diğer illerden birer slaytta gösterip geçeceğim. Gaziantep ÇİM burası, Kayseri ÇİM, Samsun, Diyarbakır. Diyarbakır'ın kapısını özellikle çektim böyle güvenlikli olsun istediler ve böyle hoş bir kapı bence.

OTURUM BAŞKANI

Çelik kapı mı?

KATILIMCI

Hastanenin içinde mi çelik kapı?

UZM. DR. FADİME YÜKSEL

Hastane evet, hastanenin girişi bu. Parmaklık yapmak istediler biz müsaade etmeyince böyle bir kapı yapıldı.İzmir, Adana, Bursa, Antalya.

İkinci aşamada da Edirne, Kocaeli, Manisa, Elazığ, Van, Urfa, Konya, Eskişehir, Trabzon, Mersin, Sivas, Denizli yine Ankara, İstanbul, İzmir'de ikinci merkezler planlanıyor. Henüz bunlardan hiç başlanamayanlar var, tadilatları başlayanlar var. 2013 yılında tamamlanmasını planlıyoruz.

Başbakanlık Genelgesi çıktı Çocuk İzlem Merkeziyle ilgili, bunun dışında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 10 numaralı Genelgesinde Soruşturma Usul ve Esasları konulu bir Genelgeleri çıktı. ÇİM olan illerde cinsel istismar mağduru çocukların ifadesinin Çocuk İzlem Merkezinde alınmasının sağlanması gibi bir ifadede geçiyoruz.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üniversitelerdeki çocuk koruma merkezlerinin ÇİM gibi çalışabileceğine dair bir yazısı yayınlandı.

Sorunlar olarak; yasal düzenlemelerdeki eksiklikler var tabi ki. Ama bu genelgenin çıkması, HSYK'nın bir iki yerde bahsetmesi kısmen sorunları çözdü. İç işleyiş ile ilgili yeni çalışmalar devam ediyor, yakında onun da çözülmesini bekliyoruz.

Bunun dışında ÇİM'lerde çalışanlar ve mağdurların güvenliği konusu var. Bugüne kadar bir sorun oluşmadı ama bu oluşmayacağı anlamına gelmez. Ankara'da 24 saat bekleyen bir polisimiz de var. Diğer illerde de bunu sağlamaya çalışıyoruz, henüz her yerde sağlayamadık. Sağlayacağız inşallah!

Çocuk şube araç ve personel yetersizliği konusu var. Bu dünden beri zaten bahsedilen bir konu. Biz her zaman sivil ekip ve sivil aracı sağlayamıyoruz. Bizim elimizde olan bir şey değil ama böyle bir sorun var.

ÇİM çalışanlarının ve bu alanda çalışanların tükenmişliği; bu da üniversitelerde de geçerli bizde de geçerli. Bu konuda henüz hiçbir şey yapılmadı. Ama olayın psikolojik yükü ayrı bir sorun. Birçok kurumla eş güdüm içerisinde çalışmaya çalışmak ayrı bir yük bence. Mehmet Akif Hocam da katılıyor buna yani savcı ayrı, avukat ayrı, Aile ve Sosyal Politikalar ayrı. Hiçbir şey olmasa bile ailelerin"Ne kadar, daha bekleyecek miyiz?" diye tepkileri ayrı bir stres kaynağı bizim için. Ama bunun dışında en önemli iki sorun mağdurların tekrar duruşmaya çağrılması. Kaç çocuk duruşmaya çağrıldı bilmiyoruz, beklediğimiz şey de bunun azalması, giderek azalması. Bu şekilde karar verilen duruşmaların Yargıtay'ca onanıp onanmadığını da bilmiyoruz henüz. Zaman içinde çözüleceğini tahmin ediyoruz. Bu sempozyumda belki üzerinde durulması gereken en önemli sorun bu diye düşünüyorum.

Bir de bu çocukların ÇİM'den sonra yargı sürecinde; koruma, bakım, sağlık tedbirlerinin uygulanma sürecinde yalnız kalması. Bu da dünden beri konuşulan bir şey... Bir case

manager (vaka yöneticisi) kurumunun oluşturulması, bu çocukların takip edilmesi gerekiyor. Bu boşluk var.

Böyle bir fotoğraf koydum, alttaki Çocuk İzleme Merkezinin koridoru bizim sivil polisimiz yanındaki de bir fiziksel istismar şüphesi ile getirilen bir yurt çocuğuydu. Üstteki de mahkeme salonu, yani mahkeme salonu mu, ÇİM mi derseniz? ÇİM daha hoş görünüyor bence. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz Fadime Hanım'a. Gerçekten devletin gücü olunca arkada tabi üniversitelerin mekân ve eleman sıkıntısının ne kadar kolaylıkla aşılabilir bir şey olduğunu görüyoruz. Ama tabi binlerce vakaya bakmak da tükenmişlik kısmının sizlerde çok daha yoğun olabileceğini hemen akla getiriyor. Hem tükenmişlik hem hakikaten bu kadar yoğun iş yükünün altında Allah kolaylık versin diyerek...

Şimdi önce herhâlde Elif Hanım, görüşmelerde neler yapıyorlar onları söyleyecekler. Bu sunumlardan sonra Bakanlığa söz verip ondan sonra da birlikte tartışacağız.

ELİF ODABAŞ, *ANKARA ÇOCUK İZLEM MERKEZİ*

Teşekkür ederim. Ben Ankara Çocuk İzlem Merkezinde psikolog ve adli görüşmeci olarak çalışıyorum. Ben size hem adli görüşme sürecini anlatacağım hem de Bakanlık tarafından verilmiş olan Adli Görüşme Sertifika Eğitim Programı hakkında bilgi vereceğim, ikisini bir arada götürmeye çalışacağım.

Dediğiniz gibi adli görüşmecilik çok yükümlülük isteyen, sorumluluk isteyen bir iş. Oldukça zor bir kavram, burada bir sürü sorumluluktan bahsediyoruz aslında sıralasak daha da devamı gelir.

Bizler neler yapıyoruz adli görüşme esnasında? Kötü muameleye maruz kalmış çocukla ilgili hem örselenme yaşantısıyla ilgili bilgileri, hem diğer kurum ve kuruluşlar için gereken diğer bilgileri çocuğu tekrar tekrar örselemeden, ön yargısız ve tarafsız bir biçimde elde etmeye çalışıyoruz.

Adli görüşmeciler kimler olabilir? Hangi meslek grupları olabilir diye baktığım zaman; psikologlar, psikolojik danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, çocuk gelişim uzmanları, dört yıllık lisans eğitimini tamamlamış hemşireler ve hekimler olabiliyor. Şu an Sağlık Bakanlığında yürütülen bir program var, bu meslek gruplarından bizler eğitimler alabiliyoruz.

Merkezimizde son bir yıldır bu eğitim programı yürütülmekte, bir yıl içinde 4 defa bu kursu açtık ve Sağlık Bakanlığında çalışan 65 kişiyi mezun ettik. Ama kimin katkılarıyla? Elbette burada da bulunan değerli hocalarımızla birlikte geniş bir eğitim kadromuz var. İlgili kurum ve kuruluşlardan gelen uzman ve deneyimli arkadaşlar

eğitimlerimize dâhil oluyorlar. Eğitim kadromuzun koordinasyonunu Ankara Çocuk Koruma Biriminden Betül Hoca ve Fadime Hanım yürütüyorlar, diğerleri de akademik kadroyu, isimlerini burada görüyorsunuz.

Adli Görüşmeci Sertifika Eğitim Programı yaklaşık olarak sekiz hafta, yani iki ay kadar süren bir program. Bunu birkaç parçaya ayırırsak, öncelikle bir hafta süresince teorik bir eğitim gerçekleşiyor. Geri kalan yedi haftayı meslektaşlarımız bizim merkezimizde, Ankara Çocuk İzleme Merkezinde tamamlıyorlar. Bunu da üçe bölebiliriz. Pratik uygulama ilk aşamasında, ilk önce 20 tane adli görüşmeyi izleme aşaması var. Her aşamada muhakkak meslektaşların yanında bir tane değerlendirici, bu konuda daha önce deneyim kazanmış bir adli görüşmeci değerlendiricisi oluyor. Arkadaşlarımız ilk önce 20 tane görüşmeyi izliyorlar. Bu anlamda görüşmeler esnasında değerlendirme yapılıyor. Daha sonra bir beş defa da rol play, canlandırma yapılıyor. Burada adli görüşmeci hem mağdur rolünde de oluyor hem adli görüşmeci rolünde oluyor. Böylece arkadaşları sürece bir nebze olsun hazırlamaya çalışıyoruz. Son aşamada, yaklaşık yirmi tane adli görüşmeyi arkadaşlarımızın yapmasını bekliyoruz. Diğer aşamaların her birinde geri bildirim verilmekle birlikte son aşamadaki geri bildirim ve bir erken değerlendirme formumuz var. O daha formal bir şekilde ilerliyor. Bu da Esra Hocamız ve Betül Hocamız kurumumuzda eğitim verirken görüyorsunuz, ikinci grubumuzdu bu bizim.

İlk bir hafta süren teorik eğitimin içeriğinden biraz bahsetmemiz gerekirse; genelde çocuk gelişimi ve çocuk psikolojisi üzerine eğitimler veriliyor. İstismarla ilgili nasıl bulgular var, ne gibi etkileri var, adli tıp boyutu nedir, yasal süreci nedir, diğer kurumlarla nasıl ve ne şekilde çalışması gerekir gibi birçok konu başlığı hakkında eğitimler veriliyor.

İlk verilen eğitimin ardından bir değerlendirme aşaması var. Burada bir sınavdan geçiriliyor, 80 puanın üzeri alanlar ikinci aşamaya, pratik uygulamaya geçebiliyorlar. İkinci aşamada az önce de söylediğim gibi daha formal bir şekilde ilerliyoruz. Bizim oluşturduğumuz değerlendirme formu var. Bu değerlendirme formu üzerinden yirmi görüşmeyi yapan meslektaşlarımızın her aşaması değerlendiriliyor.

Bazı aşamalar var, ilk aşamayı şu şekilde değerlendirirsek, adli görüşme sürecinden de birazcık bahsetmiş olacağım böylelikle. İlk aşamada çocuğun güven ortamını oluşturmaya çalışıyoruz ve öncelikle görüşmeye başladığımız zaman nasıl bir süreç izleneceği, kayıt altına alınıp alınmadığı, kayıt altına alınanlar hakkında bilgi veriyoruz. İzleyenlerin kimler olduğunu gösteriyoruz, söylüyoruz. Haklarından bahsediyoruz, bilmediği bir şey olursa bilmiyorum, hatırlayamadığı bir şey olursa hatırlamıyorum deme hakkından bahsediyoruz ve gerçeklerden bahsetmesi gerektiğini vurguluyoruz. Çünkü hukukçular bunun altını özellikle çiziyorlar. Bununla ilgili gerçek yalan ayrımını yapıp orada doğruları konuşması gerektiğinden bahsediyoruz. Sonrasında ise genel

olarak çocuğun sosyal çevresi ve ailesi hakkında bilgi almaya çalışıyoruz. Fiziksel ve duygusal istismar var mı yok mu, onu değerlendirmeye çalışıyoruz. Bu bilgiler daha sonraki süreçte çocuğun ailesine teslim edilmesi ya da yurt bakımına alınması gibi durumlarda bize oldukça fazla yarar sağlıyor.

Sonrasında tabi ilerleyeceğimiz yol her görüşmede çocuğun durumuna göre değişebiliyor. Ergenlerle ve küçük çocuklar arasında farklılıklar var. Anatomi belirleme, dokunma türlerinin sorgulanması gibi aşamaları genelde küçük çocuklarla yapıyoruz. Bizim meslektaşlarımız bunları yaparken tabi bu bilgileri elde etmenin önemi kadar nasıl elde ettiği de bizim için çok önemli. Bunları sorarken uygun biçimde, gelişimsel düzeyine uygun bir biçimde ya da yargılamadan yapıp yapmadığı da bu gördüğünüz puanlamalar üzerinden değerlendiriliyor.

Ardından örselenme öyküsüne geçiyoruz. Örselenme öyküsüne geçişle birlikte artık suç unsurunu barındıran bütün bilgileri almamız gerekiyor. Burada çok fazla detay var. Penetrasyon olup olmadığı, herhangi bir alkol ya da madde kullanılıp, kullanılmadığı, pornografik kullanıp kullanılmadığı, tanıkların kimler olduğu, olay yeri, kaç kez olduğu bunların hepsi yasal olarak karşılıkları olan durumlar olduğu için bu bilgilere de tek tek görüşme esnasında ulaşıyoruz.

Son aşamada çocuğu yaşadığı zorlayıcı süreçle ilgili bize bilgi verdiği için teşekkür ederek ve kendi kişisel güvenliğini nasıl sağlayacağına dair kısa bilgiler vererek görüşmemizi tamamlıyoruz.

Meslektaşlarımız bunları yaparken dediğim gibi bu bilgileri nasıl elde ettikleri de bizim için çok önemli olduğundan böyle bir puanlama sistemimiz var. Bunu; çocuğun gelişim düzeyine uygun yapıp yapmadığını, herhangi bir yargılayıcı bir ifade de bulunup bulunmadığı, jest, mimiklerinden yola çıkarak değerlendiriyoruz, çocuğun duygularına uygun tepkiler verip vermediğini ve yönlendirme yapmadan açık uçlu sorularla cevap alıp almadığını da değerlendiriyoruz.

Adli görüşmede yapmak istediğimiz şey ne? Çocuğa sakin, güven verici bir ortam sunma ve bu şekilde bilgileri edinmek. Gittiğim illerde karşılaştığım insanların sıklıkla sorduğu şeylerden bir tanesi bu; daha önceki süreçten farkları ne diye soruyorlar. Benim gözlemim açısından söyleyebileceğim şu ki, bizde çocuklar mesela A kişisi ile ilgili bir olayla ilgili geldiği zaman geçmiş yaşantısında eğer çok daha öncesinde yaşanmış bazı olaylar varsa farklı istismarları açıklama oranlarının çok daha fazla olduğunu görüyoruz. Sadece o olayla ilgili değil, eski olayları da rahatlıkla paylaşabildikleri, ensest hikayeleri varsa anlatabildiklerini görüyoruz. Bu anlamda da önemli olduğunu düşünüyorum.

Amacımız çocuğun ikincil örselenmelerini önlemeye çalışmak, herhangi bir yönlendirme yapmadan tamamen kendi anlatımlarıyla, spontane anlatımlarıyla öyküyü almaya

çalışmak ve bunu tabi gelişim özelliklerine uygun biçimde yapmak.

Evet, işin zor tarafı da bütün kurumlara bu bilgiyi, her kuruma kendi ihtiyacı olan bilgiyi sağlamak. Bu anlamda bazen savcılarla ters düşebiliyoruz, çünkü onların genel ifade alımları ortalama 10-15 dakika süren bir süreçtir. Ama bizdeki görüşme süreleri 25-30 dakikayı buluyor. Daha da fazla süren görüşmelerimiz olabiliyor. Bunu anlamlandırmakta zorlanabiliyorlar. Bu anlamda da sıkıntılar yaşayabiliyoruz. Teşekkür ederim. Umarım zamanımı iyi kullanmışımdır.

OTURUM BAŞKANI

Bugün zaman konusunda gayet güzel gidiyoruz. Çok teşekkür ediyorum.

Son olarak da ÇİM'de Sosyal Hizmet Uzmanı Filiz Daşkafa aile görüşmeleri konusunda bize bilgi verecek.

FİLİZ DAŞKAFA, *ANKARA ÇOCUK İZLEM MERKEZİ*

Merhaba ben yaklaşık bir buçuk yıldır Ankara Çocuk İzlem Merkezinde sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapıyorum. Sosyal hizmet uzmanı olarak hem adli görüşmelere hem de aile görüşmelerine katılıyorum.

Burada aile görüşmelerinden kısaca bahsetmek istiyorum. Sürekli geçti daha önceki sunumlarda, biz ailelerle niçin görüşme yapıyoruz? Öncelikle çocuğun içinde bulunduğu duruma bakış açıları nasıl, bunu tespit etmek için. Çocuğun anlattıklarıyla ailenin verdiği bilgiler arasında çelişkili ya da tutarlı noktaların olup olmadığını anlamak için. Aileden ya da çevreden kaynaklanabilecek risk faktörlerinin tespiti için.

Çok uzun bir süreçte gözlemlenebilecek tespitlerimiz de oluyor söz konusu görüşmelerde. Biz bu görüşmeleri genelde adli görüşmenin öncesinde yapmaya gayret ediyoruz. Çünkü aileyle görüşen kişi, aile ile görüşen meslek elemanı adli görüşmeyi izleyenler arasında da bulunuyor ve karar sürecine katkıda bulunuyor. Aile ile görüşmenin kapsamında genel olarak ailenin olaya dair endişelerinin en aza indirilmesi, ailenin sakinleştirilmesi, süreç hakkında bilgi verilmesi ve yönlendirme hizmetlerinin verilmesi yer alıyor.

Bizim Çocuk İzlem Merkezi olarak hazırladığımız aile görüşme formlarımız ve raporlama çeşitlerimiz var. Ben kısaca onların içeriğinden bahsetmek istiyorum. Biz öncelikle aile görüşmesinde mağdurun kimlik bilgilerini; genel olarak oturduğu yere dair, okul durumuna dair bilgiler almaya çalışıyoruz. Ebeveyn ve ailesinin özelliklerini, fiziksel, sosyo- ekonomik koşullarını, istismara yönelik herhangi bir risk faktörü barındırıp barındırmadıklarını, mağdura ilişkin istismara temel hazırlayabilecek ya da istismarın belirtilerini gösterebilecek özelliklerinin olup olmadığını, olaya ilişkin ailenin bildiklerini ve daha sonra da müdahale kısmı geliyor.

Mağdurun kimlik bilgilerinden biraz önce de bahsettiğim gibi en genel bilgileri alarak başlıyoruz. Biz bu bilgilerin, bize gelen savcılık ya da polis kanalıyla gelen evraklarda da aynı bilgilere rastlıyoruz fakat bizim için ailenin bu konuya verdiği değer, bu konudaki bilgi birikimleri ve bu konudaki bakış açılarını anlamak, aynı zamanda da görüşmeye bir giriş niteliğinde bu kimlik bilgilerini almak önem kazanıyor.

Bu formlarımızda aynı zamanda mağdurun bize ne şekilde geldiğine ilişkin sorular var. Bu Çocuk İzlem Merkezinde daha önce de sunumlarda bahsedildiği gibi çok çeşitli kanallara çocuk getirilebiliyor. Çocuğun, Çocuk İzlem Merkezine kimlerle geldiği de bizim için önemli.

Ebeveyn ve aile özelliklerinde anne ve babanın durumlarına bakıyoruz. Genelde parçalanmış aileyse, boşanmış aileyse ya da aile içi herhangi bir problem varsa bunları tespit etmeye çalışıyoruz. Ne şekilde evlenmişler, kaç yaşında evlenmişler? Aralarında herhangi bir akrabalık var mı? Aralarındaki ilişkiler nasıl? İletişim nasıl? Burada değerlendirmeye çalışıyoruz. Eğer aileden herhangi birisinin boşanma öyküsü varsa bunun sebebini, eğer bir velayet durumu söz konusuysa velayetin kimde olduğunu, anne-babanın yaşayış biçimlerini, kronik hastalık durumlarını, sabıka kayıtlarını, madde kullanım öykülerini sorgulayıcı tarzdan ziyade bir sohbet ortamı oluşturarak ve ailenin kendisini rahat hissedebileceği bir ortamda sormaya çalışıyoruz.

Bununla birlikte çocuğun yaşam alanını gözümüzde canlandırmak için içinde bulundukları fiziksel şartları soruyoruz. Ne şekilde bir evde oturuyorlar? Aynı zamanda sosyo-ekonomik bir gösterge de söz konusu oluyor. Aile de kim, hangi odada kalıyor? Ne şekilde vakit geçiriyorlar birlikte? Kaç kardeşi var? Onlarla fiziksel paylaşımları nasıl? Ortalama aylık gelirleri ne şekilde? Bu bilgileri almaya çalışıyoruz. Ailenin gelir kaynakları, ailenin varsa destek sistemleri; bu kurumsal destek olabilir, yakınlarının desteği olabilir ya da açıklanamayan destekler alabilir. Bu konuları açmaya çalışıyoruz. Aldığımız bilgilere yönelik hangi risk faktörlerini taşıdığını düşünüyorsak bu kısımları işaretliyoruz ve daha sonra raporlarımızda bu konudan bahsediyoruz. Örneğin erken yaşta evlilik, ekonomik durum bozukluğu, ebeveynlerden birinin ölümü, sigara, alkol kullanımı, madde kullanımı, aile içi geçimsizlik, düşük eğitim düzeyi bizim en fazla karşılaştığımız istismara zemin hazırlayan risk faktörleri arasında yer alıyor.

Ailenin çocuğa bakış açısını anlamaya çalışıyoruz. Özellikle son dönemlerde çocukla ilgili davranışsal gözlemlerini öğrenmeye çalışıyoruz. Çocukların daha önceden literatürde karşılaşılan cinsel istismara uğramış çocuk davranışlarını gösterip göstermediğine aileden aldığımız bilgilerle açıklık kazandırmaya çalışıyoruz. Örneğin olumsuz arkadaş çevresi var mı? İntihar girişimi var mı? Kendine zarar vermeye çalışmış mı? Ya da son günlerde açıklanamayan morluk, kızarıklık tarzında vücudunda bir belirtiler söz konusu olmuş mu? Çocuğun beslenmesi, uykusu, sorumluluk alabilmesi, akademik başarısı, boş zamanların değerlendirmesi bunların hepsini aile bakış açısıyla

sorguluyoruz. Aynı zamanda bize gelişine sebep olan olaya ilişkin aile ne biliyor? Bazen bize gelen çocuklarla ailenin bildikleri arasında çok büyük farklar olabiliyor. Çocukların saklamak istediği şeyler olabiliyor. Bunları ailenin ne kadarını bildiğini bizim bilmemiz çok önemli ki daha sonra ki müdahalemize o şekilde karar veriyoruz. Olay nerede olmuş? Olay kim tarafından gerçekleştirilmiş? Bizim merkezimize geliş sebeplerini biliyorlar mı? Aile tarafından hangi işlemler yapılmış? Ne tür tepkiler vermişler? Neler hissetmişler? Bu olay sebebi ile çevresel, toplumsal ya da kendi aile içlerinde bazı problemler yaşamışlar mı? Eğer yaşamışlarsa bunlar neler? Olaya bakış açıları ve sonrasında planladıkları şeylerin aile tarafından bize aktarılması da çok önemli.

Bu görüşme yapıldıktan sonra aile görüşmesinin bilgileri de adli görüşmenin bilgileri gibi diğer meslek grupları, ekipte bulunan diğer arkadaşlarımızla paylaşılıyor ve sonuç olarak ne yapılması gerektiğine birlikte karar veriyoruz. Bu aile görüşmecisi tarafından; aile de risk faktörlerinin tespit edilmesi, tutumların değerlendirilmesi, güçlü yönlerin tespiti, desteklenmesi, sağlıkla, eğitimle ilgili farkındalık kazandırma, yasal mevzuat, hak, sorumluluk ve yaptırımlarla ilgili danışmanlık verme, ailelere çocuğun ve ergenin cinselliği ile ilgili danışmanlık verme gibi birtakım müdahalelerde bulunmamız gerekebiliyor, yönlendirme yapmamız gerekebiliyor. Ailelerin bu konuyla ilgili bize soruları varsa bunları cevaplandırıyoruz.

Aldığımız diğer bilgilerle birlikte çocuk için güvenli yaşam alanına karar verilmesi, çocuğun eğer bir yakınına teslimi söz konusuysa hangi yakınına teslim edileceğine karar verilmesi, acil koruma kararı alınıp alınmayacağına ya da bir devlet kurumuna yerleştirilip, yerleştirilemeyeceğine karar verilmesi ya da çocuk ve aile hakkında aydınlanmamış noktaların aydınlatılması amacıyla evinde ve yerinde sosyal incelemeye karar verilmesi gerekiyor. Olay esnasında risk altında olduğundan şüphelenilen bir kişi çıktıysa eğer o çocuklarında bilgilerine ilişkin ekip tarafından yapılan bazı müdahalelere karar veriliyor. Benim bahsedeceğim aile görüşmesi ile ilgili bu kadar. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz ÇİM'in bütün ekibine. İki yıl gibi kısa bir zamanda bu kadar büyük bir gelişme sağladığı için Sağlık Bakanlığına, Adalet Bakanlığına ve en başta da şuradan göremiyorum ama sevgili arkadaşım, Danışman Prof. Dr. Betül Ulukol'a teşekkür etmek ve onları kutlamak istiyorum.

Bu iki grubun sunumlarından ÇİM'in aslında üniversitelerdeki o yer, kişi, eleman sıkıntısı gibi sıkıntıları yaşamadığını ancak çok yoğun bir hasta yükü tükenmişliğini yaşadığını, bir de ilk basamak görüşmeden sonra çocukları izleme ihityacı içinde olduklarını anlıyoruz. Tabi 1000 çocuğu izlemek çok korkunç bir şey! O çocuklara ondan sonraki aşamada yardım edememiş olmanın ıstırabını yaşadıklarını görüyorum.

Şimdi sosyal hizmetin tabi kalbi, daha doğrusu çocuk istismarına müdahalenin ana Bakanlığı diyeyim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Gerek üniversitelerden gerek ÇİM'den ne bekliyor, nerede sorunlar yaşıyor? Ondan sonra da hem sizlerin sorularını hem de çözüm önerilerinizi ve iş birliği önerilerinizi almak istiyoruz. Buyurun.

ESMA İNCE, *AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

Öncelikle merhaba demek istiyorum herkese. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığında çocuk gelişimci olarak görev yapmaktayım. Bugün sizlerle bulunmak, bilgi paylaşımında bulunmak gerçekten çok keyif verici, çok şeylerde öğreniyoruz. Sonra söze başlamak istiyorum ben.

Çocuklarımız, istismar ya da suça sürüklenme nedeniyle bizim sistemimize, çocuk koruma sistemi içerisine dâhil oluyorlar. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda da zaten belirtildiği üzere çocuğun yüksek yararı gözetilerek koruyucu ve destekleyici tedbirler kapsamında; bakım tedbiri, sağlık, eğitim, danışmanlık, barınma tedbirleri uygulanıyor. Bunlardan bakım tedbirleri ve sağlık tedbiri üzerinde duracağım ben. Bakım tedbiri ayağı tabi ki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yürüttüğü bir alan, sağlık tedbiri de Sağlık Bakanlığının yürüttüğü bir alan.

Şimdi çocuklar bize istismar mağduru olarak geliyor. Özellikle sosyal rehabilitasyon hizmetlerinde, istismar mağduru çocuklar ve suça sürüklenmiş çocuklar hizmet alanımızda yer alıyor. Bu konuda çalışmalar yapıyoruz. Çocuklar bakım tedbiriyle de gelebiliyor, sağlık tedbiriyle de gelebiliyor, başlangıçta hâkimin vermiş olduğu kararla da gelebiliyor. Alkol ve madde kullanımı, psikiyatrik rahatsızlıklar gibi nedenlerle ya da süreç içerisinde kurum ortamında gözlemlediğimiz kadarıyla, meslek elemanlarımızın yaptığı görüşmelerle de bazı sıkıntıların varlığı ortaya çıkabiliyor ve bu kapsamda yine sağlık tedbiri alınması için ilgili mahkemelere başvuruda bulunuyoruz.

BSRM ve KBRM konusunda bu çocuklara ne yapıyoruz diye soru gelecek olursa şimdiden söyleyeyim: Yine açılımını genişçe söylemek isterim. BSRM, Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi, burada istismar mağduru çocuklar bulunmakta. KBRM'ler, Koruma ve Bakım Rehabilitasyon Merkezleri, hakkında bakım ya da koruma bakım tedbiri ya da koruma kararı bulunan çocuklar, suça sürüklenmiş çocuklar, özellikle sosyal rehabilitasyona ihtiyacı olan çocuklar için hizmet veren kuruluşlarımız.

BSRM'de özellikle istismar mağduru çocukların travma sonrası stres bozuklukları da olabiliyor ve bu kapsamda, sağlık tedbiri kapsamında sağlık müdürlükleriyle iletişim hâlinde olabiliyoruz. KBRM boyutunda da çocukların özellikle madde ve alkol kullanımıyla yani alkol ve madde bağımlılığıyla ilgili sağlık tedbirini uyguluyoruz.

Koordinasyonda dediğimiz gibi Sağlık Bakanlığıyla iletişim hâlindeyiz. Özellikle Sağlık Bakanlığının sağlık tedbirini yürütmesi gerekiyor, bu zaten 5395'te de açık. Fakat Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bakım tedbirini de yürüttüğü için daha çok zannedersem kurumlar içerisinde en fazla yükü yüklenen kurum hâline dönüşüyor. Burada sabahki oturumlarda, dünkü oturumlarda geçti, hatta belki yarınki oturumlarda da geçecektir; koordinasyon diyoruz, iş birliği, eş güdüm çalışmalardan bahsediyoruz. Fakat bu konuda ne kadar koordinasyon kurmaya çalışsak da belki personelin yetersizliği, belki farklı nedenlerden dolayı yine bakım konusunda çocuğun sabahtan akşama kadarki sürecini de yine kurum ortamında bulunan çocuğu izleyen kişiler bakanlık personelleri ya da kurum personelleri üstlendiği için daha ağır yük bizde diye düşünüyorum.

Bizim bu kapsamda yaşadığımız sıkıntılar var, ben bu konudan bahsetmek istiyorum. Özellikle çocuklarımız istismar mağduru. Evet, sağlık tedbirlerini Sağlık Bakanlığı uygulayacak fakat çocukların istismarına yönelik tedavilerini, takiplerini yapmak yine tabi ki bizim koordinasyonumuzla, bizim desteklerimizle olacak bir iş. Tabi ki hiçbir zaman elimizi çekmiyoruz. Fakat bizim de yaşadığımız sıkıntılar var. Birincisi, psikiyatri yetersizliği. Çocuk ve ergen psikiyatrisi gerçekten Türkiye çapında zaten çok az bulunan uzmanlık alanlarından bir tanesi. Bu konuda gerçekten yetersiziz, psikiyatrisi anlamında ve çocukların sağlık tedbirlerini uygulama konusunda bazen bu anlamda. Çocukları kuruluştan hastaneye götürüyoruz fakat psikiyatri yetersizliği olabiliyor ya da değişikliği olabiliyor, çocuğun tekrar yeni bir doktora alışması, adapte olma süreci ortaya çıkabiliyor. Zaten çocuk yeterince istismar edilmiş, süreç içerisinde bunu bu şekilde yaşayabiliyor.

Ayrıca madde bağımlısı olanlar var, psikiyatrik bozuklukları olanlar var, bu tabi travma sonrası stres bozuklukları ile geliş nedenlerine bağlı problemler ortaya çıkabiliyor. Bu konuda yatılı servisler maalesef çok fazla dolu olabiliyor. Çevre illerde yatılı servislerin bulunduğu yerlere müracaatta bulunuluyor fakat kapasite dolu olduğu için çocukların tedavisi maalesef aksayabiliyor. Sağlık tedbirleri, uygulama anlamında yarım kalabiliyor, diyebiliriz Zaten AMATEM, UMATEM veya ÇAMATEM... Bunların yetersizliği de söz konusu.

Ayrıca özellikle şu konuda rahatsız da oluyoruz, rahatsız derken şöyle; ben sadece BSRM, KBRM'ler için değil çocuk yuvaları için de konuşmak isterim. Çünkü bir bütün olarak ele alıyorum. Bakanlık olarak tümüne, 0-18 yaş arasındaki tüm çocuklara hizmet veriyoruz. Özellikle kurumda yeterince personelimiz bulunmuyor, bu alanda tabi ki meslek alımı yapmaya, personel yetersizliğini gidermeye yönelik çalışmalar yapıyoruz. Fakat ne yazık ki zaten Türkiye'de yeterince nitelikli personelimiz yok. Sayıca azız ve 14 bin kadar korunmaya muhtaç çocuğumuza hizmet vermeye çalışıyoruz. Bu kapsamda düşündüğümüzde hastanelerde, kurumlarda bir iki tane, üç tane hemşire olabiliyor. Bunlar hastaneye gittiklerinde çocuklarla ilgilenmeye çalışıyorlar, hastanede öncelik tanınmıyor maalesef. O süreçte bir hemşire bir çocukla, iki çocukla ilgilenebiliyor. Belki

gün boyu tüm saatlerini hastanede geçirebiliyor ve bu sırada tabi ki kurum ortamında kalan çocukların tedavileri aksayabiliyor, ilaç kullanmaları gerekebiliyor böyle sıkıntılarımız var. O yüzden ben çözüm önerileri ne olabilir denildiğinde herhâlde şunu diyeceğim; hastanelerde en azından korunmaya muhtaç çocuklara, bu kapsamda olan çocuklara öncelik tanınmasını isteyeceğim.

Daha sonra psikiyatristler yetersiz dedik ama psikiyatrist bulduğumuzda da kurum personelimizin iletişimi, tabi ki iletişiminin iyi de olması gerekiyor. Bazı şeyler iletişimle ilerleyebiliyor çünkü, bazı prosedürler bu sayede atlatılabiliyor. Fakat psikiyatristlerin önerileri kurum ortamına uymaya da biliyor. Çünkü çocuklarla toplu hâlde yaşanan ortamlar, tabi ki son dönemlerde aile odaklı hizmet modellerinden faydalandırılmaya çalışıyoruz çocuklarımızı. Toplu ortamlardan, kurum bakımından daha çok ev modeline geçiliyor; çocuk evleri, sevgi evleri dediğimiz ve daha çok koruyucu hizmet anlamında koruyucu ailelere yönlendirme, evlat edindirme hizmetlerini yapmaya çalışıyoruz. Fakat kurum ortamında, her ne kadar hani çocuk evlerinde de bulunsa sonuçta en az sekiz çocuk ya da altı çocuk bulunabiliyor çocuk evlerinde. Yani toplu yaşam yine de mevcut onu değiştiremiyoruz. Öneriler dediğim gibi tam anlamıyla uymayabiliyor. Çocukla bire bir çalışma anlamında sıkıntılar ortaya çıkabiliyor.

Artı ben kurum boyutunda ortaya çıkan sıkıntılardan da bahsetmek istiyorum. Şimdi, şu anda bir ayrıştırma içerisindeyiz. Suça sürüklenmiş çocuklar ayrı yerdeydi zaten. Fakat suç mağduru olan çocukların değişik durumları da olabiliyor. Dediğiniz gibi sadece suç mağduru olanlar oluyor, sadece suç mağduru olup madde bağımlılığı olanlar olabiliyor. Bu hamile çocuklar belki bir arada kalırken daha nitelikli, iyi hizmet verebilmek, hizmeti daha etkin kılabilmek amaçlı kuruluşların ihtisaslaştırılması kapsamında yeni bir modellemeye gidiyor Bakanlığımız. Bu kapsamda korunma ihtiyacına yönelik yaş ve cinsiyete ve suç mağduriyet türüne göre kuruluşların ihtisaslaştırılması gerçekleştirilecek.

Bu kapsamda daha nitelikli, etkin, verimli bir hizmet anlayışında olacağımıza inanıyoruz. Tabi ki öncelikle Aile Bakanlığı olarak tüm bakanlıkların da iş birliği içerisinde sorunlara hep birlikte çözüm bulabileceğimizi düşünüyorum. Ben teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Esma Hanım'a da çok teşekkür ediyoruz. Tabi böyle büyük bir ülkenin sosyal hizmetlerini üstlenen bir Bakanlığın elemanı olarak bütün o yükün ağırlığını bize yansıttınız. Çok teşekkür ederiz.

Özetleyecek olursak, Bakanlıkta da özellikle bakım ve sağlık tedbirleri, daha doğrusu bakım tedbirlerinin bütün ağırlığının sizin Bakanlığınızda olduğu, bu arada baktığımız çocukların sağlığı ile ilgili yerine getirilmesi gereken tedbirleri yerine getirmek için uğraşırken de yardım isteyeceğiniz kurum ve kuruluşların eleman sıkıntılarının size

yansıyan yanlarını anlatıyorsunuz.

Şimdi dinleyicilerimize, bunlara ek olarak hem üniversitelerin hem ÇİM'in hem Bakanlığın bu alanda yaşadığı sorunları özetlemiş olduk. Sizler kendi çalıştığınız alanlarla ilgili olabilir veya başka bir şekilde gözlemlediğiniz başka sorunlar olabilir. Onları da aldıktan sonra umuyorum çözümler için fırsat bulacağız. Önden başlayalım buyurun.

KATILIMCI

Sizin web tabanlı çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili sunumlarınızı dinliyorum, takip ediyorum daha doğrusu. O sunumlarınızı takip ediyorum, inanın çok faydalı olduğunu bir geri bildirim olarak söylemek istiyorum. Hâlâ devam edip etmediği hakkında bilgi almak istiyorum çünkü mailleriniz artık gelmiyor.

OTURUM BAŞKANI

Webinar'dan mı bahsediyorsunuz? O grup bitti ama tekrar başlayabiliriz. Bu kadar yararlı olduğuna dair geri bildirim alıyorsak, teşekkür ederim.

KATILIMCI

Bir de şimdi ben birçok konuşmacının, mesela Elif Hanım'ın söylediği, Sağlık Bakanlığında kadın doğum, çocuk hastanesinde dört yıl görev yaptım. Orada korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili olarak, zaten korunmaya muhtaç çocuklar yanında genellikle bir hemşire ile gelirler ve biz hastanelerde sosyal hizmet uzmanları olarak onlara öncelik tanırız. Zaten direkt bize gelirler, biz onların önceden sıralarını vesaire bunları almış oluruz. Kendi hastanem için söylüyorum bunu, genellikle yardımcı oluyoruz.

ESMA İNCE

Yani her yerde geçerli olan bir durum değil maalesef. Teşekkür ediyoruz ama sizin gösterdiğiniz hassasiyet için.

KATILIMCI

Çocuk diyoruz. Bakım tamam sizin işiniz ama çocuğu sadece Aile Bakanlığının çocuğu olarak değerlendirmediğimizi bilmenizi isteriz. Bunun dışında Elif Hanım'a da şunu söylemek isterim. Ben Figen Hocam'ı da o webinar'larla ilgili olarak orada çok soru yağmuruna tutardım onu ama şöyle bir şey var; biz kadın doğum hastanesinde... Ben ilk göreve başladığımda öyle bir ensest vakayla karşılaştım ki inanın benim lisans eğitimim, sosyal hizmet uzmanıyım bu arada, ben kendimi yeterli görmedim. Ben bu çocuk ihmali ve istismarı konusunda burada bu kadar öğretim üyesini ya da profesörleri bulmuşken bunu söylemek isterim, bunun kesinlikle bir mastır programı olmasını çok dilerim, isterim. Ankara Üniversitesinin bir programı var. Benim bildiğim,

eğer yanlış biliyorsam düzeltin lütfen. Sadece tıp mezunları alınıyor. Ama biz bu kadar bahsediyoruz, diyoruz bu multi-disipliner bir şey. Ya sözde mi kalıyor? Çocuklarla ön görüşme yapıyoruz, çocuğu ilk tutması gerekenlerden biriyiz belki. Ufuk Hocam söyledi, herkes kendi işini çok önemsiyor, tabi ki hepimiz işimizi önemseyeceğiz. Ama ben bu konudaki rahatsızlığımı ifade edeyim. Yani herkese yönelik bir mastır programının olmasını çok isterim. Ayrıca Sağlık Bakanlığıyla ilgili olarak, ÇİM'ler kuruluyor tamam, ben Bartın'da görev yapıyordum. Ama şu anda Ankara Sağlık Bakanlığında görev yapıyorum. Orada kâğıt üzerinde bir ÇİM kuruldu, kâğıt üzerinde hani bizim isimlerimiz vesaire bunlar alındı.

KATILIMCI

Bartın'da yok.

KATILIMCI

Yok, yok ama bunun kurulumuyla ile ilgili bize görüşler soruldu. Belki de kendi çaplarında bir şeyler yapıyorlar onu da bilemiyorum. Ama her ilde yok ÇİM'ler. Ama inanın biz öyle vakalarla karşılaşıyoruz ki, keşke bizde de olsa ve keşke o eğitimler bütün illerde verilse. Çünkü bir çocuk geldiği zaman inanın, özellikle cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşme teknikleri, ona nasıl yaklaşılır? Ben lisans eğitiminin bu yeterliliği karşıladığını düşünmüyorum. Hizmet içi eğitimlerle mi artık desteklenir ya da daha farklı şeyler mi yapılır? O zaman webinar'larda Figen Hoca'ya yine söylemiştim bunu, ben böyle programların olmasını çok isterim. Ne düşünüyorsunuz onu da çok merak ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Gerçekten çok güzel bir öneri. Aslında ne hekimlerin ne sosyal hizmet uzmanlarının ne psikologların hiç birinin lisans eğitimi böyle bir çocukla karşılaştığı zaman sorunla baş etmeye yetmiyor. Onun hepimiz farkındayız. Mutlaka her alanda hukukçular da aslında öyle, yani çocuk mahkemesinde çalışan hâkim de aslında çocukla çalışmayı özel olarak öğrenmemiş oluyor. Bütün meslek gruplarında böyle sıkıntılar olduğunu biliyoruz. Gerçekten bir özel eğitim, üst bir eğitim aldıktan sonra bu çocuklarla ilgilenmek çok gerekli ve güzel bir öneri. Bu eğitimi planlamak, hazırlamak da herhâlde tabi üniversiteler olarak bizlere düşüyor. Buyurun Hocam.

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Esasında şöyle söyleyeyim, iki yıldır UNICEF'in desteği ile bir eğitim programı hazırladık. Bu masa çevresinde olan Betül Hocam da dâhil olmak üzere iki tane kitapçık hazırladık. Bir tanesi bu merkezlerin nasıl kurulacağı hakkında, arkasından da çocuk istismar ve ihmalini tüm boyutlarıyla anlatan bir kitapçık, adli görüşme, tükenmişlikle ilgili her şey var onda. Şimdi üçüncü bir kitapçık, Tolga Hocam burada yok, sonunda bitirdi. Onu da

UNICEF yakın zamanda basacak onun da ismi Eğitim Kitabı, sadece eğiticiye verilecek.

Bu eğitim beş gün, yüz yüze yapılıyor. Ardından bir altı ay, bulunduğu kurumlarda karşılaştığı vakaların değerlendirilmesi, onun karşılıklı konuşulması var. Arkasından da bir altı aylık araştırma, küçük bir araştırma şeklinde bir şey. Yalnız yüz yüze görüşmeler nasıl yapılacak? O beş günlük eğitimin, çağrılan 15 kişinin masrafları nasıl karşılanacak? İnşallah UNICEF destek olur devam ettiririz.

Bu arada İstanbul Kalkınma Ajansından bir yıl sürecek yeni bir proje aldık. Orada da UNICEF'te başladığımız eğitimi ve webinar dediniz, orada web tabanlı olarak yapacağız. Bunu bitirdiğimizde, sanırım bu sene 2013'ün Aralık ayına kadar bitecek, 90 kişi web'ten, 45 kişi de yüz yüze eğitilecek. Bu eğitim web tabanlı yani Figen Hoca'yı izlemişsiniz o hemen hemen bütün hocaları sürekli izlenecek bir web sistemi geliştirecek. Çok güç. Figen Hocam'ın dediği gibi. Gerçi adli tıp uzmanı olarak ben birinci işim olarak görüyorum neredeyse 24 saatimi orada geçiriyorum ama bunları tamamlayacağız, çok haklısınız bu konuda. Sonunda yüksek lisans eğitimi de olabilir.

OTURUM BAŞKANI

Gerçekten çok büyük bir ihtiyaç var ve gerçekten UNICEF'in desteklediği o programda çok yoğun çalışıldı ve bunun da devamının gelmesi hakikaten gerekiyor. Burada bu bilgiyi paylaştığımız çok iyi oldu. Severine de bununla ilgili bir söz istedi galiba ama. Bir şey söylemek istiyorsa. UNICEF Çocuk Koruma Program Sorumlusu.

SEVERINE JACOMY VITE, *UNICEF ÇOCUK KORUMA PROGRAM SORUMLUSU*

Merhaba, iyi günler. Aslında benim hepinize bir sorum olacaktı. Sizin de bildiğiniz üzere UNICEF hepinizin çalışmalarına değer veriyor ve saygı duyuyor. Bizim hepinize bir sorumuz olacak. Dün gerçekleştirilen toplantılarda hepinizin belki de duymuş olduğu gibi Çocuklar için Adalet'in bir parçası olarak Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen Proje bileşene doğrudan fon tedarik etmektedir ve biz Adalet Bakanlığına 160 görüşme odası kurmaya gideceğiz. Proje ortaklarıyla konuyu tartıştığımızda bir şey farkettim. Bu görüşme odalarının nerede olması gerektiği ve bunları öncelikli olarak kimlerin kullanıyor olması gerektiği konusunun net olmadığını gördüm. Ben sizden bu vesileyle sadece sizin bu konu hakkındaki görüşlerinizi duymak istiyorum. Bu bir fırsat ama aynı zamanda bir tehlike de olabilir zira bu görüşme odalarının sadece çocuk istismarı olmayan durumlar için mahkeme salonlarında olması gerektiği düşünülebilir. Çünkü davalara karışan pek çok başka çocuğun da, sizin yaptığınız kadar karmaşık düzeyde olmasa bile, çocuk haklarını gözeten prosedürlerle sorgulanması gerekmektedir. Diğer yandan ise sizin türünüzde daha fazla merkeze sahip olmamız gerektiğini ve daha hafif davalarda veya farklı dava türlerinde yer alan çocukların bu tür merkezlere yönlendirilmesi gerektiğini düşünebiliriz. Yani, ben burada bir ikilem olduğunu düşünüyorum ve sizlerin bu konudaki fikirlerini duymayı gerçekten isterim.

OTURUM BAŞKANI

Akif Hocam?

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Şimdi, benim bildiğim kadarıyla o 160 odada savcılar ve hâkimler, mahkeme ya da savcının izleyebileceği şekilde sadece ve sadece sosyal çalışanlar tarafından çocukla görüşülüp arka tarafta hâkimin ya da savcının onlara soruyu ileteceği şeklinde olacak diye biliyorum. Kişisel görüşümü isterseniz; esasında savcılar doğru yerde çocukla görüşecekler diye düşünüyorum ya da hâkimler onlar da doğru yerde görüşecekler. Daha doğrusu görüşmeyi izleyecekler. Çocuklar herhangi bir şekilde mahkeme salonuna gelmeyecek ise sadece ve sadece orada görüşülüp ve dinlenecekse çok yararlı olacağı inancı içindeyim.

Bizim yaptığımız şey de temel olarak, daha önce de söyledim farklı yerlerde, esasında Ankara'da çocuk ÇİM'lere direkt getiriliyor. Ama şu andaki yapılanmada diğer illerde, benim bildiğim kadarıyla mesela İstanbul'un Anadolu Yakasını çok iyi biliyorum ben, özellikle ilk önce çocuk polisleri görüşüyorlar. Biz bir kere görüşüyor diye kabul ediyorduk ama aynı odada dört ayrı çocuk polisi var veya polis var. Bunlar ayrı ayrı soruyu sorunca birden bire dört görüşme birden oluyor. Ondan sonra çok farklı hastanelerde veya sağlık birimlerinde tekrar tekrar muayenede ve ruhsal değerlendirilmeleri yapılıyor. Esasında biz buradaki ayağı birleştirebilirsek, ÇİM'lerde ya da çocuk koruma birimlerinde ki artık bunların mutlaka bir şekilde aynı ortamda toparlanması lazım diye düşünüyorum.

Çocuk polisinin ya da diğer sağlık birimlerinde ya da adli tıp kurumlarında veya şube müdürlüklerinde yapılan bütün görüşme ve muayeneleri toparlayabilirsek, hastane temelli çocuk koruma yaklaşımı olarak çok faydalı olacağı inancındayım. O 160 oda da savcının ya da hâkimin deneyimli bir psikolog ya da sosyal çalışmacının diğer çalışanlar tarafından yapılacak görüşmeyi izlemesi, soruyu sorması şeklinde olabilir diye düşünüyorum. Burada esasında adli görüşmenin eğitimi her birimde aynı olması lazım çünkü çok temelde aynı şeyi kullanıyoruz. Bunu da hep birlikte verebiliriz, diye düşünüyorum.

KATILIMCI

Şimdi Çocuk İzlem Merkezinden katılan arkadaşlara öncelikle teşekkür ediyorum. Ben Rehberlik Araştırma Merkezinde çalışıyorum. Ankara'da, en azından İhmal ve istismar konusunda tüm rehber öğretmenlerin ve müdürlerin bilgilendirilmesi sağlanıldı resmî yazıyla. Bir şekilde biz yapıyorduk. Ama bunun zorunlu hâle getirilmiş olması bir farkındalık kazandırmış oldu bu şekilde.

Çocuk İzlem Merkezinden gelen arkadaşlara sorum şu: İstismar öyküsü öğretiliyor

mu çocuklara bir. 1060 vakanın hepsi cinsel istismar vakası suç oluşturmuş mudur? İçlerinde istismar öyküsü öğretilen çocuklar var mıdır ebeveynleri tarafından? Onu merak ediyorum. Diğer soruları da Figen Hanım'a soracağım.

UZM. DR. FADİME YÜKSEL

İstismar öyküsü öğretilmiş çocuklar elbette ki var. Yani biz elimizden geldiği kadar psikolog arkadaşlar, görüşmeci arkadaşlar çocuğun ön görüşmede verdiği bilgileri, adli görüşmede verdiği bilgilerle karşılaştırıyoruz. Arkadaşlar, çocuğun tavrından, davranışından bunu çıkarmaya çalışıyorlar. Güvenilir olup olmadığını raporlarına belirtiyorlar. Bu 1060 vakanın hepsi kesin cinsel istismar değil. Cinsel istismar olmayanlar var, tanık olanlar var, arkadaşının istismarına tanık olmuş o vasıfla getirilenler var. Onun dışında öğretilmiş olanlar da var ama yüzde olarak bir şey söyleyemeyeceğim. Betül Hocam cevap verecek galiba.

PROF. DR. BETÜL ULUKOL

Bin küsur vaka değil. Yaklaşık 600-700 vaka gibi idi. Bir yerde biz sunduk da o nedenle yapmıştık analizini. O zaman yaklaşık %75-80 gibi doğrulanmış cinsel istismar vardı. Geri kalan %20-25 ya öyle bir kuşkuyla getirilmiş herhangi bir şey çıkmamış ya da çocuk baştan evet var demiş ondan sonra vazgeçmiş ya da arkadaşlar yaptıkları görüşmelerde öyle bir şeyin olmadığına kanaat getirmişlerdi. Yani %75-80 gibiydi pozitiflik, tanık olma oranı.

KATILIMCI

Çok özür diliyorum, lütfen saygısızlık olarak kabul etmezseniz sorumun cevabını aldıktan sonra çıkmamız gerekecek yani o yüzden bir soru daha sormak istiyorum.

PROF. DR. BAHAR GÖKLER

Bir önceki sorunuza bir cevap vermek istiyorum. Cevap vermeden önce de bu soruyu niye sorduğunuzu öğrenmek istiyorum. Çünkü niye sorduğunuz önemli diye düşünüyorum.

KATILIMCI

Şimdi bu soru özellikle ergen çocuklarda, biliyorsunuz ergenlik dönemi özelliklerindendir. Düşsel CV'ler oluşturmak ya da kişisel öyküler bazı patolojik durumları olan çocuklar olabiliyor ya da benim görüştüğüm. Tabi ki ben klinik psikolog değilim ama anne-baba tutumunda çok ciddi sıkıntılar olduğuna inandığım, geçerliliği ve güvenirliliği olmayan söylemlerin olduğu birkaç veli ile karşılaştım. Onların anlatmış oldukları durumun tabi ki profesyonel bir merkez tarafından danışma ve konsültasyon yapılması gerekiyor, değerlendirilmesi gerekiyor. Ama çok çarpıcı ve böyle çok birbirinden farklı ifadelerle karşılaştığım için merak ettim böyle bir şey var mı diye?

PROF. DR. BAHAR GÖKLER

Evet, teşekkür ederim. Bu önemli bir soru diye düşünüyorum, ben bir çocuk ve ergen psikiyatrisiyim. O nedenle bu çocukları değerlendirirken, çocuk ve ergenleri değerlendirirken buna çok dikkat etmek gerekir diye düşünüyorum.

Onun için bu çocuklardan öykü alırken durumla ilgili, ben ifade terimini kullanmak istemiyorum çünkü bir hekimim ben, bununla ilgili bir bilgi alırken çocuğun gelişimsel düzeyini, içinde bulunduğu çevreyi, çocuğun yaşını vesaire çok iyi değerlendirmek lazım, özellikle küçük çocuklarda. Ergenler kendi psikopatolojileri nedeni ile olabilir.

Ama küçük çocuklar özellikle boşanma vakalarında çok fazla yönlendirilebiliyorlar. İki ebeveyn birbirlerine olan öfkelerini çocuk üzerinden birbirlerini cezalandırmaya yönelik, ağzına çocuğun çok fazla laf verebiliyorlar. Bunu ayırdedebilmek için çok iyi bir değerlendirici olmak lazım özellikle küçük çocuklarda. Eğer o çocuğun ruhsal durumunu, çocuğun yapısını çok iyi bilmiyorsak çok kolay yanılabiliriz ve bunu annenin ya da babanın bir istismarı gibi değerlendirebiliriz. O zaman da çok büyük bir haksızlığa, başka bir probleme neden olmuş olabiliriz. Onun için bu soru çok önemli.

Bunu nasıl yapacağız? Bunu değerlendirenlerin çok iyi eğitilmiş olması lazım ve o değerlendiricilerin uzmanlık alanlarının çok iyi seçilmiş olması lazım.

Küçük çocuklarda bu küçük ayrımları, ergenlerde ya da küçük çocuklarda nasıl yapılacağına ilişkin çok çok çok nitelikli eğitimlerden ve süpervizyonlardan geçmesi lazım. Onun için sorunuz için teşekkür ediyorum.

KATILIMCI

Ben teşekkür ediyorum açıklamalarınız için Bahar Hanım. Hemen diğer sorumu soracağım Sayın Figen Hanım'a. Figen Hanım'la daha önce, yaklaşık 4-5 yıl önce bir Rehberlik Araştırma Merkezinde, Yenimahalle RAM'da tanışmıştık. Fakat Ufuk Hanım sunuşunu yaparken şöyle bir şey söyledi, ilk defa görüyorum ben bütün bu cinsel istismar vakalarında özellikle diğer istismar vakalarında da mutlaka geçerli olabilir. Tedavi hizmetlerinden bahsetti, istismarcıya yönelik tedavi hizmetinden bahsetti. Bunun ne olduğunu merak ediyorum, acaba doğru mu alıyorum? 18 yaşın altındaki bir çocuk istismarcıysa yani akran istismarı varsa aynı zamanda istismarcıya yönelik bir tedavi midir sadece? 18 yaşın üstündeyse bildiğim kadarıyla özellikle cinsel istismar suçlarında herhâlde mahkemede direkt infaz gerçekleşiyor.

OTURUM BAŞKANI

Çok haklısınız. Tabi aslında şöyle bir ideal var; bize gelen vakaların önemli bir kısmı bu akran istismarı diyebileceğimiz çoğu erkek erkeğe olan, ikisinin de aslında çocuk olduğu 16, 13, 14 yaşlarında çocuklar. Böyle durumlarda biz her zaman diğer çocuğu da görmeyi istiyoruz. Onun nereden öğrendiği, onun başına ne geldiği ile ilişkili kısmı

merak ediyoruz. Artı, yine onun da ileride gerçek bir istismarcı hâline dönüşmemesi için, erken önlem almak için bu da yine çocuğu korumak adına yaptığımız bir şey.

Aslında birkaç tane şey de oldu 18 yaşından büyük oldu. Tabi ki hukuki aşama sürerken her zaman tutuklu yargılanmıyorlar. Eğer onları erişkin psikiyatrisinin takip etmesini talep ederlerse tedavinin başarı oranı var, tabi %100 değil ama tedavi edilseler aslında... İnfaz edilip 10 yıl içeride yatıp sonra dışarı çıktıktan sonra yine aynı şeye devam edebiliyorlar. Esas sorun o! Aslında belki burada onu da tartışmak lazım. Kurumlar arası iş birliği denirken, aslında ideal olan, bu kişiler cezalarını çekerken, hapiste iken bile tedavilerinin devam etmesi ve dışarı çıktıktan sonra tekrar başka çocuklara ya da başka insanlara cinsel tacizde bulunmamalarını sağlamak.

KATILIMCI

Teşekkür ediyorum. Şunu düşündüm. Geçenlerde aklıma geldi, bu çok farklı bir tarafı: İstismarcı yetişkinse, onun çocuklarına yönelik bir hizmet veriliyor mu? Onlarında travmatik bir yaşantısı var çünkü babalarından, annelerinden kaynaklı, babaları belki infazla içeride. O çocukları ne olur? Onunla ilgili hiçbir çalışma yapılır mı?

PROF. DR. BAHAR GÖKLER

Şimdi istatistiksel bir veri veremeyeceğim ancak yaptığımız uygulamalardan örnek verebilirim. Eğer ev kaynaklı bir istismarsa, ev kaynaklı bir cinsel istismarsa ya da fiziksel istismarsa bir çocuğa yönelik olmuşsa bu diyelim baba-kız istismarı ise, mutlaka diğer çocukların da ele alınması lazım koruyucu ruh sağlığı açısından. Çünkü buna tanık olan çocuk da bir biçimde zaten istismara uğrayan çocuktur. Onun için mutlaka uygulamada bu çocuklarında bir bir ele alınıp izlenmesi, değerlendirilmesi ve ileride çıkabilecek herhangi bir sorun bazında korunması lazım.

OTURUM BAŞKANI

Ama herhangi bir başka erişkinin kendi çocuklarına bakıyor musunuz derseniz Türkiye'nin daha o aşamaya geldiğini hiç zannetmiyorum. Ensest dışındakiler...

KATILIMCI

Ensest dışındakiler yani baba içeri alınmış, onun da çocukları var ilkokula giden ben çok teşekkür ediyorum. Çok özür diliyorum çıkmak zorundayım kimseye saygısızlık yapmak istemiyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, herhâlde süreyi uzatmamızın kimse için sakıncası yok. Onun için biz biraz daha devam edelim. Şöyle devam edeyim Betül Hanım'la.

PROF. DR. BETÜL ULUKOL

Teşekkür ediyorum. Çok güzeldi. Bu kadar uzun ama dikkati toplayan bir sunumdu. Herkese bütün arkadaşlarıma, hocalarıma teşekkür ediyorum.

Ben eğitim konusunda bir şey söylemek istiyorum. Yeni bir gelişme var onu aktarmak istiyorum. İçinde Bahar Hocam'ın da olduğu bir gruple Ankara'daki savcılara yönelik olarak eğitim programı hazırlandı. Biliyorsunuz bu HSYK'nın verdiği bir kararla bütün savcılar ve özellikle Ankara'daki savcılarla başlayan bir şeydi. Biliyorsunuz ben hekim olduğum için buradayım. Çocuklar için Adalet Sempozyumu ama şunu söylüyorum ki, iki meslek grubu var burnundan kıl aldırmaz; biri hekimler, biri de hâkimler! Dolayısıyla kendim hekim olduğum için iğneyi kendime batırarak rahatlıkla söylüyorum bunu. Savcılara, hâkimlere "sen bunu eksik biliyorsun, az biliyorsun ya da farklı biliyorsun bir de işin bu yanı var" demek çok kolay değildir. Ama bu süreçte ÇİM'in bence en büyük artılarından biri de bu.

Adalet alanında çalışan ve gerçekten çocuklar için iyi bir şeyler yapmak isteyen insanlara da bir anlamda iş birliği ile bir şeyler aktarabilme şansı olacak gibi görünüyor. Bu bir başlangıçtır. İki günlük bir eğitim semineri gibi düşünüldü. Eğitim de demeyelim yani iki günlük bir bilgi paylaşımı diyelim belki daha doğru olabilir. Bunun faydalarını göreceğimize inanıyorum ben. Çünkü pratik uygulamada hepimiz bazen çocukların gerçekten yaşadığı cinsel travmanın çok daha ötesinde bir travmayı savcı ya da hâkim karşısında yaşadığını biliyoruz. Bunu engelleyecek bir şey olabilir bu.

İkincisi, ben hekimim, hekim tarafında duruyorum işin ama öbür tarafta işin adli boyutu var. Hiç vazgeçilemez bir boyut elbette. Aynı zamanda sosyal hizmet boyutu var. Yani bu üç sacayağından ikisinin bir arada bir şeyler yapabiliyor olmasının üçüncü ayaktaki işleri de kolaylaştıracağını düşünüyorum.

Bir de Ankara'da belki bu tüm Türkiye'ye de yaygınlaşabilir 2013 itibari ile cinsel, yanlış söylüyorsam düzeltir misin Fadime? Uzmanlık gibi, yani cinsel suçlarla ilişkili ihtisaslaşmış bir savcı grubunun da oluşturulması çalışmasına başlanması planlandı. Ankara Başsavcısı ile görüştüğümüzde bunun çok mantıklı olduğunu, bir grup savcının zaten bu alanda çalışmaya gönüllü olduğunu belirtti. Ankara'da şu anda bütün Cumhuriyet Savcıları günübirlik nöbetleşe gidiyorlar. Onun yerine belki 7, 8, 10 savcının daha spesifik yürütebileceği, dolayısıyla vakalara daha çok hakim olabilecekleri, daha iyi sonuçlandırabilecekleri bir sistem de olacak. Böyle de bir artısı var.

Bir de yine korsan bir şey söyleyebilir miyim? Sizin sözlerinize bulaşmış gibi oluyorum ama...

Bu şeylerin kullanılması konusunda UNICEF'in desteği ile izlem kamera odaları ya da görüşme odalarının oluşturulması konusunda, bunların kesinlikle ve kesinlikle

adliyelerde yapılanması gerektiğine inanıyorum. Neden? Çünkü suça karışan çocuklar çok ciddi bir yara, çok büyük bir grup ve bu gruptaki çocukların da çocuk olduğu unutulmadan onların doğrudan hâkim ve savcı karşısına çırılçıplak çıkarılmasını ben bir hekim olarak, bir anne olarak, bir insan olarak kabul edemiyorum. Ama öte taraftan üniversitelerdeki çocuk koruma birimleri, merkezleri, ÇİM'ler bunların ayrı alanlar olarak, çok farklı bir mantıkla yapılanmış alanlar olarak kabul edilmesi ve UNICEF'in buraların geliştirilmesi konusunda desteğinin bu taraflara da aktarılması gerektiğine inandığımı söylüyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ederiz arkalara doğru söz verelim. Buyurun hanımefendi. Kendinizi de tanıtırsanız söz alırken.

FATMA HANIM YALOVA *AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI*

Merhaba. İki şey soracağım çok kısa. ÇİM'de planlamaya girmenin yolu nedir? ÇİM kurulacak iller arasına girmenin pratik en kısa yolu nedir? Bu birinci sorum.

İkincisi, şimdi çocuklara kendini cinsel istismardan, koruyucu/önleyici olmak adına, çocuklara kendini korumanın yolları öğretilebilir mi? Bunun bir programı var mıdır, varsa ben ulaşırsam çok sevinirim. Ve bunun mesela Millî Eğitimde niye bir müfredat konusu olmaz? Mesela rehber öğretmenler niye bu eğitimi alıp kendi küçük gruplarına, kendi okullarında çocuklara bunu öğretmezler? Dünyayı güvenli kılmanın başka yolu varsa ben bilmiyorum. Bence yol, kişiye kendini korumayı öğretmektir. Bedeninin özelliğinden gidilebilir. Ne bileyim hani çok da dünyayı böyle korkutucu bir yer olarak göstermeden, çocuğa uygun, onun gelişimini de örselemeden, bedenini korumayı öğretmek üzerine bir program varsa ben nasıl ulaşırım? Nasıl kullanırız illerimizde? Nasıl uygularız? Eğitimini nasıl alırız? Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ederiz. Bu tabi dünyada çok uygulanan bir şey, çocukları korumak konusunda kendilerini korumayı onlara öğretmek en etkili yöntem! Çünkü anne-babalara öğretseniz de hiçbir anne-baba 24 saat çocuğunun yanında onu korumaya hazır olamaz. Bu nedenle de aslında 3-6 yaşlar yani ilkokul bile değil anaokulu yaşlarından itibaren çocuklara kendi özel bölgelerinin olduğunu, özel bölgelerine dokunulmasının yanlış olduğunu öğreten birçok program var.

Bizim Millî Eğitim Bakanlığımızın müfredatında, yani rehber öğretmenler kendi yaş grubu olan öğrencilere cinsellikle ilgili, güvenli cinsellik vesaire ile ilgili konularda eğitimler veriyorlar bildiğim kadarıyla. Ama belki anaokulu müfredatlarına... Gerçekten hepsinde anaokulu pek çok çocuğun gittiği yerler. Artık 6 yaşında, 5 yaşında zaten ilkokula başladıkları düşünülürse Millî Eğitim Bakanlığıyla bu anlamda bir iş

birliği yapmak herhâlde çok faydalı olur. Dünyada bunun çok örneği var ve çok başarılı olduğu biliniyor. ÇİM'le ilgili soru?

UZM. DR. FADİME YÜKSEL

Tamam. Bakanlık arkamızda ama oluk oluk paralar akmıyor bize de. Planlanmış iller var. İlk başta 11 ilde, 12 merkezde ikinci adımda da 29 merkeze çıkarılacak. Onlar arasında yani bunları bir açalım, açmak gerçekten kolay değil. Çünkü gelir getiren bir şey değil! Başhekimler ayak diriyorlar "Onlar zaten ne yapıyorlar ki!" diyorlar, günde beş vakaya beş personel ben niye bağlayım diyorlar. Bizim de yaşadığımız zorluklar var. Öncelikle işte Bakanlığın planında olmak gerekiyor. Çok istekli birkaç il var, bunlardan birisi Kütahya, birisi Karabük. Bunları sokmaya çalışıyoruz. Ama bunun valisi istiyor, savcısı istiyor. Bu kadar üst düzey kişiler isterken henüz plana alınmadı bile. Bilemiyorum sizin iliniz Muğla mıydı? Yalova.

ESMA İNCE

Evet, cinsel eğitim biliyoruz ki çocuk doğmadan önce başlayan ve hayat boyu da devam edebilen, tıpkı diğer gelişim alanları gibi, bir eğitim olması gerekiyor. Öncelikle ailede başlaması gerekiyor. Dolayısıyla tabi ki okul müfredatlarına konulabilir. Ama öncelikle ailenin bu konuda bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü küçük yaştan itibaren 2 yaşından, 3 yaşından, 1 yaşından itibaren biz o çocuğu, zaten doğumdan itibaren biz erkekse mavi renk, kızsa pembe renkleri tercih ederek zaten bir cinsel eğitime başlıyoruz. Bir anlamda toplumun cinsiyet algısına uygun olarak biz de çocuğumuza bu algıyı yerleştirmeye başlıyoruz. Dolayısıyla okul müfredatlarına da kesinlikle girmeli. Fakat öncelikle çocukların ailelerini bilinçlendirme konusunda duyarlı, hassas bu konuda daha yetkin olmak gerektiğini düşünüyorum. Ve okulla birlikte desteklenerek devam etmesi gerektiğini düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, aile eğitimlerini yaygın olarak uygulayan pek çok hem sivil toplum kuruluşu ve Millî Eğitim Bakanlığı var. Belki yine bu bağlamda onlarla da görüşüp eğer programlarının içinde özel olarak böyle bir şey yoksa böyle bir programı koymak da mümkün olabilir. Ama bildiğim kadarıyla Benim Ailem ve birçok programda aslında kısmen var, çocuk istismarı var. Çocuklarınızı nasıl koruyabilirsiniz, diye de var.

Evet, Şahin Bey...

ŞAHİN ANTAKYALIOĞLU

Merhaba. Ben de adliyeden geri bildirim yapayım dedim. Siz birçoğunu zaten biliyorsunuzdur. Ama bildiğiniz gibibeden ve ruh sağlığına ilişkin dosyalar maalesef hâlâ adli tıbba gönderiliyor. Ayrıca bazı mahkemeler çocuğu tekrar dinlemek için

duruşmalara tekrar çağırıyorlar. Hatta birden fazla kez çağırıyorlar. Betül Hocam'ın söylediği gibi aslında bu savcılara verilecek eğitim elbette ki bunu önlemeye yönelik belki önemli bir adım olacaktır. Fakat ivedi olarak bir çözüm getirmek adına gerek HSYK'nın genelgesi, gerekse Başbakanlığın genelgesine rağmen bunu yapan hâkim ve savcılarla bire bir görüşme, ziyaretler yapılabilir mi? Çünkü gözümüze baka baka ben dosyayı göndereceğim diyor, bir şey diyemiyorsunuz. Bu dosyanın süresi 1 yıl, 2 yıl, 3 yıl olabiliyor. Buradaki süreç içerisinde ancak Yargıtay'a itiraz edebiliyorsunuz. Bu süreç içerisinde heyet hâlinde ivedi olarak bu mahkemelerle bire bir ziyaretler yapılabilir ve bu işin farklı boyutları görüşülebilir mi diye düşünmek gerekiyor.

Betül Hocam'ın söylediği eğitim programına avukatlar da dâhil edilirse belki iyi olabilir. Çünkü avukatlar açısından da ciddi sıkıntılar duyduk, duyuyoruz.

Severine'in bahsettiği görüşme odalarına ilişkin, nitelik olarak aslında nasıl olacağını belki önce tespit etmek gerekiyor. Çünkü sosyal çalışmacılarında böyle bir odaya ihtiyacı var. Avukatların da böyle bir odaya ihtiyacı var. Bu bir yine camlı oda mı olacak yoksa sadece yüz yüze meslek mensubunun görüşeceği bir oda mı, çocuğa özgü donatılmış bir oda mı olacak?

Burada tabi sadece cinsel istismar değil diğer istismar türlerine maruz kalan çocuklar için de böyle bir ihtiyaç var. Özellikle şiddet gören, intihara kalkışan çocuklarla ilgili hiçbir şey yapılmıyor. Direkt duruşma salonlarına, az önce Hocam'ın söylediği gibi çıplak bir şekilde, alınıyor. Burada o çocuklar açısından da çok ciddi sıkıntılar, mağduriyetler yaşanıyor. Özellikle görüşme odalarının avukatlar için ve sosyal çalışmacılar için de elzem olduğunu düşünüyorum. Başka birçok sıkıntılar var ama şimdilik bunu söyleyeyim. Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI

Fadime Hanım cevap vermek istiyor.

UZM. DR. FADİME YÜKSEL

Şu an aklıma gelen bir fikri söylemek istiyorum. UNICEF'in bu görüşme odalarını duyunca, görüşme odaları yerine bilmem kim hasta diye hastane odasından ifadesi alınabiliyorsa çocukların ifadesi de böyle tele konferans yöntemi ile ÇİM'lerde alınabilir. Mahkemeye çağrılacaksa yine ÇİM'de konuşulur, hâkim oradan sorusunu sorabilir diye düşünüyorum. Bence çocuk illa mahkemeye çağrılmasın, sanıkla yüz yüze gelmesin.

ŞAHİN ANTAKYALIOĞLU

Özellikle çocukların mahkemeye davet edilmesinin altında yatan nedenlerden bir tanesi sanık haklarıdır. Orada eğer suçun şüphelisi belli ise varsa avukatının mutlaka davet edilmesi, sanığın avukatının o camın arkasına, yok ise devletin zorunlu olarak bir

avukatın oraya atanması gerekiyor.

Çünkü ileride sanık diyecek ki hani çocuğun ifadesi alınırken biz yoktuk. Dolayısıyla yani bazı haklar açısından da sıkıntılar olabilecektir. Dolayısıyla orada yapılacak görüşmeye sanık tarafının da hazır edilmesi çok önemli. Dediğim gibi şüphelisi belli ise şüpheliye bir avukat hazır etmesini, belki tebligat yapılabilir, yok ise bir müdafiinin yine baro tarafından sağlanması şart diye düşünüyorum.

Bir de CMK'da duruşma hazırlığı içerisinde özellikle ilk duruşmaya davet edilirken taraflar çağrılır diye bir madde var. Mahkemeler ister istemez tarafları çağırıyorlar, çocuk da bir taraf olduğu için orada çocuğa da bir davetiye gidiyor. Dolayısıyla çocukta her duruşmaya gelme hissini ve ailesinde de yaratabiliyor. Mahkemeler de bu konuda uyarmıyorlar. Çocuklar gelmek zorunda hissediyorlar kendilerini çünkü davetiye gelmiş mahkemeden, gitmek durumunda kalıyorlar.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Akif Hocam bir şey söyleyecekti.

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Esasında şöyle, ceza adaleti açısından var mı bilmiyorum. Ama savcı ya da hâkimin çocukla görüşmediği bir ülke var mı bilmiyorum. Böyle bir ülke var mı bilmiyorum ama belki Kuzey Avrupa ülkelerinde olabilir. Sonuçta şimdi olduğu gibi savcı ve hâkim birtakım kararlar vermek üzere mağdurla da görüşecektir diye düşünüyorum. O yüzden bu adliyelerde yapılacak olan görüşme odalarının, Betül Hocam'ın söylediği gibi savcıların ve hâkimlerin bu konu da bilgilendirilmesinden sonra kullanılması çok daha etkin olacak diye düşünüyorum.

Bir diğer konu, çocuğun adli tıp kurumuna gönderilmesi. Bu belki bizim Marmara'nın tek olması özelliğinden dolayı şu anda sadece ve sadece İstanbul Anadolu Yakası mahkemelerinden gelen sorulara yanıt verebiliyoruz. Bizim yazdığımız raporları sunum kabul ediyorlar şu anda. Özellikle Üsküdar, Kadıköy ve Kartal Ağır Ceza Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Cezalardan gelen sorulara son yanıtları Marmara Üniversitesi olarak biz veriyoruz. Üniversite hastanelerinde verilecek bu beşli rapor belki çözüm olabilir.

OTURUM BAŞKANI

Bunun belki de çözümü beden ve ruh sağlığını sormamaları olacak ama...

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Tabi ki 103/6 kaldırılırsa ondan sonra bilmiyorum.

OTURUM BAŞKANI

O da bir çözüm olabilir. Buyurun.

KATILIMCI, *AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜĞÜ, MERSİN*

Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezinde çocuk gelişim uzmanı olarak üç yıldır çalışıyorum. İlimiz içerisinde suça bulaşan çocuklar için herhangi bir merkez yok, ÇİM'imiz yok. Özellikle bu kadar merkezde çalışan meslek elemanlarını görünce gerçekten de kıskandım.

OTURUM BAŞKANI

Mersin Üniversitesinde Çocuk Koruma Merkezi var, hemen söyleyeyim.

KATILIMCI

Çocuk Koruma Merkezi ama biz onunla çok irtibat hâlinde değiliz. Yani şimdi bize 620 küsur çocuk geldi, bunun içinde %60'ı cinsel istismarla geldi. Ama bunların %20 kadarı aile içi cinsel istismar, geri kalanı aile dışı cinsel istismarla geldi. Onlar da erkek arkadaşı, çoğunlukla duygusal ilişkide oldukları vakalar.

Çocuk koruma Merkezi var tamam. Ama bize gelen vakayla çocuğun o kuruluşla kaldığı süre içerisinde ne uygulandı, ne yapıldı, hangi ilacı, o çocuğun mesela intihar girişimi oluyor, kaçma girişimi oluyor, maddeye yönelimi oluyor. Farklı bazda bununla ilgili herhangi bir şekilde bir tedavi uygulanmıyor. Bizim kendi çocuk hastanemizde bir çocuk ergen psikiyatrimiz var, ikili ilişkilerimizle çocuk geldiği zaman, çok ağır bir vakaysa zaten, aile içi cinsel istismar ve kötü bir vakaysa aynı gün ya da ertesi gün kendisine telefonla ulaşıp, bir şekilde sıkıştırıp o randevuyu alıyoruz. Çocuk ilaç tedavisine başlıyor. Belirli tedavi modelleri uygulanıyor. Bunun dışında da zaten hizmet ne kadar sürebiliyorsa çocuk için ne uygunsa onu uyguluyoruz. Bunun dışında da sağlık ve danışmanlık tedbirini ilgili çocuk mahkemesinden istiyoruz. Sağlık tedbiri konusunda nedense ilimiz ve ilçelerimiz arasında sürekli sıkıntı yaşıyoruz. Çocuğun yatılı psikiyatri tedavisinin uygulanmasında mesela ilimize yakın bir hastane yok. Bunun için Manisa Ruh Sağlığı Hastanesinde şimdiye kadar dört tane vakamız için aradık. Tabi bayağı bir ısrarlarımız oldu. Çünkü çocukların intihar girişimi vardı, kaçma girişimi vardı, birçok şeylerle bunu yaptık. Elazığ'ı bir ara aynı şekilde bir vaka için aradım. Doktorun bana verdiği cevap şu idi: "siz benim muhatabım değilsiniz, doktoru beni arasın." Zaten bunu yaptığınız zamanlarda da çocukla ilgili ben yazıyorum yazıyı. Üniversite hastanesinde şöyle oluyor: Biz Sağlık Bakanlığına bağlı değiliz özel bir birim olduğumuz için bize ayrı yazılsın, hâkim bey bir daha onlara ayrı bir şekilde yazıyor. Çocuklarımızın yatılı olarak ya da ayakta tedavisi için sağlık tedbirinin uygulanmasıyla ilgili taşra olarak sıkıntı çekiyoruz. Merkezlerde evet şu anda çok güzel merkezlerimiz var, bunlar kurulmuş ve işlemleri gayet güzel bir şekilde takip ediliyor. Ama Mersin ilinde bu konuda ciddi

anlamda sıkıntılarımız var.

Çocuğa sağlık tedbiri uygulanması gerekiyorsa hastaneden bize bir yazı geliyor, çocuğu en kısa sürede birimimize, çocuk devlet hastanesindeki çocuk birimimize getirin diye. Onun dışında başka bir şey yok. Getir götür işlemlerini yapıyoruz. Çocuğun ergen psikiyatrisindeki doktoruyla kesinlikle onlar irtibatı kurmuyor. Biz gerekli görüşmeleri yapıyoruz. Yani Sosyal Hizmetler ya da Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü olarak ya da biz Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi olarak her işi yükleniyoruz.

Bununla birlikte bu merkezlerin, Mersin'de sırasına baktım biz şu anda 11. sırada ÇİM yapıyoruz. Ama ÇİM kurulana kadar da birçok vakamız bazıları tabi kazanılıyor bazıları kazanılmıyor. Bununla ilgili de ciddi anlamda sıkıntılarımız var. AMATEM'e, mesela Ankara AMATEM'e kendim otobüse bindirip getirdiğim vakalar, çocuğun ayakta tedavi edilmesinin önerildiği vakalar var. Yani her şeyi biz yapacağız. Ama burada Sağlık Bakanlığı ya da İl Sağlık Müdürlükleri nerede? Bunlarla ilgili ne yapılması lazım? Bunlar için kesinlikle bir yardım istiyoruz.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Esma Hanım'ın da dile getirdiği sağlık tedbiri sıkıntılarını herhâlde sizler de yaşıyorsunuz. Aslında bu yeni yasadaki tedbirler şöyle bir bakıldığında çocuklar için çok faydalı ve çok güzel şeyler. Ama birçok şeyde olduğu gibi yasa güzel de uygulanmasında sıkıntılar yaşıyoruz gibi.

Tabi ülkemizde çocuk psikiyatrisi sayısı hakikaten çok yetersiz. Bu konuda da ne diyecek Bahar Hocam?

PROF. DR. BAHAR GÖKLER

Evet, şimdi sizin söyleminizden çok iyi anlıyorum sıkıntılarınızı. Ancak Türkiye'de çocuk ve ergeni alabilecek 4 psikiyatri servisi var, yataklı servis 4 tane. Çok az sayıda çocuk psikiyatristi var gerçekten.

Şimdi benim buradan çıkardığım, biraz önce Ufuk Hocam söylemişti, yani bir Çocuk Koruma Merkezi ya da ÇİM, çok farklı uzmanlık alanlarını buluşturan, uzmanlık alanlarının birbirlerini desteklediği ve bir eş güdüm içerisinde çalışabileceği yerler. O nedenle bunun içinde sıkıntılar olabilir. Ama o eş güdüm iyi koordine edildiği takdirde gerçekten çok yüz güldürücü sonuçlar verebilir. Ülkemiz için şöyle düşünüyorum ben: Aynı şeyin büyük ölçekte gerçekleştirilmesi, gerçekten çocuklara yönelik çok gerçekçi politikalar olması lazım diye düşünüyorum. Yani bu söylediğiniz şey, kaç tane çocuk psikiyatristine ihtiyacımız var? Sağlık Bakanlığı bu konuda ne yapabilir? Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ne yapabilir? Millî Eğitim Bakanlığı ne yapabilir? Büyük ölçekte bir koordinasyon için Adalet Bakanlığı ne yapabilir?

Çocuk adına büyük ölçekli bir, nasıl söyleyeyim, çocuklara yönelik bir koordinasyon

yapılanması, ülke gerçeklerini bütüncül olarak gören bir politikanın sonucu olarak ancak ortaya çıkabilir. Biz öyle bir politika güdülüyoruz diye düşünüyorum buradaki paylaşımlarla, bu toplantılarla şununla bununla güdülüyoruz.

Bir ivme olacaktır ülkemizde diye umut ediyoruz. Sıkıntılarımızı paylaşıyoruz ama bunların hemen şimdi çözüm yolları ne yazık ki yok. Ama konuşa konuşa gereksinimler açığa çıkacak ve buna yönelik politikalar oluşturulacaktır.

OTURUM BAŞKANI

Benzer şekilde herhâlde iş birliği için de yüz yüze görüşme, bir masanın etrafına oturup ne yapabiliriz diye konuşmak gerekiyor. Çünkü insanlar birbirini de güdülüyor gerçekten. Yani bir alanda birisi bir şeyler yapmaya çalışırken ona yardımcı olabilecek diğer bir alan varsa orada bir üniversite varsa eminim birlikte ne yapabiliriz diye iyi niyetle gelinen bir yaklaşımı geri çevirmeyeceklerdir. Ama herkesin iş yükü gerçekten yoğun. Mersin Üniversitesinde de tek bir çocuk psikiyatristi var. Ben de onu biliyorum, o da onun altından kalkamayacaktır. Çocuk psikiyatristi sadece istismara uğrayan çocuğa bakmıyor. Başka bir sürü sorunu olan çocuklar da var. Hani öncelikle bizim çocuklarımıza bakın diyorsunuz. Ama bu sorunu çözen bir şey değil, ailelerin çocukları da kendi çocukları için öncelikle bizimkine bakın diyorlar. Sorunun çözümü kime öncelik tanındığı noktasında değil. Buyurun Nedim Bey.

NEDİM ÇOLAKLI, *ANKARA VALİLİĞİ İNSAN HAKLARI KURUL ÜYESİ*

Gözlem odalarında yapılan kayıtlar acaba nasıl saklanıyor ve ne kadar saklanıyor, kimler görebiliyor? Daha sonra görülebiliyor mu, yoksa imha mı ediliyor? Çünkü orada da bir hak söz konusu.

İkinci olarak, çocuklar için adalet deniliyor. Ama çocuklar burada her zamanki gibi en mağdur. Çünkü çocuk bu süreçten geçti, gözlendi ve çocuk yuvalarına gitti. Mağdur oldu ve kafesin arkasına kondu! Yani tel örgülü yerlerde tekrar bir daha mağdur edildi. Peki, burada çocuğun suçu ne? Aslında suçlu olan dışarıda. Yani yurt dışında da mı bu böyle? Başka ülkelerde de mi bu böyle? Yani çocuk mağdur, çocuğu alıyorsunuz aileyi dağıtmamak için veya suçluyu bırakıyorsunuz orada. Bunun için bir çalışma var mı? Çünkü çocuk orada bir daha örseleniyor ve tekrar tekrar geriye gidiyor.

Üçüncüsü, sizler daha iyi biliyorsunuz ama son zamanlarda akranlar arasındaki istismar, cinsel istismar çok daha fazla arttı. Bunun hakkında sebepleri belirlemek ve iyileştirmeye gidecek bir çalışma yapılıyor mu? Çünkü bugün çocuk yuvalarına bırakılan bebeklerin büyük bir kısmının liseden ve üniversite öğrencilerinin gayrimeşru çocukları olduğu söyleniyor.

OTURUM BAŞKANI

Kayıtlar ne kadar saklanıyor?

ELİF ODABAŞ

Bizde her görüşmenin iki tane CD'si oluşturuluyor. Biri adliyeye yönlendiriliyor, biri bizim merkezimize kalıyor. Arşivlerde saklanıyor. Şu ana kadar imha edilen bir CD'miz olmadı.İki yıldır hizmet veriyoruz, iki yıldır da CD'lerimizi saklıyoruz.

OTURUM BAŞKANI

Yönergede böyle bir şey var mı? Şu kadar yıl saklanır diye.

ELİF ODABAŞ

Onunla ilgili UYAP sistemine geçtiğimiz zaman UYAP sistemiyle birlikte zaten CD'ler sisteme yüklenmiş olacak bu şekilde biz de saklamak zorunda kalmayacağız.

NEDİM ÇOLAKLI

Yani güvenliği açısından bir sıkıntı yok.

OTURUM BAŞKANI

Sadece belirli yetkisi olan kişiler ulaşabilecek, o anlamda soruyorsunuz herhâlde. Diğer konu da aslında mağdurun evden uzaklaştırılıp cezalandırılması tabi ki doğru değil. Eğer çocuğun o aile ortamında kesinlikle güvenli ve iyi bakılmadığını düşünüyorsanız, yabancı ülkelerde, gelişmiş ülkelerde hiçbir zaman kurum bakımı değildir onun alternatifi, koruyucu ailedir. Ve eğer anne baba hiçbir şekilde düzelmiyorsa velayet haklarının elinden alınıp başka bir aileye evlat edindirecek şekilde verilmesi şeklinde gerçekleşiyor. Bizim ülkemizde maalesef o çocuklar korumaya alındığı zaman eğer bir akraba, bakımı verebilecek bir koruyucu ailesi yoksa kuruma getiriliyorlar. Tabi sadece ekonomik sıkıntılar nedeniyle korunması gerekiyorsa ayni, nakdi yardım yapıyor sosyal hizmetler tarafından. Ama istismara uğradığı ve güvenliği tehlike de olduğu için korunmaya alınıyorsa tabi ki öncelikle o istismarı yapan tek bir ebeveynse onun uzaklaştırılması ve diğer istismarcı olmayan ebeveyn ile birlikte çocuğun yaşamaya devam etmesi yoluna gidiliyor. Yok, ikisi birden ihmal ve istismar ediliyorsa çocuk, o ortamda güvende değilse çocuğa güvenli bir aile ortamında bakacak ikinci bir aile bulunması gerekiyor.

ESMA İNCE

Evet, zaten olumsuz ortamdan uzaklaştırmak amacıyla koruma altına alınıyor.

NEDİM ÇOLAKLI

Kadına şiddette erkeğe uzaklaştırılma verildiği gibine olursa olsun aslında burada çocuğa uzaklaştırma veriliyor.

OTURUM BAŞKANI

Vermiyor, yani eğer annesi koruyabiliyorsa ve babayı evden uzaklaştırabiliyorlarsa öyle koruyorlar. Ama anne de çok ihmalkâr, anne de hiç çocuğa bakmıyor, hiç kimse o evde çocuğu korumuyorsa çocuk güvenli bir yerde korunsun diye...

ESMA İNCE

Zaten ihmalkârlık var derken, danışmanlık tedbiri alacak şekildeyse aile, kurum ortamına alındıktan sonra danışmanlık devam ediyor. Ama danışmanlık daha önce. Kurum ortamı en son tercih edilen yöntem. Çocuklar için öncelikli olarak aile yanında bakım esastır. Bu herkesçe bilinen bir şey zaten. Ama çocuk ihmal ediliyorsa mutlaka ailenin çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olması sağlanır. Buna rağmen çocuk hâlâ ihmal ve istismara uğruyorsa bu çocuğu o olumsuz ortamdan uzaklaştırmak gerekiyor.

Evet, bir anlamda çocuğu sanki suçlamış gibi oluyoruz ya da o ortamdan uzaklaştırarak çocuğu izole ediyoruz. Ama bunu en azından çocuk olması nedeni ile en azından çocukluk yaşını atlatana kadar, kendi kararlarını verecek düzeye gelene kadar bu ortamı bu şekilde sağlamak durumundayız. Son dönemlerde dediğimiz gibi kurum ortamı, kurum bakımı tercih edilmiyor. Artık dediğiniz gibi koruyucu aileler ön planda tutuluyor. Evlatl edindirme hizmetimiz aile odaklı hizmet modellerimizden bir tanesi, birkaç tanesi. Öncelikle dediğimiz gibi aile yanı, ama hiç olmuyorsa da kurum bakımı yine toplu yaşamlar yerine çocuk evleri, sevgi evleri dediğimiz daha küçük ortamlarda yani daha küçük sayıda çocukların barındığı ortamlarda kalmalarını sağlıyoruz. Bu şekilde kurum ortamının dezavantajlarını da azaltmayı ve toplumla iç içe yaşamalarına destek vermeye çalışıyoruz.

NEDİM ÇOLAKLI

Akran istismarının artmasıyla ilgili bir çalışma var mı?

OTURUM BAŞKANI
Akran istismarının arttığını tabi bilimsel olarak söylemek zor...

NEDİM ÇOLAKLI

Yuvalara gelen çocuk sayısındaki artıştan...

OTURUM BAŞKANI

Bu tabi sistemin daha iyi çalıştığı, daha çok çocukları koruduğumuz daha çok incelediğimiz anlamına geliyor olabilir. Ayrıca akran istismarı dediğimiz şey gençler arasında aslında ergenlik döneminde karşılıklı istekle yaşanan ilişki de olabilir. Orada hukuki anlamda bir sıkıntı var. Aslında ikisi de suçlu duruma düşüyorlar. Orada bizim

toplumsal bakış açımızı çocuklara o belli flört dönemlerinde güvenli davranışları, cinsel ilişkiye hazır olmadan böyle şeylere girmemeleri konusunda iyi bir cinsel eğitim veremiyor olmamızın bir sonucu olabilir. Değişen kültür, biraz daha özgür bırakma, sınır koymama faktörleri de etkili olabilir. Yani bunların çoğu istismar değil aslında karşılıklı birlikte olma isteğinden doğan ilişkiler diye düşünüyorum. Ama tabi hukuki anlamda, şikayetçi olununca...

Akif Hoca buna herhâlde hukuki olarak...

PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI

Eğer mağdur 15 yaş veya altındaysa zaten direkt cinsel istismar bildiğiniz gibi. Ama biz karşı taraf çocuksa özellikle 13, 14, 15 yaşındaysa o zaman bunu ceza sorumluluğu açısından değerlendiriyoruz. Özellikle bizim birimimize bu konuda hem mağdur hem de karşı taraf, yani suça sürüklenen çocuk diyelim gelmeye başladı. Bununla ilgili değerlendirmeler yapıyoruz.

CD konusunda bir tane ekstra CD-ROM'umuz var, orada saklıyoruz, bir CD'yi de dosyada saklıyoruz. Bir arşiv odamız var. Oraya kimse girmiyor, sadece ve sadece sorumlular girebiliyorlar.

OTURUM BAŞKANI

Erken cinsellik yaşamalarının da yine erken uyarılmışlığa ve toplumun değişen şeylerine bağlı olabileceğini söyleyelim. Hızlı gidelim. Size söz vermiştim. Şöyle alayım o zaman, bir grup geceyi burada geçireceğiz gibi son beş dakika diyelim. Çok mükemmel bir grup ama geceyi burada geçireceğiz gibi gözüküyor.

KATILIMCI

Ben adli tıp öğretim üyesiyim. Bu konuşmalar evet çok güzel. Teoriğimiz çok güzel. Dersimizi çok güzel çalışıyoruz. Ben de 14-15 yıldır çocuk istismarıyla ilgilenen bir hekim olarak naçizane bir fikrimi paylaşmak istedim. İşin mutfağında ve işin yoğunluğunda da çok bulunan birisi olarak uygulamada ve pratiğinde o kadar iyi değiliz. Bunu kabul etmeliyiz.

Özellikle şunu sizinle paylaşmak istiyorum, bir yıl önce yaptığım bir çalışmada, cezaevinde çocuklarla yaptığım bir çalışmada istismarın bambaşka bir boyutu vardı. Ben o cezaevine girdiğimde ve o çocuklarla konuştuğumda buradaki konuştuğumuz hiçbir meyveden yani hiçbir güzellikten en ufak bir haberleri ve nasipleri olmadığını gördüm. Cezaevi çocuklarının hiç yok, yani eksilerde, bunlar gerçek. Bunlar perifer! Teorik konuştuklarımız olması gerekiyor, mükemmel! Keşke bu tabloda olsak, keşke bu çerçevenin içine bütün çocuklarımızı sokabilsek. Bu konuda da bir farkındalığımızın olması gerektiğini düşünüyorum.

Diğer yönden, cinsel istismara uğrayan özellikle ensest vakası olan çocuklarımız yalnız kalıyor. Bu vakalarda artık case-manager mi denir, vaka yönetimi mi denir, vakaya sahip çıkan birisi mi denir, bunun olması lazım. Çünkü o çocuk yalnız kalıyor. Biz çok daha yakın bir Çocuk Koruma Merkezine, Gazi'deki bir vakamızda bir enseste maruz kalan çocuğun şikayete tabi, tabi yaşı itibari ile aile baskısından onu çekip alamıyoruz. Vazgeçecek, muhtemelen vazgeçecek. Bunun olmaması için çaba harcıyoruz. Yani çocuğu yalnız bırakıyoruz! Bu çocukları yalnız bırakmamamız öncelikli düşünmemiz gereken şey.

Bir de tabi son Ombudsman Kanunu geldi, denetçilik. Yani bu hususun gerek ÇİM'ler gerek koruma merkezleri üzerinde de olması gerektiğini düşünüyorum. Evet, bir iş yapıyoruz herkes bir görüşme yapıyor, bir muayene yapıyor. Peki, yetkinliğimiz ne derecede, tecrübemiz ne derecede? Özellikle yeni açılan kurumlara süpervizörlük verilmesinin şart olduğunu, böyle olmazsa yaptığımızın eksik, taraflı, sanık lehine taraflı olduğunu düşünüyorum. Biraz cümlelerim keskin oluyor ama gerçekten işin mutfağından gelen birisi olarak bunları söyleme hakkını kendimde buluyorum. O yüzden bir işi yapanın bir de denetçisi mekanizmasını bu birimlerin üzerine getirirsek çok daha güzel ve emin, doğru adımlar elde ederiz diye düşünüyorum. Evet, bir iş yapılıyor bir pasta yapılıyor, bir yenilebilir pasta var bir de mükemmel bir pasta var. Biz mükemmel pastaya ulaşalım. Madem bu işe bu kadar çok gönül veren, bu kadar çok hoşgörü ile güzelliklerle yaklaşan gerek öğretim üyesi, gerek çalışan, gerek bilimsel, gerek hukukçu bazında gerçekten çok katılım var. Çünkü biz Türk insanları çok vicdanlı, çok merhametli insan grubuyuz, popülasyonuyuz.

Bu özelliklerimizi de kullanarak bazı noktalarda atacağımız bir iki bakış açısının çalışmalara çok daha yüksek verimlilik katacağını düşünüyorum. Özellikle bu denetim, denetçilik sistemlerinin gelişmesi, süpervizör diğer bir adıyla vaka kontrolünün. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederiz. O zaman eğitim önemi bir kez daha vurgulandı. Tabi ki buralar da çalışan her bir personelin, doktorundan görüşmecisine ve daha sonra izleyecek kişisine, eğitiminin çok özel bir şekilde yapılması ve sürekli süpervizyonu alması çünkü eğitim bir aşamada bitmiyor, yani yıllarca eğitim yapılıyor. Ayrıca da belki süpervizyon dışında da işler nasıl gidiyor diye denetlenmesinin uygun olacağını önerdiniz, teşekkür ederiz. Evet, son 3 dakikamız.

NURHAYAT BAYRAK, *SOSYAL HİZMET UZMANI*

Şimdi sunumlarda ÇİM sayısının 9 olduğunu, yaygınlaşmasının da zaman alacağını öğrendik. Dolayısıyla bu şu anlama geliyor: Çocukların ifadelerinin çocuk şube müdürlüklerinde ve savcılıklarda alınmaya devam edecek. Birçok çocuk şube

müdürlüklerinde de sosyal hizmet uzmanı ya da psikolog gibi meslek elemanları yok. Dolayısıyla da çoğunlukla da İl Müdürlüklerinden yani Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden personel temin edilmeye çalışılıyor. Biz gidiyoruz, ben Sakarya ilinde 7 yıl çalıştım, çok kısa zaman önce de Bakanlığa geçtim. Adli görüşmelerde biz de bulunuyoruz. Ben şunu merak ediyorum, bu adli görüşme eğitiminin devamı gelecek mi? Gelecekse de en azından bu yaygınlaşma tamamlanana kadar meslek elemanlarını güçlendirmek adına bu eğitimleri bizlere de verebilir misiniz?

ELİF ODABAŞI

Ben şöyle söyleyebilirim, eğitimlerin devamı gelecek. Ocak döneminde tekrar eğitimlerimiz var. Ama şu an biz sadece Sağlık Bakanlığındaki meslek elemanlarına eğitim veriyoruz ve planlanan illerdeki çalışma arkadaşlarımız için bu eğitimleri veriyoruz. Sonraki aşamalarda neler olur onu herhâlde Betül Hoca daha iyi bilir. Benim bir bilgim yok açıkçası bu konuyla ilgili.

OTURUM BAŞKANI

Evet, yani eğitim ihtiyacı ve eğitim yapılması gerekliliği herkes tarafından vurgulanıyor. Sadece adli görüşmeci eğitimi değil çünkü tek ihtiyacınız. Akif Hoca'nın söz ettiği ve UNICEF'in desteği ile bir paket olarak hazırladığımız Webinar'lar üzerinden gidecek ve daha sonra şimdiki proje aşamasında devam edecek eğitimlerden de faydalanabilirsiniz. Bütün ÇİM personelinin 1000 hastasının üstüne bir de eğitimin sorumluluğunu yüklemek herhâlde çok haksızlık oluyor.

Biz üniversite öğretim üyeleri olarak bu mesajı aldık. Eğitim ihtiyacı var, eğitim talebi var onu görüyoruz. Bunu karşılamak için de var gücümüzle çalışacağız, söz verelim buradan. Değil mi?

Peki, başka soru yoksa kapatmak istiyorum. Bir saatten daha uzun bir zaman oldu. Aslında olması gereken süreyi aştık. Ama bu dakikaya kadar büyük bir ilgiyle hepimizi izleyen, sorular soran, tartışmaya katılan bütün arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Ülkemizde çocuklar için güzel bir şeyler yapmak isteyen bu kadar çok insan var. Bunu görmek içimizde umutlar yeşertiyor, çalışma gücümüzü arttırıyor diye düşünüyorum. Hepinize iyi akşamlar, iyi çalışmalar diliyorum.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Panel Oturumları

III. GÜN (09.30 - 10.45)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Betül ULUKOL,
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

"Çocuk Koruma Kanunu kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği)"
Arslan YALÇIN, *Sosyal Çalışmacı,*
Afyonkarahisar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

"Ensest Mağduru Bir Çocuk ve Ensest Sonrası Tekrar Eden Mağduriyetler"
Uzm. Dr. Fadime YÜKSEL - Uzm. Psikolojik Dan. Nilüfer KESER,
Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi

"Aile İçi Şiddet Gören Çocukların Türk Medeni Kanunu 347/1. Maddesi Kapsamında Korunması"
Ar. Gör. Sevgi KAYAK, *İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi*

"ÇOCUK KORUMA KANUNU KAPSAMINDA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARIN GELECEK KAYGILARININ İNCELENMESİ (AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİ)"

ARSLAN YALÇIN
BİLİM UZMANI, AFYONKARAHİSAR KIZ YETİŞTİRME YURDU, SOSYAL ÇALIŞMACI

GİRİŞ

Toplumların geleceklerinin güvencesi aile, ailenin güvencesi ise çocuktur. Sağlıklı aile ve birey, sağlıklı toplumu oluşturur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 41. maddesinde: "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır" (T.C. Anayasası, 2010: 46).

Devlet Planlama Teşkilatı; "Aile; kan bağlılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birim" şeklinde tanımlanmıştır (Bulut, 1993: 2).

Tarihsel süreç içinde aile, giderek küçülme eğilimi taşımaktadır (Adak, 2005: 58). Aile işlevleri, sağlıklı bir bütünlük ve beraberlik içinde yerine getirilmesi gereken görevleri ifade eder (Bulut, 1993). Aile, biyolojik işlevi ile eşlerin cinsel ihtiyaçlarını karşıladığı gibi kuşakların sürekliliğini de sağlamaktadır (Tezcan, 1995: 119). Aile, bireylerinin ekonomik güvenceleri ile bireylerinin ekonomik refahını teminat altına alır (Özmete, 2004: 24).

Çocuğun kişilik gelişimi ancak aile içinde sorunsuz gerçekleşme imkânı bulabilir" (ASAGEM, 2010: 26). Bireyin duygusal ihtiyaçları, işlevlerini sağlıklı olarak yerine getirebilen (İl, 2001), birbirlerini destekleyen ve cesaret veren, problemlerini müştereken çözen (Aktaş, 1998: 288), aile üyelerinin sorumluluk şuurunu geliştiren ve kişilik kazanmalarına yardımcı olan ailelerde karşılanabilir (Nirun, 1994: 143). Aile, bireyin kendini ispatlamasına olanak sağlar (Özabacı, 2004: 45). Çünkü yakın sevgi ve anlayış duygusunun karşılandığı yer ailedir (Kasapoğlu, 1990: 51).

Aile, okul, iş ve arkadaş çevresi gencin toplumsallaşmasına doğrudan etki eder. Ayrıca boş zaman faaliyetleri, televizyon izleme, kitap okuma ve dinî faaliyetler de gencin toplumsallaşmasına katkı sağlar (Kala, 2006: 25). İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, iş birliği gibi olumlu nitelikler ile anlaşmazlık, çekişme, çatışma gibi olumsuz durumlarda evde öğrenilir (Yörükoğlu, 1993: 94). Ölüm, geçici ayrılık veya boşanma gibi sebeplerden parçalanmış ailelerin çocuklarında bakım, arkadaş ilişkileri, yeni aile yapısına uyum, okul ve ileriye dönük birçok sorun olabilir

(Bulut, 1983: 81-86). Küreselleşme, iletişim teknolojik gelişmeler, tüketim kültürü, bireyselleşme, değerlerde yozlaşma, aile kurumunu da etkileyerek, bir sorun çözme mekanizması olması gereken ailenin müdahale edilmezse sorun üreten bir birime dönüşmesine neden olmaktadır (Yurtkuran ve diğ. 2009: 139). Eğitim seviyesindeki farklılıklar eşler arasındaki denkliği ortadan kaldıran, boşanmayı tetikleyen olumsuz faktördür (Bilen, 1996: 114; Özkan, 1989: 69). Ailenin bozularak dağılması korunmaya muhtaç çocuk sayısının artmasında en büyük belirleyicidir.

KORUNMAYA MUHTAÇLIK OLGUSU

Korunmaya muhtaçlık kavramı, bir çocuğun kanunun emrettiği ölçüde özen ve bakım görmemesi sonucunda beden, ruh ve fikir güvenliğinin tehlikeye düşmesini ifade eder (Akyüz, 2000: 449). SHK Kanunu'nda: Korunmaya muhtaç çocuk; beden, ruh ve ahlak gelişmeleri tehlikede olup: Ana ve babasız, ana ve babası belli olmayan, ana ve babası tarafından terk edilen, ana ve babası tarafından ihmal edilip fuhuşa, dilenciliğe, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanmaya veya serseriliğe sürüklenmek tehlikesine maruz bulunan çocuktur (SHÇEK Kanunu, m.3/b). Çocuk Koruma Kanunu'nda: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen suç mağduru olan çocuk korunmaya muhtaç çocuk sayılmaktadır (5395 sayılı ÇKK, m.3/1). Her iki Yasa'nın da ortak noktası çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal yönlerden korunmaya gereksimi olması yönündedir. Tüm tanımlar, çocuğu merkeze alarak yapılmıştır.

Ailenin yaşam koşulları, toplumsal ilişkileri, ana-baba ve çocukları çok yönlü olarak etkiler (Cılga, 1989: 11). Parçalanmış aile, daha sonra üvey anne ya da üvey baba ile bütünlüğünü kazansa bile, toplumsallaşma sürecindeki eksiklikler çocuğun kişilik gelişimini olumsuz etkiler (Uluğtekin, 1991: 100). Aile içi ilişkilerin bozulması, aile bireylerinin birbirlerini sevip benimseyememesi çocuğun gelişimini engelleyerek onun aileden kopmasına ve hatta suça sürüklenmesine zemin oluşturabilir.

Geleceklerini güven altına almak isteyen toplumlar, hangi yaşta ve durumda olursa olsun tüm çocuklara sahip çıkarak iyi bir nesil yetiştirmek zorundadırlar (Balo, 1995: 189). Ailenin desteklenmesi ve güçlendirilmesi, esasında toplumun desteklenmesi ve toplumsal dokumuzun güçlendirilmesidir (ASAGEM, 2008: 19). Buna karşın korunmaya muhtaç çocuklara verilecek rehabilitasyon hizmetlerinde korunmaya muhtaçlığın sınırlarının net olarak belirlenmesi gerekmektedir.

KORUNMAYA MUHTAÇLIĞIN BELİRLENMESİ

Ergeni tanıyıp anlayabilmek için yetiştiği aileyi ve çevreyi iyi incelemek gerekir (Onur, 1995; Yörükoğlu, 1990). Çocuk adalet sisteminin belkemiği olan SİR, suç mağduru ve suça sürüklenen çocukların bireysel ve toplumsal gereksinmelerinin değerlendirildiği raporlardır. SİR, hem çocuğun suça sürüklenme nedenlerini hem de

çocuğun ihtiyaç duyduğu hizmet modelini belirleme açısından önemlidir. Bu nedenle, SİR suça sürüklenen çocuk ve çevresiyle nasıl çalışılması gerektiğini içeren "bireysel müdahale planına" temel oluşturur. SİR, çocuklar hakkında hem yargılamada hem de uygun koruyucu ve destekleyici tedbirlerin belirlenmesinde savcı ve hâkimler için olay ve olay yerinin fotoğrafının çekilmesi, resmedilmesi gibi bir anlam ifade eder.

ÇOCUK KORUMA KANUNU KAPSAMINDA KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLER

Danışmanlık tedbiri: Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik uygulanan tedbirlerdir. Hem Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), hem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), hem de yerel yönetimlerde görev yapan sosyal çalışma görevlileri tarafından uygulanabilmektedir (5395 sayılı ÇKK m.5/1-a).

Eğitim tedbiri: Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesini içeren tedbirdir. MEB ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir (5395 sayılı ÇKK m.5/1-b). Özellikle çocukların zorunlu eğitimi tamamlamamaları, yaşına uygun akademik devamı sağlayamayan çocukların yaş-akademik düzey dengesinin kurulmasında etkin uygulandığı görülmektedir.

Bakım tedbiri, yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında uygulanmaktadır. Kurum bakımı; "bir aile ortamında bulunamayan çocukların kendileriyle herhangi bir kan bağı olmayan diğer çocuklarla birlikte gruplar hâlinde ya da topluca yaşamaları ve yine kendileriyle kan bağı olmayan ve biyolojik ebeveynlerin yerini alan yetişkinlerce bakılmaları" (Güran, 1983: 150) ve çocuğun kendi evinden uzakta olduğu 24 saatlik tam zamanlı (Yolcuoğlu, 2009: 50) bakım modelidir. Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesini kapsayan tedbirdir.

Bakım tedbiri, ASPB tarafından çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, sevgi evleri, çocuk evleri, bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezleri ile KBRM ve BSRM, çocuk koruma ve değerlendirme ilk müdahale birimi, yatılı çocuk ve gençlik merkezleri tarafından uygulanmaktadır (2828 sayılı SHK Kanunu, 1983). Bakım tedbiri, işlevsel ve sorun çözücüdür. Hem hızlı alınabilmekte, hem de daha hızlı kaldırılabilmektedir. Ayrıca "30 Günlük Acil Korunma Kararı" şeklinde de geçici uygulama özelliği bulunmaktadır.

Sağlık tedbiri: Çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir (5395 sayılı ÇKK m.5/1-d).

Son zamanlarda ASPB teslim edilen çocuklarda özellikle sigara, alkol, uçucu ve uyuşturucu madde bağımlısı çocuk sayısında artış gözlemlenmektedir. Sağlık tedbiri, Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

Barınma tedbiri: Barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir. ASPB, MEB ve yerel yönetimler tarafından uygulanabilmektedir (5395 sayılı ÇKK m.5/1-e).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modellerinden genel tarama modelidir.

Evren Örneklem

Araştırma; Afyonkarahisar İli'nde Fevzi Çakmak ve Kız Yetiştirme Yurdu, Kadınana ve Karahisar Çocuk Evlerinde fiili olarak kalan 91 çocuktan "Anket Formunu" ve "BUÖ" uygulanmasını kabul eden 83 çocuk ile gerçekleştirilmiştir

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen "Anket Formu" ile bireyin geleceği yönelik olumsuz beklentilerini ölçmek amacıyla "Beck Umutsuzluk Ölçeği" kullanılmıştır.

Anket ve Ölçek

Araştırmada kullanılan anket formu, araştırmacı tarafından iki bölüm şeklinde geliştirilmiştir. Birinci bölüm, 28 sorudan oluşmaktadır. Çocuk ve ailesinin genel demografik özellikleri, kuruluş hizmetlerine karşı tutumları, kurum ortamından sonra gelecek beklentileri ve çocuk hakları ile bilgi düzeyleri ölçülmüştür. İkinci bölümünde ise çocukların kaldıkları sosyal hizmet kuruluşlarından yararlanma düzeylerinin belirlenmesine yönelik 40 soru ile her yargı için beş düzeyde değerlendirme şansı verilmiştir. Yüksek puan en iyi olarak belirlenmiştir. Buna göre cevap düzeyi; çok iyi (5 puan), iyi (4 puan), orta (3 puan), kötü (2 puan), çok kötü (1 puan) olacak şekilde düzenlenmiştir.

Sonuçlar ise aritmetik ortalaması 5,00–4,20 puan arasında olanlar çok iyi, 4,19–3,40 puan aralığında olanlar iyi, 3,39–2,60 puan aralığında olanlar orta, 2,59-1,80 puan aralığında olanlar kötü, 1,79–1,00 puan aralığında olanlar ise çok kötü olarak değerlendirilmiştir. Ölçek puanlarının yükselmesi çocukların olumlu davranışlara, duygulara ve düşüncelere sahip olduklarını; ölçek puanlarının azalması ise olumsuz davranışlara, duygu ve düşüncelere sahip olduklarını ifade etmektedir.

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini ölçmek amacıyla A. T. Beck, D. Lester ve L. Trexler tarafından geliştirilmiştir. Gülten Seber tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 20 maddeden oluşan ölçek, geleceğe yönelik duygu düşünce ve güdülerin ifadeleridir. Gelecekle ilgili duygular madde 1, 6, 13,15, 9; güdü kaybı ile ilgili maddeler 2, 3, 9, 11, 12, 16, 17, 20; gelecek beklentisiyle ilgili maddeler 4, 7, 14, 18 olarak belirlenmiştir (Öner, 1997: 304).

On bir yanlış, dokuz doğru yanıtı içeren ölçek anahtarlarına göre, puanlama sistemi her uyumlu yanıt için "5", uyumsuz yanıt için ise "0" puan olarak değerlendirilmiştir. Puanlar yükseldikçe umutsuzluğu, düşük olduğunda ise umudu, göstermektedir.

Verilerin Analizi

Anket formu aracılığı ile elde edilmiş olan bilgiler "SPSS for Windows 19.0" istatistik paket programı ile çözümlenmiştir. Veriler; Chi-square (2), değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olup/olmadığını test eden significance (P), bir dağılımın gösterdiği yayılımın en güvenilir ölçüsü olarak standart sapma ( ), suç mağduru ve suça sürüklenen çocuklar ölçeği ve alt boyutları için Cronbach Alfa güvenirlik analiz teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca "t" testi ile iki grubun ortalamaları karşılaştırılarak, aradaki farkın rastlantısal mı, yoksa istatistiksel olarak anlamlı mı olduğu değerlendirilmiştir.

Anket Formu ile BUÖ için araştırmaya katılan çocukların kurum bakımında kalma süreleri, eğitim durumları ve aile yanında kalma istekleri arasında farklılık olup olmadığını karşılaştırmak için %95 güvenirlikte tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Çoklu karşılaştırmalarda fark çıkan gruplarda farkın kaynağını ortaya koymak amacıyla ise Tukey testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya ait dikkat çekici bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların yaklaşık %75'i 15-18 yaşları aralığında, %36'sı 8 yıl ve daha fazla süre ile kurum bakımında kalmaktadır. İlköğretimi terk etmiş çocukların oranı yaklaşık %14'tür ki, bu oran zorunlu eğitime göre çok yüksektir.

Çocukların ebeveynlerin boşanma oranları %30'lar düzeyindedir. Bakım tedbiri verilen çocukların yakın zamanda daha çok boşanmış aile çocukları olduğu araştırmada dikkat çekici bulunmuştur. Bu durum; ülke genelinde de boşanmaların artması ile açıklanabilir. Çocukların %29'unun 4 veya daha fazla kardeşi bulunmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklardan aile yanında yaşamak istemeyenler

%41'dir. Çocukların yaklaşık %67'si hâlen kaldığı yatılı sosyal hizmet kuruluşunda kalmayı istemektedir.

Anket uygulanmasını kabul eden ergenlerin sorun paylaşma tercihlerini yaklaşık %23 oranıyla arkadaşlar lehine kullanmaktadır. Ankete katılanların %54,2'si hiç kimseyi kendilerine model almamaktadır.

Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısı gelecekte "mutlu bir aileye sahip olmak" istemektedir. Yine ergenlerin yarıya yakını hayatta başarısız olmaktan korkmaktadır. Suç mağduru ve suça sürüklenen korunmaya muhtaç çocuklarda kaygı aktif veya pasif olarak sürekli yaşanmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların büyük bir kısmının (%71) çocuk hakları hakkında bilgisi bulunmakta, yaklaşık yarısı yurtta hiçbir hakkını kullanamadığını düşünmekte, %24,1'i ise yurdun bir avantajı bulunmadığını düşünmekte, %25,3'ü maddi manevi imkânları en büyük avantaj olarak görmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların yargı cümlelerine verdikleri cevaplar sonucunda; "Yurtta çocuklar olumlu bir kişilik kazanabilmektedirler" ifadesine verilen yanıtların ortalaması 3,92'dir. Genel memnuniyet için kızların ortalaması 4,40 iken erkeklerin ortalaması ise 3,44 olduğu görülmektedir. Buna göre; kızların genel memnuniyeti erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Beck Umutsuzluk Ölçeği için kızların umutsuzluk ortalaması 28,54 iken erkeklerin umutsuzluk ortalaması ise 40,24'tür. Erkek çocukların umutsuzluğu kız çocuklardan anlamlı derecede daha yüksektir.

"Geleceğimi karanlık görüyorum." ifadesine ve "İstediğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok, nasıl olsa onu elde edemeyeceğim." ifadesine erkeklerin katılması kızlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Bu durum; erkek ve kadınların toplumsal cinsiyete bağlı olarak toplumsal rollerle açıklanabilir. Yine aynı yargı cümlesine ilköğretim öğrencisi olanların katılması, diğer eğitim düzeylerinden daha yüksektir.

TARTIŞMA

Bu araştırma, Afyonkarahisar İlindeki 13-18 yaş ergen suç mağduru ve suça sürüklenen çocuklara hizmet veren kuruluşlarda kalan korunmaya muhtaç çocukların; gelecek beklentilerinin belirlenmesi, bakım tedbirinden yararlanma düzeylerinin ortaya konup farklılıkların ergen gelişimi ve çocuk hakları paradigmasından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Kaygı bozukluğu, süreğen ve açıklanamayan içsel sıkıntı olarak tanımlanabilir (SHÇEK, 2011: 40). Araştırmaya katılan çocukların BUÖ için verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde; "Geleceğimi karanlık görüyorum." ifadesine çocukların, %28,9'u evet, "Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor." ifadesine çocukların, %31,3'ü

evet cevabı vermiştir. Sonuçlara göre çocukların yüzdelik olarak yaklaşık %45'inde gelecek kaygısının önemli düzeyde yaşandığı tespit edilmiştir. Bu durum; Tümkaya (2005: 445-459) tarafından yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin ailesi yanında kalan ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucu ile örtüşmektedir.

Sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerden memnuniyet için kızların ortalaması 4,41 iken erkeklerin ortalaması ise 3,66'dır. Buna göre; kızların sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerden memnuniyeti erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksektir. Bu durum; Karakaş ve Kocaoğlu (2010), "Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması" adlı araştırmasında; kurum bakımındaki çocukların önemli bir çoğunluğunun düzenlenen etkinlik/faaliyetlere katılım göstermedikleri sonucu ile örtüşmektedir. Ayrıca yine aynı araştırmanın bir başka sonucu olan korunmaya muhtaç çocukların yarıdan fazlasının ise yurtta kalmayı istemediği sonucu ile de benzerlik göstermektedir.

Gezgin (2010), "Suça Sürüklenen Ergenlerde Denetim Odağı: İzmir Örneğinde Bir Çalışma" adlı araştırmasındaki anlamlı bir kısmının eğitimine devam etmediği sonucu ile yine araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Aşağıda bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir. ASPB'nda sahada branşlaşmaya gidilebilir, sahada çalışan uzman personelin psikososyal desteğe muhtaç ailelerin sorunlarını derinlemesine inceleyerek kalıcı çözümler bulmaları ve böylece çocuğun ailede kalması sağlanabilir. Ailenin ruh sağlığının korunması ve kriz dönemlerinde aileye psikososyal müdahale yapılabilmesi aile hekimliği modeli şeklinde geliştirilebilir.

Suç mağduru ve suça sürüklenen korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren rehabilitasyon merkezlerinin yaş aralıkları 7-11, 12-15 ve 16-18 yaş grubu şeklinde düzenlenebilir, cinsiyet değişkeni ile birlikte benzer mağduriyetlerle gelen çocuklar (taciz, tecavüz, aile içi şiddet, sokakta çalıştırılma vb.) benzer bakım tedbiri standartlarından yararlandırılabilir. Böylece çocukların yaşadıkları travmanın etkisinden ve diğer risklerden kurtulmaları sağlanabilir.

Suç mağduru ve suça sürüklenen korunmaya muhtaç çocuklara yaşam boyu amaçlar kazandırılabilir ve davranışlarını bu amaçlar doğrultusunda düzenlemeleri sağlanabilir. Çocuklarda olumlu davranışların pekiştirilmesi, olumsuz davranışlarınsa olumlu davranışlara dönüştürülmesi için etkin ve aktif ödül-ceza sistemi geliştirilebilir. Ceza mahrum etme değil, hizmet standardının düşük tutulması şeklinde yapılandırılmalıdır.

Suç mağduru ve suça sürüklenen korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren kuruluşlarda genel olarak uygulanan "açık kapı sistemi" kademeli olarak terk edilebilir, gerekirse çocuk hâkimi veya ergen psikiyatrisi kararıyla sistem bazı kurumlar için "yarı açık" veya "kendi içinde kapalı" şeklinde düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

Adak, N. (2005). "Toplumun Temel Yapı Taşı: Aile", Kurumlara Sosyolojik Bir Bakış. Güçlü S. (Ed.), İstanbul: Birey Yayınevi.

Aktaş, A. M. (1998). Aile İçi İletişim, III. Aile Şurası Tebliğleri, Ankara.

Akyüz, E. (1999). "Cumhuriyet Döneminde Çocuk Hukukundaki Gelişmeler" B. ONUR (Yayına Hazırlayan). Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara: A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay.

Asagem (2008). V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Komisyon Kararları, Ankara.

Asagem (2010). Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması, Ankara.

Balo, Y. S. (1995). Suç Mağduru ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Bilen, M. (1996). Sağlıklı İnsan İlişkileri, Ailede, Kurumlarda, Toplumda, Ankara.

Bulut, I. (1983). "Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi. Cilt:1, Sayı:2-3. Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.

Bulut, I. (1993). Ruh Sağlığının Aile İşlevine Etkisi, Ankara.

Cılga, İ. (1989). Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları, Ankara: T.C. Başbakanlık G.S.G.M. Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayınları.

Gezgin, M. (2010). "Suça Sürüklenen Ergenlerde Denetim Odağı: İzmir Örneğinde Bir Çalışma" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilin Dalı, Ankara.

Güran, N. (1983). Çocuklar İçin Kurum Bakımı ve Sosyal Hizmet (Prof. Dr. İbrahim YASA' ya Armağan), Ankara: A.Ü. S.B.F. Yayınları Ayrı Basım.

İl, S. (2001). "Aile Yaşamı ve Gereksinimleri", Sosyal Hizmette Yeni Yaklaşımlar ve Sorun Alanları: Prof. Dr. Nihal Turan'a Armağan, Ankara: Aydınlar Matbaası.

Kala, A. (2006). 18-25 Yaş Grubu Gençlerin Dini Tutum ve Davranışları (Kürtül Kasabası Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Karakaş, M., Kocaoğlu, F. (2010). Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında, 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması, Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Valiliği Yay.

Kasapoğlu, A. (1990). "Birey-Aile-Toplum", I. Aile Şurası, Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayını,

Nirun, N. (1994). Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür, Ankara.

Onur, B. (1995). Gelişim Psikolojisi, 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Öner, N. (1997). Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler Bir Başvuru Kaynağı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul.

Özabacı, N. (2004). "Evlilik Öncesi İlişkiler", Evlilik Okulu, (Ed. Haluk Yavuzer), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Özkan, Z. (1989). Türkiye'de Boşanmaların Sebep ve Sonuçları (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Özmete, E. (2004). "Ailelerin Öznel Refah (Subjective Well-Being) Düzeylerine İlişkin Bir Değerlendirme", Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Cilt:2, Sayı:7, Ankara: T.C. Aile Araştırma Kurumu Yayını.

Shçek (2011). Ailesiz Büyüyen Çocuklar ve Yaşadıkları Sorunlar.

T.C. Anayasası (2010). Tablet Kitabevi Yayınları.

Tezcan, M. (1995), Sosyolojiye Giriş Temel Kavramlar, 4. Baskı, Ankara: Feryal Matbaası.

Tümkaya, S. (2005). Ailesi Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3.20

Yolcuoğlu, İ. G. (2009). "Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi", Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Cilt:5, Sayı:18, Ankara: Asagem Yayınları.

Yörükoğlu, A. (1990). Gençlik Çağı:Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar, 7. Baskı, İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Yörükoğlu, A. (1993). Çocuk Ruh Sağlığı, İstanbul: Özgür Yayınları.

Yurtkuran Demirkan, S., Günindi Ersöz, A., Beder Şen, R., Ertekin, E., Sezgin, Ö., Turğut, A. M., Şehitoğlu, N. (2009). Boşanma Nedeni Araştırması, Ankara: Asagem Yayınları.

2828 sayılı SHÇEK Kanunu (1983).

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005).

***

OTURUM BAŞKANI

Arslan Bey'e teşekkür ediyoruz. Oldukça kapsamlı bir çalışma, vakitsizlikten hakikaten son kısmı biraz hızlanmak zorunda kaldı ama...

Farklı konular olduğu için ben hemen tartışmaya açmak istiyorum sizin konunuzu. Çok vakitimiz olmadığı için üç arkadaşa söz verebileceğiz. Buyurun.

KATILIMCI

Teşekkür ederim.

Ben çocuk ergen ruh sağlığı uzmanıyım. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinde çalıştığım dönemde 2006-2008 yıllarında benim de benzer iki çalışmam oldu. Aile yanında yaşamak istemeyenlerin oranı %41, bu biraz hani siz otoritesiniz orada, anne-baba modelisiniz ve güçsünüz. Siz sorduğunuz için cevaplanan bazı sorulara güvenilir cevaplar verilmiyor. Çocuklar doğru cevaplar veremiyor. Anketteki bazı soruların sonuçları çok güvenilir olmuyor, bunu söyleyebilirim.

Çocuklarda şu kaygı doğuyor; eğer bunu olumsuz ya da olumlu cevaplarsam sorun yaşayabilirim gibi bir kaygı oluşabiliyor. O yüzden anket sorularını çok iyi belirlemek, gerçekten sonuçlarının çok iyi değerlendirilmek gerekiyor. Yüzdesi konusunda bununla ilgili sıkıntı olabilir.

İkincisi, gelecek kaygıları gerçekten çok yüksek. Biz de üç farklı yetiştirme yurdunda yaptığımız çalışmada biz psikiyatrik açıdan da klinik değerlendirme yaptık, mini psikiyatrik değerlendirme ölçeği ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yaptık. Hakikaten işin bir boyutu da aslında bu çocukların hepsi öğrenci, gelecek kaygıları var. Çünkü okul başarıları çok düşük. Neden düşük? Çok yüksek oranda dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve özgül öğrenme güçlüğü var. Çocukların çoğu tanı almamış, bunlara yönelik hiçbir şey yapılmıyor aslında.

Gerçekten kaygı düzeyleri çok yüksek, bizim grubumuzda tanısal anlamda travma sonrası stres bozukluğu çok yüksekti. 300-350 civarında çocuk taradık ve bire bir görüşme yaptık bu çocuklarla. Yani bir-bir buçuk saat süren ve altı ay çalıştığımız bir süre içinde veri topladık ve bunları analiz ettik. Uzmanlık tezi çalışması yaptı arkadaşımız.

Bu bağlamda şunun altını çizmek istiyorum, kurum bakımındaki çocukların gelecek kaygısını yok edebilmek için onları üniversiteye gönderebilmemiz ya da meslek sahibi yapabilmemiz gerekiyor. Bunun için öğrenciden beklediğimiz şey eğitimse gerçekten eğitim almaları konusunda ve alamadıkları eğitimin nedenleri konusunda da sorgulama yapıp, onları gerekli kurumlara yönlendirmek gerekiyor. Çok teşekkür ediyorum.

ARSLAN YALÇIN

Soru yok ama ilave etmemiz gerekiyor. Aslında anket yaptığımız sorular, doğrulukları tamamen test edilmiş sorular. Yalnız dikkat etmemiz gereken şu; kız yetiştirme yurdunun da anket çalışması içinde tutulması ve kız yetiştirme yurduna gelen özellikle 13, 14, 15 yaştan sonra, özellikle 15 yaş üzeri kocaya kaçarak evlenme olgusunun çok olması. Bu aslında oranı destekleyen önemli bir faktör. Tabi her şeyi söyleyemediğimiz için kopuyor. Ben özür diliyorum belki koymam gerekirdi. Ama uzun bir çalışmayı kısaca sunmamızdan dolayı bazı şeyleri kaçırıyoruz. Bir de gelecek kaygılarının yoğunluğu gerçekten ailedeki bir çocukla kıyasladığımızda ciddi şekilde yüksek. O da sizin çalışmanızla zannediyorum herhâlde örtüşüyor. Teşekkür ederim.

NACİ YILDIZ, *İSTANBUL MALTEPE ÇOCUK CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ*

Benim aşağı yukarı dörde yakın sorum olacak. Birinci sorum; özellikle bakım hizmetinden hareketle sorayım. Bazı ailelerin çocuklarını, bakıma ihtiyacı olmadığı hâlde bakıma verip, bu sayede 150 ile 400 arası galiba, kaçırmış da olabilirim... Çocukları bakıma vererek iş garantisini bir şekilde daha kolay sağlamaları söz konusu olabiliyor. Aslında bu bir nevi çocukların ekonomik açıdan istismarı değil mi? Bu oran tespit edilmiş midir, gerçek bir oran olarak belirlenmiş midir, onu merak ediyorum.

İkincisi de; yine hâlen aileler tarafından ekonomik açıdan istismar edilerek sokakta çalıştırılan çocuklar var. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bununla ilgili bir çalışma yapmış mıdır? Bu oran kesin olarak belli midir? Bununla ilgili üretilen politikalar, çalışmalar nelerdir merak ediyorum? Teşekkür ederim.

ARSLAN YALÇIN

Şimdi gerçekten her ne kadar kurum bakımında olan çocukların yaklaşık %25'i kurumda, 3413'ten yararlanmayı bile hiç sayarken, önemsemezken, umursamazken buna cinsiyet faktörü girdiğinde biraz farklılaşıyor tabi. Dediğiniz gibi birçok aile de iş garantisi adına benim çocuğum zaten okuyamaz, kapasitesi yok, ben şuradaki bir destekle, affedersiniz torpil demek istemiyorum ama bir destekle kuruma aldırayım, orada kalsın ve 18 yaşını doldurunca da zaten 10 tane, 20 tane soru soruyorlar, kimse geçemediği için eli ayağı düzgünleri de seçiyorlar! Bu da yaygın ve bilinen bir tanı. Maalesef bizde çalışan personelin de bunu istismar etmesi için kendi yaşam alanlarında desteklendiklerini görüyoruz. Bunun önleminin farkındayız.

İlk müracaatlarda, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı uzmanları ilk incelemede çocuk için risk yoksa ekonomik desteğe ihtiyaçları varsa aile içinde desteklemeye çalışıyorlar. Bununla birlikte Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan kalma durumu, bir mevzuatla ikiye ayrıldı. Bir; korunmaya ihtiyacı olan çocuk, iki; korunmaya muhtaç çocuk. Korunmaya muhtaç çocuk bugün yurtlara, yuvalara

dediğimiz yerlere yerleştiriliyor. Korumaya ihtiyacı olan çocuk aile içerisinde kalıyor. İkisi arasındaki fark ne? Korunmaya ihtiyacı olan çocuk aile içerisinde kaldığı için bakım tedbiri alınmadığından hakkında 3413 sayılı Yasa'dan yararlanamıyor. Burada işte insan faktörü devreye giriyor. Siyasetin içinde olan birçok kişinin bu olumsuzluğu desteklediğini biliyoruz. Ama işte burada da uzmanın dirayeti, dik durması ve gerçekten muhtaçlığın tespitinde kaleme alacağı ifadeler önem kazanıyor, bunu söyleyebilirim. Buna çok ciddi şekilde dikkat ediyoruz.

Bir de 16 yaşın üstünde mümkün olduğu kadar da koruma altına alınmamaya gayret ediliyor. Çünkü artık 15 yaşın üstündeki çocuğu hukuk bile tanıyor, bu çocuk aile içerisinde belli rollerle kendisinin de katılacağı yani kendisinin daha iyi yaşam koşulları açısından sorumluluk alabileceği düşünüldüğünden 16-18 yaş aralığında mümkün olduğu kadar korunma altına alınmamaya gayret ediliyor.

Sokak çocukları, sokakta çalışan çocuklar açısından da baktığımızda, 1993'te yapılmış bir araştırma tam hatırlayamayacağım ama oransal olarak genç nüfusun %2'sine denk geliyor diye bir iddia vardı, ben de baktım o zaman. Yine rakamsal olarak çok net olmayabilir ama Türkiye'de sokakta çalışan çocuk olgusunun, sokakta çalışan, yaşayan sokak çocuğundaki tüm olgunun 540 bin civarında olduğuna delalet ediyordu o %2'lik oransal rakam, 1993'te yapılmış zannediyorum. Bizim yerel yönetimlerin ve Bakanlığımızın da bu konuda ciddi çalışmaları var. Ancak sokakta çalışan veya yaşayan sokak çocuğunun rehabilitasyonu takdir edersiniz ki biraz daha uzun sürüyor. Bu altı aylık dönemlerle başlayıp iki yıla kadar başarı elde etme oranı yüksek.

Bu nedenle çalışma yapılmıyor gibi görünüyor halk arasında işi bilmeyenler tarafından. Siz sokakta yaşayan bir çocuğu sadece cebren alıp bir kuruma yerleştirdiğiniz takdirde işte bu gelecek kaygılarını ortaya koymuş oluyorsunuz. Ne yapmamız gerekiyor?İçselleştirerek, bir sağaltım, sistematik duyarsızlaştırma yöntemi ile çocuğu sokaktan kazanıp uygun hizmet modeline yönlendirmek zaman aldığı için sokakta algılar farklı oluyor. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

İkinci konuşmacımız, Ensest Mağduru Bir Çocuk ve Ensest Sonrası Tekrar Edilen Mağduriyetler başlığı altında bir sunum yapacak. Ankara'da Sağlık Bakanlığı çatısı altında çalışmakta olan Çocuk İzlem Merkezinde adli görüşmeci olarak çalışan arkadaşımız Nilüfer Keser'den dinleyeceğiz sunumu. Buyurun.

"ENSEST MAĞDURU BİR ÇOCUK VE ENSEST SONRASI TEKRAR EDEN MAĞDURİYETLER"

UZM. PSİKOLOJİK DANIŞMAN NİLÜFER KESER
UZM. DR. FADİME YÜKSEL
DR. SAMİ ULUS KADIN DOĞUM, ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK İZLEM MERKEZİ, ANKARA

GİRİŞ

Cinsel istismar: psiko-sosyal gelişimini tamamlamamış bir çocuğun, yetişkin tarafından cinsel uyarılma amacıyla kullanılması olarak tanımlanırken, ensest ise evlenmeleri ahlakça, hukukça ve dince yasaklanmış yakın akraba olan kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunmaları olarak değerlendirilmektedir (Yurdakök, 2010). Ensest olgularının çoğu zaman da mağdur tarafından gizlenmeleri ve tesadüfi şekillerde ortaya çıkan olgular olmaları sebebiyle ensestin toplumdaki yaygınlığı net olarak bilinmemektedir (Polat, 2007).

Cinsel istismara maruz kalan çocuklar, yaşanılan istismara bağlı olarak kısa ve uzun dönemde çok değişik psikolojik ve klinik bulgular sergileyebilmektedir (Kaplow, Hall, Koenen, Dodge ve Amaya-Jackson, 2008; Maniglio, 2009).

Kısa dönemde çocukta altını ıslatma, parmak emme ve benzeri regresif belirtiler görünebilirken, uzun dönemde ise yetişkinlikteki suça yönelen davranışlar, antisosyal davranışlar, kendi çocuklarına yönelik örseleyici davranışlar ve duygusal bozukluklar gibi birçok sorunlar gözlenmektedir (Akt., Kulaksızoğlu, 2004). Çevresel faktörler olarak bazı değişkenler de ihmalin ve istismarın çocuk üzerindeki olumsuz etkisini artırmaktadır (Gal, Levav ve Gross, 2011).

Maruz kalınan istismarın sayısı, istismarın başlama yaşı, farklı kişiler tarafından tekrar eden mağduriyetlere maruz kalma veya istismarcı ile mağdurun yakınlık düzeyi gibi değişkenler patoloji için önemli faktörlerdir (Leserman, 2005; Liu, Jager-Hyman, Wagner, Alloy ve Gibb, 2012). Örneğin, istismarcının öz baba olması mağdurların ruh sağlığı üzerinde daha olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Kaplow, Hall, Koenen, Dodge ve Amaya-Jackson, 2008).

Çocukluk çağı cinsel istismarının duygusal, davranışsal ve sosyal problemlerinden biri tekrarlanan mağduriyetlerdir (van Roode, Dickson, Herbison ve Paul, 2009). Cinsel istismar sonrası görülen alkol ve uyuşturucu kullanımı, cinsel davranış, dissosiyasyon, posttravmatik semptomatoloji, duygulanım bozuklukları, anksiyete bozuklukları ve işlevsiz aile ortamı gibi faktörlerin tekrarlayan mağduriyetlerde risk etmenleri arasında olduğu alan-yazında belirtilmektedir (Classen, Palesh ve Aggarwal, 2005; Messman-Moore ve Long, 2003).

Türkiye dışında son yirmi yıldır tekrarlayan mağduriyetin incelendiği, ensest varlığında bu bulguların şiddetinin artabildiği görülmekle birlikte, ensest ve tekrarlayan mağduriyet konusunda Türkiye'deki araştırmalar kısıtlı sayıdadır.

AMAÇ

Bu çalışmada, Ankara Çocuk İzlem Merkezinde adli görüşmesi yapılan yedi yaşındaki bir kız çocuğunun yaklaşık bir-iki yıldır öz babası tarafından cinsel istismara uğraması ve korunamaması sonucunda hem kendisinin hem de arkadaşlarının yaşadığı tekrar eden mağduriyetlerin sunulması hedeflenmiştir.

OLGUNUN ÖZELLİKLERİ

Olgunun Sosyo-Demografik Özellikleri

N. K., 7 yaşında, ilkokul birinci sınıfa devam eden ve orta düzeyde derslerinde başarılı bir kız öğrencidir. Bilişsel kapasitesinde herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak, mağdurenin yaklaşık son iki yıldır uykudan ağlayarak uyanma, enürezis ve karanlık fobisi mevcuttur. Annesi ve arkadaşları ile ilişkileri iyi düzeydedir. N. K.'nin arkadaşlıkları değerlendirildiğinde ise kendisinden yaşça büyük kız ve erkek çocuklarla bir arada olmayı tercih etmesi dikkat çekicidir.

Mağdure babasının kedisine zarar vermesinden korktuğu için ilk başta annesine cinsel istismar olayını anlatmamıştır. Kendisinin hasta olduğunda babasının yerine annesi ile enjeksiyona gitmek istemesi, babasının da bu isteğe karşı çıkması üzerine babasının kendisine yaptığı istismar davranışlarını annesine belirtmiştir.

Babanın/İstismarcının Sosyo-Demografik Özellikleri

Baba 34 yaşında olup, ilkokul mezunudur. Anne-baba resmî olarak sekiz yıldır evliyken, adli görüşmenin yapıldığı dönemde boşanma sürecinde bulunmaktadırlar. Annenin bildirimine göre, kendisi eşi ile görücü usulü ile zorla evlendirilmiş olup, yaklaşık dört yıldır aile içi geçimsizlik nedeniyle eşiyle anlaşamamaktadır. Baba, sürekli eşi ile kavgalar etmekte ve eşine fiziksel şiddet uygulamaktadır. Baba, annenin yanında N. K.'ye karşı da nedensiz bir şekilde bağırıp çağırmakta, fiziksel şiddet uygulamakta ve onu sevmediğini sıkça dile getirmektedir.

Bunlara ek olarak, babanın hayvanlara da zarar verici davranışları eşi tarafından gözlenmiş ve hayvanlara sergilediği olumsuz davranışlardan ötürü bir yıl önce psikiyatrik tedavi görmüştür.

Babanın düzenli bir işi olmamakla birlikte, bir yıl içerisinde yedi kez iş değişikliğinde bulunmuştur. Eşine bildirdiğine göre, istismarcının 8-9 yaşlarında cinsel istismar öyküsü bulunmaktadır ancak bu konudaki detaylar eşi tarafından bilinememektedir.

Baba ve annenin sağlıklı bir cinsel hayatı olmamakla birlikte, baba kumar oynamakta ve para karşılığı evde erkeklerle birlikte olmaktadır.

Ailenin Risk Faktörleri

N. K.'nin annesi ile yapılan aile görüşmesi sonucunda, çekirdek yapısındaki ailenin ekonomik durumunda bozukluk, aile içi şiddetin bulunması, babanın alkol/sigara tüketimi, ebeveynlerin düşük eğitim düzeyi, eşler arası çatışmanın olması ve babanın evde fuhuş yapıyor olması risk faktörleri olarak değerlendirilmiştir (Şekil-). Olayı öğrenmesinden sonra annenin kızıyla birlikte, bir akrabasının yanına taşınması ve mağdurenin istismarcıdan farklı bir yerde ikamet ediyor olması olumlu/koruyucu bir faktör olarak görülmüştür.

Şekil-1: Ailesel Risk Faktörleri

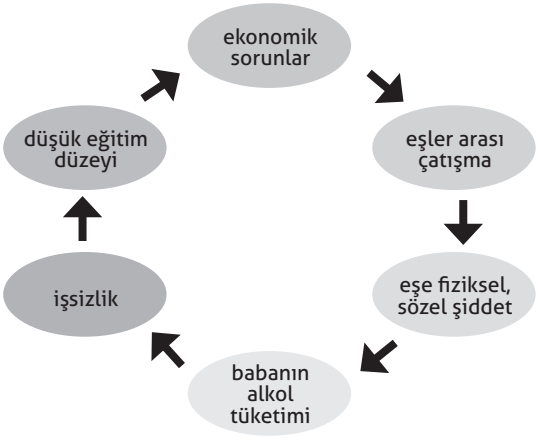

Adli Görüşme Süreci

Ön görüşmede adli görüşmeciye olayları anlatan N. K., adli görüşmenin başlangıcında izleyenlerin olmasından rahatsız olmuş olup, kendisiyle oyun terapisinin tekniklerinden yararlanılarak adli görüşme yapılmıştır. Adli görüşme süresince, N. K.'nin, psikolojik danışman ile iş birliği içerisinde olduğu, sözel beceri düzeyinin yeterli olduğu görülmüştür.

N. K., kendisine gösterilen anatomik resimlerde vageni, "bıggıdık" olarak tanımlamış olup, babasının, vajinasını zorla elledığini, bıggıdığına ve poposuna sürtündüğünü, dudağından öptüğünü, anal yoldan ilişkiye girdiğini, oral seks yaptırttığını ve porno filmler izlettiğini aktarmıştır. N. K. babasının bazen de vibratör (çocuğun ifadesi ile takma, pilli çük) ile kendine sürtündüğünü; evde para karşılığı babasının başka erkeklerle porno filmler izleyerek, onlarla anal yoldan birlikte olduğunu aktarmıştır.

N. K., babasının kendisine yaptıklarını 7. sınıf öğrencisi, M. A. adlı bir arkadaşına

anlattığını, bu arkadaşının kendisine yardım etmediğini, aksine tehditle özel bölgelerine dokunduğunu iletmiştir. Yine aynı mahalleden T. A. adlı M. A.'nın bir arkadaşının, 6 yaşındaki bir çocukla (M. A.'nın kardeşi) kendisine cinsel birliktelik için teklif gönderdiğini ve kendisinin de bu teklifi reddettiğini aktarmıştır. N. K. mahallesindeki birçok çocuk tarafından kendisine cinsellik tekliflinde bulunulduğunu, bu çocukların "sapık" olduğunu belirtmiştir. Kendi mağduriyeti dışında, başka çocuklarında kötü dokunmalara maruz kaldığını, bu olaylardan birinde, M. A.'nın kardeşinin (6 yaş), 6-7 yaşındaki başka bir erkek çocuğunun anal bölgesine sürtündüğünü iletmiştir.

Yukarıda belirtilen istismara maruz kalma olaylarından sonra N. K., kendisinin de kız çocuklarına cinsel istismarda bulunduğuna dair bilgi vermiştir. Hatice (12 yaş) ve Banu (9 yaş) adında kendisinden yaşça büyük kız çocuklarıyla kendi evlerinde duş aldıklarını, "cinsellik dağı" adını verdikleri oyunu oynadıklarını bildirmiştir. Kendisinden oyunu açıklaması istendiğinde ise mağdure, soyunduklarını ve dağ misali birbirlerinin üzerine çıktıklarını belirtmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Tüm bilgiler ışığında, N. K.'nin verdiği ifadenin güvenilir olduğu düşünülmüş olup, aynı ve farklı istismarcılar tarafından çok sayıda cinsel istismara maruz kaldığı, babasının uzun dönemli cinsel istismar davranışları nedeniyle yaşı ve gelişim dönemi ile uyumsuz olarak cinsel bilgilere sahip olduğu ve cinsel davranışlar sergilediği, mağdurenin öğrendiklerini cinsel oyunlar şeklinde arkadaşlarına uyguladığı ve birçok çocuğun da gelişim dönemi ile uyumsuz cinsel bilgiler edindiği öğrenilmiştir. Çocuk ve ergen psikiyatristine yapılan konsültasyon sonucunda da N. K.'nin ruh sağlığının olumsuz yönde etkilendiği belirlenmiştir. Alan-yazında, ailesel, mağdura ve istismarcıya yönelik belirtilen birçok risk faktörü bu olguda da görülmektedir. Polat (2007), babanın alkolik, otoriter, iktidarsız, alışılmışın dışında şüpheci ya da bağnaz olmasının, madde bağımlılığının, psikopatalojisinin veya mental retardasyonunun olmasının; annenin olmayışının ya da ailede koruyucu güç olamamasının, ebeveynlerin bitmiş ya da sorunlu cinsel yaşantılarının varlığının; ebeveynlerin ailesinde daha önce ensest ilişkinin olmasının; mağdurun 6-8 yaşlarında ve kız çocuk olması, kız çocuğunda aniden gelişen baştan çıkarıcı tavırlarının varlığı gibi faktörlerin ensest için risk faktörleri veya ensestin olabileceğini düşündüren belirtiler olduğunu aktarmaktadır. Williams ve Finkelhor'un (1990) istismarcı baba tipolojisi göz önüne alındığında, bu olgudaki istismarcının cinsel olarak meşguliyet yaşayan (sexually preoccupied) baba tipolojisine uyduğu görülmektedir. Bu gruptaki babalar, sıklıkla çocukluğunda istismara uğramış olup, 6 yaşından önce açık bir şekilde kızları ile cinsellik yaşamaktadır.

Kemerli'ye (2000; Akt. Yiğit, 2005) göre ensest ilişki, çocukların %80'inde 12 yaşından önce başlamakta ve ortalama dört yıl sürmektedir. Önen-Doğan (2009) ise ailelerin savunma mekanizması olarak sıklıkla istismarı inkâr ettiklerini, annelerin

evliliklerini ve düzenlerinin bozulacağı endişesi ile istismarı görmezden geldikleri belirtmektedir. Bu olguda da annenin ilk başlarda cinsel istismarı yadsıdığı, ekonomik özgürlüğünü elde ettikten sonra boşanmaya karar verdiği ve boşanma sürecinde ensesti açığa vurduğu görülmektedir. Annenin mağdure ile ilişkisinin çok iyi düzeyde olması mağdurenin ruh sağlığı için koruyucu/destekleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Çünkü ailesel destek -özellikle cinsel istismar iddiasına ebeveynin inancı ve desteği- cinsel istismar mağdurlarında olumsuz sonuçların gelişmesine karşı bir tampon görevi görmektedir (Elliott, ve Carnes, 2001).

Yapılan müdahaleler incelendiğinde: Ankara Çocuk İzlem Merkezinde adli görüşmesi yapılan yedi yaşındaki bu ensest mağdurunun annesi ile ilişkisinin çok iyi düzeyde olması nedeniyle korunma kararı alınmasına yönelik bir müdahalede bulunulmamış, mağdurenin psikiyatrik destek alması ve boşanma sürecinde iken annenin ekonomik yönden desteklenmesi sağlanmıştır. Şu an istismarcı cezaevinde olup, anne ile boşanma davaları da sonuçlanmıştır. ÇİM'de bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Temsilcisi tarafından da sosyal inceleme yapılmış, diğer çocuklara yönelik müdahalelerde bulunulması planlanmıştır. Sonuç olarak; bir cinsel istismar mağdurunun korunamaması hem kendisinin hem de birçok çocuğun olumsuz etkilenmesine yol açtığı gibi mağdura yapılacak bir müdahale ile de birçok çocuk korunabilmektedir.

KAYNAKLAR

Classen, C. C., Palesh, O. G. and Aggarwal, R. (2005). Sexual Revictimization: A Review of the Empirical Literature. Trauma Violence Abuse, 6 (2), 103-129.

Çavlin-Bozbeyoğlu, A. (2009). Türkiye'de Ensest Sorununu Anlamak (Tam Rapor). Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. Ankara: Damla Matbaacılık.

Elliott, A. N., and Carnes, C. N. (2001). Reactions of nonoffending parents to the sexual abuse of their child: A review of the literature. Child Maltreatment, 6, 314-331.

Gal, G., Levav, I., and Gross, R. (2011). Psychopathology among adults abused during childhood or adolescence: results from the Israel-based World Mental Health Survey. J Nerv Ment Dis, 199(4):222-9.

Kaplow, J. B., Hall, E., Koenen, K. C., Dodge, K. A., and Amaya-Jackson, L. (2008). Dissociation predicts later attention problems in sexually abused children. Child Abuse Negl, 32(2):261-75.

Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik Psikolojisi. 6. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Leserman, J. (2005). Sexual abuse history: prevalence, health effects, mediators, and psychological treatment. Psychosom Med, 67(6):906-15.

Liu, R. T., Jager-Hyman, S., Wagner, C. A., Alloy, L. B., and Gibb, B. E. (2012). Number of childhood abuse perpetrators and the occurrence of depressive episodes in adulthood. Child Abuse Negl, 36(4):323-32.

Messman-Moore, T. L., and Long, P.J. (2003). The role of childhood sexual abuse sequelae in the sexual revictimization of women: An empirical review and theoretical reformulation. Clinical Psychology Review, 23 (4), 537–571.

Önen-Doğan, Ö. (2009). Cinsel İstismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel, Ailesel Ve İstismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak, İstismara Uğrama ve Psikiyatrik Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü Bir Çalışma. (Uzmanlık tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Maniglio, R. (2009). The impact of child sexual abuse on health: a systematic review of reviews. Clin Psychol Rev, 29(7):647-57.

Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Tanımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

van Roode, T., Dickson, N., Herbison, P. and Paul, C. (2009). Child sexual abuse and persistence of risky sexual behaviors and negative sexual outcomes over adulthood: Findings from a birth cohort. Child Abuse & Neglect, 33 (3), 161-172.

Williams, L., and Finkelhor, D. (1990). The characteristics of incestuous fathers: A review of recent studies. In W. L. Marshall, D. R. Laws, H. E. Barbaree, W. L. Marshall, D. R. Laws, H. E. Barbaree (Eds.). Handbook of sexual assault: Issues, theories, and treatment of the offender (pp. 231-255). New York, NY US: Plenum Press.

Yiğit, R. (2005). Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 8 (3), 90-100.

Yurdakök, K. (2010). Çocuk İstismar ve İhmali, Tanım ve Risk Faktörleri. Katkı Pediatri Dergisi, 32 (4): 423-434.

***

OTURUM BAŞKANI

Evet, Nilüfer Hanım'a teşekkür ediyorum. Aslında dediğin gibi tek bir vakanın üzerinde o kadar çok kitabi bilgi var ki! O kadar farklı çocuklarda gördüğümüz özellikleri görüyoruz ki! İşin tabi sonucuna bakarsak çocuğun geldiği nokta son derece güzel, o nokta sevindirici. Babanın ceza almış olması sevindirici, belki babanın ceza alması çocuğun iyileşmesinde de etkili olmuş olabilir. Onu da biliyoruz. Çünkü sanığın yargılanması ve ceza alması çocuğun tedavisinde ilk adımlardan biri.

Çok zamanımız kalmadığı için eğer soru ya da katkı varsa iki soru ya da katkı alalım. Buyurun.

KATILIMCI

Ben her iki konuşmacıya da teşekkür ediyorum. Her iki sunumda da dikkatimi çeken şu konu oldu; 1993 yılındaki sokak çocukları ile ilgili yapılan araştırmadan bahsettiniz, siz de 1993 yılındaki ensest ilişkinin grafiğini gösterdiniz. Acaba 2003 nerdeydi?2013'e geldin, o nerede?Bu alanla ilgili uzman kişiler, akademisyenler veya kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri bir araştırma yapmadı mı? Onu öğrenmek istiyorum. Teşekkür ediyorum.

NİLÜFER KESER, *UZMAN PSİKOLOJİK DANIŞMAN*

Ben şunu söylemek istiyorum; şimdi bu zamana kadar artık Çocuk İzlem Merkezimiz kuruldu. Çocuk İzlem Merkezinin verileri gerçekten çarpıcı. İki yılda 1.600-1700 vakayı geçtik. Eskiden bu şekilde değildi. Şimdi çocuklar nasıl geliyor? Adliyeye gidiyor, yani bir veri tabanımız maalesef yoktu. Çocuklar adliyeye gidiyor ya da psikiyatrik değerlendirme için üniversite hastanelerine gidiyor. Her hocamız ya da araştırmacılar farklı konularda, kendine gelen vakalarla ilgili araştırma sonuçlarını söylüyorlar. Bir de biliyorsunuz hani belli bir dönemde, bunları Hocam daha iyi bilir, konuşmak gerçekten bir tabu.

Bizim Merkezimiz kurulduğunda da zaten kurulma aşamasının en başından itibaren bunu sağlayan Sayın Betül Hoca'dır ve orada bile bizim ilk kurulduğumuz ÇİM, nasıl olsa bizim ülkemizde yok, üç aylık bir pilot projeydi. Nasıl olsa bizim ülkemizde yok, ensest olmaz, cinsel istismar olmaz denilip biz 3+1 dairede kurulduk. Ancak Bakanlığımız, Bakanımız gerçekten bu konuda çok destek oldu. Üç ay sonundaki bizim verilerimizi görünce... 100 küsur vakayı geçtik ki Ankara'da birçok yer bilmiyordu. Bunun üzerine bizi 750 metrekare çok geniş bir yere taşıdılar. Yani bu zamanla, tabi ki yurtdışındaki gelişmiş ülkeler aşmış, Amerika'da 700'den fazla merkez var. Ancak bizim ülkemizde yeni yeni kurulan ve bak Türkiye'de de olabilirmiş denilen bir konu. O yüzden bundan sonraki yıllarda daha, şimdi mutlaka çalışmalar var, bu işe gönül veren birçok insan var ve kendi çaplarında bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Ancak örneklem sayıları ya yetersiz oluyor ya bölgesel bir şey var. Yani şu an tüm Türkiye'yi kapsayan bir prevalans çalışması maalesef yok, her bölgeyi kapsayan. Siz daha iyi biliyorsunuz Hocam, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

OTURUM BAŞKANI

Zamanımız da çok yok. Buyurun Hocam.

KATILIMCI

Şimdi bu babanın da bir zamanlar cinsel istismara uğradığını öğrendik çocukken. Çocuktu değil mi? Bu durumda bu şekilde cinsel istismara uğrayan çocukların ve gençlerin de tedavi edilmeleri gerekiyor. Bir zamanlar edilseydi eğer, belki bu sorun bu

hâle gelmezdi. Çünkü babanın hayli patolojik olduğunu görüyoruz. Belki de öylesine bir durum birçok patolojiye de neden olmuş olabilir. Bu tedavi konusunda acaba söylenecek bir iki bir şey var mı? Belki Betül Hanım siz söyleyebilirsiniz. Yani cinsel istismara uğrayan çocukların tedavisinde ne türde bir yaklaşım gerekiyor, nelere yapılması lazım?Kısaca.

OTURUM BAŞKANI

Hocam şöyle, en azından bizim pratiğimizi söyleyebilirim, ÇİM'deki pratiği söyleyebilirim. Burada görülen çocukların hepsi adli görüşmenin ötesinde psikiyatrik görüşme de yapılıyor ve burada amaç çocuğun olaydan psikiyatrik olarak, psikolojik olarak etkilenip etkilenmediğini değerlendirmek. Ama bütün çocuklar daha sonra Ankara'da çok büyük kısmı Doktor Sami Ulus Çocuk Hastanesine bağlı çocuk psikiyatristlerinin bulunduğu merkezde izleniyorlar, tedavi ediliyorlar. Ama onun dışında Ankara'daki diğer üniversitelerin, devlet hastanelerinin çocuk psikiyatri servislerinde de tedavi ediliyorlar. Tedavisiz kalması mümkün değil! Çünkü her ne kadar kanun bir şekilde öyle yazıldığı için ileriye dönük olarak bu çocuklarda ruh ve beden sağlığında bozuldu mu bozulmadı mı diye soruyorsa da biliyoruz ki üç ay sonra, altı ay sonra, üç yıl sonra, altı yıl sonra çıkmasa bile çok sonra çok ciddi problemler çıkartabiliyorlar. O nedenle çocuk sanki çok iyiymiş gibi görünüyor olsa da hiç etkilenmiyormuş gibi olsa da çocuk psikiyatrisi servislerinde bütün çocuklar takip ediliyorlar.

Buna yönelik benim şöyle bir literatür bilgim var, onu paylaşabilirim sizinle. Aile tedavisinin de ne kadar önemli olduğunu anlatmaya yönelik bilgi bu. İngiltere'de yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğrayan çocukları üç koldan tedavi ediyorlar. Kollardan biri, yalnızca çocuğa psikoterapi veriliyor. Diğer kol, aileye ve çocuğa psikoterapi veriliyor.

Bir kolda da yalnızca aileye psikoterapi veriliyor. En başarılı olan, tabi aile ve çocuğun bir arada tedavi edildiği kol ama ikinci sırada çocuğun değil yalnızca ailenin tedavi edildiği grup başarılı oluyor.

Bu ailenin de tedavi edildiği takdirde çocuğun tedavisine ne kadar büyük katkıda bulunacağını gösteren bir çalışma diye düşünüyorum.

Buyurun, çok vaktimiz yok da o yüzden tedirginim. Zamanımız doldu aslında, bir konuşmacımız daha var. Buyurun.

KATILIMCI

Çok özür diliyorum. Şeyi merak ediyorum ben, şimdi annenin de bir ihmali var aslında. Bu aile takip ediliyor mu? Yani siz mi görüşme yapıyorsunuz? Ya da kontrol ediyor musunuz bu anneyi?

NİLÜFER KESER

Takip ediliyor aile. Çocukla görüşme yapan benim. Hatta iki üç hafta önce daha sağlıklı bir şey verebilmem için çocukla birlikte aile de geldi Merkezimize. Bizim Merkezimizde SHÇEK temsilcimiz bulunuyor.

SHÇEK temsilcimiz sosyal incelemeyi ya kendisi yapıyor ya da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına, İl Genel Müdürlüğüne söyleyip o bölgeye, diyelim ki uzak bir yerse, onlara yaptırıyor. Kendisinin düzenli aralıklarla takip ettiği vakalar var, bu vakamız da onlar arasında yer alıyor.

OTURUM BAŞKANI

Evet, hemen ben size söz veriyorum. Çok özür diliyorum, sunumlar çok ilginç, konuşacak çok konumuz var, dolayısıyla biraz uzadı ama...

Şimdi, "Aile İçi Şiddet Gören Çocukların Türk Medeni Kanunu 347/1. maddesi Kapsamında Korunması" konusunda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Araştırma Görevlisi Sevgi Kayak'ı dinliyoruz.

"AİLE İÇİ ŞİDDET GÖREN ÇOCUKLARIN TÜRK MEDENİ KANUNU m. 347 f. 1 KAPSAMINDA KORUNMASI"

ARAŞ. GÖR. DR. SEVGİ KAYAK
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

I. GENEL OLARAK

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın korunması son derece önemli ve üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Çocukların korunması ilk planda uluslararası düzlemden başlar. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi; Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi; Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi gibi uluslararası metinlerde çocuk, ailenin bir parçası olması dolayısıyla korunur; toplumun doğal ve temel birimi olan aileye gerekli yardım ve korumanın sağlanması zorunluluğundan bahsedilir (Balo, 2005, s. 48-49). 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ve sonrasında 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi salt çocukları konu alan ilk düzenlemeler olmaları sebebiyle daha önemlidir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Ballar, 1998, s. 45 vd.). Çocuk haklarının net ve ayrıntılı olarak tespiti bakımından asıl önemli olan ise, 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmedir (İnan, 1995, s. 765-778). Sözleşme hükümleri, çocuğun kişi varlığının korunması ve gelişimi için aileye ve devlete düşen yükümlülükleri sıralamakta; çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için sevgi, şefkat ve anlayışın hâkim olduğu bir aile ortamında büyütülmesini şart koşmaktadır. Böyle bir aile ortamının sağlanması ise devlete düşen yükümlülük olarak belirlenmektedir. (Hodgkin ve Newell, 1998, s. 51 vd.; Akarslan, [t.y.] s. 47 vd. ile s. 75 vd.).

Uluslararası düzenlemelere uygun olarak iç hukukumuzda da çocuğun korunması için gereken tedbirlerin alınması yükümlülüğü öngörülmektedir. AY m. 61/4'de, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için gereken her türlü tedbirin alınacağından bahsedilmiş, böylece çocukların korunmasının anayasal bir yükümlülük olduğunun altı bir kez daha çizilmiştir (UNICEF, t.y.).

Anayasal yükümlülüğün ifası için çocuklara ilişkin yasal koruma, ifadesini ilk olarak, dayanağını Anayasa'dan alan Medeni Kanun'da bulur (Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, [SHÇEK] 1999). Çalışmamızda çocukların korunması ile ilgili olarak Medeni Kanun hükümlerine ve özellikle MK m. 347 f. 1 hükmüne yer verilecek, diğer yasal düzenlemelere ise konuyla ilgili olduğu kadarıyla değinilecektir.

II. ÇOCUĞUN KİŞİ VARLIĞININ MK M. 347 F. 1 KAPSAMINDA KORUNMASI

A. Genel Olarak

Medeni Kanunumuzda çocuğun korunması ile ilgili hükümler gerek velayet altındaki

gerek vesayet altındaki çocukları kapsaması itibariyle geniş anlamda ele alınmıştır (Grassinger, 2009, s. 4). Velayet altındaki çocukların korunması ile ilgili hükümler; kişi varlığının korunması ile ilgili olarak MK m. 346 ve devamında, mal varlığının korunması ile ilgili olarak MK m. 352 ve devamında yer almıştır. Çocuk Koruma Kanunu'nda ise, korunma ihtiyacı olan çocuk kavramına yer verilmiştir (m. 3/a-1). Buna göre korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuktur (Ayrıntı için Tüysüz ve diğerleri, 2010). 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 3. maddesi ise, korunmaya muhtaç çocuk başlığı altında daha sınırlı bir düzenleme yapmaktadır (Balo, 2005, s. 162): Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana ve babasız, ana veya babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana veya babası veya her ikisi tarafından da terk edilen, ana ve babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkol ya da uyuşturucu bağımlılığı gibi her türlü sosyal tehlike ya da kötü alışkanlığa maruz bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk korunmaya muhtaç çocuktur.

Çocuğun kişi varlığının korunması ile ilgili olan MK m. 346, m. 347, m. 348 hükümleri velayet altındaki çocukların korunmasını hedef alır; hükümlerde esas olan, çocuğun ana babasına karşı korunması ortak amacına ulaşmaktır (İnan, 1968, s. 140).

MK m. 346'da çocuğun menfaati ve gelişimi tehlikeye düştüğü takdirde, ana baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkimin, çocuğun korunması için uygun önlemleri alacağı hükme bağlanmıştır. MK m. 347'de, çocukların yerleştirilmesi başlığı altında, çocuğun bedensel veya zihinsel gelişimi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa, hâkimin, çocuğu ana babadan alarak bir aile yanına ya da kuruma yerleştirme kararı verebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmış; böylece MK m. 347'de, MK m. 346'dakine nazaran daha ağır bir tedbir öngörülmüştür. MK m. 348'de ise, çocuğun korunmasında en ciddi bir tedbir olarak velayetin kaldırılması öngörülmüştür: Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz veya bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim velayetin kaldırılmasına karar verebilir.

Çocuğun kişi varlığının korunması ile ilgili Medeni Kanun'da yer alan her üç maddenin de ortak uygulanma şartı, çocuğun menfaatlerinin tehlikede olmasıdır (Grassinger, 2009, s. 107). Bu ortak uygulanma şartının yanı sıra kanun koyucu bazı ilave şartlar da belirlemiştir. MK m. 347'de çocuğun menfaatini tehlikeye sokan durumun, çocuğun bedensel veya zihinsel gelişimine yönelik olması veya çocuğun manen terk edilmiş hâlde kalmasına yol açması aranmaktadır. MK m. 348'de ise, ilk iki maddede yer alan önlemlerden bir sonuç alınamaması kaydıyla; ana babanın velayet görevini gereği gibi ifa etmemesi ya da çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi, çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması şart koşulmaktadır (İnan, 1968, s. 104).

Koruma önlemlerinin uygulanabilmesi için aranan ilk şart çocuğun menfaatinin

tehlikeye düşmesi olduğuna göre, çocuğun menfaati kavramından ne anlaşılmak gerektiğini belirlemek önemlidir. Doktrinde bir görüş, çocuğun menfaatini çocuğun güvenlik içinde olması ile tanımlamaktadır (İnan, 1968, s. 104). Diğer bir görüş (Özdemir, 1995, s. 151); çocuğun daha iyi yetişmesinin, eğitim ve terbiyesinin gerektiği gibi yapılmasının çocuk yararı kavramını ifade ettiğini belirtir. Bizim de katıldığımız bir başka görüş ise, çocuğun menfaati kavramının göreceli olmasından; çocuğun fiziki, ruhsal ve sosyal şartlarına, yaşadığı çevreye göre değişken olmasından hareketle bir tanımın verilemeyeceğini savunur (Usta-Sayıta, 1996, s. 114; Grassinger, 2009, s. 58). Gerçekten de bedensel, ruhsal, sosyal ve ahlaki gelişim açısından gerekli olan şartlar çocuktan çocuğa, olaydan olaya göre değişir. Kimi çocukların, örneğin fiziksel engelli ya da yaşıtlarına göre duygusal olarak daha hassas çocukların bakımı ve korunması için gerekli şartlar elbette birbirinden farklı olacaktır. Bu nedenle çocuğun menfaati kavramının içeriğini doldururken her somut olayda ayrı ayrı hareket etmek; pedagojik, psikolojik, sosyolojik ve tıbbi verileri göz önünde bulundurarak karar vermek gerekecektir (Grassinger, 2009, s. 58; Atalay, 1995, s. 205-206).

Bununla birlikte çocuğun menfaati kavramının içeriğini doldurmak için elbette somut bir ölçü vermek gerekecektir. Çocuğun menfaatine, yani onun fiziki, ruhsal ve ahlaki gelişimine uygun davranılıp davranılmadığının anlaşılabilmesi için, çocukla ilgili karar verecek kişinin, eğer çocuk yetişkin bir kişi olsaydı, karşısına çıkan olayda nasıl karar verecek idiyse, o şekilde karar vermesi beklenir, bu takdirde çocuğun menfaatlerine uygun karar alındığı sonucuna varılır (Grassinger, 2009, s. 60). Çocuğun bu şekilde varsayılı iradesi tespit edilirken çocuğun duygularının da göz önünde bulundurulması önemlidir. Yalnız bu noktada dikkat edilmesi gereken, çocuğun henüz irade beyan etme olgunluğuna erişmemiş olması, beyan edeceği iradenin henüz duygusal iradesi olabileceğidir. Çocuk, yaşadığı şeylerden çabucak ve fazlaca etkilenebileceğinden rasyonel olmayan, daha çok duygusal nitelikli isteklerde bulunabilir. Ancak buna rağmen uzmanlarca önerilen, duygusal iradenin de mümkün olduğunca dikkate alınmasıdır, zira kimi durumlarda duygusal irade çocuk için en hayırlı karar olabilir (Grassinger, 2009, s. 60).

MK m. 346, m. 347, m. 348'deki çocuğun korunması ile ilgili önlemler en hafifinden en ağırına doğru sıralanmıştır (Özmen, 2005, s. 251; Grassinger, 2009, s. 108). Maddelerde çocuğun kişisel gelişimine yönelik tehlikelerin değişik görünümlerde ortaya çıkacağını göz önünde bulunduran kanun koyucu, hangi tehdit hâlinde hangi önlemin uygulanacağını kendisi belirlememiş, bu işi hâkimin takdir yetkisine bırakmıştır (Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, s. 335). Hâkim, çocuğun kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyen vakıaların ortaya çıkması hâlinde, uygulanacak tedbiri kendisi belirler. Örneğin, çocuğun kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyen durum, çocuğun aile ortamından uzaklaştırılmasına gerek kalmaksızın giderilebilecekse, MK m. 346 uyarınca daha hafif koruma tedbirleri uygulanacaktır. Ana babaya nasihat etmek, onları uyarmak, çocuğa danışman tayin etmek gibi tedbirler hâkimin MK m.

346 uyarınca başvurabileceği hafif tedbirlerdendir (Özmen, 2005, s. 251; Baktır-Çetiner, 2000, s. 135). Eğer çocuğun menfaatlerine yönelen tehdit, MK m. 346'daki hafif önlemlerle bertaraf edilemeyecekse hâkim, MK m. 347'de, nispeten daha ağır olan, çocuğun ana baba yanından alınarak başka bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesi önlemine başvurabilir (Hegnauer, 1990, s.190; Özmen, 2005, s. 251; Balo, 2005, s. 61). MK m. 348'de yer alan velayetin kaldırılması ise, ilk iki maddede sözü edilen önlemlerden bir sonuç alınamaması hâlinde başvurulacak en ağır ve son çaredir; zira bu hâlde ana babanın çocuk üzerindeki velayet hakkı da sona erdirilmektedir (Özlü, 2002, s. 93 vd.).

B. MK m. 347 f. 1 Hükmünün Uygulanma Şartları

1. ÇOCUĞUN BEDENSEL VE ZİHİNSEL GELİŞİMİNİN TEHLİKEDE OLMASI VEYA MANEN TERK EDİLMİŞ HALDE KALMASI

MK m. 347 f. 1 düzenlemesi şöyledir: "Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir". Hükümden anlaşıldığı kadarıyla kanun koyucu MK m. 347 f. 1 hükmünün uygulanabilmesi için iki ayrı sebep öngörmüştür: Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlikede olması ile çocuğun manen terk edilmiş hâlde kalması.

Belirtmek gerekir ki çocuğun menfaatlerinin tehlikede olması hâli iki biçimde ortaya çıkabilir: Çocuğa aile ortamı dışından yönelmiş bir tehlike veya çocuğa kendi aile ortamından yönelmiş bir tehlike (Grassinger, 2009, s. 67 vd. ile s. 70-78). Koruma önlemlerinin uygulanabilmesi bakımından çocuğun menfaatini tehlikeye atan durumun, bizzat aile ortamından yönelmiş olması ya da aile dışından yönelmiş olmakla birlikte, bu tehlikenin ana baba tarafından def edilmiyor ya da tüm çabalara rağmen def edilemiyor olması gerekir. MK m. 346 ve devamı hükümleri ve bunlar içinde elbette MK m. 347 f. 1 hükmü, velayet altındaki çocukların korunmasını hedef aldığından, velayet hakkını gereği gibi yerine getirmeyen bir ana babanın varlığı hükümlerin uygulanması bakımından şarttır (Aşlan, 1995, s. 199-205; Grassinger, 2009, s. 8-9; Hodgkin ve Newell, 1998, s. 237 vd.).

MK m. 347 f. 1 hükmü, uygulanma şartı bakımından, çocuğun menfaatlerine yönelmiş olan tehlikeyi sıradan bir tehlike olarak değil, ağır ve ciddi olması gereken bir tehlike olarak tespit etmiştir. Çocuğa yönelmiş tehdidin onun bedensel veya zihinsel gelişimini tehlikeye sokması şarttır. Bu tehlike bizzat ana babanın davranışlarından kaynaklanmalı, ana baba dışında bir sebepten kaynaklansa bile, ana babanın bu tehlike karşısında yeterli önlemi almak istememelerinden ileri gelmelidir. Ana baba, tehlikeyi bertaraf etmek için çaba gösteriyor, ancak başarılı olamıyorlarsa, MK m. 347 f. 1'e başvurmak yerine MK m. 346'daki hafif önlemlere başvurulmalıdır (Grassinger, 2009, s. 139-141), zira çocuğun ailesinin yanından uzaklaştırılmasının son çare olması gerektiği unutulmamalıdır (Balo, 2005, s. 61).

Çocuğun sağlıklı bedensel ve zihinsel gelişimine aile ortamından yönelmiş tehlikelerin başında aile içi şiddet gelir. Aile içi şiddet, bir aile bireyinin diğer aile bireyleri üzerinde fiziksel, sözsel veya duygusal içerikli olarak uyguladığı ve aile bireyinin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelendirilmesine veya baskı altına alınmasına sebep olan fiillerdir (Okur, 1995, s. 142; Uçar, 2003, s. 164-165). Aile içi şiddet; dövme, yaralama, sakatlama, cinsel saldırı gibi somut maddi eylemlerle olabileceği gibi duygusal ya da zihinsel nitelikte soyut şiddet eylemleriyle de olabilir (Okur, 1995, s. 142; Badur, 2009, s. 75-76). Çocuk her zaman aile içi şiddetin en güçsüz mağduru konumundadır. Aile içinde çocuğa karşı şiddet, daha çok, çocuğun terbiye edilmesi amacıyla kullanılır. Çocuğa karşı aşırı sert, otoriter, sevgiden yoksun bir eğitim vermek her zaman olumsuz sonuç vermiştir (Okur, 1995, s. 141). Çocuğu disipline etme şekilleri içerisinde şiddet yöntemlerinden en çok kullanılanı dayaktır (Okur, 1995, s. 144). Dayak, hakaret, sövme, tecrit gibi davranışların çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini kötü yönde etkileyeceği muhakkaktır. Çocuğa yönelen şiddet, onun ileride suça meyilli şiddet yanlısı bir kişi olarak yetişmesine sebep olmaktadır (Yavuzer, [t.y.], 160 vd.).

Çocuğun istismarı da çocuğun menfaatine yönelen tehlikelerdendir (Alpsoy, 2005, s. 253). Çocuğun istismarı; çocuğa şiddet uygulanması yönünde fiziksel istismar (Polat, 2007, s. 59), cinsel isteklerin tatmini için çocuğun kullanılması anlamına gelen cinsel istismar (Sezgin, 1995, s. 172-175), ekonomik bir menfaat sağlamak için çocuğun çalıştırılarak emeğinin sömürülmesi demek olan ekonomik istismar (Akço, 2002.) biçiminde ortaya çıkabilir.

Manen terk edilmişlik; çocukta kalıtımsal olarak mevcut olan ya da çevresel etkenlerle ortaya çıkan sosyal olmayan davranışlardır (Grassinger, 2009, s. 48 vd. ile s. 69 vd.). Ana baba, çocuktaki uyumsuz davranışları fark edince, çocuğa derhal verecekleri uygun eğitimle bunun önüne geçebilirler. Ancak ana babanın çocuktaki uyumsuz davranışları fark edememeleri veya fark edip de gerek ve yeter önlemleri almamaları çocuktaki bu anomalinin ilerlemesine sebep olacaktır (Grassinger, 2009, s. 142). Manen terk edilmişliğin en belirgin örnekleri; çocuğun sosyal ortama, mesela okuluna, oyun arkadaşlarına uyum sağlayamaması, suç işlemeye eğilimli olması, yalancılığa yatkın olması, aşırı saldırgan olması, okuldan kaçması, alkol ve uyuşturucu kullanmasıdır (Oğuzman ve Dural, 1998, s. 307).

2. MK M. 346'DA ÖNGÖRÜLEN KORUMA ÖNLEMLERİNDEN BİR SONUÇ ALINAMAMASI VEYA BİR SONUÇ ALINAMAYACAĞININ ÖNCEDEN ANLAŞILMASI

Çocuğun bedensel veya zihinsel gelişiminin tehlikede olması veya manen terk edilmişlik hâli çocuğun ana babasının yanından alınmadan, MK m. 346 kapsamındaki önlemlerle önlenebiliyorsa MK m. 347 f. 1 hükmü uygulanmamalıdır.

C. MK M. 347 F. 1 HÜKMÜNÜN SONUÇLARI

1. Çocuğun Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilmesi

MK m. 347 f. 1'deki şartlar gerçekleştiğinde hâkim çocuğu ana babasının yanından alarak bir aile yanına yerleştirebilir. Koruyucu aile adı altında anılan bu uygulama, kısa veya uzun süreli, ivazlı veya ivazsız olarak çocuğun bakımının başka kişiler tarafından öz ana baba gibi üstlenilmesidir (Usta-Sayıta, 1996, s. 78 vd.). Koruyucu aile; çocuğun bakımını ve eğitimini sağlama, sağlığını koruma ve onu meslek sahibi etmekle yükümlüdür ve bunları yaparken kendi öz çocuklarına gösterdiği özeni göstermek zorundadır (Usta-Sayıta, 1996, s. 80; Karakayalı, 2009; Akyüz, 2010, s. 301-302). Koruyucu aile yanına yerleştirme ana babanın çocuk üzerindeki velayet hakkını sona erdirmez, sadece ana babanın çocuğun bakımı ve gözetimi hakları kendiliğinden sınırlanmış olur; fiilen çocukla oturma hakkı da son bulur (Usta-Sayıta, 1996, s. 80-81; Grassinger, 2009, s. 144).

2. Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı

Koruyucu aile yanına verilen çocuk, çocuk yararına aykırı olmadığı sürece ana baba ve diğer aile bireyleri ile yüz yüze ya da çeşitli iletişim araçlarıyla görüşme hakkına her zaman sahiptir (Usta-Sayıta, 1996, s. 69 vd.; Serdar, 2007, s. 740). Çocuk, koruyucu ailenin yanında sonsuza kadar kalmayacak, yine kendi aile ortamına geri döneceği için çocuğun kendi ailesi ile olan iletişimin koparılmaması gerekir, aksi hâlde çocuk, kendi aile ortamına döndükten sonra, koşullar iyileşmiş olsa bile uyum problemi yaşayabilir. Buna meydan vermemek, çocuğun kendi ailesine yabancılaşmasının önüne geçmek gerekir (Serdar, 2007, s. 740).

3. Bakım Giderlerinin Karşılanması

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun giderleri ana baba tarafından karşılanır, zira bu hâlen devam etmekte olan velayet hakkının bir gereğidir. Eğer ana babanın ödeme gücü yeterli değilse masraflar devlet tarafından karşılanır (Dural ve diğerleri, 2011, s. 337).

KAYNAKÇA

Akarslan, M. (t.y.). Ana Hatlarıyla Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı, İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Akço, S. (2002). Çocuk Emeğinin Sömürüsü ve Çocuk Hakları. http://www.toprakisveren.org.tr/2002-56-sedaakco.pdf 28.9.2012

Akyüz, E. (2010). Çocuk Hukuku, Çocuk Hakları ve Korunması, İstanbul:Pegem Akademi.

Alpsoy, A. N. (2005). Uluslararası Hukuk ve Ulusal Mevzuatımız Işığında Mağdur Çocuklara Yönelik Düzenlemeler. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 58, s. 247-263.

http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/ 15.11.2012.

Atalay, N. (1995). Çocuğun Yararını Sağlayan Sistemler Kurmak İçin Meslekler arası İletişim ve İş birliği. İstanbul Barosu Çocuk Hakları Günleri Bildiri Kitabı s. 205-206. İstanbul: Hakimevi.

Badur, E. (2009). Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 84, s. 63-92. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/ 15.11.2012.

Baktır-Çetiner, S. (2000). Velayet Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.

Ballar, S. (1998). Çocuk Hakları. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Balo, Y. S. (2005). Uluslararası ilişkiler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması. Ankara: Seçkin Yayınları.

Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk esirgeme Kurumu. (1990). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Ulusal İlk Rapor. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.

Dural, M., Öğüz, T., Gümüş, A. (2011). Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Grassinger, G. E. (2009). Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler. İstanbul: XII Levha Yayıncılık.

Hegnauer, C. (1990). Droit Suisse de la Filiation et de la Famille (art. 328-359 CCS). 3. éd. Adaptation Française par Schneider B. Berne: Editions Staempfli & Cie SA.

İnan, A. N. (1995). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44 (1), s. 765-778.

İnan, A. N. (1968). Çocuk Hukuku. İstanbul: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Karakayalı, G. (2009). Velayet Hakkının Kullanılmasına İlişkin Hukuki Sorunlar ve Özellikle Koruyucu Aile Uygulaması. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Oğuzman, K., Dural, M. (1998), Aile Hukuku (2. bası). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Okur, F. (1995). Ailede Çocuğa Karşı Şiddetin Boyutları. İstanbul Barosu Çocuk Hakları Günleri Bildiri Kitabı s. 141-148. İstanbul: Hakimevi.

Özdemir, F. (1995). Boşanmada Çocuğun Korunması. İstanbul Barosu Çocuk Hakları Günleri Bildiri Kitabı s. 148-172. İstanbul: Hakimevi.

Özlü, H. (2002). Türk Medeni Hukukunda Velayetin Kaldırılması. Ankara: Adil Yayınevi.

Özmen, İ. (2005). Açıklamalı-İçtihatlı Velayet Hukuku Davaları ve Çocuk Mahkemeleri,

Ankara: Kartal Yayınevi.

Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı, Tanımlar I. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Serdar, İ. (2007). Kişisel ilişki Kurma Hakkı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9, s. 739-781. http://web.deu.edu.tr/hukuk/egitimogretim/dergi/icindekiler9-ozelsayi.htm 15.11.2012.

Sezgin, U. (1995). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Bunun Sonuçları. İstanbul Barosu Çocuk Hakları Günleri Bildiri Kitabı s. 172-175. İstanbul: Hakimevi.

Tüysüz, A., Yenisey, F., Koçyıldırım, G., Güven, T., Fırat, M. S., Karakaya, N., Acar, N., Ziyalar, N., Ejderoğlu, Ö., Açko-Bilen, S. (2010). Suça Sürüklenen Çocuk Hukuki Yardım Eğitimci El Kitabı

http://www.samsunbarosu.org.tr/sites/default/files/files/Avukatlar2101.pdf 28.09.2012.

Uçar, M. A. (2003). Aile İçi Şiddet ve Koruma Yasası. Ankara: Yetkin Yayınları.

UNICEF. (t.y.). Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi İle Türk Hukuk Mevzuatı Karşılaştırmalı Analizi, Yönetici Özeti. http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/879/birlesmis-milletler-in-cocuk-haklarina-dair-sozlesmesi-ile-turk-hukuk-mevzuati-karsilastirmali-analizi 15.11.2012.

UNICEF. (1998). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı. Hazırlayan: Hodgkin, R., Newell, P. UNICEF.

Usta-Sayıta, S. (1996). Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Yavuzer, H. (t.y.). Çocuk ve Suç. 7. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

***

OTURUM BAŞKANI

Sevgi Hanım'a çok teşekkür ediyorum. Çok hızlı hızlı sunması gerekti. Kendisine zaman bırakmadığımız için aslında suçlu benim burada. Çok baştan rahat rahat harcadık zamanı, size biraz az zaman kaldı. Ama çocuğun korunmasıyla ilgili tedbir kararlarında kanun nasıl davranıyor, çok güzel toparladınız..

Evet, şimdi Sevgi Hanım için birkaç soru alabiliriz, katkı alabiliriz. Buyurun.

KATILIMCI

Senelerdir üzerinde durduğum, birçok toplantıda da dile getirdiğim bir şeyi ben Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı temsilcisine ve Sevgi Hanım'a yöneltmek istiyorum. Her gün, özellikle büyükşehirlerde sokaklarda gördüğümüz kadınların kucağında

dilenen 0-6 yaş arası çocuklar var. Bu çocuklar için bir tedbir alınması mümkün değil midir? Yasalarımız buna müsait, Sevgi Hanım hepsini açıkladılar. Bu çocukların aileye destek verilerek veya başka bir tedbirle iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesi, iyi bir eğitim görmesinin mümkün olmadığını düşünmüyorum.İzninizle seneler önce SHÇEK yetkilisinin de bulunduğu bir toplantıda dile getirdiğim zaman bunu "Ama biz o çocukları alamayız ki, alırsak ertesi gün basıp, kurumumuzdan onu alırlar!" denmişti. Hâlâ böyle mi bir yaklaşım var, yoksa o çocuklar için tedbir almak mümkün mü?

AR. GÖR. SEVGİ KAYAK

Ben şöyle söylemek istiyorum. Güzel bir soru bu. Medeni Kanun'umuz velayet ve vesayet altındaki çocukları koruma altına almış. Yani aslında Medeni Kanun'umuzdaki korumaya baktığımız zaman; bir tarafta Çocuk Koruma Kanunu, bir tarafta Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu var. Buralarda; farklı çocuk, korunmaya muhtaç çocuk, koruma ihtiyacı olan çocuk gibi farklı tanımlamalar yapıldığını görüyoruz. Ama Medeni Kanun'da böyle bir tanımlama yok. Ama Medeni Kanun'un hem velayet altında hem vesayet altında çocuğu koruma altına alarak açık bırakmamaya çalışmış. Şöyle ki, şimdi bir çocuk ya velayet altındadır, yani ana-babasının koruması altındadır. Eğer ana-baba çocuğu koruyamıyorsa bu takdirde vasi tayin edilir. Çocuğun anası belli değilse, babası belli değilse, anası ölmüşse, babası ölmüşse, küçük, kısıtlılık, ehliyetsizlik gibi durumlar söz konusuysa çocuğa yine vasi tayin edilir. Yani çocuğun açıkta kalması gibi bir durum söz konusu değil. Ya velayet altında olacak ya vesayet altında olacak. Velayet altındaysa onun koruma yükümleri ayrı, vesayet altındaysa onun koruma yükümleri ayrı şekilde düzenlenmiş.

Yalnız şöyle bir nokta var. Şimdi sizin de sorunuzda güzel bir şekilde ifade ettiğiniz gibi sokak çocukları dediğimiz ya da velayet altından bir anlık için çıkmış, mesela çocuğun annesi-babası ölmüş, örneğin bir trafik kazasında, çocuğun vesayet altına alınması gereğinden haberdar olunana kadar...

Çünkü bundan vesayet makamları haberdar olduktan sonra vasi tayin edilmesi söz konusu olacak. O aşamada eğer çocuk bir aile efradının yanındaysa, çünkü aile efradını biz ana-babadan sayamıyoruz, onları velayet hakkına sahip kişiler olarak kabul edemiyoruz. Teyze, amca, dayı hiç fark etmez, üçüncü kişiler bu kapsamda görünmemektedirler. İşte o zaman belki Çocuk Koruma Kanunu'ndaki ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'ndaki korunmaya muhtaç çocuk ya da korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı içerisine bu çocukların konulabilmesi mümkün. Ama vesayet makamları durumdan haberdar olur olmaz zaten çocuğa yine vasi tayin etmek zorunda. Ama o aşamada, yani vesayet makamları bundan haberdar oluncaya kadar Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesindeki önlemler uygulanabilecektir. Nedir? Çocuğa burada artık ana-babaya öğüt verilmesi ya da ana-babanın uyarılması gibi bir şey olamayacağı için yapılacak şey çocuğa danışman tayin etmek ya da vesayet

makamlarını durumdan haberdar ederek çocuğa bir vasi tayin edilmesini sağlamak olacaktır ve o çerçevede Koruma Kanunu'ndaki önlemlerden yararlandırmak olacaktır.

OTURUM BAŞKANI

Sanıyorum biraz daha farklı idi değil mi?

KATILIMCI

Annenin kucağında dilendiriliyor çocuk.

AR. GÖR. SEVGİ KAYAK

O zaman zaten 346, zaten istismar. Bu durumu, gerek doktrinde gerek içtihatta, çocuğa aile içi şiddet kapsamında değerlendiriyoruz. Aile içerisinden çünkü ana-baba dilendiriyorsa...

KATILIMCI

Hukukta var. Ama uygulamada var mı? Hukukta problem yok, hukukta zaten mekanizmalar var. Uygulamada? Biz kendi illerimizde de görüyoruz. Dışarıdan mı geliyor, nereden geliyorsa kucağında çocuğuyla sokakta dilenmeye başlıyor. Çocuğu kundakta, kışın ortasında çok kötü sokak şartlarında...

AR. GÖR. SEVGİ KAYAK

O zaman bu tabi gerekli makamların belki yeteri kadar dikkat ve özeni göstermemesi... Çünkü kanunen bu 346'daki önlemler, eğer bunlar mümkün olmuyorsa, ona rağmen mümkün olamıyorsa ya da bir sonuç alınmayacağının önceden anlaşılması söz konusuysa. Evet, yani sürekli olarak mesela bir kere dilendirilmiş ana-babaya nasihat ediyorsunuz, çocuğunu dilendirme, böyle bir şey yapma diyorsunuz. Burada hâkim nasihat etse de ne kadar faydası olacak?Bunu alışkanlık hâline getirmişse, defalarca defalarca dilendirmeyi alışkanlık hâline getirmişse artık çocuğu koruyucu aile yanına ya da kuruma yerleştirilmesinden başka çare kalmayacaktır. Çocuğun istismarı, ekonomik istismarı alışkanlık hâline getirilmişse, sürekli yapılıyorsa içtihadın, mahkemenin bu yönde kararları var. Artık bu durumda çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinde hâkimin bir tereddüdü olmaması gerekir, diyor.

OTURUM BAŞKANI

Peki, Afyon'da ne yapıyorsunuz siz böyle örneklerde?

KATILIMCI

Kusura bakmayın ben iki tane konuyla ilgili alandan gelen biri olarak konuşmak istiyorum. Biraz önceki soruyla ilgili olarak Arslan Bey yanıtlayabilirse...

OTURUM BAŞKANI

Tamam, Arslan Bey şimdiki soruya cevap versin.

ARSLAN YALÇIN

Şimdi sorunun bir ayağında da biz varız. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sokak çocuklarıyla ve benzer tarzda bu dilenmede kullanılan, aslında çocuğun ekonomik istismarı olarak diyebileceğimiz birçok olayla çalışıyoruz. Sokak çocukları merkezi, toplum merkezleri ve aile danışma merkezleriyle bu sorunun önüne geçilmeye çalışılıyor. Aslında birçoğunda da geçiliyor. İstanbul'u bilenler, Ankara'yı bilenler artık şunu görebilirler, bir gözlemden bahsedeceğim şimdi. Özellikle Roman kültürüne sahip vatandaşlarımızda bu eğilim biraz daha yüksek. Belediyelerin de birinci alanı. Belediyeler sadece toplayıp, üzerindeki parayı çıkarma ve sınır dışı etme gibi bir eğilimdeler. Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirlerde yapılan çalışmalar ciddi şekilde yarar sağladı. Bunu nereden anlıyoruz? Sokakta eskisi kadar kağıt mendil satan, ayakkabı boyayan çocuk yok. Hepimiz gözlem yapabiliyoruz. İstanbul'da da benzer riskler ciddi şekilde azaldı. Demek ki, özellikle aile danışma merkezleri ve toplum merkezlerinde bu kültüre yönelik, kültürün özünü bozmadan çocuğu aileden alma koşulları olsa bile önemli bir kültürel özellikten kaynaklandığı için aile içerisinde korunarak ciddi ilerlemeler sağlandı. Ancak dikkatimizi çeken olguların ne zaman olduğuna dikkat edelim lütfen, bundan sonraki gözlemlerinizde de mümkün olabilir. Polisin, zabıtanın az olduğu, görevlilerin az olduğu dönemlerde, yani toplumun, şehirlerin, kentlerin kontrolünün biraz daha azaltıldığı dönemlerde bu olguların biraz daha arttığını görebiliyoruz. Ancak eskisi kadar olmaması özellikle aile danışma merkezlerinde ve toplum merkezlerinde bu kültürlere yönelik eğitimler, içselleştirmeye yönelik çabalar, ekonomik desteklerin ciddi yarar sağladığını da kabul etmemiz gerekiyor zannediyorum. Ancak olgu tamamen bitmiş değil, ciddi şekilde azaldığını söylemek doğru olur zannediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Şimdi bir sonraki oturumun başlamasına 5 dakika kaldı. Arkadaki arkadaşımız çok ısrarlı bir şekilde el kaldırdı göremedim ben. Buyurun sizi de alalım, yalnız dediğim gibi 4 dakikamız var bir sonraki oturum başlayacak ona göre.

KATILIMCI

Teşekkür ediyorum. Kusura bakmayın ısrarcı olmak istemezdim ama alandan gelen ve özellikle uzun yıllar sokak çocukları alanında çalışan birisi olarak konuşmak istedim. Antalya'dan geliyorum, Arslan Bey'in de belirttiği o gelişmelerin temelinde hukukçu arkadaşımızın da malumudur, Medeni Kanun'umuzda iki tane madde var, madde numaralarını şu an ezberden hatırlamıyorum. Birincisi şudur; aile ilgili tanımlarda

çocuğun dilendirilmesi bir suç olarak sayılmıştır. İkincisi ise; bizim genelde işlem yaptığımız madde, ailenin çocuğun üzerindeki terbiye hakkını kötüye kullanma maddesinden. Biz uzun yıllardan beri Kabahatler Kanunu kapsamında valiliklerimizin tebligatı ile bir çalışma yürütüyoruz. Bu anlamda çocuk, her ne sebeple sokakta çalıştırılıyor olursa olsun, dilendiriliyor ya da dilendirmenin bir teması olarak kullanılıyor olsa bile üçlü bir sistemle çocuğu muhafaza altına alıyoruz. Tebligat yapıyoruz, bilgilendirme yapıyoruz. İkinci defa tekrar aynı vakanın yaşanması hâlinde yine aynı tebligatı yapıyoruz, aileyi de mesleki çalışmaya alıyoruz. Üçüncü defa tekrar edilmesi hâlinde hem aile hakkında mahkemeye suç duyurusunda bulunuyoruz hem de çocuğu muhafaza altına alıyoruz. Yani geçici olarak aileden alıp kurum bakımına yerleştiriyoruz.

Antalya'da 2008 yılında biz bu çalışmayı başlattığımızda, rakamsal bazda söylemek istemiyorum ama yoğun göç alan bir il olmamız, son yaşadığımız deprem, diğer iç göç hareketlerinin de yoğunluğuyla rakamın artmasını beklerken, 2012 yılı sonunda ¼ oranında bir azalma söz konusu oldu. Medeni Kanun'un bununla ilgili düzenlemeleri var. Geriye diğer kurumlara bir iş birliği yapmak konusunda kararlılık kalıyor. Ben bunu arz etmek istedim.

Bir de koruyucu aile ile ilgili avukat arkadaşımız şunu söyledi. Dedi ki, koruyucu aile ile ilgili kararlar, evet, Kanun öyle söylüyor ama koruyucu aile ile ilgili işlemleri yürütmekle ilgili Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yetkili. Yani bu yerleştirmeyi uygulamada hiçbir zaman hâkim yapmıyor. Bize çocuk herhangi bir sebeple geliyor, korunma altına alınmış ise çocuğun koruyucu aileye yerleştirilip yerleştirilmeyeceği ve bu sürecin nasıl işleyeceğini Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri belirliyor ve ücretler tamamıyla devlet bütçesinden karşılanıyor. Bizim kurumlarımızda velayet sistemiyle ilgili kurumsal velayetin olmamasından kaynaklı sıkıntılarımız var. Bizim kurumlarımıza gelen çocuğun apandisti patlasa bir ameliyata imza veremiyoruz, aileye ulaşmakta sıkıntılar çekiyoruz. Bir kurum idarecisi olarak bunu da talep ediyorum buradan. Fakat aynı aile bu velayet hakkını bu şekilde kullanırken ekonomik olarak yeterli olduğu tespiti yapılmış olmasına rağmen bugüne kadar çocuğun giderleriyle ilgili bir katkı sağlamadı. Bununla ilgili, nafakanın teminiyle ilgili davalarımızda da yargı bize devlet karşılasın, kurum karşılasın anlayışıyla bir kolaycılığa kaçtı. Yani bu söylenenlerin hiçbiri pratikte mümkün olmuyor. Bunu arz ederim

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum. Çok özür diliyorum, bir sonraki oturumun başlama saati geldi. Ben dinleyicilerimize de çalışmalarını sunan arkadaşlarımıza da çok teşekkür ederek bitiriyorum. Sağ olun.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

KORUMA / ÖNLEME

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları

III. GÜN (11.15 - 12.30)

VERİ TOPLAMA

Moderatör: Prof. Dr. Mehmet Akif İNANICI,
Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi

Dan O'DONNELL, *Uluslararası Danışman*

Engin ASLAN, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

Engin DEMİR, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

Ersin BİÇER, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

İbrahim DEMİRTAŞ, *Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü*

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. MEHMET AKİF İNANICI, *MARMARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ*

Esasında 11.30 oldu. İsterseniz yavaş yavaş başlayalım.

Şimdi son güne geldik. Herkes yoruldu, sayımız da yavaş yavaş azaldı. Bu oturumun ismi "Veri Toplama" yani sempozyumun adına baktığınızda Türkiye'deki çocuklar için adalet sistemindeki veri toplama gibi düşünmek lazım diye düşünüyorum. Sempozyumun teması sorunlar, çözümler ve kurumlar arası iş birliği idi. Dolayısıyla veri toplamda ne düzeydeyiz, sorunlarımız var mı, bununla ilgili çözüm önerileri nelerdir, birçok kurum birtakım istatistiki verilere sahip, iş birliği nasıl yapılabilir? Bunları sizlerle birlikte konuşmak istiyoruz.

Ancak küçük küçük sunumlar var. Eğer uygun görürseniz sunumlarla başlayalım ondan sonra sizlere de söz verelim, daha sonra da birlikte tartışalım diye düşünüyoruz.

Sırayla gitmek istiyorum ben, ilk olarak Uluslararası Danışman Da O'Donnell'a söz vermek istiyorum. Daha sonra Engin Bey, diğer Engin Bey, Ersin Bey, İbrahim Bey ve Muhammet Bey. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden gelen arkadaşlarımız. İbrahim Bey ve diğerleri de Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünden geldiler. Müsaadenizle sözü Mr. O'Donnell'e vermek istiyorum. Buyurun efendim.

DAN O'DONNELL, *ULUSLARARASI DANIŞMAN*

Çok teşekkür ederim. UNICEF adına iki kez çocuklar için değerlendirme çalışması yürüttüm. Bunlardan ilki 2008 yılındaydı, ikincisi ise bu yıl.

Bu değerlendirmeleri hazırlarken, verileri de analiz etmenin çok önemli olduğuna inandığımı belirtmek isterim. Çünkü verilerin analizi olmadan uygulamada sistemin nasıl çalıştığını anlamak gerçekten zor. Türkiye'de, çoğunuzunda muhtemelen bildiği üzere, üç yayının benim için çok faydalı olduğunu keşfettim: bunlardan ilki cezaevi verileri, diğeri adli verilerle ilgili olan yayın. Bu yayınların her ikisi de hem İngilizce hem Türkçe olarak ve yıllık bazda Türk İstatistik Enstitüsü tarafından yayınlanıyor. Üçüncü kaynak ise polis tarafından hazırlanan veriler. 2007 yılında Türkiye sınırları içerisinde yer alan polis karakollarındaki çocuklara ilişkin.

Türkiye'de bu konularda bulunan verilerin yoğunluğunu gerçekten etkileyici bulduğumu ve aslında çalışmış olduğum diğer ülkelerdeki verilerden daha iyi bulduğumu belirtmek isterim. Ancak bu yayınların en azından İngilizce versiyonlarından edindiğim bilgiler ışığında gerçekten iyi bir sistem geliştirilmesine katkıda bulunmak için bazı boşlukların bulunduğunu ifade etmek isterim. Çalışmam esnasında tespit ettiğim bazı boşlukları ve zorlukları ortaya koymak istiyorum.

Bu bahsettiğim verilerden iki tanesine "dolaylı göstergeler" adını verebilirsiniz. Poliste bir şekilde polisle etkileşime girmiş olan çocuklara ilişkin veriler var ve bu veriler

bazı nedenlerden dolayı ayrılmış durumda. Bu nedenlerden bir tanesi "suç işleme". Bu benim 2007 istatistiklerinde var olduğunu belirttiğim dolaylı göstergelerden bir tanesi. Bir diğer dolaylı gösterge ise suçlar nedeniyle hakkında dava açılan çocukların sayısı. Gerçekten de bu suç işleme konusundaki bilginin yerine tam olarak geçebilir.

Ayrıca pek çok sayıda vaka polis tarafından başlatılmıyor, bir kişinin savcılara gelip şikâyette bulunmasıyla başlatılıyor. Yani polise gelen vakalar çocuklar tarafından gerçekleştirilen suçların tamamını içermiyor. Ayrıca savcılıkta ele alınan vakaların bazılarının gerçekten mahkemeye sevk edilmeden çözülmesine olanak sağlayan bazı yollar da var. Yani savcılıktan gönderilen vakaların sayısı da çocuklar tarafından işlenen suçlar konusunda kusursuz bir gösterge değil.

Benim gözlemlediğim bir diğer sorun adli istatistiklerle ilgili olan yıllık raporun savcıların çalışmalarına ilişkin bölümünde. Bu bölümde yer alan tek bilgi çocukların dâhil oldukları vakaların sayısı.

Bunun dışında görülen sorunlar arasında bu raporlarda adli takibata alma dışında bazı başka bilgiler de var. Örneğin sanırım müzakereke edilen vakaların sayısı ve göstergeler mevcut ancak en önemli alternatif önlemlerden bazılarına ilişkin hiçbir bilgi mevcut değil. Adli inceleme sonucu haklarında kovuşturma açılmayan, yaşları 12 ila 15 arasında değişen çocukların sayısına ilişkin, hapis sürelerine ilişkin hiçbir bilgi yok. Bu bilgiler bazı başka ülkelerde bulunan bilgiler.

Cezaevi istatistikleri konusunda ise çocuklara ilişkin bulabildiğiniz bilgi her yıl sisteme giren çocuk sayısı ve salıverilen çocuk sayısı. 18 yaşın altındakiler için hâlihazırda cezaevi sisteminde olan çocuk sayısına ilişkin veri yok. Çocuk cezaevlerinden yetişkin cezaevlerine transfer edilen çocuklara ilişkin veri de yok. Çocukken işledikleri suçların cezasını çekmek için cezaevlerinde bulunan insanların sayısını toplamak için herhangi bir yol yok.

Bildiğim kadarıyla cezai yetkisi olmayan 12 yaşın altındaki çocukların işlediği suçlara ilişkin var olan tek veri polisin rapor ettiği çocuklarla ilgili olan veriler. Bu çocuklara ne olduğuna ilişkin bir veri bildiğim kadarıyla mevcut değil. Çocuk mahkemlerinin çalışmalarına ilişkin veriler de bence tam net değil. Davaların kaçında çocukların gerçekten suç işlediği kaçında ise koruyucu nedenlerin bulunduğunu anlamak zor.

Ayrıca yine raporlarda bazı tutarsızlıklar mevcut. Örneğin çocuklara verilen mahkûmiyet kararlarının sayısı gerçekte cezaevine giden çocukların sayısından oldukça yüksek. Yani neredeyse 10 katı kadar yüksek. Örneğin 2010 yılında 13.915 mahkûmiyet kararı ve çocuk davası var ancak sadece 1.443 çocuk cezaevine gitmiş görünüyor.

Siz burada aradaki uçurum için olası açıklamaları hayal edebilirsiniz ancak verilerin analizinden bu olayın ardındaki nedenleri anlamak mümkün değil. Yine geleneksel istatistiklerde ve yıllık raporda gördüğüm bir başka tutarsızlık ise çocukların

yargılandığı dava sayısıyla farklı davalarda yargılanan çocukların bulunduğu davaların sayısı.

En son olarak belirtmek istediğim ise benim tanımlamış olduğum bazı terimler var. Örneğin suç işlediği için polisle muhatap olan çocukların bulunduğu vakaların sayısı bunların bunu tekrarlayan çocuklar olup olmadığına göre ayrılmaktadır. Eğer bunlar suçları tekrarlayan çocuklar ise bu tekrarın çok sayıda olup olmadığına göre ayrılmaktadır. Ancak itiyadi suç tanımı aslında açıklanmış durumda değil. Yani aslında buna göre çocukların önceden suçlu bulunduklarını mı yoksa sadece bir suçun şüphelileri olarak polisle bir şekilde karşı karşıya mı geldiklerini bilemezsiniz. Bunlar yayınlanmış olan veriler konusunda bulduğum bazı sıkıntılar ve zorluklar. Ve daha önce de belirtmiş olduğum gibi genel olarak baktığımda veri sistemi beni gerçekten etkiledi ve bence çok sayıda faydalı veri var.

Ancak ben bugün yalnızca sıkıntılı verilere değindim ve umuyorum ki bu konferans gelecekte daha iyi hâle gelme açısından faydalı olacaktır. Eğer yardımcı olabileceğim herhangi bir konu varsa, yardımcı olmaktan mutluluk duyarım. Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim. Esasında konuşmacımız birtakım verilerden bahsetti ama tema olarak söylediği şey sorunlarımızdan bir tanesi de bu konuda ülkemizde verinin olmaması.

Ben diğer konuşmacımıza sırayla söz vereceğim, Engin Aslan Beyefendiye. Sizden ricam minimum 7 dakika, maksimum 10 dakika ile sınırlarsak çok sevinirim.

ENGİN ASLAN, *AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

Sayın katılımcılar, saygıyla selamlıyorum sizleri.

Şimdi Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden Aile Yanında Destek Hizmetleri Nakdi Yardım Şubesini yürütüyorum. Ağırlıklı olarak aktarmak istediğim şey, Bakanlığın nasıl bir bilgi toplama alanının olduğu, bu arada da kendi alanımla ilgili, nakdi yardımla ilgili bazı istatistiki ya da rakamsal bilgileri sizin gözünüzün önüne sermek. Bu arada neleri paylaşabileceğimiz, neleri alabileceğimiz konusunda genel bir değerlendirme yapmak istiyorum.

Bilindiği üzere veriyi genel olarak konuya açıklık getirmek amacıyla toplanan bilgiler ve belgeler, ölçümler şeklinde tanımlamak mümkün. Bu tarz bilgilerin bilgisayar ağı ve sisteminde olması ile data verileri olarak oluşturulmakta, saklanabilen bu veriler bilgisayar ağlarında tutulabilmektedir.

Biz bilgiye kurumsal olarak nasıl bakmalıyız? Bilgiye veri olarak bakmalıyız, bilgi olarak bakmalıyız, çözümün bir başlangıç noktası olarak bakmalıyız, sorunun tanımlanmasına imkân sağlayan bir alt yapı olarak bakmalıyız, yapılan işin belgelendiğinin karşılığı olarak da bakmalıyız ki yapacağımız işin sağlıklı bir şekilde

yürütülmesini sağlayabilelim. Ancak bildiğiniz üzere analiz ve değerlendirme yapamadığımız, yorumlanamayan veriler sadece sayı veya kelimeler olarak kalmaktadır. Kurumsal yapılarda yeterli toplanamayan ve kurumlarda sorunlara mevcut deneyimler ve öncelikli tercihler yapılarak müdahale edilmektedir. Bu durum, yeterli veri toplanmaması hâlinde tamamen deneyimlerle hizmetlerin gelişmesine ve yürümesine neden olmakta ve sistemlerin kişiye odaklı hâlde gelmesine neden olabilmektedir.

Oysa sistem içerisinde beklenen, kişilerin değişiminin sistemi etkilememesi, verilere göre sistemin kendisini yürütebilmesi, değişen kişilerin sisteme adapte olabilmesini sağlamaktır. Kanun ve mevzuatı oluşturan birçok hizmette de uygulama birliğini oluşturacak sistemlerin aktif hâle getirilmesi gerekli. Kurumlar arası koordinasyondaki eksiklik bu uygulamayı zamana bırakılarak süreç içinde gelişmesine neden olmaktadır. Bu durum zaman ve emek kaybına neden olmakta, kişileri mağduriyetine neden olabilmektedir.

Genel olarak verileri biz nasıl topluyoruz? Tedavi edici hizmetlerde ya da müracaat esaslı veriler söz konusu olduğunda veri toplamaya başlıyoruz. Bu kurumlarda daha çok tedavi amaçlı, sonuca odaklı ifadeler oluyor, bilgiler oluyor. Ama bizim asıl sorunumuz bugüne kadar tedavi edici hizmetlere büyük kaynaklar aktararak hizmetleri yürütmek değil koruyucu/önleyici hizmetleri geliştirmek ve yaygınlaştırmak. Böylece tedavi edici hizmetler için zaman, emek ve yoğun kaynak israfının önüne geçilmesidir. Bunu nasıl sağlayabiliriz?

Bilgisayar ağı sistemleri bu iş için örnek olabilecek bir sistem ve bunun için de bütünleşik merkezi sistem, bilgi toplayan bütün sistemlerden verileri almak gibi bir yapı oluşturulması gerekiyor. Şu an Bakanlığımız ÇETUS diye bir program üzerinde çalışıyor. Tüm kamu kaynaklarında tutulan verilerin genel olarak bir merkeze aktarılmasıyla bölgesel haritaların yapılması ve buna yönelik koruyucu/önleyici hizmetlerin de yürütülmesi amaçlanıyor.

Bu tür bir programla neyi elde edebiliriz? İşsizlik haritalarını elde edebiliriz, göç haritalarını elde edebiliriz, yoksulluk, ihmal, istismar, töre cinayetleri gibi bölgesel sıkıntıları olan alanları ortaya koyabilirsek koruyucu/önleyici hizmetlerde alana direkt müdahale edecek hizmetleri geliştirip çözüme yönelik odaklaşma imkânını sağlayabiliriz. Böylece kaynaklarımızı da personelimizi de çok verimli kullanmış olacağız.

Bu bağlamda biz Bakanlık olarak, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak hangi verileri tutuyoruz, bu veri paylaşımlarını nasıl sağlayabiliriz düşüncesiyle kurumsal veri kaynaklarımız, YBS sistemi diye bir sistemimiz var. Bu sistemde başvuru kayıt modülü, sosyal yardım modülü, KMÇ modülü, evlat edinme, koruyucu aile ve son olarak koruyucu destekleyici tedbir kararlarının izlenmesine ilişkin bir modül oluşturulması planlanıyor, bu yazılım aşamasında. Sayın Başkanım Engin Bey de bu konuya sanırım değinecektir.

Biz hangi kaynaklardan şu an için veri çekiyoruz? Bakanlık olarak ifade etmiyorum, sadece Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün veri işleme sisteminden bahsediyorum. MERNIS'ten, Merkezî Nüfus İdare Sistemi'nden bilgi çekiyoruz, çocukların nüfus kayıtlarını sistematik olarak sistemimize aktarıyoruz ve işlemesini sağlıyoruz. Ayrıca adrese dayalı kayıt sisteminden de çocukların, KMÇ altındaki çocukların yahut da ilk müracaattaki çocukların veya ailelerin adresine ulaşarak gerekli sosyal inceleme ve müdahalelerde de bu kaynakları kullanıyoruz.

Başvuru kayıt modülünde neler var? Kimlik bilgileri, adres bilgileri, daha önceki başvurular, müracaatın hizmetten yararlanılması talep edilen kişiye ilişkin bilgiler gibi sistemde bilgiler tutuyoruz. Sosyal yardım modülünü sosyo-ekonomik destek hizmeti kapsamında yürütülen bir modül olarak değerlendirmek gerekiyor. Daha çok korunmaya muhtaç çocukların ailesi yanında bakımı veya hiç korunma altına alınmadan çocukların aile yanında desteklenmesine ilişkin hizmetleri yürüttüğümüz bir modül bu. Bu modülde de ortalama, birazdan istatistiklerini vereceğim, 36 bin civarında çocuğu nakdi yardımla destekliyoruz.

Burada önceliklerimiz nelerdir? Koruma altında olan çocukları öncelikle, kuruluş bakımında olan çocukları ailesine göndererek destekleme hizmeti yürütüyoruz. Böylece çocukları, kendi ailesinden kopmuş çocukları kurum bakımının olumsuzluklarından kurtararak kendi ailesinde ekonomik sebeple ayrılmış çocukları destekleyerek yine ailelerine katmış oluyoruz.

Diğer önceliğimiz ise korunma altına alınması için başvuran ekonomik sorunlar yaşayan aileleri yine ekonomik olarak destekliyoruz, çocuklarını hiç kurum bakımına almıyoruz. Böylece ailenin parçalanmadan bir bütün içerisinde yaşamasını, birlikte zaman geçirmesine imkân tanımış oluyoruz. Ayrıca yetiştirme yurdundan ayrılmış çocukların da ekonomik yoksunluğu varsa bu çocuklarımızı da biz destekliyoruz. Bunları geçeyim isterseniz çünkü bazı istatistikler de tutuyoruz, onları ifade etmek istiyorum.

Sosyo-ekonomik destek hizmeti kapsamında bu hizmeti de tanımanız açısından size biraz rakamsal bilgi vereyim. Yaş gruplarına göre, ödediğimiz rakamları burada ifade ediyorum, böylece çocuk başına bir ödeme yaparak ailenin sosyo- ekonomik destekle ayakta kalmasını sağlıyoruz. Bu kapsamda tuttuğumuz veriler, koruma kararlı çocuklar, yani yönetmeliğin hangi maddesine göre hangi yardımları yaptığımıza ve ne kadar çocuğa hizmet ettiğimize ilişkin rakamlar. Ayrıca destek grubuna göre tuttuğumuz istatistikler; okul öncesi, ilköğretim, eğitim durumlarına göre tuttuğumuz rakamlar var. Koruma altındaki çocukların yıllara göre aile yanında desteklediğimiz sayıları burada görebilirsiniz. 2003 yılında 1347 çocuk bu şekilde ailesine döndürülmüş ve desteklenirken 2011'de 5661 çocuk bilfiil bu amaçla desteklenmiş. Ayrıca bu çocukları hangi yakınlarının yanına döndürdüğümüzü ve kimlerin yanında desteklediğimize ilişkin, öncelikle anne ve babasına yönelik destekleme oranımız yüksek olduğunu, sonra akrabalarına yönelik destekleme oranımızın yüksek olduğunu göreceksiniz. Ama

daha çok dikkat ederseniz 1785 rakamıyla öncelikle annenin yanında desteklediğimizi görüyorsunuz. Bu neyi gösteriyor? Annenin kesinlikle çocuğunu bırakmak istemediğini, mutlak surette o annenin desteklenmeye ihtiyacı olduğunu, daha çok parçalanmış ailelerde annenin çocuğuna sahip çıkmaya çalışmasının desteklenmesi gerektiğini...

Biz bu hizmetimizle hem anne ve çocuğu bir arada tutmuş oluyoruz. Hem de annenin ekonomik yoksunlukla farklı sıkıntılar içerisine girmemesini de sağlamış oluyoruz. Aileyi ayakta tutmuş oluyoruz. Bu hizmet kapsamında kuruluş bakımından aileye döndürdüğümüz, sayısal veri olarak da 2005 yılından itibaren, 8.637 çocuk var ve bu yardım hizmeti kapsamında ailesinin yanında bilfiil 18 yaşına kadar yaşama imkânı ve sonrası tabi bildiğiniz üzere birlikte yaşamını devam ettirmiştir.

Diğer bir istatistiğimiz, genel olarak verdiğimiz hizmet yıllar itibariyle ifade edersek bir yıl içerisinde 41 bin çocuğa kadar ulaşabilmektedir. Bir de bütçesel rakam vereyim isterseniz, 2001 yılında bu iş için 2 milyonluk bir rakam ayrılmışken şu an 2012 yılı itibariyle 150 milyonluk bir rakam bütçeye tahsis edilmiş. Son verilere göre bu 200 milyona bu yıl için ulaşacağını tahmin ediyoruz. Bu da neyi gösteriyor? Ortalama 45 bin çocuğu hiç kurum bakımına girmeksizin, ortalama 300 ya da 500 liralık bir kaynak desteği ile ailesinin yanında tuttuğumuzu gösterebilir. Bu çocukların kuruluş bakımına döndüğünü düşünürseniz yüzlerce yetiştirme yurdunda ve binlerce personelle bakım hizmeti yürütmek gerekirdi ki bu çok daha devlet için ağır ve meşakkatli, çocuklar için de olumsuz bir yaşam tarzı olurdu.

Ayrıca KMÇ modülümüz var arkadaşlar. Bu modülde de biz koruma altına aldığımız çocukların, kuruluşlara yerleştirdiğimiz çocukların kayıt bilgilerini tutuyoruz. Koruyucu aile modülümüz var, bu hizmeti etkin bir şekilde yürütmek üzere hizmetlerimizin bilgilerini tutuyoruz. Koruyucu aile hizmetini de yaygınlaştırmayı amaçladığımız için verdiğimiz ücretler anlamında sizin gözlemlemenizi istedim. Ortalama sadece çocuk başına yardımlar 306 liradan 551 liraya kadar ödenmekte, diğer ödemeler de ek ödemeler olarak gerçekleşmekte. Biz bu yardım rakamlarını biraz daha yükseltip Türkiye'de kuruluş bakımının asgariye indirilmesine ve koruyucu aile yanında çocukların, ailesinde bakılma şansı olmayan çocukların koruyucu aile yanında bakılmasını amaçlıyoruz. Bu amaçla bu hizmeti yaygınlaştırma çabalarımız da devam ediyor.

Bir başka tuttuğumuz istatistik de evlat edinme modülüdür. Bu modülde de çocuk ve evlat edinmeye ilişkin, aileye ilişkin bilgiler yer alıyor ve bunların kayıtlarının tutulmasına çalışılıyor.

Bu veriler kimlerle paylaşılabilir diye değerlendirdiğimizde, tek plan uygulanabileceğini ve çocuğun kayıt bilgilerinin UYAP ile paylaşılabilir olabileceğini düşünüyoruz. Böylece mahkemelerle daha hızlı ve etkin bir şekilde bir bilgi paylaşımına gidilir. Sosyo-ekonomik destek bilgileri SOYBİS, Sosyal Yardım Genel Müdürlüğünün merkezi sistemiyle bütünleşik hâle getirilebilir. Genel istatistiki bilgiler toplumla paylaşılarak hem özel sektörün hem STK'ların bu alanla ilgili çalışma imkânları sağlanabilir.

Kuruluştan izinsiz ayrılan çocuklarla kolluk arasındaki bizim hızlı ve etkin bir bağ kurmamız sağlanabilir. Böylece bu hizmetler de bir verimlilik artışı sağlanabilir.

Bir de şuna dikkat etmek istiyoruz arkadaşlar, vereceğimiz kurumsal hizmetler daha çok kişilerin özel bilgilerini gerektirdiği için her bilgiyi paylaşamıyoruz. Yardım alan bir kişiyi ifşa etmek söz konusu değil. O yüzden bunları koruma eğilimini ister istemez kurumsal olarak taşıyoruz. Ama bunun nitelikli olarak korunacağını düşündüğümüz mahkemelerimizle veya buna uygun kurumlarımızla paylaşma konusunda da protokoller yaparak gerçekleştiriyoruz. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum Engin Bey. Şimdi benim yakalayabildiğim kadarıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak veri toplamanın önemini ve nasıl olduğu konusunda bilgiler verdi. Örnek veri toplama sistemleri hakkında kendisinden bilgi aldık ve bu verilerin ne gibi önlemler ve destekler konusunda kullanıldığını Engin Bey biz aktardı.

Yine Engin Bey, Engin Demir aynı Bakanlık ve Genel Müdürlükten. Buyurun efendim.

ENGİN DEMİR *AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI, ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

Tüm katılımcıları saygıyla selamlıyorum. Aslında Uluslararası Danışman Dan O'Donnell verilerden bahsetti. Ama bazı eksiklerin olduğunu ve boşlukların olduğundan söz etti. Engin Bey de Sosyal Hizmetler, Aile Bakanlığı olarak yapılan verilerden bahsetti, alana girdi. Ben daha özelinde bir yazılımımızdan bahsedeceğim.

Ben Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Önleyici ve Koruyucu Hizmetler Daire Başkanı olarak görev yapmaktayım. Bu daireye yeni atandım sayılır. Dairemizin görevi... Sempozyumda üç gündür vurgulanan ve bütün aslında konferanslarda vurgulanan koordinasyon eksikliğinden bahsediliyor. Dairemizin ana görevlerinden birisi bu koordinasyonu sağlamak. Bakanlık olduktan sonra koordinasyonun, merkezi koordinasyonun sekretaryası Adalet Bakanlığından bizim Bakanlığımıza geçti. Bakanlığımız özelinde bizim Dairemizin görevi. Bu vesileyle biz koordinasyonla ilgili yine bir proje kapsamında Bursa ilinde bir model çalışmamız vardı. Bu modelin Türkiye'ye yaygınlaştırılması maksadı ile bu ayın sonunda bir çalıştay yapacağız, yönergemizi hazırladık. Aynı zamanda yine bu proje kapsamında, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre verilen tedbir kararlarının izlenmesiyle ilgili bir yazılım geliştirilmesi var. Daha çok bugün bu yazılımdan bahsedeceğiz. Burada 36 bin çocuğumuzdan bahsediyoruz. Ama bu çocuklarımızla ilgili bir veri istediğimizde anlık bir veri bulamıyoruz. Daha çok Excel tablolara kaydedilmiş kurumlardaki verileri toplamak günleri alabiliyor. Adalet Bakanlığıyla olsun, tedbir kararları uygulayan kurumlarla olsun bir veri paylaşımı söz konusu değil. Bu açığı kapatmak için bu yazılımdan bahsedeceğim.

Öncelikle merkezi koordinasyonun şöyle bir şematik, görsel olsun diye bir hazırlamak istedim... Merkezî koordinasyonun görevi; kurumlar arasında koordinasyon, eş

güdüm ve uyumun sağlanmasıdır. Yine uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri görüşülür. Toplantılarda maalesef tavsiye niteliğinde alınan kararlarımız var. Belki bu koordinasyon kurul hâline getirilebilirse ilerdeki kararlar daha etkili olabilir. Bu kararlar yine tedbir kararlarını uygulayan kurumlar genelge veya duyuru şeklinde teşkilatlarına bildirirler. Kısa ve uzun vadeli politikalar geliştirilir. Yasal ve idari tedbirlere ilişkin teklifler hazırlanır, çalışma ve projeler görüşülerek karara bağlanmaktadır.İl ve ilçelerde koordinasyon var. Çalıştığımız yönerge bununla ilgili esasında. İlde, vali başkanlığında tedbir kararı uygulayan ve çocukla ilgili kurumlar ve diğer STK'ların da içinde olduğu bir üst kurul. En az iki ayda bir araya gelinerek çocuğa ilişkin tedbir kararlarının izlenmesine ilişkin durumlar görüşülmekte, çözülemeyen problemler merkeze bildirilmekte.

Ben şimdi yazılıma gireceğim. Yani bu yazılım sonucunda tedbir kararını uygulayan kurumlar, Adalet Bakanlığı ve bizim Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında nasıl uygulayacağını göreceğiz. Çocuklara ilişkin verilen kararlar şimdi normalde nasıl işliyor? Hâkim kararını veriyor, karar posta yoluyla ilgili kuruma geliyor, ilgili kurum çocuğa ilişkin üç aylık raporu veya çocuğa ilişkin bilgileri hâkime çoğu zaman göndermiyor, hâkim de takip edemiyor çünkü çok yoğun. Ama böyle on-line bir program olduğunda UYAP'tan karar verildiği zaman şematik olarak göstermeye çalışacağım. Şöyle; mahkeme UYAP'tan web servis yoluyla bizim oluşturacağımız yazılıma gelecek, yazılım oradan, UYAP'tan aldığı bilgilerle tedbirin türüne ve kurumuna göre ilgili kuruma yönlendirecek. Örneğin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının iş akışını şöyle bir şematik olarak gösterirsem; danışmanlık, bakım tedbir kararı çocuğa ilişkin verilebiliyor. İlk aşamada tedbir kararı geldi ve çocuğa ulaşılıp ulaşılmadığını, çocuğa ulaşılmadıysa kollukla irtibata geçileceğini, bu daha sonra ilgili mahkemeye kollukla ilgili ulaşılamadıysa bilgi verileceğini, 10 günlük uygulama tedbir kararının hâkime gönderilmesi ve üç aylık çocuğa ilişkin raporun yazılıp gönderilmesi sağlanacak. Bu vesile ile hem hâkim hem tedbir kararı uygulayan kurumlar çocuğa ilişkin tüm süreci takip edebilecek, istediğiniz zaman istatistikler elde edilebilecek, raporlanabilecek. Bu vesileyle tedbir kararını uygulayan diğer kurumlar için de çok faydalı bir yazılım ortaya çıkacak.

Burada Çalışma Bakanlığının iş akışı var. Burada Millî Eğitim Bakanlığının iş akışı var. Yani iş akışları aynı olduğu için ben ondan hızlı geçeyim dedim. Aslında iş akışlarının mantığı aynı, sadece Çalışma Bakanlığı eğitim tedbiri kararı veriliyor burada, tabi ki ilgili bakanlıklardan kişiler eğer burada kendilerince akışta bir şey görürse onu uyarabilir. Zaten biz bunun çalıştayını yaptık. Bir çalıştay yaptık, bir çalıştay daha yapılacak ve son düzenlemeyi vereceğiz. Aslında yazılımımız da başladı, Eyüp Bey de hâkimimiz burada Adalet Bakanlığı Bilgi İşlemden birkaç kez toplantı yaptık. Şimdi Adalet Bakanlığı da istediğimiz verilerin web servisini hazırlıyor, biz de göndereceğimiz web servis ve yazılımları hazırlıyoruz. Bu Çalışma Bakanlığının iş akışı.

Çalışma Bakanlığını biliyorsunuz İş-Kur vesilesiyle eğitim tedbirlerini uyguluyor.

Çocuğa uygun iş bulma ve eğitim, meslek edindirme kursları veriyor. Bununla ilgili aslında biz İş-Kur'la yaptığımız görüşmede hiç de bir şey yapılmadığını gördük. Yani İş-Kur'da biraz İstanbul'a böyle mahkeme kararları gitmiş, onun dışında Türkiye genelinde yapılan bir işlem yoktu. Ama bu sistematik bir hâle geldiğinde, hâkim de bunu gördüğünde, bu işlediğinde gönderecektir artık İş-Kur'a diye düşünüyoruz. Ülke geneline baktığımızda burada maalesef çok açık var.

Millî Eğitim Bakanlığı danışmanlık ve eğitim tedbiri alıyor. Millî Eğitim Bakanlığı kısmen daha iyi diğer kurumlara göre ama dediğim gibi takip noktasında sıkıntı var. Hâkimin takibi noktasında sıkıntı var, yine kurumların takibi noktasında sıkıntı var, raporlama noktasında sıkıntı var. Bu vesileyle eğitim tedbiri ve danışmanlık tedbirinin Millî Eğitim Bakanlığınca uygulanması noktasında bu sorun giderilmiş olacak.

Sağlık Bakanlığının da sağlık tedbiri kararı var. Yine Sağlık Bakanlığı Ankara'da pilot çalışma yapmış, o çalışmadan biz bu iş akışını çıkarttık. Kısmen yine tüm ülke genelinde olmasa da Ankara'da pilot olarak bu sistem fiziken yürüyor. Ama network olarak bir sistem yoktur.

Arkadaşlarımız yazılıma başladı. Ama daha test aşamasında. Hangi bilgileri alacağımızdan bahsedeyim. Kimlik parametreleri olacak çocuğa ilişkin, yine mahkeme bilgileri olacak, çocuğun kurumlardan diğer illere sevk işleri olduğunda sevk işlemleri olacak, yine uzman sevk işlemleri, sosyal inceleme raporları olacak, uygulama planı olacak, üç aylık raporlar olacak, nakil işlemleri olacak ve adres bilgileri olacak. 18 yaşına kadar tüm çocukların bilgileri bu şekilde sistemde tutulmuş olacak. Bunun, Engin Bey de bahsetti, güvenliği çok önemli, bunun için de TÜBİTAK'tan destek alıyoruz. Güvenlik noktasını da sağlamış olacağız zaten. Veri paylaşımı konusunda Adalet Bakanlığıyla da protokolümüzü yaptık. Test ekranımıza girilmiş bir ekran kopyalamıştım, bir fikir vermesi amacıyla ekrana yansıtıyorum ama daha çok çalışılması gereken bir yazılım. 2013'ün ocak veya şubatında bitirmeyi planlıyoruz.

Bu şekilde sorularınız olursa program sonunda alırım, teşekkür ederim. Saygılarımla...

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim Engin Bey. Özel bir yazılım programında bahsetti, ümit ederim hayata geçtiğinde yararlı olur. Benim merak ettiğim belki sonradan cevap verebilirseniz, tedbir kararı konusunda birtakım sosyal inceleme raporları yazılacak orada gördüğüm kadarıyla ama neden o tedbir kararları verilmesi konusunda... o nedenleri oradan alabilir miyiz, alamaz mıyız daha sonra istatistiki olarak bilemiyorum. Biraz sonra belki ona cevap verebilirsiniz.

Efendim üçüncü konuşmacımız, Sayın Ersin Biçer. Yine aynı Genel Müdürlük ve Bakanlık. Buyurun efendim.

ERSİN BİÇER, *AİLE VE SOSYAL POLİTİTKALAR BAKANLIĞI, ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

iyi günler. Ben Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünde uzman olarak çalışıyorum.

Burada veri paylaşımı konusunda Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü hangi sistemleri kullanıyor, hangi verileri ihtiva ediyor ondan bahsetmek istiyorum.

Biz 2008 yılından beri sosyal yardımlarda bilişim altyapısını geliştirmeye çalışıyoruz. Bu kapsamda iki önemli program kullanıyoruz; birisi, SOYBİS ismini verdiğimiz Sosyal Yardım Bilgi Sistemi, diğer de, kısaca Bütünleşik dediğimiz Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri projesi. Esasında SOYBİS sadece bir verileri izleme amacıyla kullandığımız arayüz. Biz SOYBİS üzerinde TC kimlik numarası aracılığıyla sosyal yardım konusunda verisi olan bütün kurumlardan bilgi çekiyoruz. Kişinin sosyal yardım bilgileri, mal varlığı bilgileri, aile bilgisi, sosyal güvence bilgisi, SGK'dan, tapudan, işte Maliyeden diğer sosyal yardım aldığı kurumlardan anlık olarak önümüze düşüyor.

Diğer esas büyük projemiz Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi. Bu projede kişinin muhtaçlığının belirlenmesinden mükerrer yardımların önlenmesine, ailelerin izlenmesinden takibinden ödemelerin tamamının elektronik olarak yapıldığı bir sistem. Her iki sistem de şu anda 973 ilve ilçedeki vakıflarımız tarafından kullanılıyor. Özellikle Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesini ŞNT adını verdiğimiz sağlık ve eğitim yardımlarımız var. Bunlar şarta bağlı yardımlar, yani çocuğun eğitiminin izlenmesi ve de sağlık kontrolünün yapılması şartıyla veriliyor. Yine elektronik olarak aileleri ve çocukları izliyoruz; çocuk okula devam etmiş mi, sağlık kontrolü yapılmış mı? Millî Eğitim Bakanlığından ve Sağlık Bakanlığından verileri otomatik alıyoruz. Bu kapsamda 2 milyon çocuk izleniyor.

Biz Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü olarak çocukların ailelerinin muhtaçlığı, risk grubunda olup olmadığı ya da eğitim ya da sağlık açısından kontrollerinin ya da eğitiminin devam edip etmediği konusunda bilgi paylaşımı yapabiliriz. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler Ersin Bey.

Şimdi diğer bir baklanlık, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne geçeceğim. Sayın İbrahim Demirtaş. Buyurun efendim.

İBRAHİM DEMİRTAŞ, *ADALET BAKANLIĞI ADLİ SİCİL VE İSTATİSTİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ*

Çok teşekkür ederim. Öncelikle kıymetli katılımcıları saygıyla selamlıyorum.

Efendim biz Adli Sicil olarak bilgileri kendimiz toplamıyoruz, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığının oluşturacak olduğu veri ambarından bundan sonra almaya başlayacağız. Bu bağlamda biz adli istatistiğimizi tekrar dizayn etme kararı aldık. Bu bağlamda idari yargı ve adli yargıyla ilgili bir istatistik, ihtiyaca dayalı ve faydaya dayalı bir istatistiki veri verme ve bu bağlamda uluslararası standartlarda tanım yapma, bu tanım yapıldığında dünyanın her yerindeki anlayışın ve ülkemizdekinin değişik yerlerindeki anlayışın, verilerde anlayışın aynı olmasını istiyoruz. Bunun dışında verilen verilerin

analizini uzmanlarıyla birlikte yapmayı düşünüyoruz; özellik arz eden çocuk suçluluğu, aile içi şiddet, trafik gibi en çok toplumu meşgul eden konulara ilişkin geleceğe yönelik tahminlerde bulunmak istiyoruz. Fakat şu anda adli istatistikle ilgili kadromuz çok yetersizdir.

Bu bağlamda geçen sene sonunda, bu yıl başında altı ay kadar sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, aile ve çocuk mahkemesinde çalışan özellikle uzmanların sorunlarıyla ilgili bir araştırma yapma fırsatım oldu. Bu bağlamda çok kıymetli meslektaşlarımızdan çok destek geldi. Aynı şekilde fedakârca çalışan sosyal hizmet uzmanı ve psikolog arkadaşlardan da büyük bir katkı geldi. Yurtdışındaki uygulamalara ve tarihimizdeki uygulamalara baktım.

Sonuç olarak şu kanıya vardım; Türkiye'de en büyük sıkıntı adalette bir politika eksikliği var. Birincisi ve en büyük sıkıntı, koruyucu hukuk değişmemiş ülkemizde. Bütün sıkıntılar mahkeme tarafından halledilmeye çalışılıyor. Bunun en büyük göstergesi de vesayet makamı. Biz İsviçre'den Medeni Kanunu aldıktan sonra vesayet idaresi sulh hukuk hâkimine bağlı olarak çalışmaktadır ülkemizde. Ama bu İsviçre ve Almanya'da Gençlik Dairesi ve vesayet idaresi tarafından yerine getirilmektedir ve sonuç idare bu yetkisini ve görevini mahkemeye vermiştir. Son yıllarda davalardaki aşırı artma ve farkındalık eksikliği nedeniyle bu süreç iyi yönetilememiştir. Ne yazık ki çocuk suçluluğunda ülkemizin suçluluk oranı çok az olmasına rağmen sistemin, özellikle avukatların bu sektörde para kazanması nedeniyle daha da artmıştır. Özellikle mahkemelerimizin çoğunda mahkemeye gelmemesi gereken davalar, hatta savcılığa gelmemesi gereken davalar mahkemeye gelmiştir ve bunların oranı çok büyüktür. Bu nedenle suçun merkezine inilememiştir. Geçen bir savcı arkadaşımızla görüştüğümüzde basit bir hırsızlık suçundan çocuğun uyuşturucu kullandığını fark ediyor, çünkü çok fazla hırsızlık suçu işlemiş ancak üstü başı çok dağınık ve yaşam standartları çok düşük ve baktığında kollarında uyuşturucu izine rastlıyor. Bu araştırmaları arttırdığında örgüte doğru gidiyor. Sonuçta şuna varacağım, iş yoğunluğu bizim suçun temeline inme ve bunları kökünden çözme imkânını ortadan kaldırmaktadır.

İkinci bir sorunumuz da koruyucu hukuk; adalet politikasındaki amacımız çocuklarla ilgili onarıcı hukuk sisteminin geliştirilmesi olmalıdır. Ancak ne yazık ki ülkemizde bu öç almaya doğru gidiyor. Özellikle Kanada'da çocuk suçlarıyla mücadelede yaptığımız araştırma sonucunda koruyucu hukuk sitemiyle çocukların hayata döndürüldüğü ve kazanıldığını gördük. Bir örnek vermek gerekirse, taksi şoföründen zorla para gasp eden 17 yaşındaki X'in daha sonra mahkeme hâkimi tarafından denetimde serbestlik sosyal hizmet uzmanı atanmak yoluyla öncelikle çocuğun işlediği suçun farkındalığı oluşturulup, ailesi de ikna edildikten sonra mağdura bir mektup göndermesi sağlanıyor, özür mektubu, arkasından da mağdurdan aldığı para iade ediliyor. Daha sonra da mağdurun bu olay nedeniyle yaşadığı şoktan dolayı çalışamadığı günlerin tazminatı ödendikten sonra çocuğun belli süre okula, eğitim kurumuna gitmesi ve meslek kuruluşuna gitmesi karşılığında cezası infaz edilmiş oluyor.

Ülkemizde ise baktığımızda biz bu çocuğu en az sekiz sene ya da on sene gibi ceza verme durumumuz olacaktı, malın kıymetine göre, gece-gündüz işlenmesine göre değişecekti tabi. Dolayısıyla biz, sistemde karar vermemiz gerekiyor. Bizim amacımız çocuk suçluluğunda onarmak mı yoksa bu çocuğu cezaevine atıp, cezaevi eğitim tesislerinde daha suçlu hâle getirmek mi? Ne yazık ki Ceza Kanunu'ndaki son yıllardaki artışlar nedeniyle çok fazla kanun değişikliği nedeniyle ve çok fazla sistemle oynanması nedeniyle davalarda suretten çok büyük bir artış oldu. Yani gerçek dava sayısı 100 bin iken Yargıtay'dan gelen 50 bin dosya nedeniyle 150 bin gibi gözüküyor. Bu rakamlarda ciddi sıkıntı var. Dolayısıyla sistemimizde rakamlar çok sağlıklı olmayabiliyor, bizi yanıltabiliyor. Bu bağlamda özellikle çocuk suçlarıyla ilgili kararların en geç bir yılda kesinleşmesi gerekirken özellikle cinsel istismar suçunda bu beş yılı bulduğu için bunların infazı 21 yaşını doldurduğu suçlarla birlikte yapılıyor ve bu insanları biz kaybediyoruz. Dolayısıyla sistemin öncelikle çocuk suçlarını önleyici sisteme geçmesi gerekiyor.

Diğer bir sıkıntı da koordinasyonsuzluk. En büyük sıkıntılarımızdan biri de bu ülke olarak, kangren hâline gelmiş. Bunun çözülmesi için de bir koordinasyon hem daire içinde birim içinde hem ülke içinde hem de uluslararası düzeyde koordinasyon sağlanması gerekiyor. Bu bağlamda özellikle çocuk suçlarıyla ilgili bir arkadaşımız, aile hâkimi, çok güzel uygulama başlatmış, kendisi yurtdışından da çağrılmış ve orada bu bilgilerini meslektaşlarımıza aktarmış.

Ailesinde çocuğu olan çocuklar boşanma davası açtığında öncelikle çocuğun başına gelebileceklerin farkındalığının arttırılması için çocukların akıbetini görebilmesi için aile öncelikle bir çocuk sığınma evine gönderiliyor. Arkasından çocuk cezaevine gönderiyor. Arkasından da çocuk eğer çocuğun yurtdışına kaçırılıp organ mafyası gibi sıkıntılarla karşılaşmaması için de çocukla ilgili tedbir kararı veriyor yurtdışına kaçırılmaması için. Ve böylece suçun altındaki nedenlerden en büyüklerinden birisini teşkil eden kontrolsüz ailelerden ya da boşanmış ailelerden gelen çocukların ailelerinin kendilerinin çocuklarının başına gelebilecekleri fark ettirerek bir farkındalık oluşturma girişiminde bulunmuştur.

Aynı şekilde başka bir yerdeki savcı arkadaşımız UNICEF'in yaptığı araştırma sonucunda çocuk polikliniği gibi çocuk ifade alma salonu oluşturmuştur resmiyetten arındırılmış ve bunlara bir ağabey gibi davranarak suçlulukta azalmaya doğru gitmesine vesile olmuştur. Hatta bu konuda bir örneği de anlattı. Bir çocuk 10 lira için veya ekmek parası için hırsızlık yaptığını ve kendilerini uyardığını, eğer bir daha suç işlemeye gideceklerse kendisinden para alabileceklerini ifade ederek bunlardan birisini kazandığını söyledi. Sonra da buna bir bisiklet hediye ettiğini söyledi. Arkadaşlarının çenesinden kurtulamayan bu çocuğun ne yazık ki ikinci defa suça giderken yakalanıp tekrar getirildiğinde "Bana böyle mi yapacaktın!" diye söylediğinde çocuğun ağlayaraktan çok pişman olduğunu ve şu anda bir eğitim kurumuna gitmek suretiyle çocuğun topluma kazandırıldığını ifade etti.

Dolayısıyla sonuçta bizim olanaklarımız iyi değerlendirilse ülkemizin suçluluk portföyü çok kısa zamanda düşebileceğini ben düşünüyorum. Fakat özellikle son dönemde artan kontrolsüz internet kullanımı nedeniyle eşler birbirlerini aldatmaya başladı. Hatta bu sistemde araştırma yaparken iki eşin chatleşirken birbirine randevu verip, bir yerde buluştuklarını duydum, öğrendim. İkincisi efendim, bu araştırmamız sırasında çocukların cinsel saldırı suçlarını özellikle izledikleri pornografik yayınlardan bu sitelere giren kişiler tarafından kandırılıp belli bir yere getirilip cinsel saldırıya maruz kaldıklarını ve toplumdan dışlandıklarını gördüm ve TRT'den görüştüğümüz bir psikolog, sosyal hizmet uzmanı bir arkadaşımız 1.000 mahkumla yaptığı görüşme sonucunda bu suçların temelinde eskiden maruz kaldıkları suçun yattığını gördü. Yani küçükken cinsel saldırıya maruz kalan bir kişi büyüdüğünde aynı şekilde, aynı cinsel saldırıyı kendi yaparak toplumdan rövanş almaya çalışıyor.

Dolayısıyla bizim en büyük sıkıntılarımızdan biri mesleğimize yardımcı olan sosyal hizmet uzmanları ve psikologların sisteme yeterince katılamadıkları ve hâkim arkadaşlar tarafından anlaşılamadıkları ve sistemden aile ve çocuk mahkemesindeki yargılama usulünün şefkat, merhamet ve özellikle yaklaşımın farklı olması gerektiği ortaya çıktı, çünkü aile mahkemesinde boşanma davası açıldığında eşler, Medeni Usul Kanun'umuzdaki nedenlerle bütün her şeyi dilekçeye yazıyor; yatak odasındaki yazılmaması gereken şeyleri yazıyor, hatta bazen olmayanı da yazıyor. Bu eşi çıldırtıyor, o da aynı şeyi yazıyor. Arkasından, bunlar normalde suhuletle, kolaylıkla bir arabuluculuk etrafında boşanabilecekken muazzam şekilde birbirlerinden öç alır gibi, sanki o güzel günleri hiç yaşamamışlar gibi şiddete maruz kalıyorlar ve şikayet dilekçesi veriyorlar. Kanun koyucu ne yazık ki bu arabuluculukla çözmesi gereken meseleyi uzlaşma ile arkasından bunu "şikayetten vazgeçsen de ben seninle davamdan vazgeçmem" deyip diğer insanların davalarından vazgeçiyor. Fakat eşlerin davalarından vazgeçmiyor. Fakat şu ciddi bir sıkıntı ki, sürdürülebilir ilişkilerde özellikle eşlerde, akrabalar arası ilişkilerde bunun alternatif çözüm yollarıyla çözümlenip ilişkilerin devam ettirilebilmesi gerekirken sistem ne yazık ki buna cevaz vermiyor ve son yıllardaki bu kadına karşı şiddetin artmasının arkasında yatan neden benim kanaatimce bu boşanma davalarındaki usulsüzlük. Bu ceza davalarındaki şikayet dilekçesinden vazgeçmeyle bu davanın düşmemesinden dolayı aileler birbirlerinden öç almaya başlıyor ve bu süreç cinayetle bitiyor.

Efendim arzu ederseniz Muhammed Bey'in yerine ben yapacağım. Bu bağlamda çocuk suçlarında farkındalık çok eksik. Bizim hâkim arkadaşlar aynı ameliyata çok alışmış bir insanın merhametinin azaldığı gibi çok fazla duruşma ile karşılaşınca bu yargılamalarda ne yazık ki bazen gizliliğe dikkat etmiyorlar. Yani sadece bir karar çıkartmak olarak değerlendiriyorlar, bu kararın neyi getirdiğini, neyi götürdüğünü yeterince hesap edemiyoruz. Bunun nedeni de bizim yine ne yazık ki saha çalışması yapacak kriminoloji enstitümüzün Bakanlığımızda olmaması, Amerika Birleşik Devletleri gibi soyağacı, aile ilişkileri için soyağacı enstitüsünün bulunmayışı, çünkü bizim geçmişimizden bir dava açıldığında hâkim bir soruşturmacı atayıp, bu uyuşmazlığın sebeplerini komşusundan,

akrabasından sordurarak gerçeği buluyordu. Ama şu anki sistemde mahkemelerdeki ayarlanmış mı deyim, bir kısım yanlış söyleyen tanıkların beyanlarına göre hüküm koymaya çalışıyor ve yanıltılıyorlar.

Bundan dolayı şu anki sistemimizde aile hukukuna ilişkin ve çocuk hukukuna ilişkin sistemin tekrar ele alınması gerekiyor çünkü çocukla ilgili 70'ten fazla mevzuatımız var. Bu çok başlılık, çok mevzuat birlikteliği sonucu almayı engelliyor.

Sonuçta şuna gelmek istiyorum; biz eğer faydacı yaklaşımla meseleye yaklaşırsak ve bu arkadaşlarımızın, meslektaşlarımızın farkındalığını oluşturabilirsek sorunların üstesinden gelinebileceğini düşünüyorum. Ama sorunlar hiçbir zaman için tamamen çözülmez. Bu sistemden, eğer koordineli hareket edilirse diğer birimlerle birlikte çalışılabilirse sistemden çok ümitliyim. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Ben teşekkür ederim efendim.

Şimdi konuşmacılardan aldığımız pek çok bilgi oldu. Veri toplama açısından esasında ulusal ölçekli olarak biraz yetersiziz galiba diye bir cümle ile bitirip, sözü salona vermek istiyorum. Kendinizi tanıttıktan sonra kısa kısa sorularınızı ya da dileklerinizi alalım lütfen.

EYÜP YILDIZ, *ADALET BAKANLIĞI BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ*

Konuşmacıları dinlediğimde özellikle yabancı uzmanın söylediklerinde, biraz geç katıldım, o da koordinasyon eksikliğinden kaynaklandı. Çünkü bu salonda olduğunu bilmiyordum. Sorduğumda önce yukarıdaki bir salonu söylediler. Konuşmanın tamamını bu anlamda dinleyemedim. Fakat tanık olduğum bir husus var, özellikle bizim suça sürüklenen çocukların cezaevindeki kayıtlarının bilinmediği, eksik bilindiği, yetersiz olunduğu, bunların tam tespit edilemediği, buna ilişkin verilerin yetersiz olduğu şeklindeki bir düşünce paylaşıldı. Sanıyorum bu ciddi bir bilgi eksikliğine dayanıyor. Zira özellikle 2007 sonrası açısından bizim cezaevimizde kalan kişilerin; kimler olduğu, hangi cezaevinde kaldığı, hangi cezaevinden nereye nakledildiği, hatta hangi saatte hangi hastaneye gittiği, kaldığı odada kimlerle beraber kaldığı, yani oda arkadaşları dâhil bunların tamamı, suçları da birlikte, denetimli serbestlik bilgileri de veri anlamında bizim sistemimizde mevcut UYAP Bilişim Sisteminde. Özellikle cezaevi bakımından mevcut bu kadar net söylüyorum. Çünkü cezaevleriyle ilgili modüle de bakıyorum ben, bu anlamda bilgi sahibiyim. Buna ilişkin verileri zaman zaman soran birimlerimizle paylaşıyoruz.

Fakat burada bir hususu özellikle dile getirmek istiyorum; bizlerden veri istendiğinde ki UYAP'a bakan bizlerden zaman zaman sayısal anlamda ciddi veriler isteniyor. En çok sorulanlardan ki geçenlerden bir birimimizden, yine kendi Bakanlık iç birimlerimizin birinden sanıyorum gelmiş bir yazı gördüm. İçerik de şu, aile içi şiddette maruz kalmış ne kadar çocuk var buna ilişkin bilgi isteniyor. Bizde böyle bir bilgi tutmuyoruz. Soruyu

doğru sorarsak doğru cevap alma imkânımız var. Ama biz biraz kolaycı bir toplumuz, biz her zaman en kolayı seçeriz. Yani biz gönderelim ne cevap gelirse gelsin, onların sorunu gibi bir algıyla da hareket ediliyor bazen. Bazen çok dar zamanda sorulduğu için belki böyle soruluyor, çeşitli saiklerle soruluyor ama bu tarz sorular var.

Şimdi ben de yedi yıl fiilen Cumhuriyet Savcısı olarak çalıştım, beş yıldır burada görev yapıyorum, yaklaşık 12 yıldır görevdeyim. Şimdi savcılıktan dolayı da biliyorum. Bizde aile içi şiddet dediğimizde buna ilişkin birçok düzenleme var. Çocuk yaralama suçuyla gelmişse kasten yaralama diye tutuyoruz biz bunun kaydını, cinsel istismara maruz kalmışsa cinsel istismara ilişkin TCK'nın 102 devamı maddelerindeki suçlara ilişkin kayıtlar tutuyoruz. Bu işkence ise işkence, eziyet ise eziyet, kötü muamele ise ona ilişkin kayıtlar tutuyoruz. Dolayısıyla aile içi şiddet dediğimiz kavramın bizde salt bir aile ve çocuğa ilişkin aile içi şiddet diye açılmış bir dava, kayıt yok. Ama bu maddelerin tamamı sorulursa, denirse ki, TCK 86, 95, 96, 102, 103 işte devamı... Aklınıza gelen diğer maddelerden açılmış kaç tane dava var? Bu çocuklar işte 18 yaşından küçük, 15-18 yaş grubunda ya da işte şu yaş grubunda, bunun mağdurları kimlerdir? Mağdurları da olabilir. Yani demek istediğim şu; doğru soru sorulduğunda, doğru cevap verme olanağı yüksek ama soru eksik sorulduğunda şu olabilir, işte aile içi şiddet, eğer o anda bakan arkadaş da eğer işi çok yoğunsa önüne gelir açar hemen 86'yı ya da 120'yi, 103'ü ikisinden gönderir, ne olur? Eksik veri göndermiş olur. Fakat cezaevlerindeki çocuklara ilişkin özellikle yabancı uzmanımızın söylediği hususları eksik bir bilgiye dayalı olduğunu, yeterli bilgiyi edinmediği kanaatindeyim. Çünkü bu tarz verilerin tamamı bizde tutulmaktadır, hangi cezaevinde tutulduğu dediğim gibi biraz önce odasına dahi varana kadar var bizde.

Bir de Aile Bakanlığında uzman arkadaşların dile getirdiği, paylaştığı verilere ilişkin birkaç husus söylemek istiyorum. Şimdi bizim sistemimizde yaklaşık 1,5 yıl önce, ben de çok hassasiyet gösterdim çalışarak, daha önce de vardı ama özellikle Çocuk mahkemelerimizin vermiş olduğu tedbir kararlarının takibi bakımından çok ciddi sorunlar yaşıyordu mahkemelerimiz, hâkimlerimiz. Bunlara ilişkin kayıtları değişik iş üzerinden tedbir kararları vererek takip ediyorlardı. Bu ciddi bir güçlük ve bunlara ilişkin verileri almak da değişik işlerin içerisinde değerlendirildiği için ciddi anlamda sıkıntı oluşturuyordu.

Biz bu kapsamda Bakanlık içerisinde ilgili birimlerimizin de görüşünü alarak bu çocuk mahkemelerindeki değişik iş üzerinden verilen çocuklara ilişkin tedbirleri ayrı bir defter kaydı üzerinden vermeye başladık. Yani verilen tedbirlerin tamamı ayrı bir deftere kaydediliyor ve dolayısıyla da bunları ölçme, değerlendirme imkânımız var.

Bunun anlamı şu; biz şu anda çocuklarımıza ilişkin çocuk mahkemelerinde her türlü tedbirlere ilişkin kaydı tutuyoruz. Hatta bunları çocuk mahkemesi hâkimlerimiz belki içlerinde bilmeyen var ama bilen hâkimlerimiz de var burada şu anda, daha önce bu tedbirden verilmiş mi? Örneğin eğitim tedbiri verilmiş çocuk hakkında üç defa, dördüncü kez aynı tedbiri veriyor, bazen aynı dosyadan tedbirler veriliyordu.

Dolayısıyla da bu tedbirlerin mükerrerlikleri önlemek, daha önce verilmişse verilen tedbirin gereğinin yerine getirilip getirilmediğini takip etmek, bunları raporlayabilmek için bizim sistemimizde, UYAP Bilişim Sistemi'nde çocuk mahkemeleri bakımından bütün tedbirler var. Eksik olan, aile mahkemelerinden verilen tedbirlere ilişkin yazılım çalışması devam ediyor. Biraz uzun tutuyorum çünkü bizi ilgilendiren yönü var. Aslında orada benim de olacağıma dair bir şey vardı. Ama biz maalesef bir organizasyon bozukluğundan dolayı yapamadık.

Bunun yanında bu tuttuğumuz verilerin, özellikle çocuk mahkemelerimizin vermiş olduğu tedbirlerin takibi, gereğinin yerine getirilip getirilmediği için koordinasyon birimi bizim Bakanlığımızda Eğitim Dairesiyle görüştük ve bunun koordinasyonunun sağlanması üzerinde görüştük. Daha sonra Aile Bakanlığına, çocuklardan sorumlu Bakanlığa geçtiğimde de kendileriyle de bu konuyu görüştük. Bizim sistemimiz şu anda hazır, yani istenildiği taktirde şu anda oluşturmaya çalışılan veri tabanı oluşturulduğunda biz her türlü tedbiri ve bu tedbirin takibini gerek data anlamında göndermek gerekse de ilgili bakanlıklar hazır olduğunda Bakanlığımız bu anlamda evrak gönderebilecek bilişim altyapısına da sahiptir. Yani bunun anlamı şu; verilen tedbir kararını evrak olarak da her birime, ki bizim amacımız bütün bunların Aile Bakanlığı, yani koordine edecek birime göndermek ve onların vasıtasıyla örneğin eğitim tedbirini de onların ilgili yere göndermesi. Zira şeyi düşünün, bu bazı tedbirleri belediyelerin yerine getirmesi isteniyor. Türkiye'deki şu anda sayısını bilmediğim yeni yasa ile azaltılacak ama 1.500'ün üzerindeki belediye ile tek tek bir entegrasyon kurulması, bunların gönderilmesi gibi bir olanağımız olmadığı için tek bir koordine birimine bunları göndererek bu tür tedbirlerin takibinin de onlar vasıtasıyla yapılmasını sağlamak gerekiyor. Bizim sistemimiz buna müsait, bunu özellikle belirtmek istiyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim. Sırayla gidebilir miyim müsaade ederseniz? Buyurun.

VERDA İRTİŞ, *GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ*

Teşekkürler. Doğru adreste olduğumu düşünüyorum. Şimdi şöyle, açıkçası tedbir meselesiyle ben yakından ilgilenmek durumundayım. O yüzden verdiğiniz bilgiler önemli oldu. Çünkü şöyle bir şey yaşadım ben de istatistiki bağlamda, güvenlik tedbirleri olarak karşıma çıktı. 2009 yılında sadece, 2007 dediniz çok doğru, ondan öncesine ulaşmak mümkün değil. Ama o sadece demek ki ceza sorumluluğu olmayan ya da 12-15, ya 12-6 yani zaten ceza sorumluluğu yok çocuğun ya da 12-15 olup ceza sorumluluğu atfedilmeyen çocuklar var. Şimdi bu bağlamda demek ki biz, değişik iş dediniz değil mi? O defter üzerinden verilen bilgilere ulaşabileceğiz. Benim, bir öğretim üyesi olarak ne tarz bir dilekçe ile size başvurmam gerekir?

Bir de merak ettiğim ailenin katılması ne zaman olur? Bir de denetimli serbestlik acaba tedbir dediğinizde burada da kavramlarda bazı karmaşalıklar oluyor. Sorumu

da size yöneltmiş olmayayım aslında buraya döneyim, bilemiyorum çünkü sizin de orada olmanız gerekiyormuş bu durum da beni biraz böyle yönlendirdi. Bu şekilde baktığımızda denetimli serbestlik... Çünkü ben kendim gidip İstanbul'da evet çok kentler arası farklılıklar var, çok ağır iş yüküyle çalışıyorlar, fakat çocuklara özgü bilgilere ulaşamadım. Şöyle ki, bakıldı UYAP'tan hakikaten. Ama çocuklara ait bir havuz orada olmadı. Dediler ki, bunun ayrıca bir nasıl diyelim rekodifiye edilerek tanımlanması gerekir. Acaba böyle bir olasılık olabilir mi? Çünkü orada da çeşitli nedenlerle tedbir içine alabileceğimiz durumlar var ve hangi zaman süreci içinde araştırmacı olarak ben ulaşabilirim? Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

İsterseniz çok kısa olarak yanıt verirseniz, buyurun. Çok kısa olarak lütfen!

EYÜP YILDIZ

Çok kısa yanıt vereyim. Şimdi bir kere bizim bu defterleri çocuk mahkemeleri bakımından tuttuğumuzu özellikle belirttim, çocuk mahkemelerine yaptık. Ama maalesef bizim hâkimlere şunu deme şansımız yok, bundan sonraki süreç aslında çok sağlıklı veriler olacağından şüphem yok ama özellikle HMK'ya konan yeni madde ile CMK'ya eklediğimiz 38/a maddesi ile bu verilerin tüm süreçlerinin UYAP üzerinden yapılmasının gerekliliğine ilişkin maddelerden sonra bu daha sağlıklı bir şekilde bundan sonraki süreç açısından yapılacak. Bu defterleri ayrı bir defter üzerinden takibini süzmek açısından söylüyorum, 2012 yılının başından itibaren bunlara başladık. Dolayısıyla öncesine ilişkin bunları tek tek irdeleyip değişik iş üzerinden tedbirler ne kadar verilmiş, bunlar belki sağlıklı sonuç alınamayabilir.

Ama bir şey daha gördüm ki, işte burada bulunan bir hâkime hanımın dile getirdiği husus, hâlâ bizim bir kısım çocuk mahkemesi hâkimlerimiz bile bizim oluşturduğumuz aslında kendileri için çok ciddi fayda sağlayacak bunlara özgü defterlerden vermek yerine hâlâ değişik iş üzerinden bu tarz tedbir kararlarının da verildiğini burada müşahede ettim. Buna ilişkin de tedbir olarak hızlı bir şekilde her mahkemeye ayrı ayrı yazı yazarak bu tür tedbirlerin çocuklara özgü oluşturulmuş bu defter üzerinden takibinin yapılmasının sağlanması konusunu özellikle vurgulayacağız.

Sizin sorduğunuz sorunuza özel, bu çocuklara ilişkin veri istiyorum nasıl alabilirim derseniz; Başkanlığımız doğrudan kendilerinden gelen talep olarak, kişisel olarak, ben bir akademik çalışma yapıyorum, böyle bir veriye ihtiyacım var, şu şu verilere ihtiyacım var dendiğinde bunlara bireysel cevap vermiyoruz, yani buna vermiyoruz. Fakat bu üniversite adına gelirse, üniversite, böyle bir çalışma yapacak bir danışmanımız ya da hocamız, bu talep rektörlükten gelirse bu Başkanlığımız tarafından değerlendiriliyor.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkürler efendim.

GÖKTEN KOÇOĞLU, *ANKARA 2. ÇOCUK MAHKEMESİ HÂKİMİ*

Ben biraz oturuma da geç kaldım. Sayın Dan'ı da kaçırdım ama çok arzu ediyordum dinlemeyi. Fakat sorum İbrahim Demirtaş Başkanıma olacak. Ceza Kanunu'nun 50. maddesi; bir yıldan az hapis cezasını gerektiren bir fiil nedeniyle eğer ki ceza netice itibariyle bir yıldan az ise Ceza Kanunu'nun 50. maddesindeki tedbirlerden birini hâkim çocuk bakımından çevirmek zorunda. Bu tedbirler neler olabilir? Para cezası olabilir, bir yere gitmek gitmemek konusunda bir kayıt konulabilir ama bence oradaki en önemli madde çocuğun bir meslek edindirme kursuna devamına ilişkin düzenlemedir.

O kadar güzel bir düzenleme ki! Çocuklar zaten bu yaş grubunda, özellikle 15-18 yaş grubunda ya okula gitmeliler ya bir meslek öğrenmeliler. Çocuklar boş kaldıkları zaman zararlı işlerle uğraşıyorlar. O hâlde bir yıldan az diyelim, sekiz ay hapis cezası gereken bir fiille karşı karşıyayız. Çocuğa para cezası vermenin hiçbir anlamı yok çünkü zaten onu karşılayacak ekonomik gücü yok. E çocuğu bir yere gidip gitmemekten alıkoymanın anlamı da yok. Bence işte dediğim gibi yine en önemli madde iki yıl boyunca diyor kanun bir meslek edindirme kursuna devamına karar verilmesi. Evet, ben bu kararları çok verdim ve maalesef başıma belayı aldım. Çünkü kararları infaz edemiyorum! Daha daha ötesi verdiğim bu kararlar temyiz aşamasına gidip geldiğinde aradan geçen süre nedeniyle çocuğun 18 yaşını bitirdiği gibi bu arada da bir şekilde kendileri bir meslek edindiği edinmediği veya işte dün ziyaret ettiğimiz kurumda olduğunu belirlediğimiz çocuklar oldu. O yüzden de yasal düzenlemelerde belki bu bölüm infazı ilgilendiriyor gibi görünse de netice itibariyle yine korunmaya ilişkin bir düzenlemedir. Buna ilişkin bir şeyler, ne yapılabilir? İbrahim Bey'e soruyorum.

İBRAHİM DEMİRTAŞ

Efendim, onu hakikaten geçen de yapılan araştırmaya göre Gaziosmanpaşa Adliyesi'nde bir sosyal hizmet uzmanı araştırma yapmış. Yaptığı araştırmada suça sürüklenen çocukların %95'inin erkek olduğunu, %5 civarındakilerin de kız olduğunu, bayan olduğunu tespit etmiş. Sizin dediğiniz bu iddianızı güçlendiriyor, hatta ispat ediyor. Çocuklar meşgul olmadığı için, özellikle erkek çocukları o dönemde okuldan ayrıldıklarından, göçle geldiklerinden dolayı yeterince bu koruyucu hizmet verilemediğinden suça bulaşıyorlar. Bu suç ortamından da izole edilemedikleri için de suç işlemeye devam ediyorlar. İşte bu süreci yönetebilirsek, yani cezaevine atmak yerine felsefe ıslah etmek olursa, olması gerektiği şeklinde olabilir diye düşünüyorum. Hatta benim düşüncem, bu ilk defa suça karışan çocuklarla ilgili bir yıl değil mümkünse üç yıla çıkarılması gerektiği konusunda. Bu olabilirse olabilir. Fakat buradaki şey, bence bunun maliyetinin taraflara ifade edilmesi gerekiyor ve bu suçluluğun artmasıyla birlikte biz evlerimizi kale gibi yapmaya başladık, evin etrafında güvenlik görevlisine para veriyoruz, 100 liralık evi 300 liraya alıyoruz güvenlik görevlisi var diye! Dolayısıyla bu sistemde benim kanaatimce eğer işadamları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Barolar Birliği gibi sivil toplum örgütleri ve TÜSİAD gibi örgütlerle bir araya gelinebilirse bu çözülür diye düşünüyorum ki bunlara bir farkındalık yaratılabilsin.

Aslında burada şu anda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin temsilcilerinin ve ismini zikrettiğim kurumların temsilcilerinin olması gerekiyordu. Onlarsız bir şey yapmamız imkânsız, bunlara bir farkındalık verilirse, işin ucunun kendilerine dokunacağı bir gün hatta her an kendi çocukları saldırıya uğrayabilir, her an kendi çocukları uyuşturucuya bulaşabilir ki bulaşıyorlar. Bunlara bu farkındalık verilirse ucu kendilerine dokununca benim kanaatimce bu faaliyete geçirilebilir. Tek sıkıntımız var, en büyük sıkıntımız organizasyon eksikliği! Kusura bakmayın, ancak bu kadar cevap verebildim.

OTURUM BAŞKANI

Peki, Hocam buyurun.

PROF. DR. SEVDA ULUĞTEKİN

Teşekkür ederim. Şimdi ben bütün arkadaşlarıma vermiş oldukları bilgilerden dolayı çok teşekkür ediyorum, çok değerli çalışmalar gerçekten.

Şimdi verinin ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. Veri hem başlangıçtır hem de tüm süreçte bize yol gösterici bir niteliğe sahiptir ve sonuç olarak da ne yaptığımızı ortaya koyar. Değerlendirme ve izleme için de çok önemlidir. Yani sağlıklı veriler son derece önemlidir. Şimdi bu veri meselesinde iki ana kaynağımız olabilir sizlerin de söz ettiği gibi; işte veri tabanları olabilir, birtakım istatistikler olabilir, bunun yanında özellikle de üniversiteler tarafından yapılan araştırmalar olabilir.

Bu araştırmalar da en az bu veriler kadar, bu diğer kaynaklar kadar bence önemlidir. Ancak üniversite olarak geçmişten bu yana her zaman birtakım zorluklarımız olmuştur, Verda Hanım da bahsetti, gerçekten birtakım verilere ulaşmak her zaman imkân dâhilinde değil. Şimdi gizlilik ilkesi diye bir ilke var, o gizlilik ilkesinden dolayı biz bu verilere her zaman ulaşamıyoruz ama araştırmacı olarak, yani üniversitede araştırma yapacak kişiler olarak bizim bu verilere ihtiyacımız var. Araştırma yapacağız, yorumlayacağız, yeni politikalar önereceğiz, ne yapılması lazım geldiğini söyleyeceğiz.

Şimdi son yapılan iki araştırma var benim önümde çok ilginç bir şey! İzin verilmiş fakat şöyle bir şey de yapılmış; Adalet Bakanlığında özellikle bu Pozantı'da yapılan çalışma. İnsan Hakları Ortak Platformu, Çocuk Hakları Platformu, bütün diğer arkadaşlarımız bir araya gelmişler, bu çalışmayı yaparken, mülakatlarını yaparken çocuklarla aynı yere, aynı mekâna Adalet Bakanlığının o birimde çalışan bir temsilcisi de katılmış. Böyle bir eğilim başladı Adalet Bakanlığında. Aile ve Sosyal Politikalarda nasıl olur bu iş bilemem ama böyle bir eğilim başladı. Bu bir kere yanlış bir şey! Yani orada, çocuk eğitimevinde, çocuk ve gençlik kapalı infaz kurumunda çalışan işte sosyal çalışmacılar, psikologlar bunların konuyla ilgili, süreçle ilgili görüşlerini alırken bir bakanlık temsilcisinin orada olması onların her şeyi rahatlıkla söyleyememesine yol açar. Yani araştırmanın sağlığı, güvenliği ve hatta geçerliliği ne olur? Tehlikeye düşer! Bu birinci husus.

İkincisi de bakanlıklar, biraz önce beyefendi de söyledi, söz etti, araştırmalara izin vermiyorlar. Gözden geçiriyorlar, ondan sonra olabilir ya da olamaz diyorlar. Peki, bizler

nerede, bizler derken üniversiteler nerede araştırma yapacaklar? Nasıl yapacaklar bu araştırmayı? Geçenlerde 10. Kalkınma Planı için bir toplantıya katıldığımda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında bir daire başkanı ya da şube müdürü arkadaşım böyle söyledi "Biz her araştırmaya müsaade etmiyoruz, bazı araştırmalara ederiz!" dedi. Şimdi bu da çok büyük bir sorun, bu konuda arkadaşlarım ne düşünüyorlar?

Son olarak şunu söyleyeyim, İbrahim Bey'in çok hoş, güzel bir çalışması oldu, konuştu bizlerle ve ilgili bütün kişilerle. Söylemiş olduğu şeye gönülden katılıyorum. Koruyucu hukuk yok gerçekten ve bizde bir değişim olması şart, çocuk adalet sisteminde mutlaka bir değişiklik lazım. Aksi takdirde ben bunları 20-25 yıl önce de konuştum. Belki şimdi daha ayrıntıya indik ama hâlâ da konuşmaya devam ederiz. Artık o toplantılarda ben olmam belki ama konuşanlar olur mutlaka. Peki, çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Sağ olun Hocam. Buyurun.

ENGİN ASLAN

Şimdi yetkim dolayısıyla Hocam'a çok fazla açıklayıcı bir bilgi veremeyeceğim ama kendim de sosyal hizmet uzmanı olarak araştırmaların politikaların belirlenmesinde önemli olduğunu düşünüyorum. Zaman zaman Bakanlıkta yaşadığımız sorun, bazı araştırmaların çocuğu örseleyecek nitelikteki bilgi alınmasını gerektirmesi hâlinde bunları biz meslek elemanları olarak olumsuz değerlendirebiliyoruz. Ama amaca uygun sorular hazırlanmış, bu araştırmaların niteliği iyi hazırlanmışsa biz mümkün olduğunca bunların yapılması gerekliliği konusunda meslek elemanları olarak üst yönetime görüş bildiriyoruz. Ama takdir yetkisi üst yönetimde olduğu için o konuda çok net bir şey söyleyemeyeceğim. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim efendim.

İBRAHİM DEMİRTAŞ

Şimdi Hocamız çok güzel bir konuya temas etti, Sevda Uluğtekin Hocam. Şimdi sistemdeki en büyük sıkıntı zaten bu uygulama ile öğretimin bir araya gelememesi ve bürokrasinin hiçbir araya gelememesi. Çünkü çok fazla toplantılar, iş gezileri, ziyaretçiler oluyor. Bunlardan dolayı bazen asıl işlerimize zaman ayıramıyoruz. Belki bu sizin ifade ettiğiniz şey hayati bir önem arz ediyor. Fakat ben şunu söyleyeyim, izin istenildiğinde ceza ile ilgili istenildiğinde Ceza Tevkifevleri, mahkemelerle ilgili istenildiğinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu bu konuda izin vermeye yetkili kurumlar. Bu bağlamda bu yapılan araştırmalar ne yazık ki onu da üzülerek ifade edeyim bize geri dönüşü olmuyor.

Arkadaşımız sahada çok güzel çalışmalar yapmış ki ben tahmin diyorum şu anda bir sürü araştırmamız var, benim bunların bir kısmına ulaşma fırsatım oldu ve çoğuna

ulaşamamışımdır. Aslında bunların bir bankası olması, veri bankasının olması lazım. Amerika keşfedilmiş, yüz defa keşfetmeye gerek yok. Ve araştırma konusunda üniversitelerimizle ben görüşmek istedim fakat bir türlü görüşemedim, bu yapılacak olan tez çalışmalarında ülkemiz için kangren hâline gelmiş konular üzerinde durulup, burayla ilgili uygulayıcılarla birlikte bir çalışma yapılıp bunların hayatiyete geçirilmesi sağlanabilir. Bizim en büyük sıkıntımız hukukta, tıptaki gibi pratik ile uygulamanın birleşmemesi. Hocalarımız uygulamadan yeterince haberdar değil, uygulayıcılarımız da aşırı iş yoğunluğundan da yeterince dünyadaki hukuki gelişmeleri ve yeni gelişmeleri yeterince takip edemiyor. Bundan dolayı da aramızda bir kör dövüşü oluyor tabiri caizse. Dolayısıyla biz bu konuda ben şahsen çok olumlu yaklaşıyorum ve üst yönetimin de bu konuda olumlu olduğunu düşünüyorum. Çünkü son dönemde çıkan yasalarımızın çoğunluğu tepkiye dayalı yasa, araştırmaya dayalı yasa değil ve sonuçta yapalım derken yıkıyoruz ki aile içi şiddet bunun bir göstergesidir. Bunları çoğaltabiliriz. Ben teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Sağ olun efendim. Buyurun.

SUAT CELEP, *KEÇİÖREN REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ*

Eğitim tedbiri ve danışmanlık tedbirlerini sahada uygulayanlardan Filiz Hanım'la birlikte... Şunu söylemek istiyorum öncelikle Engin Demir Bey yazılımla ilgili bir şey anlattı Ocak ya da Şubat 2013'te biteceğini belirtti, bu çok sevindirici. Aynı zamanda bu konuyla ilgili bir bilgilendirme konferansı istiyoruz biz, yani en azından İl Millî Eğitim Müdürlükleri düzeyince, İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri düzeyinde ve Rehberlik Araştırma Merkezleri düzeyinde eğitilmelidir. Eğitim tedbiri nedir? Danışmanlık tedbiri nedir? Kimler uygular? Yani bunları mutlaka bizim bilgilendirilmemiz lazım. Biz gönül gözüyle takip ediyoruz süreci, kendi bilgi ve birikimimizle takip ediyoruz.

Şöyle başlıyoruz sürece, mahkeme kararı İl Millî Eğitime geliyor, İl Millî Eğitim ilgili İlçeye gönderiyor. Fakat ilk önce sıkıntı kararda başlıyor. Bir, çocuğun TC numarası yanlış yazılmış olabiliyor ya da olmayabiliyor. İki, adresi olabiliyor ya da yanlış olabiliyor yahut adres bilgisi de olmayabiliyor. İletişim bilgileri hiç yok. Gelen evrak, bu bizim kendi Bakanlığımıza ait bir sıkıntı olabilir, kapalı zarfta gelmiyor bize. Bize gelene kadar yolda herkes okuyabilir; memur, başkası! Biz raporlarımızı mutlaka ve mutlaka kapalı zarfla gönderiyoruz üst yazı haricinde ve buna çok önem veriyoruz. Gidiyoruz adrese, mahkeme kararındaki adrese, bir dershane binası çıkabiliyor, farklı ev çıkabiliyor. Bunun mahkemeye yazıp, tekrar sehven yanlış yazılmış deyip gönderip, doğru bilgi almak için üç ay zaman geçiyor. Doğru bilgi geldiğinde çocuk da oradan taşınmış olabiliyor. Bu tip sıkıntılar var. Bir kere mahkeme sürecinde ailenin takibi, adres değişikliklerini mutlaka İlçe Nüfus Müdürlüklerinden mi veri tabanından mı takip edilir öncelikli o.

İki, 60 tane öğrenci var bizim takibimizde olan, bu ne demektir? Üçer aylık raporlar

yılda dört rapor eder. 60 öğrenci 240 rapor demektir. Biz 60 öğrencinin de evine gitmeye çalışıyoruz ve gidiyoruz. İletişimin başlaması için bir tarafın aktif olması gerekir, aile gelmez biz gideriz, ziyaret yaparız. 240 rapor, 240 değişme demektir. Bizim, bunu severek gönülden yapıyoruz ama kendi yönetmeliğimizde olan görev ve sorumluluklarımız da vardır. Mutlaka ve mutlaka İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde, İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinde ya da RAM'lar üzerinde eğitim ve danışmanlık tedbiri kararlarını takip eden ilgili ve yetkili personel olması gerekir. Biz başka iş yaparken kuruma gittiğimizde 60 öğrenci 70 öğrenciye de çıkmış olabilir.

Son bir şey daha söyleyeceğim, eğitim tedbiri, Engin Bey şunu söyledi, Millî Eğitim Bakanlığına ve Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığına verilir. Evet, gelen evrakla ben hiç Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ismini görmem. Eğer çocuk örgün eğitime gitmiyorsa iş imkânı, yani ailesini geçindirmeye katkı sağlamak istiyorsak ki çalışması aslında doğru değil, sağlaması gerekiyorsa biz bu raporu yazıp, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından anladığım kadarıyla iş imkânının sağlanmasını mahkemeye bildirmek durumundayız. Peki, soru şudur; hâkimler bu kadar yoğun ve gelen tedbir kararını okumuyor dersiniz tüm üç gün boyunca, o zaman bu çocuğu soruyorum herkese, kim takip edecek?

OTURUM BAŞKANI

Peki, teşekkür ederim. Kısa bir yanıt, buyurun efendim.

GÖKTEN KOÇOĞLU

Şimdi, haklı olarak eleştirilerinizin bir kısmını kabul edeceğim, bir kısmı zorunluluktan kaynaklanıyor. Şöyle ki, bize çocuk adres olarak nereyi söylemiş ise biz doğal olarak onu yazıyoruz. TC'de numara hatası yapıldıysa kabul, bir itirazım yok veya hiç yazılmamışsa o da bir eksiklik, hata. Fakat çocuklar genellikle bize doğru iletişim bilgisini de vermek taraftarı değiller. Artı bir düzine daha sıkıntı daha var, özellikle göçer aileler dediğimiz çocuklarla ilgili zaten sabit bir adres bulmakta da zorlanıyoruz. Siz söylemediniz ama ben Seda Hocam sık sık dile getirdiği için söyleyeyim; bizim gönderdiğimiz tedbir kararlarının ekinde ben zaman zaman personeli uyarmış olmama rağmen Sosyal İnceleme Raporlarının gönderilmediğini Hocam'dan öğrendikten sonra bu konuyu...

SUAT CELEP

O konu çok önemli! Özür diliyorum, şunu söyleyeyim; biz gittiğimizde çocuğa sosyal inceleme raporu yoksa çocuğun travmasını öğrenmek için tekrar bir travma yaşatabiliriz çocuğa. Sosyal hizmet raporu olursa...

GÖKTEN KOÇOĞLU

Siz söylemeden ben eksiğimizi söylemek istedim, onu dile getirdim. O önemli bir şey ama şuna asla katılmıyorum; bakın, ben yine Aile ve Sosyal Politikalardan birileri var mı burada, var da, bizim mahkememize ben masamda otururken herhangi bir vatandaş

dilekçesini alır, kapıyı açar, girer ve dilekçesini bana verir. Ama bir sosyal hizmetler müdürüne ulaşmak bu kadar kolay değildir. Bir kere sekreter gibi bir bariyer vardır ki bunu aşmak için bayağı uğraşmak gerekir. En sonunda birazcık hiç tarzım olmamasına rağmen başka tarzlar kullanarak azıcık tehdide de varan bir konuşmadan sonra dedim "O beni arasın o zaman!" acele kapattım. Sonra İl Başkanımız cep telefonunu verdi artık iletişimi öyle kuruyoruz.

Şimdi şunu söyleyeceğim; eğer ki bir sorun varsa lütfen, lütfen mahkememizin kalemini arayın, şu dosyadan evrak şu deyin. Bütün personel, ben kendi personelimle diğer iki mahkemenin personeli adına inanın size güvenerek söz veriyorum. Açın telefon, deyin ki bu çocuğun numarası yanlış mı, adresi şu mu, taşındı mı? Bizimkiler MERNİS adresine girip, yeni UYAP sistemiyle söylendiği gibi Sayın Başkanımın da, bu adrese girip, Sosyal Güvenlik Kurumuna girer adrese bakarız, MERNİS'ine girer bakarız, size istediğiniz bilgiyi veririz. Yeter ki ulaşın!.

ENGİN DEMİR

Ben kısa bir cevap vereyim isterseniz. Bilgilendirme toplantısını planlıyoruz, yapacağız. Gerçekten çok önemli kurumlarımız bilmiyor, özellikle İş-kur çok zayıf olduğunu, Daire Başkanını ziyaret ettim ben, gördüm. İkincisi ise, TC kimlik, adres, bunlar UYAP'ta giriliyor. Aslında Hâkim Bey cevap vermek istiyor fark ediyorum ama fiziken elle yazıldığını düşünmüyorum. Bu bizim yazılımda da mümkün olmayacak, zaten Başkan Bey de ilk başta söyledi, işte çocuğun hangi türle tedbir kararı verildiği. Onunla ilgili de biz seçenekleri koyacağız. Çocuğun adres, iletişim bilgileri bu yazılımda hatalı olması mümkün olmayacak. Adresi sistemden çekecek, MERNİS'ten çekecek. O sorunlar giderilmiş olacağını düşünüyoruz.

KATILIMCI

Bizim özel eğitim modülümüz olduğu için biz oradan en azından TC kimlik numarasıyla girip çocuğun son durumunu öğreniyoruz. Çünkü bize gelen yazıda mesela farklı bir okul gibi gösterilirken sonra bir bakıyoruz aslında o okulla çocuğun ilişiği kalmamış. O bile bizim kendi özel gayretlerimizle ortaya çıkıyor. O nedenle de bizim için de TC kimlik önemli.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum. Son bir soru var, sonra danışmanıma söz vereceğim, o son. Buyurun, çok kısa lütfen.

LÜTFİYE KILIÇ TÜRKOĞLU, *ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİSİ*

Öncelikle aydınlatıcı bilgileriniz için teşekkür ederim. Engin Aslan'a soru soracağım. Çocuklara yapılan yardımda hangi şartlara göre, ne kadar süre ile yardım yapıyorsunuz? Yaptığınız yardımların doğru kişilere ulaştırmak için ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz? Hani 11 yılda ayrılan bütçe 2 milyondan 150 milyona çok güzel bir artış. Bu bütçenin

dağıtıldığı çocuklarda gerçekten çocukların yararına kullanılıyor mu? Mesela yaşını doldurmuş çocuk kendi bankadan parayı alabiliyor veya vasisi yaşını doldurmamış çocuk alıyor? Ama bu çocuklar için kullanılıyor mu gerçekten? Para verildikten sonra, yardım yapıldıktan sonra takibi ediyor musunuz? Sonraki aşamalarda takip hakkında bilgi isteyecektim. Teşekkür ederim.

ENGİN ASLAN

Teşekkürler meslektaşım. Gelecekteki meslektaşımın sorularını cevaplayayım. Şimdi sosyo-ekonomik destek kapsamında biz çocukları öncelikle İl Müdürlüklerimize müracaat eden ailelerimiz ya da ihbar eden aileleri inceliyoruz.

Sosyal hizmet uzmanlarımız yapılan inceleme sonucunda nakdi yardıma uygun görüyorlarsa yapılan araştırma ve inceleme sonucu sosyal inceleme düzenleniyor ve ilk etapta bir yıl süreyle bu ailelere nakdi yardım bağlanmasına karar veriliyor ve valilikten bir onay alınarak bu nakdi yardım süreci başlatılıyor. Aylık rakamlar olarak ailenin bankada açmış olduğu hesabına otomatikman yatırılıyor, kişi ile ailenin hiçbir para alışverişi ve muhataplığı söz konusu olmuyor. Ve yönetmelik gereğince bu ailelerin altı ayda bir meslek elemanları tarafından izlenmesi gerekiyor ve yapılan izlemeler sonucunda nakdi yardım devam etmesi gerekiyorsa bu süreç ikişer yıl sürelerle uzatılıyor ve ara dönemler hâlinde de izlemeler gerçekleştiriliyor.

Bu süreç eğer ailenin ekonomik koşulları bir yaşından başlayabilir çocuğun desteklenmesi, 18'ine kadar sürme eğilimini taşıyor ama bu korunma altında olan çocuk ise ve 18 yaşını doldurmuş ise nakdi yardımla desteklediğimiz aile yanında, üniversiteyi kazananları ise 25 yaşına kadar da destekleyebiliyoruz. Atladığım sorudan bir şey yoksa...

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim efendim, sağ olun.

Son olarak danışmanımıza söz vereceğim, buyurun.

DAN O'DONNELL

Teşekkür ederim. Diğer panel konuşmacıları ve seyirciler tarafından yapılmış olan bazı müdahaleler hakkında bir iki kısa yorumda bulunmak istiyorum. Bunlardan ilki yeniden suç işleme eğilimine ilişkin veri toplamanın önemiyle ilgili. Zira çocuklar için adalet sistemini değiştirme sürecinde bulunuyorsunuz ve Adalet Bakanlığı temsilcisi gelecekte gerçekleşecek bazı değişiklikleri nasıl gördüğünden ve korunacak önlemlerden ve buna benzer konulardan bahsediyor.

Bunun yanı sıra en azından ima ederek de olsa bu tür değişikliklere karşı bir tür sosyal reaksiyon ve sosyal direniş olması riskini ortaya koyuyor. Bu gerçekten çok önemli. Veri toplama ve yeniden suç işleme eğilimi konusu önemli zira insanların suç işledikleri zaman suç işlemeye devam etmelerinin önlenmesi, bir manada yeniden

suç işlenmesinin önüne geçilmesi çocuklar için adalet sisteminin ve genel olarak bakıldığında da adalet sisteminin tümünün ardında yatan amaç. Bu kişilere, diğer insanlara ve topluma tehlike oluşturmayacakları şekilde müdahale ediliyor. Yani bir çocuğu denetimli serbestliğe gönderdiğimizde veya çocuğu cezaevine gönderdiğimizde veya arabuluculuk veya para cezası gibi bir tür önlem alma yoluna gittiğimizde bu çocuğun başına ne geldiğine ilişkin bilgi sahibi olmak önemli. 2 veya 3 yıl sonra bu çocuk hâlâ suç işlemeye devam eden bir çocuk mu gibi bilgileri çocuğun geçmişi, yaşı, suç işleme nedenleri gibi bilgilerle bağlantılandırmamız gerekiyor. Yani bu önlemler alındığında ne kadar etkili olduklarına dair bilgi sahibi olmamız gerekiyor. Ikinci olarak ise önleyici tedbir kararından bahsetmek istiyorum; 12 yaş altındaki çocuklar için kullanılan diğer türdeki önlemlerden.

Bu verilerin toplandığını ve önlemlerin daha küçük yaştaki çocuklar için kullanılıyor olduğunu biliyorum. Ancak verilerin önlemlere maruz kalan çocuklara göre ayrıldığını düşünmüyorum. Çünkü bunlar korunmaya muhtaç çocuklar ve bu çocuklar çok erken yaşta suç faaliyetlerine bulaşmaya başlamış olan çocuklar olduklarından önleyici tedbirlere maruz kalıyorlar. Bence çoğu vakada bu çocuklara aynı şekilde davranmak uygun çünkü bunlar suç işleyen çocuklar veya mağdur olan çocuklar ve bu nedenle suç faaliyetlerine bulaşmış oluyorlar. Mağdur olan tüm çocuklar da suç eylemine karışmış oluyorlar. Farklı ülkelerde yapılan araştırmalar göstermektedir ki çocuklar suçla erken yaşlarda haşır neşir olmaktadırlar. Hatta bu 10 yaşından öncedir. Bu çocuklar bu yaştan sonra hayatlarının sonraki yıllarında suç işlemeye devam etme ve daha da ciddi suçlara karışma eğilimi göstermektedirler.

Bu nedenle araştırmacıların ailesi tarafından istismar edilen değil de hırsızlık ve suçlara veya şiddet eylemlerine karışan 8 veya 9 veya 10 yaşlarındaki çocukların aldıkları destekleri ve parçası oldukları diğer önlemleri çocukların sistemde bulundukları süre içerisinde inceleyebilmeleri veya izleyebilmeleri gerçekten önemlidir. Özellikle bu grupta yer alan çocuklar için uygulanan müdahalelerin ne kadar etkili olduğunu görebilmek çok önemlidir ve bunu gerçekleştirebilmek için bunları belirleyebildiğinizde veri topladığınızdan emin olmanız gerekmektedir. Söyleyeceklerim bu kadar. Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim. Esasında bir özet oldu. Baktığımız zaman bizim panelimizin ismi Veri Toplama, esasında şu masanın etrafında bile bizim eksikliğimizin bir tanesi Adalet Bakanlığından ilgili Genel Müdürlükten arkadaşımızı çağırmamışız. Ama onun yanında benim gördüğüm kadarıyla İçişleri Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Sağlık Bakanlığının ilgili bölümleri buraya mutlaka davet edilmesi gerekiyordu. Evet, Eğitim Bakanlığı benim aklıma gelenler. Sevda Hocamın söylediği gibi esasında verinin elimizde olması bundan önce ne durumdaydık, bundan sonra da ne durumda olacağımızın göstergesidir. Yani herhangi bir şekilde suç işleyen bir çocuğun tekrar suç işlememesi konusunda, neler yapmamız gerektiği konusunda birtakım politikalar

üretmemizi sağlar.

Zaman zaman üniversitelerde araştırma yapılıyor, geriye dönük retrospektif, esasında bunlar birer istatistiki bilgi. Bunu araştırma olarak sunuyoruz biz, değil esasında onu söyleyeyim. Bu verilerin özellikle, mesela kendi alanımda, adli tıp uzmanıyım, hastanelerde veya Adli Tıp Kurumunda yapılan tüm çalışmaların, raporlamaların geriye dönük olarak istatistiki verilerin mutlaka yani en azından üniversitelerle veya diğer birimlerle paylaşılıp bundan sonraki politikaların neler olabileceği konusunda birtakım çalışmalar çok rahatlıkla yapılabilir. Bir başlangıç toplantısı olarak görelim. İlgili birimleri yan yana toplayıp sonraki birtakım çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum katılımınıza, iyi günler diliyorum.